

GİRİŞ

XVIII. ASIR OSMANLI DEVLETİNİN GENEL VAZİYETİ

Osmanlı Devleti kuruluş ve yükselmesi ile toprakları ve hâkimiyeti üç kıtaya yayılmış ve bütün dünyanın süper gücü olmuştu. Ancak Osmanlı Devleti'nin bu durumu 17. yüzyılda son bulmaya başlamıştır. Belirgin şekilde iktisadi, siyasi, idari ve askeri açıdan duraklama ve çözümler görülmüştür. Bunun en önemli göstergesi 1683 Viyana Bozgunu olmuştur. Osmanlı kendini toplamak için pek çok ıslahat yaptıysada başarılı olamamış, ayrıca Coğrafi keşifler, yeni deniz yollarının bulunması ve sanayi inkılâbı ile ekonomisi giderek zayıflamıştır. Osmanlı'nın kuruluşundan Viyana Bozgunu'na kadar Osmanlı ile savaşmaktan çekinen Avrupa devletleri artık Osmanlı Devleti ile baş edebilecek duruma geldiklerini anlamışlardır. XVI ve XVII. yüzyıllarda doğu ve batıdaki devletlerle savaşan Osmanlı Devleti XVIII. yüzyıldan sonra bir de kuzeydeki Ruslar ile uğraşmaya başlayarak böylece üç cephede birden savaşacaktır.

Viyana Bozgunundan sonra 1699 Karlofça Antlaşması ile tarihinin ilk ve en büyük toprak kaybını yaşamış ve ardından Ruslarla 1700 yılında yapılan anlaşma ile Osmanlı Devleti hem içerde hemde dışarıda sıkıntılı günler yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde sıkıntılardan kurtulmak için ıslahat fikri çok daha ciddi şekilde ele alınmaya başlanmıştır. II. Mustafa köklü ıslahat hareketlerine giriştiysede yeniçeri ve ulemânın buna karşı gelmesi ve. II. Mustafa'nın tahttan indirilip öldürülmesiyle ıslahatlar yarıda kalmıştır. II. Mustafa'dan sonra III. Ahmet Sultan olmuş ve kendisi başa geçtikten sonra politikası Karlofça ile kaybedilen toprakları geri almak olmuştur.

Osmanlı tarihinde Avrupa tarzında ilk yenileşme hareketleri III. Ahmet döneminde başlamıştır¹. Karlofça ile beraber artık Osmanlı'nın kendine güveni sarsılmış ve Osmanlı devlet erkânı ile aydınlarında Avrupa'nın üstünlüğünün altında yatan sebepleri araştırma ve öğrenme arzusu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmaların sonunda sınırlıda olsa yenileşme hareketleri başlamış fakat inişli çıkışlı bir seviye izlemiştir.

III. Ahmet döneminde İspanya Veraset Savaşları dolayısıyla Avusturya, Venedik ve Lehistan'ın Osmanlı ile uğraşacak durumu yoktu. Rusya ise İstanbul Antlaşmasıyla elde ettikleri yerlerle yetinmeyip Avrupalı devletleri Osmanlı lehine kışkırtmaya çalıştıysa da Veraset Savaşları yüzünden yalnız kaldı ve Osmanlı ile tek başına uğraşmayı göze alamadı. 1702 de başlayan Veraset Savaşları'na Osmanlı Devleti uzun bir süre karışmayarak pasif ve

¹ Alaaddin Yalçınkaya, "XVIII. Yüzyıl: Islahat, Değişim ve Diplomasi Dönemi (1703-1789)", *Türkler*, Cilt XII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002,s.480

barışçıl bir politika izledi. Bu politika Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'nın görevden alınıp yerine Köprülüzade Numan Paşa'nın atanmasına kadar devam etmiştir. Osmanlı Numan Paşa'nın vezaretinde Ruslara karşı daha etkili ve kararlı bir politika izlemeye başladı. Ayrıca devlet merkezine davet edilen Kırım Hanı Devlet Giray'ın, Ruslara güvenilmemesi gerektiği, Kırım'ın elden çıkmasının bütün Rumeli'nin elden çıkması demek olacağı ve asıl hedeflerinin İstanbul olduğunu belirtmesi üzerine, 1711 yılında Baltacı Mehmet Paşa komutasında ki Osmanlı ordusunu ile Prut'da Ruslarla savaşa başladı². Savaş birebir Osmanlı zaferi olmasına rağmen Baltacı Mehmet Paşa yeniçerilere ve Kırım Beylerine güvenemediğinden Ruslarla Prut Anlaşması'nı imzaladı³. Ancak Rusları tamamen mağlup edebilecekken bu anlaşmanın imzalanmasından dolayı III. Ahmet Baltacı Mehmet Paşayı azl etti. Prut'un tek teselli eden yönü ise Azak Kalesi'nin Ruslar'dan geri alınması olmuştur⁴.

Prut Antlaşması ve sonrasında Ruslara karşı elde edilen başarılar sonucunda, özellikle de dış politikada Osmanlıların şuuraltında yatan Karlofça Anlaşması'ndaki kayıpların geri alınabileceği, diğer cephelerde aynı başarının elde edilebileceği fikri ve güvenini uyandırdı⁵.

Prut seferinin sonunda Osmanlı teke tek kaldığı zaman hala Avrupalı Devletleri yenebildiğini gördü ve Karlofça'daki kaybettiği yerleri tekrar geri kazanmak için harekete geçti. İlk hedef Venedik idi. Çünkü Venedik Mora, Dalmaçya kıyıları gibi Akdeniz'in iktisadi ve ekonomik açıdan zengin yerlerini işgal ediyor, burada ki halk da Katolik baskısından şikâyet ediyordu. Osmanlı erkânınca da ekonomik açıdan bu kadar önemli bölgeye öncelik verilmesi gerekiyordu. Silahtâr Ali Paşa sadrazamlığa getirildi ve Venedik üzerine sefere çıkıldı. 1714'de Venedik'e savaş ilan edildi. Osmanlı kâra ordusu büyük zaferler elde etti. Avusturya Veraset Savaşları yüzünden oldukça bitkin ve yıpranmıştı, ancak Venedik'ten sonra sıranın kendisine geleceğinin farkına varması üzerine Venedikle bir anlaşma yaptı ve Osmanlıya karşı Venedik ile beraber savaşmaya başladı. Osmanlı bu ittifak karşısında tutunamayıp 1716'da büyük bir bozguna uğramış ve 1717 yılında da Belgrad Avusturya tarafından işgal edilmiştir. Bu bozgun ve büyük kayıpların üzerine 1717 yılında Osmanlı barış için adımlar atmış İngiliz ve Felemenk (Hollanda) arabuluculuğu ile 1718 yılında Pasarofça Anlaşması imzalanmıştır⁶. Bu antlaşmanın sonunda Venedik Mora'yı Osmanlı Devleti'ne verdiyse de Dalmaçya sahilindeki müstahkem mevkiileri elinde tutmayı başarmış, Belgrad ise

² Hakkı DursunYıldız, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Cilt XI, İstanbul 1993, s.117

³ Enver Ziya Kâral, "Ahmet III", *İA*, Cilt I, s.166.

⁴ Baron Joseph Von Hammer Purgstall, *Osmanlı Devleti Tarihi*, Cilt XIV, Üçdal Neşriyat, İstanbul, s.134.

⁵ Alaaddin Yalçınkaya, a.g.m., s. 483

⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarih*, Cilt IV, T.T.K, Ankâra 1978, s. 248.

Avusturya'ya verilmiştir⁷. Osmanlılar Karlofça sonrası Rus ve Venediklilere karşı verdikleri kayıpları kısmen telafi ettilerse de esas olarak Macaristan'ı büsbütün kaybettiler. Belgrad'ın elimizden tamamiyle çıkması ise Osmanlı'nın Balkanlarda ki varlığını tehlikeye sokmuştur⁸

Pasarofça Anlaşması Osmanlı için Karlofça'dan sonra ikinci büyük darbe olmuş ve bu anlaşma Osmanlı'nın moraline ve saygınlığına bir darbe daha indirmiştir. Pasarofça'dan sonra Osmanlı'nın Avrupa'yakarşı izlediği yol savaş ve gazâ yerine savunmaya dayalı bir politika olmuştur. Bundan sonra Osmanlı, Avrupa ile girişeceği savaşlarda daha dikkatli olmak zorunda kalmış, elden çıkan toprakları tekrar elde etme ümitleri tamamen ortadan kalkmıştır. Avrupa ile ilişkilerimizde daha çok barışçı tutum yer etmeye başlamıştır⁹.

Pasarofça'da alınan yenilgi ve moral bozukluğu ile Sadrazamlığa Damat İbrahim Paşa atanmıştır. O'nun zamanında Avrupa elçileri ile düzenli ilişkiler kurulmuş, Avrupa'ya elçiler gönderilerek, Avrupa'nın yaşadığı refah seviyesi ve teknolojisi daha yakından görülmüş, Osmanlı Devleti'nin artık Avrupa'daki iç gelişmelerden habersiz yaşayamayacağı kabul edilmiştir¹⁰. Damat İbrahim Paşa padişâhın tam güvenini kazanmış, devlet sınırlarını güvence altına alındıktan sonra Osmanlı Lale Devri'ne girmiş. Lale Devriyle birlikte tam bir zevk ve sefahat dönemi başlamıştır. Bu sefahat döneminde yapılan savurganlıklar halktan çıkarılmaya çalışılmış, sürekli halka yeni vergiler koyulmuş, bu vergiler ile ülkede sağlanan sosyal ve iktisadi dengeler yine sarsılmaya başlayarak Anadolu ve Rumeli'de eşkiyalık ve isyan hareketleri çıkmıştır. Bu durumun bu şekilde gitmeyeceğini fark eden sultan III. Ahmet ve Damat İbrahim Paşa İran'da ki iç karışıklıklardan faydalanıp 1723 ve 1725 yılları arasında İran üzerine sefere çıktı. Bu seferde Osmanlı'nın Tiflis, Gori, Revan, Nahcivan, Gence, Erdebil, Luristan ve Kirmanşah bölgelerinin ele geçirmesi İstanbul'da büyük sevinç yarattı. Ancak Osmanlı Batı İran'da Rus varlığı ile karşılaştı. Bu karşılaşmanın sonucunda Osmanlı ve Rusya İran'ı aralarında paylaştılar¹¹. Sünnilerin çoğunlukta

⁷ Enver Ziya Kâral, a.g.m., s.166

⁸ Ekmelettin İhsanoğlu, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi I*, İstanbul 1994, s.59.

⁹ Alaaddin Yalçınkaya, a.g.m., s.485.

¹⁰ Stanford Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Cilt I, s.318.

¹¹ Daha ayrıntılı bilgi için Bkz, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "XVIII. Asırda Osmanlı- İrân Münasebetleri", *Türkler*, Cilt XII, s.518-519.

olduğu Kuzey İran'ı Rusya, Şiilerin çoğunlukta olduğu Güneybatı İran'ı Osmanlı aldı. Osmanlı'nın bu bölgedeki hâkimiyeti uzun sürmedi ve İran ile Osmanlı arasında yeni bir savaş çıkması üzerine Osmanlı'nın merkezi olan İstanbul'da Lale Devri yöneticilerine karşı sert bir hava esmeye başladı. Patrona Halil önderliğinde isyan çıkarılarak III. Ahmet tahttan indirilmiş ve tahta I. Mahmut çıkarılmış ve Damat İbrahim Paşa sadarettten azl edilmiştir¹².

III. Ahmet'in sadarette iken bütün amacı 17. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nin kaybettiği itibarı ve otoriteyi tekrar kurmak olmuş ve bunun için bütün gücüyle uğraşmıştır.

III. Ahmet'in Patrona Halil isyanında tahttan indirilmesinden sonra I. Mahmut tahta çıkarıldı. Padişâhlığının ilk günlerinde hakimiyet tamamen asilerin eline geçmişti. Patrona Halil ve taraftarları, Şeyhülislamlığa, Rumeli ve Anadolu kazaskerlerine, İstanbul kadılığına, yeniçeri azalığına ve ocak ağalıklarına kendi adamlarını getirdiler, sadareti Silahtar Mehmet Paşa'ya verdiler. Kendileri bir makam ve unvan kabul etmeyerek hükümet üstünde bir kuvvet olarak kalmayı tercih ettiler. Patrona Halil, I. Mahmut ile görüşmesinde ilk istediği şey Damat İbrahim Paşa zamanında kabul edilen vergilerin kaldırılması olmuş ve I. Mahmut'un ilk yaptığı icraatlar bu istenilen vergilerin kaldırılması olmuştur¹³. Asilerin Lale Devri'nde zevk âlemlerine mekân olan Kâğıthane ve Sadabat köşklerini yıkmaya istekleri de I. Mahmut tarafından kabul edildi¹⁴.

I. Mahmut asilerin bütün istediklerini yapması makam ve para teklif etmesine rağmen onları yönetimden uzaklaştıramamış ancak Patrona Halil'in nüfuzunu ve yeniçerileri ondan ayırarak biraz etkinliğini engelleyebilmiştir. Başına gelecekleri anlayan Patrona Halil hayatlarına dokunulmadığı takdirde kuvvetinin önemli bir kısmını dağıtıp birazını alıkoyacağını saraya bildirdi ve I. Mahmut'un vaadleri üzerine iki taraf arasında bir anlaşma yapıldı. Patrona Halil, Bursa'daki gözaltında tutulan Kaplan Giray'ı ileride mecbur kalınca kendisine sığınmak gayesi ile İstanbul'a getirterek Kırım Hanı yaptırdı. Padişâhın karşı çıkmasına rağmen Kasap Yanaki'yi de Boğdan prensliğine tayin ettirdi. Bu olaylar üzerine padişâh mutlaka Patrona ve diğer asileri ortadan kaldırmak için planlar yapmaya başladı ve gizli kalmak şartı ile divanda bu hususta bir karar verildi. Kızlarağası Beşir Ağa ve Bursa'dan gelen Kaplan Giray asilerin hal edilmesi için padişâha yardıma karar verdiler. Diğer taraftan Beşir Ağa'da Mısır valilerine kethüdalık etmiş olan Kabakulak İbrahim Ağa ile bu işi tertiplemeye başladı. Asilerin imhası işini kaptan-ı deryalığa getirilen Mehmet Paşa hazırladı.

¹² Alaaddin Yalçınkaya, a.g.m., s.488.

¹³ M. Münir Aktepe, "Mahmut I", *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi (İ.A)*, Cilt VII, s.158.

¹⁴ Abdülkadir Özcan, "I. Mahmut", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Cilt XXVII, s.352.

Başlarına kötü şeyler geleceğini hisseden asiler ise, İstanbul'dan uzaklaşabilmek için komşu devletlerden birine savaş açılmasını istiyorlardı. Şehrin hükümet lehinde olduğu anlaşılınca hem Rusya'ya hemde İran'a savaş açılacakmış gibi bir hava oluşturuldu. 1730 yılında Patrona Halil'inde katıldığı divan toplantısında İran ve Rusya'ya saldırılması konusunda bir karara varılamadı. Asilerin ortadan kaldırılması için göreve getirilenler iki gün sonra sarayda Patrona Halil'in isteği üzerine, istediği kişilerden oluşacak bir divan toplanmasına karar verdiler. Birinci toplantıda hayatlarına kâsd hususunda hiçbir teşebbüs olmadığını gören zorbalardan ikinci toplantıya daha az kuvvetle katıldılar ve bu toplantıda bütün asiler katledildi¹⁵.

Patron'a Halil'in öldürülmesinden iki ay sonra tekrar bir isyan çıktıysa da Sadrazam İbrahim Paşa bu isyanı halkın da yardımı ile büyümeden bastırmıştır¹⁶.

I. Mahmut Patrona Halil ve diğer asileri ortadan kaldırdıktan sonra asileri ortadan kaldırmak için makama getirdiklerini de görevlerinden uzaklaştırmış sadece çok etkisinde bulunduğu Beşir Ağa'yı alıkoymuş ve tamamiyle otoritesini kurmayı başarmıştır¹⁷. I. Mahmut amcasının düştüğü hataya tekrar düşmemek için devlet erkânı arasında denge sağlayıp onları sık sık değiştirerek kendi iktidârını kuvvetlendirmiştir¹⁸.

I. Mahmut amcası III. Ahmet'in yaptığı ıslahatları daha azimli ve planlı şekilde yürütmeye kârar verdi. I. Mahmut Fransız bir subay getirtip Osmanlı ordusunun ıslahatı için bir rapor hazırlatmış ve Avrupa ordusunun üstün yöntem ve tekniklerinde yetişmiş bir askeri danışman getirtmeye kârar verdi. Bu danışman bir Fransız soylusu olup anlaşmazlıklar yüzünden Avusturya hizmetine giren orada da yaşadığı sıkıntılardan sonra Saraybosna'ya giderek Osmanlı hizmetine geçmek istediğini belirten Bonneval idi. Bonneval İstanbul'da, Bosna valisi tarafından kendisine verilmiş bir mektubun getiricisi olarak görüldü, o zamandan sonra güya yeni müslüman olması ile sıfatı korunarak Osmanlı için sadıkâne bir şekilde hizmet etti ve Humbaracı General ünvanını aldı. 1731 Eylül'ünde Sadrazam Topal Osman Paşa tarafından huzura çağırılıp, Avrupa tarzında Humbaracı ocağını ıslah etmekle görevlendirildi¹⁹. Bu zamandan sonra 14 yıl boyunca Avrupa hükümetleri ile ilişkilerin de Osmanlı politikasının ruhu oldu²⁰.

¹⁵ M. Münir Aktepe, a.g.m., s.159.

¹⁶ Songül Çolak, "Patrona Halil Ayaklanması'nı Hazırlayan Şartlar ve İsyanın Pay-i Tahttaki Etkileri, *Türkler*, cilt XII, s.529.

¹⁷ M. Münir Aktepe, a.g.m., s.160.

¹⁸ Alaaddin Yalçınkaya, a.g.m., s.489.

¹⁹ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, T.T.K, Ankara 1993, s.48.

²⁰ Hammer, a.g.e., s.118.

Ahmet adını alan Bonneval'in ilk işi Humbaracı ocağının ıslahı idi. Humbaracı ocağının ıslahında çok başarılı olan Ahmet bundan sonra Humbaracı Ahmet Paşa olarak anılmaya başlanmıştır.

Humbaracı Ahmet Paşa'ya talimgâhlar ve kışlalar tahsîs edilmiş ve topçu ocağı için Hendesehane kurulmuştur. Bu ocakta Fransa ve Avusturya askeri yöntemleri kullanılmış, kıyafetleri de klasik Osmanlı kıyafetlerinden farklı seçilmiştir. Bu ocağın ıslahından başka top dökümhanesi, baruthane ve tüfek fabrikası kurdurdu. Ancak Humbaracı'nın işi çok zordu. Çünkü yeni orduya muhalif yeniçeriler yüzünden görevden bir süreliğine uzaklaştırılsa da sonra tekrar göreve getirilmiş ve ölünceye kadar Osmanlıya hizmet etmiştir. Humbaracı Avrupa politikasının sınırlarını, perde arkasını Babîâli'ye açıklayan kişi oldu. Osmanlı devletinin girmiş olduğu savaşları başarı ile sürdürmesini sağlayacak yeni imkânlar buldu²¹. I. Mahmut'a sadece askeri alanlarda değil dış işlerinde fikirler vererek, imparatorluğun sadece askeri alanda güçlü olmasının yeterli olmayacağı, bunun yanında ekonominin de çok güçlü olması gerektiğini savunmuştur²².

I. Mahmut döneminde kurulan Hendesane ise III. Mustafa ve III. Selim devirlerinde kurulacak olan mühendishanelerin ilk örneğini meydana getirmiştir. Bu arada topçu ocağı düzene sokularak yeni toplar döktürülmüş, 1732'de tımarlı sipahiler için daha sonraki kanunlara temel oluşturacak yeni bir kanun hazırlatmıştır. İbrahim Müteferrika'nın 1747/1160'da ölümünden sonra kapanan matbaayı tekrar açmış, ilk defa yangınlara karşı tulumbacılar yine I. Mahmut zamanında kurulmuştur²³.

Bu yapılan ıslahat çalışmaları ile beraber Osmanlı'nın İran ile yaptığı savaşlar bitmemiş Patrona ayaklanması yüzünden savaşlara karşılık vermemişlerdi. Aradaki çatışmalar 1731 yılında İran ordusunun Osmanlı hâkimiyetinde olan Revan'a saldırmasından sonra başlamış, Osmanlı bu savaşta İran'a karşı ezici bir zafer kazanmıştı. Bunun üzerine iki taraf arasında anlaşma yapılmış batı İran ve Azarbaycan İran'da kalmış, Kafkaslar ise Osmanlı'ya bırakılmıştır. Ancak bu anlaşmadan iki taraf da memnun olmamış ve Arpaçayı savaşında İran hükümdarı Nadir Şah, Abdullah Paşa komutasında ki Osmanlı ordusunu yenerek ve Gence, Tiflis ve Revan'ı işgal etti. Bu yenilgi üzerine Osmanlı barış teklifinde bulundu ve Kasr-ı Şirin antlaşması maddeleri çerçevesinde anlaşma yapıldı²⁴. Bu anlaşma ile Nadir Şah İran'da Sünniliği 1736/1149 yılında resmen ilan etmiştir²⁵.

²¹ Hammer, a.g.e., s.118.

²² Alaaddin Yalçınkaya, a.g.m., s.490

²³ Abdülkadir Özcan, a.g.m., s.351

²⁴ Shaw, a.g.e.,330.

²⁵ Abdülkadir Özcan, a.g.m., s.349

İran ile mücadelelerden sonra Lehistan Veraset savaşları müttefiki Avusturya ile birlikte, kendi lehine hallettikten sonra, Osmanlı devletinin paylaşılmasını düşünen Rusya, Prut ve Edirne anlaşmalarının maddelerine karşı Ukrayna ve Podolya sınırlarına kaleler inşâ ettirmeye başlamıştır. Azak Kalesi yakınlarına kuvvetler gönderip, Don Nehri üzerinde gemi bulundurduğu halde İran'a karşı mücadele halinde olan Osmanlı'ya yardım için gitmek isteyen Kırım kuvvetlerinin Kabartay arazisinden geçmesine izin vermemiş ve Kabartay ahalisinin kendi himayesinde olduğunu ileri sürerek İranla yaptığı barış anlaşması gereğince Osmanlı askerlerini geçiremeyeceğini bildirmiştir. Bu sırada Rusya, Kırım kuvvetlerinin Kuban'a inmesini kendi sınırlarına tecavüz olarak nitelemiş ve karşılık olarak 30 Mart 1730'da Azak Kalesi'ne hücum etmiş, Rus saldırıları karşısında Osmanlı hükümeti Fransız elçisi Marquis de Villeuneve'nün de tahrikiyle 1736–1739 Rusya'ya savaş açılmıştır²⁶. Sadrazam Seyyid Mehmet Paşa ordu seraskeri tayin edildi. Kaptanıderya Canım Hoca Mehmet Paşa donanma ile Kırım sahillerine gönderildi. Trabzon Valisi Yahya Paşa ise Özi muhafızlığına getirildi. İran sınırındaki kuvvetlerin bir kısmı Kefe'ye sevk edildi, daha önce Bosna'da toplanması kararlaştırılmış kuvvetler Babadağı'ndaki kışlağa gönderildi. Fransız elçisi Villeuneve Avusturya'nın Rusya yanında savaşa katılmaması için çalışırken Fransız kralı VI. Kârl ile Çariçe Anna anlaştı, giriştiği hazırlıkları tamamlamak için Osmanlı nezdindeki elçisi Tamlan aracılığı ile Osmanlı'yı oyalamaya çalışıyordu. Ruslar'ın 13 Temmuz 1736'da Azak Kalesi, Gözleve, Orkapı ve Kılburun'u zaptetmelerine, Bahçesaray ve Akmesid'de tahribatta bulunmalarına rağmen Osmanlı halen barış ümidini korumakta idi. Hatta Avusturya'nın savaşa hazırlanmakta olduğu yolundaki Özi, Bender ve Vidin muhafızlarının haberlerine bile önem verilmemişti. 16 Haziran 1736/ 6 Safer 1149'da İstanbul'dan hareket eden Osmanlı ordusu Babadağı'na ulaşip beklemeye başladı. I. Mahmut tarafından kabul edilen Tamlan Osmanlı hükümetini oyalamayı sürdürdü. Görüşmelerin Nemirov'da yapılması kararlaştırılmışken Avusturya'nın da üç koldan Osmanlı topraklarına saldırmasıyla savaş başladı²⁷.

Osmanlı bu dönemde pek çok cephede savaşmakla beraber artık kendi üstünlüğünün sona erdiğini tamamen kabul ederek Avrupalı devletler arasında denge politikası izleyerek ayakta kalmaya çalışmıştır. Bunca savaşın yanı sıra içerdeki düzenin giderek bozulması, ekonominin daha kötüleşmesi ile içerdeki huzursuzlukları da yoğun bir biçimde artmıştı. Osmanlı Devleti ise beğenilmeyen ve yeniçerilerin çıkardığı isyanlar ile yarıda kalan ıslahatlar, can güvenliği olmayan padişâhlar ve devlet adamları ile uğraşıyordu. Tamamıyla

²⁶ Abdülkadir Özcan, a.g.m., s.349.

²⁷ Abdülkadir Özcan, a.g.m., s.350.

bitmediğini göstermek için içte ve dışta sürekli bir mücadele halinde idi. İşte yaptığımız bu çalışmada o dönemin olayları oldukça net ve güzel bir şekilde anlatılmıştır.

Subhi Mehmet Efendi vak'a-nüvislik görevi sırasında çıkan bu savaş için ayrıca bir eser yazmıştır. Çalıştığım bu eser Osmanlı Avusturya-Rusya (1736–1739/1148–1152) savaşını en ince ayrıntılarıyla anlatmaktadır²⁸.

---

²⁸ Subhi Mehmet Efendi, 1148–1152 Savaşı Tarihi, v.7

I. BÖLÜM

SUBHÎ MEHMED EFENDİ

A-DOĞUMU VE YETİŞMESİ

Subhî Mehmed Efendi İstanbul'da doğmuş, Beylikçi Halil Fehmi Efendi'nin oğludur²⁹. Yetişme çağında Nevşehirli Damat İbrahim Paşa sadaretinde beylikçi olan babası Halil Fehmi Efendi'nin mesleğine ilgi ve merak duymuştur. Sadâret mektupçuluğu ardından reisülküttab ve nişancı olarak Kastamonulu İsmail Efendiye intisab ile sedaret mektupçuluğu zümresine girmiş, orada eğitim aldıktan sonra vilayetlerde bâzı vezirlere divan katipliği yapmıştır³⁰. İstanbul'a dönüşünde divân-ı hümâyûn kâtipleri zümresine girmiş, haccânlık rütbesine kadar yükselmiştir. İki defa piyâde mukabelecisi sonrada küçük evkâf muhasebecisi olmuştur. Evkaf Muhasebecisi iken Hıfzı Efendi'nin yerine 1739/1152 yılında vak'a-nüvislik görevine getirilmiştir³¹. Dört sene vak'a-nüvislik görevine devam eden Subhî Mehmed Efendi çok fazla meşguliyeti olan divân-ı hümâyûn beylikçiliğine getirilmesinden sonra vekayi zaptını gerektiği gibi yerine getirememiştir. 1743/1156 sonlarında bu işten tamamiyle el çekmiş³² ve vak'a-nüvislik görevine 1745/1158 yılında yerine Süleyman İzzî getirilmiştir³³. Bu görevin Subhî Mehmed Efendiye ağır gelmesinden dolayı Süleyman İzzî Efendiye tevcih edildiği de kaynaklarda geçmektedir.

Ülfet ve sohbeta düşkünlüğü ile tanınan Subhi Mehmet Efendi kötü dostlarının töhmet ve iftiralarına maruz kalarak hayatının sonunu rezalet ve sefalet içinde ve çeşitli hastalıklarla geçirmiş ve yeniçeri kâtibi sıfatı ile bulunduğu Babadağı kışlağında 1182 sonlarında vefat etmiştir³⁴.

Subhî Mehmed Efendi Babıalide'ki görevinde pek fazla kendini gösterememiş olmakla beraber asıl olarak Vaka-nüvislik görevine geldikten sonra yazdığı vekayiname ile kıymeti anlaşılmıştır. Asıl olarak iki cilt halinde yazdığı eseri 1783–1784/1198 yılında Matbaa-i

²⁹ Orhan Bayrak, *Osmanlı Tarih Yazarları*, Osmanlı Yayın Evi, 1982, s. 120

³⁰ Bekir Kütükoğlu, "Subhî Mehmet Efendi (?- 1769)", *Vekayinüvis, Makaleler*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1991, s. 357.

³¹ Mehmet Cemâlettin, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri "Ayîne-i Zurefa"*, Yayınlayan: Mehmet Arslan, Kitabevi İstanbul, 2003, s.56

³² Bekir Kütükoğlu, a.g.m.,s.358

³³ Feridun Emecen, "İzzî Süleyman Efendi", *DİA*, Cilt XXIII, İstanbul 2001, s.565

³⁴ Subhi Tarihi, *Tarih Coğrafya Yazma Katalogları*, İstanbul 1991, Maarif Matbaası, s.264

amirede basılmış olmakla, içerdiği 1730–1743/1143–1156 vekayi için geniş alanda kullanılan kaynak eser olarak itibar kazanmıştır³⁵.

I. Mahmut'un cülus tarihinden itibaren vekayi zabtına vak'a-nüvislerinden memur Mustafa Sami ve Hüseyin Şakir'in vekayinameleri bulunur. 1736/1148 Rebiülevvelinden itibaren, Rami Mehmet Paşa-zade Abdullah Refet Bey, Hıfzı Efendi tarafından yarım kalan zeyllerinde tamamlanmamıştır. Bu zeyllerin yarım kalması üzerine Subhî Mehmed Efendi göreve geldikten sonra ilk defa Hacı Mehmet Paşa'nın emriyle kendisinden önceki 5 yıllık vekayinamelerle beraber 1739 Belgrad muahedesini de ayrıntılı bir şekilde içine alan bir tarihçe yazmıştır. Hekim-Oğlu Ali Paşa'nın ikinci defa sedarete gelmesinden sonra Subhî Mehmet Efendi'den 1736–1739/1148–1152 vekayinden başka Sami ve Şakir'in tarihçeleri ile I. Mahmut'un bütün olaylarını ele alıp bir ciltte toplanmasını arzu etmiştir³⁶.

Subhî Tarihi'nin I. Cildi yapılan çalışmalarla kıyaslandığında Sami, Şakir ve Rami Paşa-zade tarihçelerinin aynen tekrarından ibaret olduğu ve 1736–1739/ 1148–1152 vekayinin ise geniş ölçüde ilaveler ile yeniden yazıldığı kanaati ortaya çıkmaktadır. Esasen Subhî Mehmed Efendi'de, bu eserde devlet esrarına ait bâzı vesikalar kullandığını ve seferlerde mühim gördüğü olayları yazdığını anlatıyor. 1139/1752'den sonraki vekayinin ise Subhî Mehmed Efendi'ye ait olduğuna şüphe yoktur³⁷.

1-Subhi Mehmet Efendi'nin Şiirleri

Subhi Mehmet Efendi'nin nesrinin güzellik ve sağlamlığında bütün müellifler fikir birliğinde iken nazmı hakkında hükümler muhtelifdir. Subhi Mehmet Efendi için Salim tezkiresi “Şir ü inşâsı mamur ve hatt-ı nezaketle meşhur ekseri evkatının kraati tefsir ve halisle güzerân edip bir vücud-u şerif-i faikü'l-akrân idi”³⁸ der. Ramiz ise “Elsinesi selasede eşar-ı makameyn-i medarları ve inşâ-yi letâfet-i eşârları kârin dide-i ağıâr ve nüsha-i meshude vücud-u maârif-i kemâl ile memlu bir zat celilü'l-mikdar idi”³⁹ der.

Gerek Salim'in gerek Ramiz'in verdiği bilgilere göre Subhî Mehmed Efendi okumuş bir zat idi. Türkçe'nin yanında Arapça ve Acemce dillerine de oldukça vakıftı⁴⁰.

Tezkere sahipleri tarihinden ayrıca bir divanının olduğundan bahsetselerde böyle bir divan bulunamamıştır. Herhalde nüshalarının az olması ve bazı kitap meraklıları tarafından elde edilerek hepsinin dağıldığı tahmin edilmektedir. Bir çok önemli mecmualarda ve

³⁵ Bekir Kütükoğlu, a.g.m.,s.359

³⁶ Bekir Kütükoğlu, a.g.m.,s.359

³⁷ Bekir Kütükoğlu, a.g.m., s.360.

³⁸ Nezahat *, (Yaptığım çalışma sonunda soyadı bulunamamıştır.), *18. Asır Müverrihleri(Raşit,Asım, Subhi, İzzi)*, T.D.E Mezuniyet Tezi, İstanbul 1931,s. 40

³⁹ Nezahat, a.g.t, s.40

⁴⁰ Nezahat, a.g.t, s.41

tezkirelerde Subhi'nin şiirlerine rastlanmaktadır bu şiirlerin elimize ulaşanları aşağıda verilmiştir.

Mah-ı ruyun göricek aksini âyinede
 Hüsnüne mail olup etti karar âyinede
 O mehin âyineye bakdığını sanma abes
 Bulmadı mislini hubanda arar âyinede
 Sünbül-ü zülf-ü gül-ü ruy-u o serv-i nazın
 Aksedince görünür özle bahar âyinede
 Çekilp âyine-i mihr-i siyah perde-i şam
 Tab-ı zülfün taradaı bu gece yar âyinede
 Subhiye şükr-ü lutfile cenâb-ı ziver
 Tutfi ta'bm eder nazm-ı nisar ayinede⁴¹
 Subhi'nin güzel beyitlerinede tesadüf edilebilmektedir;
 Hak-i payın çeşm-i canan-ı tûtıya olsanda gör
 Nur-u bahş-ı dide-i ehl-i vefa olsunda gör⁴²

Dilâ âlemde her kârım hele ehl-i kemâl olsa
 Ana kimse heveskâr olmasa sevmek muhal olsa⁴³

Zahm-ı dilberle mübahat eyleyip rûz-u şam
 Gösterirler keşe-i tiğ-i cefalar birbirin
 Vasf-ı ruhsara leb-i dili Subhi buldular
 Maniy-i rengin ile şirin edalar birbirin⁴⁴

Subhî Mehmed Efendi'nin Memuriyet Hayatı

Subhi Mehmet Efendi Babîâli'den yetişerek vüzeraya divan kâtipliği yapmış. Bu görevden sonra hâcegânlıkla iki defa piyâde mukabelecisi⁴⁵, küçük evkaf muhasebecisi, 3 Ağustos 1737/6 Rebiülahir 1150 yılında sergi nazırı ve 1739/1152 yılında ise vak'a-nüvis olarak tayin edilmiştir⁴⁶.

⁴¹ Nezahat , a.g.t, s.42.

⁴² Nezahat , a.g.t, s.42.

⁴³ Nezahat , a.g.t, s.42.

⁴⁴ Nezahat , a.g.t, s.42.

⁴⁵ Mehmet Süreyya, Sicil-i Osmani, Cilt III,???,s.1520.

⁴⁶ Cemalettin, a.g.e., s.56.

Beylikçilikten 1745/ 8 Ramazan 1158'de maliye tezkireciliğine nakledilen Subhi Mehmet Efendi 24 Ekim 1745/ 9 Şevval 1159' a kadar bu görevde kalmış ve 3 Ekim 1748/ 10 Şevval 1161 yılında da arpa eminliğine getirilmiştir. 15 Ağustos 1755/ 7 Zilkade 1168 tarihinde büyük muhasebecilik görevini yerine getirmiştir. 11 Nisan 1757/ 21 Recep 1170'te tayin edildiği darbhane eminliği, 21 Haziran 1755/ 3 Şevval 1171 yılında bu görev yine kendisine verilmişse de Emin Ağazade Hüseyin Ağa'nın dağıttığı rüşvetler 7 Eylül 1757/ 22 zilhicce 1171'de Subhi Mehmet Efendi'nin azline sebep olmuştur. 22 Nisan 1759/ 23 Şaban 1172 'de tayin olduğu yeniçeri katipliğinden 27 Ocak 1760/ 28 Cemaziyelevvel 1173 'te azledildiği gibi, darphane eminliği devresine ait zimmet çıkarılarak, başbaki kulu marifeti ile tevkif ve ancak istenen meblağın bir kısmını ödeyip, geri kalanını taahhüt etmek şartı ile, evinde ikametine müsaade olundu. Bir müddet sonra uğradığı bu sıkıntılardan kurtulup 29 Mart 1762/ 5 Şevval 1175- 21 Nisan 1763/8 Şevval 1176 arasında defter-i hakani emini olarak görev yapmıştır. 8 Nisan 1764/6 Şevval 1177- 27 Mart 1765/ 4 Şevval 1178 yılları arasında ikinci defa arpa emini ve 6 Mart 1767/ 5 Şevval 1180- 23 Şubat 1168/ 4 Şevval 1181 arasında yine ikinci defa baş muhasebecilik görevine getirilmiştir. Son hizmeti de muhtemelen 1769 yılı Şubatında (1182 Şevval) ikinci defa getirildiği yeniçeri kâtipliği olmuştur⁴⁷. Baş muhasebecilikten sonra büyük ruznamçecilik görevini yerine getirdiği söylene de Vasıf'ın tevcihat kayıtlarında bu durum net olarak görülmemektedir.

Ülfet ve sohbe düşkünlüğü ile tanınan Subhî Mehmed Efendi, muhteris dostlarının töhmet, tezvîr ve itiraflarına maruz kalarak hayatının son dönemlerini düşkün ve çeşitli sıkıntılarla geçirmiştir⁴⁸. 1182 yılında yeniçeri kâtipliği görevi dolayısı ile Babadağı kışlağında iken vefat etmiştir. Ölüm haberi Edirne'den serhadde hareket eden Serdâr-ı ekrem ordusuna, Hacıoğlu Pazarı'ndan sonra, Kurnalıdere menziline varıldığı 1 Mayıs 1769/ 1 Muharrem 1183 Pazar günü gelmiştir.

B- ESERLERİ

1- SUBHÎ TARİHİ (MATBU)

Subhi Mehmet Efendi'nin Subhî Tarihi adlı matbu eseri 2 cilttir. Bu eserin ilk girişinde kısaca Patrona Halil isyanından bahsettikten sonra 1730–1742\1143–1755 yılına kadar Osmanlı Tarihi'ni oldukça ayrıntılı bir şekilde vermiştir. 1143–1155\1143–1755 yıllarına kadar olan kısmını Vak'a-nüvis Sami ve Şakir'in yazdığı tarihlerle bazı tarihi vesikalardan toplamış, kalan kısmını da kendi yazmış olduğunu kitabının baş tarafında belirtmektedir. Bu

⁴⁷ Bekir Kütükoğlu, a.g.m., s.358.

⁴⁸ Bekir Kütükoğlu, a.g.m., s.359.

yüzden bu tarihe Subhî, Sami, Şakir tarihide denilmektedir. Bu eserin basımı 1198 yılında matbaa-i âmirede yapılmıştır.⁴⁹ Şu anda Subhi Tarihi'nin matbu basması Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Bu üzerinde çalıştığımız eser 1736–1739/1148–1152 yılına kadar 4 yıl süren Osmanlı, Rus ve Avusturya savaşlarının sonunda yapılan barış müzakerelerinden bahsetmiştir. Ve barış antlaşmasının Osmanlı lehine sonuçlanmasından ayrıntılı bir şekilde bahsetmiştir, Subhi bu eserini I. Mahmut Namına yazmış ve sadrazamı Antalyalı Hacı Mehmet Paşa'nın emriyle müstakil bir kitap haline koymuştur⁵⁰.

2–1736–1739/1148–1152 SAVAŞI TARİHİ

Subhi Mehmet Efendi 1736–1739/1148–1152 Savaşı Tarihi isimli eser 105 varaktan oluşup ölçüleri 215x153-155x82 olup, nesih yazı ile yazılmış ve 23 satırdan meydana gelmiştir. Cildi siyah meşin olup, kenarları istampa yıldız, mıkleplidir. Eserin sonunda vakıf mührü vardır⁵¹.

Subhî Mehmed Efendi'nin bu eserinde o dönemde Ruslarla yapılan barış antlaşmalarının bir suretlerindeki vermiştir⁵².

Subhi Mehmet Efendi'nin Sami, Şakir vekayinameleri ile kendi vekayinamesini birleştirip yazdığı ve matbaada basılan Subhi Tarihi'ndeki başlıklar ile bu çalışmamızdaki başlıklar birbirinden farklıdır. Ayrıca bu eserin Subhi'nin diğer vekayinamesinden ayrılan özelliği ise başlıkları ve giriş sayfalarının tamamıyla birbirinden farklı olmasıdır⁵³.

⁴⁹ Tarih ve Coğrafya Yazmalar Kataloğu, s. 264

⁵⁰ Tarih ve Coğrafya Yazmalar Kataloğu, s. 266.

⁵¹ Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, no: 2100

⁵² Subhi Mehmet Efendi, *1736-1739/1148-1152 Savaşı Tarihi*, varak 9a, 9b

⁵³ Subhi Mehmet Efendi, a.g.e.,v 1b-2a, Subhi Tarihi, v 1b-2a

II.BÖLÜM

METİN

Bismillahirrahmanirrahim

1-b Lâl-i mütellâl-i hamd ve sipâs pişmâr ve kıyâs ve cevâhir-i zevâhir-i şükr-ü sitâyüş mümteniü'l- inhisâr ve'l-ihisâs-i ol hâdd-i ve nedd-i le yezâl için ve çerâ ve müfeyyizü'l-icud vel-nevâl “*küntü kenzen mahfiyyen*” hazretlerinin neşâd-ı dergâh-ı azâmet-i kibriyâsı olmağa elyâk ve sezâvardır ki cevâhir-i mahiyyât-ı mümküniyyet-i rişte hu bend-i ittisâk ve ebdâ olundukta sülûk'ül-lâl nev ben-i ademiye “*ve savvereküm fe ahsene süveraküm*”⁵⁴ ile mutarrız ve hoş-nümâ ve müşâtta-i mefhum bedâyi-i fikâr “*sümme enşeehu halgan ev ahara fe tebarekeallahü ahsenül-halikin*”⁵⁵ ile mümtez ve müstesnâ buyurdıklarından sonra cihet-i salâh gâh-hâne-i alem ve encâh-ı enami ve amâl-i ecnâs-ı hâlâyık ve imam için selâtin-i adl-i ayin ve havakin-i nısfet-i güzün menşur-ı kabiliyyet istidadların tuğra-yı garra-yı “*inni cailuke linnesi imamen*”⁵⁶ ile maunun ve zîb-i efza ve nehâl-i müsmirü'l-amâl-i zat-ı sütûde hîsâlileri “*es-sultan-ı zilullah-i ye'va ileyhi külli mazlumun tahurun*” ile pirâye-i bahş-ı müfarîk-i zîr-i destân ve fakr eyledi “*innemallahi ilahun vahidün fehüve' - münimü vehüve' - hamihü*” şükür fazleş cu-ata-yı digerest. Bais-i hamd-i ve senâ-yı digerest vürud-u na-madud salâvat-ı hazret-i perver-i dergar-i vürüd ve ferd ve müteakîbü'l-vürud-u teslimân 2-a cenâb-ı kerd-kâr-ı vacibü'l-vücu ol ser defter-i kirve-yi enbiya ve emâme-i tesbih-i gevher-i esfiyâ-i fermânda kişver-i “*vema yentiku anil heva*”⁵⁷ mesned-i ara-yı “*in hüve illa vahyün yüha*”⁵⁸ mekhul-ü kühl-i dide-i fezâ-yı “*mazağal basaru vema tağa*”⁵⁹ cîb-i habibi şefî rûz-u ceza Muhamed-ül Mustafa aleyhi ezkeb tahiyat ve ezhaha ve etyâbü't-teslimât ve ebhaha hazretlerinin merkad-i münevvere-i eremm-i nazir ve ravza-i mutahhara-i dil-pizirlerine şâyeste ihdadırki.

Seyf-ü sârim risâlet-i aliyyesi hâşim-i ism-i şirk ve inâd ve pertev-i nur-u afitâb-ı hidâyet-i celiyyesi rüşnâ-yı bahş-ı uyûn-u erbâb-i ra-yı ve ictihaddır nazım:

An seru çû yebayi ilahi keh nefis-u âvest

Çun seru der tarikat-i hem pir hem civan

⁵⁴ Müminun Suresi 64. Ayet

⁵⁵ Müminun Suresi 14. Ayet

⁵⁶ Bakara Suresi 124. Ayet

⁵⁷ Necm Suresi 3. Ayet

⁵⁸ Necm Suresi 4. Ayet

⁵⁹ Necm Suresi 17. Ayet

Her dastan ki an ne senayi Muhammed est

Dastan ga inan-i şemr-i enrâne dastan

Ve lâl-i salâvat-ı mütevelliyetün el-vurûd-i ve dirare-i tenhiyat-ı mütetabiâten as-suud hulefa-i Güzin ve el-ashab-ı saâdet-i kârin rüzra Allah-ü aleyhim ecmain hazrâtının ervâh-ı tayyibelerine seza ve uhra dır ki kelâm-ı muciz-i nizâm “*eshâbî kennücum-i bi eyyihimi eknüde yem ahtede yem*”⁶⁰ lamiya-i sence-i menahec-i millet-i beyzâ ve ezhâr-ı şeair-i şerâat-i garrada her biri mah-i asmân-ı hidâyet. Ve kevkeb-i düre-i sebhe-i delâlet olup meşâil-i arâ-i hasene ve levam-ı efkâr-ı müstahseneleriyle riyâz-ı şüru-i mübin-i nümudan gülşen-sera-yi me’va-yi ve reşk gül-ü firdevs-i alâ eylemişler dir.

Amma ba’du muktebesân-ı mişkât daniş-i ve ikâne-i mahall-i işkâl ve ca-yı irtiyâb bal-i eremmiyek-i sâife-i inâyet-i bi-nihâyet ezliyede ve meşiyet-i adim-i illet-i lemyezeliyye refi’ zallam-i şirket ve i’nâd ve ref’i mezâlim-i erbâb-ı şeka ve fesâd için her ferd-i saâdet-i iktîrandâ hıras-ı i’bâd-ı kerem mutadından bu bende-i meymenet-inihad-ı “*inna mekenna lehü 2-b/ fil ardı ve ateynahü min külli şeyin sebebe*”⁶¹ şân-ı celi-i ünvanıyla dibâce-i tıraz-ı ser-nâme-i ikbâl ve saâdet “*ve enzelnel hadide şedid*”⁶² lammiyasıyla şemşir-i cihângir hun-i asamlarıyla biramen ve gül-zâr-ı mülk-i ve milletden kati’ ayâd-ı zulm ve i’tisaf-ı ehl-i dalâlet eylemek a’det behiyye ve kaidesinden olduğu müttefik-ün alyh eshâb-ı arâ olup ve bu hâsse-i lâtife elhalehezihi umur-u kâr-gâh-ı saltanât-ı sahib-i kırâni piraye-i bahş-ı hüsn-ü nizam ömrünün sepher-i derinin devlet-i Osmanıyyeye zinet-i efza-yi şevket-i ihtîşam olan matla-ı envâr-ı ilahi tırazında ömrünün padişâh-ı ferâzında cerr-ü zillullah-i füzunda bezm-i Nazım

Şehinşâh alem-i teh-i kamrân.

Sikender-i serir-i Süleyman-ı mekân.

Cihan-ı pertev-igu ez-nur-u rayeş girift.

Sipehr-i efrâz-ı hâk-i payeş girift.

Nesr-i gül-ü gülşen-tırâz-ı riyâz-ı ikbâl-i bahş sa’id-i reşna-yı bahş-i dide-i nahide-i ir-beraya rân kirve-i berk aşup bahr-i gerdun-ı şikve-i sebil-i üslûb merdim-ü çeşm-i can ve ruh ve cihan-ı pertev-i afitâb-ı amen-i damen züyur-u efzâ-yı divânsaltanât-ı rân. Serir-i ara-yı rezm-i sahib-garâni cevher-i merdi suret-i dar-i behcet-i gülistân lütf-i vadi’ d-tekadi nazım:

Hümâyûn ihtira-yı ez-bech-i şahî.

⁶⁰ Hadis-i Şerif

⁶¹ Kehf Suresi 84. Ayet

⁶² Hadid Suresi 25. Ayet

Pa ve ziibinde taht-ı padişâhi.

Gül-i taze-i zibağ-ı devlet baht.

Kemi zübde-i bad-e hüm-tac-i vehüm taht

Nesir-i müverrih-i şerive-i gara-yi müzeyyen-i millati'l-beyzâ azâm-ı selatin-i izam-i ali osman es-sultan ibn'üs sultan es-sultan'el-gazi Mahmud Han ibn'üs-sultan Mustafa Han ibn'üs-sultan Mehmet Han la-zalet tinab-i hiyam-i devlethi memdudeten ila ikâs-i devrât-i ve sihâbi'l-cudih-i ve lutfihi mumtireten ala riyâz-ı amâl-i ammeti'l-enam 3-a/ Hazretlerinin nasiyet-ü hurşidü'lemanlarında râhşende-i ve tâbân olmakla zamân-ı şevket-fercâm ve saâdet-i iktîranlarında râhşe-i bahş-i bâş-i sehâb-i kefi deryâbârlarından ruha-i zatü mamure-i mülk devlet-i hemîşe-i bihâr-ı hurrem ve tutiya-i saye-i iksir-i hamîyyet-i türâb-ı semm-i semend izz-ü cihâdlarından çeşm-i zemâne revşen-i nesim-i hoş-güzâr-i eltân-ı biâlarıyla. Gülgence dill-i şârâb-i ve mutirra ve et-takatü'l-adl vedadlarıyla meşâmm-ı hâtır-i bu ya ve samsâm-ı niheng-i gâhr-i gahrimânileri zâkir-i memalik-i fesihatü'l mesalik-i İslâmiyyede sedd-i ahenin ve berk-i tiğ-i sahrâ-yı şikâf-ı dümâr ve kinleri ateş-res-i hırmân-i yecücü menşân-i müşrîkîn olup. Tantana-i kus-u mehâbetlerinden haşrât-ı işerrâ-i serdâde-i bevâd-ı edbâr ve hazalân oldukları gibi cânib-i ikbâl-i sâhib-i kırânilerine inâyet ve istiğfâr ile müteşebbis-i zil-i akriman olanlar deha bulmağla. Sebiz-i zâr-ı füz-u nusret-i ruhsâd-ı keşt Un-u zâr-ı amâl-i amme-i ehl-i itaât-i feyyaza ebreku her bar-i adl ve dâtlarında istihsâl-i teravet ihzirâr edip herkes saye-i adalet ve iye-i hüsrevânelerinde mürebbih-i nişin darü'l-emn-i düzkâr cumhur-u halâyık-ı devlet-sarayı nısfet-i ve dâtlarında reside-i ser-çeşme-i itminân ve ferâğ-bal olmağın. Daî-i devlet-i ruz-u efzûn-u tacdârilerin ziver-i sahaif-i leyl ü nehar ve Muhammed ve senâ-yi şehriyârieleri ünvan-ı dibâce-i kitâbe-i ishâr eylediler “*zalıke fazlullahi yü'tihi men yeşa vallahü zülfadlil azim*”⁶³ ve ol şehir-i yar-ı muadelet-i refik-i hazretlerinin ibtidâ-yı sûtûh tebâşir-i subh-i saltanâtlarından beru ve her umurlarında muzhir-i saâdet-i tevfiik oldukları muktezâ-yı tab-ı ilhâm-ı asârları üzere 3-b/ Hidmet-i vekâlet-i mutlakalarına intihâb ve ihtiyâr buyurdıkları sudûr-u asaf-ı arâlarının memlûkûn bütün kitâb-ı tevârih olan azze ve cihâdlarının gerisinin mertebe-i tahkik olup hususa evvel sebhe-i lal-i tenife-i emame-i yekdânedir. Pertev-i felek-i ikbâl-i sedaretin hem hassa-i niyâz-ı kamer-i mecmu'-u hasâil-i hamide-i nur-u fezâil sa'ilin haiz-i ara-i saibe-i haize-i efkâr-ı sabıka mühr-ü sepher-i Rafet ve adalet gösterir mah-ı burc vezâret ve ra'iyet perveri. Ban-i mebânî merhamet ve insâf ve müşir-i asâs nısfet-i i'taf-ı pertev-i şimşir-i hemaset perdli buy-ı gül gülşentirâz latif-i surur-i reşha-i ebr çün i'tâ-i behçet vurûd şüduz ebru-yı sadâkat hayr-ı hevahi lem'a neyyir-i gali

⁶³ Hadid Suresi 21. Ayet

cahi. Diken-ül zevâlet el-gâhharü'l- Osmaniye azad-el-saltanât el-bahirül hakaniye. Vezir-i azam asâf makam-ı vekil-i mutlak behram ikdâm benbi' cud-i senha devletlü saâdetlü elhac Ahmet Paşa ademullah-ı teala-yı eyyâm-ı devlet ve nesefete ve esbağ-ı zilâ-il raifete mâ-adâlat hazretlerinin pişân-ı fitrât-ı asliyyelerinin lema riz ve biruz olan cevherül-yakat ve seramât ve hayr ve bereket muktezâsınca her teveccüh-ü sadâkâtları mükârânât hazret-i hazr tevfiika ile sûret-i yâb guz ve saâdet ve her azim-i makrun- el harim mütevekkelânelerine muavenet cenâb-ı mülûk-u mecid ile netice-i bahş encâm nusret olduğuna binaen perçem-i kuğ zafer-i fûruğ hidivâneleri kalleb-i kerden a'dâyı leam-ı mahçe i'lâm-ı nusret emr-i tesam asâfaneleri ba'sır-a süz abde-i esnâm makam-ı mualle-i paye serir-i sadaret azmi fessinin zat-ı ubhitad-ı kârinler ile kesb ve şeref ve bahâ eylediği henkâm-ı saâdet 4-a/ İktîranın sasiri kevkeb-i necd-i ikbâlleriyle sinin-i çendinden bir refi-i evliye-i muhâsemet münâzaât ve elhâletü-hâzihinin tahsîl-i sermaye-i müsâlâha müsâlemet eden ca-sar Nemçe ve Çariçe Moskov gibi iki hasm-ı devlet nâmenin hiyah-ı mikrâs Köstenci Asa birbirlerini muâkıb bil-a varis munassab-i necm-i hayât-ı zindegânîleri uftâde-i câh-ı zevâl-i ufk-u cây-ı ârâm ve kararları bi'se-el-mukârr-ı şîveninde kûr olmağın. Bu keyfiyet-i ammeten milel nâsıraya mûcib-i intibâh-ı ba'siret olub fil-asl-ı Devlet-i Aliyye-i ebed-müddet ile rüşte-i bend-i musâlâha ve müsâlemet olmayan mülûk-u küffârdan birkaç add ve sâhib-i liyâkat ve miknet-i kral ba-ü kâr dahi irsâl ve resâil-i arz-ı pîş-keş-i mütevâfir ile dahil hasr-hasîn-i amânları olmaktan nâşî gaile-i sefer-ü hareket bil-küllîye bir taraf olub. Bir muktezâ-yı zât-ı cihet-i peyker Nemçe zamânından beru mahalle ta'n ve darb olan meydan-ı kîtâl. Ve harb-i sahn-ı gülşen-i asa tahsil ferr ve behçet mukâraa şimşir-i sinan muânîk-i sîmîn-i bed-tane mübeddel nîze-i can-sipârâne zîr-i rânını severânın cilve-kâr olmakla. Gülizar behçet-i ezhâr saltanât-ı seniyyeye nezâfet ve zerâfet taze-bağ ve bahar-ı aleme başka halet ve letafetini endâze geldiğinden gayrı şîme-i kerime-i raiyet-perveri ve şenşene-i merzîye-i adalet gösteri münifâsınca silsile-i zülâ-i berr ü nevâlleri şâd-ı isâz müzaraâ-i a'mâl-i berk tebiğ-i sâika-i te'sîrleri hanüma-i sûz-i kirve-i irşar olub amme-i cumhûr-u enâm-ı saye-i saâdet-i dâye-i duce-i ikbal-i devletlerinin âsûde-i nişîn pister-i istirâhat ve kâffe-i havâss ve hâm gülşen-serâyı necd-i saâdetlerin resîde-i baht çeşm-i ârâmiş ve refâhiyyet oldukları cihettden. Dâi'-i devlet 4-b İkbâl-i ferruh-u fâlleriyle şirin makâl-i küftar ve sena-i Muhammed-i Menfiyetü'l-halhe-i fersâlarıyla muattar-ı sâz meşâm-ı rüzgâr oldular. Ve ol zât er satv-i fehim ve idrak-i vedia-i zihîn-i derrâkları olan dirâyet-i fitratları muktezâsınca fezâil-i sairelerinden gayrı ilm-i tarihe intisab ve eyyâm-ı tatillerin âdem-i izâat ve itlâf ile tetebbu' âsâr ve seyr-i islaka sai' ve ikbâb buyurdularına binaen kitab-ı tevârih ve ecnâdın ekseri müntâkış-i zamîr ilhâm-ı âsârları ve menâkib ve hikâyât-ı mülûk-u kibârın cümlesi melhûz nazar-ı im'an ve i'tibârları

olmakla bir muktezâ-i. “*küllî yevmin hüve fi şâni*” zamân-ı kâribde teceddüd ya-fetehü sahîfe-i zib ve beyân olduğu üzere Nemçe ve Moskov keferesinin hem dost ve ittifâkı ve teâhhüd-ü zir-i meşk-i hifâde-i kalem muyin-i hayâl ile nihâyet’ül-emr müşâhede-i cezâ-i sû-i ef’âl ile mübtelâ oldukları hizlân ve edyâr ve esnâ-yı mezburda devlet-i aliye-i dâim’ül-kararın mevkuף ve mazhar olduğu gazavat-ı celile-i âsâr re’sen itfina ve itibâra şâyeste-i umur-u ma’dumet’ül-emsalinden iken bu makul-ü keyfiyet-i gayr-i mesbûka vakayi’ helalinde keşide-i netâr-ı tahrir ve imlâ kılınmakla iktifâr kurulmayıp. Mesned-i sahib-kârâni olan cenâb-ı padişâh İskender-i tevânın fe’zi mazhar olduğu fütühât-ı celile-i na-mahsur ve ibtîda-i muhâsamadan vakt-i müsâlâhaya gelince suret-name-yi sahe-i hudûs olan tasrîf-i düzgâr bediiftü’z-zuhur müstakillen keşide-i sülûk-u sûtûr kılınmak babında emr-i alileri müşrif-i kırân sūdûr olduğuna binaen. Bu Abd-i rakım’ül-hûruf kalîl-i istitâat Sahi Muhammed sahib mezcenü’l-beza’-i dahi hasebül-emr-i ali evvel-i emir-i hatir-i celilü’l-itibâr-ı nihâde-i düş-i acz ve kusur ve bir mukteza-yı 5-a/ el-mürur ma’zûr-u kemmiyet-i saye-i zânû-i hâme ile leng-i lûk-ü tarîk-i amâl ve tahrir-i süluk edip. Kırk sekiz senesinden elli iki saline gelince beş sene zarfında aks-ı endâz-ı merâyâ-i tegallübât-ı eyyâm ve leyl olan hevadis-i âsârdan ber vech-i muharrer evvel iki kısım hâsım bed-i fâ’alin irtikâb eyledikleri hud’a desise-i haymet’ül-akıbe devlet-i aliye-i ebed-i ittisâlin mabe’ül-iftihâr-ı rüzgâr olacak gazavat-ı seniyye-i müteâkîbeleriyle mustâr-keş zabt ve beyân olup ber-mûceb-i emr-i celilü’ş-şân-ı şirâz ve bend-i tedvîn ve ihtimâm olduklarından sonra. Hak-i pay-i iksîr-i hâssiyyet-i hıdiv-ânelerine arz ve takdime ictirâ’ kılındı âmîz der ki bu a’bd kem-i bizâ’atları her ne miktâr kalîl’ül-i’tibâr ise medhi zikr-i asaf-ı şerifleriyle ihtisâsım sebeb-i refa’t ve imtiyâzım ola

Zikr-iTâfsili-i Keyfiyyet-i Moskov ve Beyân-ı Hareket-i Nâ-hemvâr-ı Melâîn

Mukaddema devlet-i aliye ebed-i ittisâl ile Moskovlu beyninde mûna’kid ve merbût olan reste-i müsâlemet ve müsâfat şaibe-i tetarruk-u ihtilâl ve inhilâlden masûn ve mahfûz el-taraf olmakla. Piş-i izin-i mesfurlara i’ta olunan ahd-name-i Hümâyûnun şürût ve kuyûd-u merbu ve kayıd ve sayet olunup “*Fe enivvü ileyhim ahdehüm ila müddehimi*” mucebince inkifa-i vakt mev’ude dek merasim-i dost-u ve muvâlâta riâyetde dakika-i fevt olunmamak hususu Devlet-i Aliyye tarafından dâima mu’teber ve mera’i iken tâife-i merkume ez-kadim me’lûf ve mecbûl oldukları. Televvün-ü tabiyyet ve müfsidet-i tıynetleri muktezasınca bir mahalde pâ-ber câ-yı sebât ve metânet olmayub ali’el-semmirar irtikab-ı envâ’-yi 5-b/ ekâzîb-i muhtirât ile zamir-i hebâset-i tahmirlerine cây-gîr olan hıyânetleri icrâ ve ezhâr eylemek âdetdir yinelerinden olduğuna binaen bin yüz yirmi üç tarihinde ale’l-gafle nakz-i ihfâr-ı ahd-

i misâk ve baġteten gl-zar-ı memalik-i mahrusa-i islâmiyyeye âtâle-i hâr-ı ızrâr ve Şikak edip Umumen tâbur-u pr-Őr ile memleket-i Boğdan'a duhûl ve itirâf ve hevalisinde vaki'-i misâk kısaban ve kırâde ikâd-ı naire-i Őrr-u Őr eyledikleri reside-i serhadde tevâtür ve iştihar oldukta. Devlet-i Aliyye dâim'l-kârâr dahi esnâ-i mezburda kuvvet-i gâhırda sin-i ezhâr için süvâr-ı semend-i intikâm ve sârve dest-i zen Şimşir-i tâb-dârî ve gâhr- dmar olup. A'vn ve inâyet-i mülk- msteân neyyir-i ikbâl-i padişâh zamân ile melâîn-i hasirinin Çarlıyu bilcümle tâburda bulunan neferât-ı ceneralleriyle dahil kabza-i esr-i iktidâr olunmuşken çar-ı naçar nice-i ikab-kir-i islâmyândan tahlîs-i genciŐin cân eylemek kasdıyla nice kal'â ve ıŐga-yı feda ve derhal tavassut-u meyâneci istinkâfa ve istîmân ile müteşebbis-i dâmân-ı niyâz ve ricâ olmalarıyla ber-mukteza-yı merâhim-i diniyye efal-i Őenâlarının mükâfât ve ceâsı icrâ olunmaktan istinkâf ve haklarında misl-i mesbk olmayan ve cümle atufet ve Őikaket-i İslâmiyyeyi bi diriğ-i asaf olup. Cümlesi mazhar-ı afv ve itlak olunduktan sonra yirmi beş tarihinde taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye musâlâha bedeli teslimi meşrut olan Azak Kalesi hususunda zuhur eden televvün ve te'hirlerine binaen tekrâr üzerlerine ketibe-i rân-ı celadet olmak kasdıyla dar'n nasr-ı mhimmeye Edirne'ye hareket olunduğu hengâmede tâife-i merkumenin çâŐni-yi syuf-u mücahidin henüz zâika-i sz- zamirleri olmakla. Bilâz r'yet ictirâ eyledikleri vazi'-i na-hemvar 6-a/ dehayme'l-encâmndan hezâr-ı bâr-ı nadîm ve piŐmân ve ezkiyâ'ları sade dillerine lerm- deŐtam ederek İngiltere ve Nedırland devletlerinin tavassutlarıyla ke'levvel mutavassıl-ı ezyâl afv ve âmân oldukları cihetten yirmi beş sene ta'yîn-i müddet ile tecdid-i mebânî-i müsâlemet ve musâfât te'kîd-i esas musalâha ve mevâlât olunmuştu. Pes bu hal üzere on sene mürurundan sonra yine ol kavim-i hilekâr bi meŐiyyetillah-i teâlâ İnan etraflarından tarh-ı efgan feth-i hds olan tekalîb-i dzkârdan sanem-hane-i hayâllerinde tasvîr eyledikleri ba'zı tasavvurât bi-tâ ile zımnında kâenne-i Devlet-i Aliyye-i iğfâl etmemek mülâhazasıyla beyn-ihmâdâ mna'kîd olan musâlâhe-i müsâlemet-i encâm-ı mebbden tecdid ve istihkâm olunmak hususunu iltimâs ve istid'â' ve yine mülûk- nasârâdan ba'zılarını tavassut ile huss-u merkumun bezira-yı husûl olmasın keremiyyet ile niyâz ve bi-rica eylediklerinde. Bu merâmları dahi sûret-yâb-ı mcellâ-i husul ve mltemis ve msted'âlarına msa'âde ve msa'âde cihân-bâni-i mebzl kılınıp. Vakt-i merkumeden kırk sekiz tarihine gelince ma'kd ve merbut cânibeyn olan habl-i metin sulh- ebed-i kıyâm gittikçe te'kid-yâb metânet ve istihkâmlar ve ahd-name-i hümâyûnda meŐrt olan mevâdd-ı külli ve cz-iyyenin bir kârâr-ı sâbık-ı muhâfiz temşitine Devlet-i Aliyye

tarafından kemâ-yenbâgi dikkât ve ihtimâm olunmakla. Tâife-i merkume canibinden dahi bu muâmele-i mergubeye hüsn-ü mukabele beyn-i hümâda olan dostu ve musâfatın şürût ve kuyûduna gereği gibi mürâât olunmak. Muktezâyât-ı akiliyyeden iken. Bir kaç seneden berü devletlerinin. 6-b/ Erbâb-ı tahrîr ve zekâsı serdâde-i helak ve fena vehalehazihi. Çariçeleri olan dellale-i muhtâle dahi gasırat-ı akl-i nehâdan olup. İdâre-i umur-u saltanât ve tanzim ve kısveye-i zir-i destân ve raiyeti mutlakâ tama'-ı ham-ı tâbiyyet birle tevsi'-i daire-i memlekette ibâret ad eyledikte binaen. Kafir-i hukuk ni'met vare-i berde-i vadi-i delalet olup ve rai-i perde-i ğanç ve delalden ezhâr-ı nükuş-u ihtiyâle âğâr ve kendi akl-ı kasırınca ba'zı mevâdd ve ehya-yi mesan nakz-i ahd ve misaka esâs ve bahâne ittihâz eylemekten naşı. Ez cümle Devlet-i Aliyye'nin fi'l asl-ı meğbuz olup tedbir ve istisâli bâbında. Nice def'a evâmir-i aliyye tâc-dârî şeref südür bulmuşuz. Bu takrib ile Çerakise duhûl iyad-i tahlîs-i cân eden deli sultân demekle meşhud on sene mukaddem vefât eden sultanın hilâf-ı rıza-yı hümâyûn cesâret eylediği ba'zı hesareti ve öteden beriküler ve kinleri nehb ve gâret olup. Hâric-i dâire-i inkıyâd ve itâat olan tâife-i lezkiyandan hudûs eden nâmerdi hareketleri bi-hasebi iktizâ fetihkâr-i sultan ile şark tarafına memur olan hân-ı alişân hazretlerinin memuriyetleri ve güyâ Acemin himâyeti Moskov üzerine vacib-i zimmet-i mesâbesinde olmak husûsu yâd ve bu mezkurât muceb-i nakz-i ahd olmak zu'm ba-telef îrâd eylemek dâiyyesiyle. Ber vech-i muharrer müddet-i merkumeden berü zuyur-u tak-ı metânet ve istihkâm olan peymâne-i elmâs tiraş ahd ve peymân-ı şişe-i hak üftade-i hayâa ve iman gibi end-i uhte-i senki udvân-ı şikâk-ı vezir'ül-hafe-i ittihât ve ittifâkta ca-sar-ı bed tebar Nemçe ile dahi 7-a/ Hemser ve sâde-i ihtiyâl ve nifâk olup ibdida' ol mekâre-i pürde-i kisve-i bad casar-ı hile kâra bed-hu kâr pir-i emn-i memâlik-i İslâmiyye ala-hîn-i gafletin hücum ve iktihâm ve kâh ezhâr tavassut ile istidâ'tı müsaleme ve muvâsâta ikdâm edip bu takrîr ile habâset nihâyetlerin ve tâhsil-î emniyyet diyerek bi'l-cümle memâlik-i mahrûsaya istilâ eylemek üzere birbirleriyle zünnarından muâhede olduklarından sonra çariçe-i Moskov öteden beru düvel-i İslâm ve nasâra beynlerinde serbestiyetleri merî' ve makbûl tutulan hududa yetmiş seksen bin asker ile duhûl edip. Halef-i ahid-nâme-i hümâyûn mutlaka kendi ve nef'zımında serbestiyetlerin fesh ve kisve-i ikdâm ve Ukrayna ve Podolyayı dahi zabt ve istishâb ile Leh hududu dahilinde suğur-u İslâmiyyeye girip kala' ve bâzı mahâllere kendi cinslerinden muhafız tayînine ihtimâm edip ve Azak Kalesi'ne sekiz saat ba'di olan Çerkez Kirman Kalesi mukabelesinde top

menzili mahalde vâkî‘ harâb kala‘ya üçer beşer yüz nefer Moskov askeri ve bir ceneral îsâl ve iki sefine mühimmât cephâne ve zahire nakl edip. Sekiz pare sefine dahi Tin suyu başında amâde ve sulara kesret geldikçe zahire ve mühimmât ile mahall-i merkume gelip. Ba‘dehu Azak üzerine gidecekleri beyân ve Çerkes Kirmani hitmanı tarafından beş yüz nefer müsellâh Moskov askeri dahi Cite için çıkarılıp mal alırsanız sizin dil alırsanız bizim deyu tenbih ve ifham eylediklerinden gayrı bundan mukaddem Dağıstan ahalisi şemhâl-i ehl-i islâmdan olan 7-b/ Sâye-i Devlet-i Aliyye ilticâ etmişler iken ba‘zı mahallerinde sâkin olan ahâlîsine bir miktâr tonluk nesne vaz‘ ta‘yîn eylediği cihetden benim reâyâmdır deyu iddiâ‘ ictirâ‘ edip ve serhâ-yı han hükmünde olan Dağıstan ahalisinin dahi. Hilâf-i ahid-nâme-i hümâyûn atmış bin adet koyunların gasb ve İran Şâhı ile al-e-t-tevâlî mükâtebe ve mürâsele edip peyderpey adamlar irsâl ve bizler hudud-u Devlet-i Aliyye‘ye girip mahallerde tecemmu‘ ve tahrib etmekte yüz sene dahi gayreti elden koma deyu dâima tahrik ettiğinden başka mukaddemâ kendilerine İran taraf-ı için i‘ta‘ olunan ahid-nâme-i hümâyûn Gürcistan memâlik-i bitâmamihâ Devlet-i Aliyye zabtıda kalmak musarrâh ve mestûr ve memâlik-i merkumenin cevâbını hükkâm Devlet-i Aliyye ile mahfûz olup ve sâbikan Moskov tarafına firâr eden Tiflis hanı Dahtan Han ile oğlu Şehrevaz menfûr ve menkuz olmalarıyla Devlet-i Aliyye hududlarından bâid bir yerde veyahud Moskov şehrinin ve dahi a‘bad bir mahalde ikâmet ve menbad Moskov askerinin icâbına girip hudûdlara girip yerlere vaz‘-i kadem eylemesi hilaf-ı merzî ve muğayir şurût iken Moskov Şehrevazı bir miktâr asker ile korucuları tahrik ve kendi câniblerine cezbe için memleket-i merkumeye irsâl edip. Ve bunlardan mâ-adâ Kuban ve Azak taraflarında olan Nogay ve Çerkez tâifesinin yirmiden mütecaviz adamların ve esir on beş neferini katl eylediklerinden mâ-adâ Aksak Yevan-ı nam-ı Kazak Bezirgan arabalarını bâsıp yirmi 8-a/ Kiselik emvâli eşyalarını Ahz etmekle Kuban cânibi seraskeri Arslan Giray Sultan tarafından zâyiât-ı merkumu talep olundukta adem-i inkâr ile tazmin ederiz deyu cevâb vermişler iken red ve tazmin etmeyip ve müddet vafireden beru Devlet-i Aliyye hududunda sâkin olan bir Ayaş Kezağından nicelerin itma‘ ve kendi taraflarına celb ve ol havâlîde kal‘a binâsına mübâşeret eyledikleri ve dahi bunlar misillû ahd-i hümâyûn ve muğayir şurût ve musâlâha-i müsalemet nümûn-u envâ-i hıyâbet derun-ı ezhârına mübâderet etmişler iken Devlet-i Aliyye‘ye dâim‘ül-karar esnâ-yı mezburde Tahmasb Han kavli‘l-kabile-i iştihâr elhâletü-hâzihi fermân-ı fermâ-yı memâlik-i İran olan Nadir Bahadır Şah ile muhâsıma ve

peykâr üzere olduklarından naşi ol hile-kârın mugâyir şurût-u muâhedetertib-i saz-ı ihtiyâl oldukları harekât-ı na-merziyelerinden tegafül ve iğmâz ve vehâmet-i nakz-i misak-ı ve ahd name-i cânib-i nuhûset-i mürâcaalarına aid ve râci olmak için üzerlerine sefer ve harekâtdan mübâade i'râz edip lakin mesfurların bu makule evza' nadir beraber ictisârları haba'set-i zamirlerine delil olduğundan mâ-adâ. Bu hilalde Kırım hanı Kaplan Giray hazretlerinin hıfz ve hırâset-i memleketi için mesned-i ilhânide tevkîl ve ibkâ' buyurdıkları kalgaya sultan-ı biemrillah-i Teala târik-i bezm-i fena olmağın. Memleket-i merkume-i hakimeden tehi ve muhâfızından hâli olmak fikr-i fasıdıyla Kazak ve Moskovlu tâifesinden ba'zı penç-i dika-i itâ'at ve serdade-i vâdi-i gavayet olan. Eşkîya ve yaramazlar Ur taraflarına dendan-ı hırs râzî-i bâz ve etrâf 8-b/ Havalisinden olan Tatar oymaklarından bâzılarını nehb ve garete âğaz ile ezhâr-ı muhâfelefet ve tuğyân eylediklerinden Bucak ve Özi ve Dinyester caniplerinden vurûd eden tahrîratda tasrîh olduğuna binaen. İttifâk ve istihsân-ı ara muhafaza-i hudud-u İslâmiyede levâzım-ı hürrem-i ihtiyât riâyete ve ol makukle eşkîya ve haram-zadenin teaddi ve tecâvüzlerini def-ü ref' ile tahsil-i emniyet için her tarafa münâsip ve semt olan Babadağı'na ve Özi valisi Mehmet Paşa hazretleri serasker nasb ve tayîn ve maiyyetinde bulunmak için sipahi ve silahtâr terakkilileri ve yeniçeri vesair ocak neferâtından kifayet-i miktâr-ı asâkir ve sair iktizâ eden mühimmât-ı cephâne ve tonhâne levâzımat-ı sairesi tertib ve tetmim olunduktan sonra. İntihâ'-yı serhadd-ı mensurede Azak ve Toprak kal'alarının tamir ve termimi hususu vesair zâd-ı zahire ve mâlzeme-i hıfz heraseti tekmil olunma üzere kaptan-ı derya olan Canım Hoca Mehmet Paşa donanma-i hümâyûn sefâyini ile mahall-i merkume-i memur olup levâzım-ı seferiyyesine itmâm ve ikmâl için Bahr-i Siyaha azimetin vakti ve zamânı olan evvel-i bahar-i hüccete âsâr hulûlünde bi-tevfigillah-iTeala rafi' mersâ-i ikamet ile ol taraflarda bad-ı bengüşâyı azimet eylemeleri bâbında ferman buyuruldu.

Ameden Sûret-i İttifâk Name-i Moskov ba-Acem-i Bed-fercâm Ez-cânib-i Hatman-i Odlık

Bu esnâda Odlık hatımanı tarafından Moskov tâifesininin i'cam-ı bed fercâm ile beyinlerinde altı madde üzerine mün'akid 9-a/ olan musâlâha-i temessükün sûret-i olmak üzere mektubete meshûben bir kağıd-ı vurûd edip lakin latin lisânı üzere tahrîr olduğundan divân tercumanı ma'rifetiyle tercüme olundukda. Taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye kemâl-i ezhâr-i ubudiyetden sonra cânib-i Devlet-i Aliyye ale-l-ittifâk su-i kasd-ı niyet-i faside sadedinde

oldukları ma'lûm-ı devletleri olmak için tarafeynden ahz ve i'ta' olunan mevâdd-ı temessükün suretidir darsâadetlerine irsâl olunmuştur deyu ezhâr-ı sadakat olunduğuna binâen zikr olunan terceme derhâl sadr-ı azam hazretleri tarafından paye-i serir-i hüsrevâneye arz ve rakdim olundu.

Sûret-i Temessük-ü Mezbur

Moskov Devleti Acem Şahı ile musâlâha ve dostluğu te'bîden akd eylemeye hazır ve amâde olup bu iki devlet beyninde zirde-i mestûr olan mevâdd-ı muktezâsınca müebbed olmak üzere tarafeynden karar-dade ola.

1. Acem Ülkesinden olmak üzere bahr-i Hazer sevâhilinde Moskovlu'nun esnâ-yı cenkde ahz eylediği bi'l-cümle yerli ve kal'alı veyahut bittav ver-rıza Moskov Devletinin himayesine iltica etmiş bulunanlar ahz olundukta buldukları hâl üzere Acem Devletine geri red oluna. Ve zikr olunan mahaller için gerek Moskov çariçesi ve gerek halkları min-ba'd bir türlü iddiada olmamak üzere Moskovlu'dan taahhüd olunur.

2. Bi'l-cümle Acem devletinde olan harir öteden berü Narh-i câri üzere ziyâde bahâya çıkmamak üzere ziyâde bahâya çıkmak üzere Moskovlu'ya fûrûht olunmak tahsîs olunup ve min-ba'd sair milele verilmemek için Acem Şahı 9-b/ Halkları ile mâ'nen ahd ve peymân ederek taahhüd ediyor.

3. Zikr olunan ticaretin temşiti için bahr-i Hazer de Moskovlu'dan müceddeten bina olunan kal'a-i şah-ı Acem tarafından Moskovlu'ya red ve bundan gayrı Semerkânt taraflarına girp nehr-i Kur Bahr-i Hazerde mensup olduğu mahalde diğer kal'a bina olunmak üzere Moskovlu'ya bir mahal verile. Ve zikr olunan kaleleri Moskovlu muhâfaza ve bahr-i hHazerde Moskov sefâyini olup bervechile te'bîden ticaret oluna banialeyh Moskov çariçesi taahhüd eder ki zikr olunan kalalere beşer yüz piyâde nefer va'z oluna. Ve min hays-ül mecmû bin nefer ola ve iş bu haririn emniyet birle. Ezdir-hâna duhane nakli için Moskovlu'nun bahr-i Hazerde cenk gemileri mevcut bulunması caiz ola.

4. Rum mezhebinin tüccâr olan ayînlerini icrâ eylemekle me'zun olalalar. Ve tamâmen memâlik-i Acem'de ve ba-husus Moskov kuksarları tahsîs olunan yerlerde tüccârhâneler işтира' ve sakin oldukları kendi hânelerinde külliya peyda etmek caiz ola. Ve Moskovlu'ya İstu, Gulum ve Daniska şehirlerinde olduğu gibi Rum tâifesine te'bîden mahall-i ilticâ olmak üzere şah-ı Acem mukârr hükümeti olan İsfahân şehrinde kendi hazinesinden bir kebir han bina ettirmeğe taâhhüd eder.

5. Sair emtia bahanesiyle ahz-i memleketlere harir çıkmamak için hudûdlar ve bahr-i Hazer sevhilinde dikkat ile sa'î ve ihtimâm oluna ve İsfahan şehrinde ikâmet eden Moskov'un baş komseri tarafından izin kağıdı olmadıkça sair memleketlere harir iştirâsı caiz olmaya 10-a/

6. Osmanlı ve Tatar tâifesi Gürcistan ve Acemistan ve Moskov hudûdlarından ihrâc olunmadıkça terk-i cidâl olunmamak üzere tarafeynden karar verilmiştir. Ve bu hususa dair muharremane bir madde dahi akd olunup iş bu temessüke zammam olunmak Acem'e ve Moskovlu'ya ehemm ve enseb görülmüştür.

Vurûd-u Hayr Ez-Han-ı Alişân ve Beyân-ı Keyfiyyet ve Azîmet-i ve Avdeteş Ez-Cânib-i Dağıstan

Mukaddemen şiraze-i bend-i mecelle-i zabt ve tedvin kılınan tarihi fakirede keşide-i silk tâfsili ve tebyîn kılındığı üzere memâlik-i İran zimmetinin temadi-i ihtilâl ve ihtilâfından naşi bi'l-cümle iktâr-ı şevkiyyede va'ki bilâd-ı emsârda sâkin ve kâtin olan ibad-ı müslimin müteşetti'ül-bâl ve muztarib'ül-hâl olup. Hususâ tevâif-i celile-i islâmiyeden Dağıstan ahalisi ve Kıynak hakimi ev-semi Ahmet Han ve sair ezyâl-i şerîat-i garrâya teşebbüs ile muzmar-ı diyanette ezhâr-ı kemâl-i teşebbüs eden kabâil ve oymakat-ı ricâl-i sinin-i kesireden beru tâife-i Acem ile vâkî' bulan. Muhârebât sebebiyle mağşûşü'l-nizam oldukları cihetten bundan mukaddem saye-i kehf-ül enâm habâb-ı tacdariye melce' pane-i ve tabi'-i merâhim perver-i hazret-i şehriyâri dad-ı küsterden îmdât ve igase-i hevâh olduklarından bir muktezâyı tıynet-i şefkat-i mahzar mezraa'-i âmâl ve merâmları sehâb imedrâd-ı inâyet ve saâdet-i mülûk-âneleriyle serb Şad-ı ebter vurûd-u ümid-i ricâları pertev-i envâr refet ve itâat-i hüsrevâneleriyle münevver kalınıp. Ol etrâf-ı havalinin tanzim ve tesviye-i umuru ve ihale-i merkumenin itmâm-ı husul-i me'mûl-i için 10-b/ İstihsân ve istisvâb olduğu üzere ferman-ı ferma-yı iklim-i Kırım olan Kaplan Giray Han umumen asâkir-i Tatar ad ve şikâr ile cenâb-ı mezbura memur-u ta'yîn-i hususât-ı merkumenin ahsen-i vechile pezirâ-yı itmâm-ı husûl olması bizzat ahde-i ilhânilerine ihâle-i ve takvim olunduğun meş'ur name-i hümâyûn şevket-i makrun ve teşrifât-ı inâyet-i meşhûn ve mevhibet-i nümûn ile tavsiye ve tevhîm kılındığından gayrı. Keennehü cumhûr-u umur-u enâm-ı müslim ve dest-i iktidâr ve ihtimâmları olmak üzere ruhsat-ı kâmileyi müştemil hutût-u hümâyûn ile istiklâl verilip mûmâ-ileyhin evsemi Ahmet Han hazretlerine vezâret berâtı ve oğlu Mehmet Paşaya mir-İranlık emr-ü şerifi ısdâr ve irsâl olunmaktan naşi Han-ı müşârûn-ileyh dahi haseb'ül-emr-i ali dahil-i havza-i hükümetleri olan memâlik-i Kırım ve Bucak ve Deşt-i Kıpçak ve havâli-i Özi ve Azak'ta vaki

bi'l-cümle selâtin-ül cenkin yan ve umumen Şirin Beyleri ve mirzâyân ve Nogay askeri ve Çerakise bahadırları ve sair Tatar-ı dayyar-ı fetadan cem-i leşker encâm-ı şümâr edip ve bir muktezâyı şîme-i hükümrânı hıfz-ı hırâset-i memleketi ve himayet-i siyânet-i fukâr-yı raiyyet için kalgayları olan mûmâ-ileyhi memleket-i mezbureye hakim-i nasb ta'yîn eyledikten sonra. Savb-ı memurine azimet ve râhî olmuşlar idi Pes bu esnâda taraflarından mahsus adamları gelip tahrîratlarının halâse-i mefhumunda bundan mukaddem ba-fermân-ı ali memuriyetlerine binâen rûz-u fîrûzda memleket-i Kırım'dan tahrik-i i'lâm-ı nusret-i peyâm edip tayy-i menâzil ve merâhil ederek kemâl-i şükûh-u haşmet birle nehr-i Kuban sahiline resîde olundukta. 11-a/ Kalmuk Kabilesi zabiti olan Donyot Kutbu'nun oğlu ruh-sûde-i rikâb-ı hanileri olmakla mazhar-ı nevâziş ve ikrâm ve imkân-ı mertebe-i asker ile mülazım-ı bârgâh na-anıları olması fermân buyurulup ba'dı mahall-i merkumeden nehr-i mezbur-ı ubûr ve dokuz saat mesâfe-i nehr-i Guy ondan dahi yedi saat mesâfe nehr-i Belh kenarına ketibe-i rân-ı celladet oldukları hilalde bi'l-cümle Kabartay beyleri arz-ı ubûdiyyet ve cerâim-i sâbıkalarından istizâa birle teşebbüs-i damen-i ricâ ve inâyet olmalarıyla merâmları hayr-ı husule kârin veya rây-i liyâkat ve iktidârları miktâr-ı müsellâh ve müretteb asker-i tedârikiyle maiyyet-i hânilerinde bulunmaları tenbih ve tefhîm olunup yine savb-ı memurlarına azimet üzereler iken. Moskov tarafından elçi olmak üzere bir general gelip keyfiyyet-i sefâretinden isti'lâm olundukta. Çariçe-i bed-fercâm tarafından ba'zı kelimât-ı peymâl-i irâd ile azimet na-anlardan sarf ve tahsil-i daiyyesinde oldukların ifâde ve i'lâm etmekle. Mesfurun bu makule küftâr-ı mesas na-hemvârına havâle-i gûş-i asfâr ve itila olunmayıp tâziyâne-i ziyân-i dud-i baş unı ve ifhtifâd ile cehd-i amâli güyud-ı gün-i azâdır. Ve sahrâyı idbâr kılındaktan sonra. Sâhil-i merkumeden dahi refî' elviye-i ikâmet beş saat mesafe nehr-i necşay ondan dahi iki saat mesafe nehr-i Çekim ondan dahi iki saatte nehr-i Nalçık ondan daha iki saat nehr-i Lesken ondan dahi iki saatte nehr-i Deliork bir saat nehr-i Terayud olunup kale-i Tatar tevb-i ta'bîr olunan mahal ki filasıl-ı kürset-i memâliki cengiz-yan olup hala tâife-i Çerakiseden küçük 11-b/ Kabartay tesmiye olunan kabileye cây-ı arâm ve karar-ı der vusûllerinde tâife-i merkumenin ricâl ayânı ve ruh-sude-i rikab-ı ilhanileri olmakla. Onlar dahi miktâr-ı vâfi-i asâkir-i tedârik ile mülâzım-ı dergâh-ı vâlâları olmak üzere me'mur olup ba'dehu mahall-i merkumdan dahi tahrik tâziyâne-i ilgâr dört saat mesafe nehr-i Sevinç güzâr olunup Aklav nam kârye hududu muzrib-ı dimağ-ı karar olundukdan nehr-i merkumdan sevâhilinde ba'st-ı püryâ pâde-i irtâ' ve çerâ eden Tâife-i Çemen beyi İrtemur Bey bi'l-cümle â'yân-i kabile vesair tevabi ve levâhikıyla gelip ezhâr-ı kemâl-i ubdiyyet ve itâat ve iki bin nefer tüfenk-i endâz-ı tedârikine taahhüd ile sıdk ve ihlâsların ibrâza mübâderet eylediği esnâda. Serha-yı han tarafından dahi mahsus

adem gelip cemi' ve tertib-i imkân-ı pezîr olduğu mertebe-i musallah ve cengâver-i asâkir-i zafer-i rehber ile muasker hanilerine mültehik ve mütevasıl olacağıın müş'ir-i peyam îsâliyle ric'at edip nehr-i merkum dahi dört saat mesafe nehr-i Ezkun dört saat mesafe nehr-i Bas dört buçuk saat mesafe nehr-i Gümüş beş saat mesafe mahalde ki Kumuk dahildir. Nehr-i Bahşaya vusûl ve sâhil-i nehr-i mezburda sâkin Kumuk kabilesi Beyi Al Bey dahi mâkam-ı ubudiyette kıyâm etmekle ali-kader-il istiâat cemi' asker edip mâiyyetlerinde bulunmak üzere memur olduklarından sonra iki buçuk saat mesafede inhâ vesâireden ziyâde şiddet cereyanı olan nehr-i Yaman ubur olunup bir saat mesafe Çardık Suyu ve andan iki saat nehr-i Aktaş sevâhili ki tevâif-i İslâmiyyeden Endari Kabilesinin çeragâhıdır beyleri olan İrtemur beyi dashi. 12-a/ Mülazım-ı rikâb-ı hani olup ber kârâr-ı sâbık bir miktâr asker techizini taahhüd etmekle andan dahi hareket ve üç saat mesâfe nehr-i Kulayı ubur ile hala mesken-i şemhâl olan Tarğu nam kâriyyeye sâ e-i endâz nezâfet olduklarından. Kıynak hakimi olan evsemi Ahmet Han zade Mehmet Han icâr-i levâzım-ı istikbâle kıyâm etmekle mahzar-ı nevâziş-i ikrâm ve taraf-ı cihân-bânîden ihsân olunan mir-i mîranlık hil'atıyla derece-i kadr ve itibârı muvâzi-i mühr-ü râhşân olup esnâ-yı mezburede serhâ-yı zade Mehmet Bey dahi bir miktâr asker ile. Vusûl ve vurûd-u cenâb-ı ilhanileri itmâm-ı maslahat ile ûd-u insiraf edince maiyyetlerinden mufâragat etmemek üzere rüşte-i ahd ve peymâna merbût olup. Ve bu ayyâmda i'câm tarafından şemhallû iddiâ'sında olan Kaspolat nam fitne-engîz cânibinden dahi mektubu âsıl ve Demir Kapı Derbendi asâkir-i bi şimar ve Kızılbaş ile mazbût olmağın. Gafilinde bulunmasınlar deyu münafikâne düruğ-u bi fûruğ fitne-i âmîz ile ta'vîk-i sadedinde olduğu zâhir olunmakla keyfiyyet-i merkumenin sıhhat-i vuku'undan istifsâr için mesfur davet olundukta der-kârdan vadi-i ve haşeb karar olması hebâset derununu ezhâr eylemekden naşi. Derhal merkumun yerine Aldar nam Bey müstegallen şemhal-i nasb umumen tevâif-i Kumuk mûmâ-ileyh matbû' ve mutâa kılınıp hîn-i iktizâda tertib-i cüyûş-u mevfûr ile maiyyetlerinde mevcut bulunmak üzere tenbih ve ircâ' kılındıktan sonra. Yine mahall-i merkumda Çungünü Beyi Ahmet Han dahi levâzım-ı istikbâl-i ilhanilerine sûra't ve şitâb ve ba'd 12-b/ ve ba'dül-vusûl ikrâm ve ihtirâm na-anilerinden tahsil-i nisab-ı akabinde dergâh-ı eyvan-ı Bülent-i padişâhı merâm-bahşâdan inâyet ve ihsân buyurulan rûtbe-i valâ-i vezaret birle kâm-yâb kılınıp. Uhde-i liyâkat ve iktidârına taklit ve ihâle kılınan umur-u hususun temşitine ikdâm ve ihtimâm eylemek üzere tavsiye ve sipârîşten sonra cenâb-ı ilhânı zikr olunan mahalden Demir Kapı tarafına teveccüh ainne-i azimet ve Derbent merkume sekiz saat mesâfede yevâm-i evvel ta'bîr olunur muabere-i hattı râhl-i ikâmet buyurdıklarında gerek Akkuşa ulemâsı ve gerek Köyci tâifesinin imrâr itma'sı ve serhâ-yı hana tabi' olan Kumuk tâifesi ve kabâil-i sairinin vucûvuh-ı â'yânı dahi icrâ-yı merâsim-i istikbali şitâbân ve cenâb-ı

padişâh-ı kişver-güşâ hazretlerinin rızâdâde emr-i fermânı oldukların beyân etmeleriyle mahzar-ı nevâziş-i ikrâm oldular. Lakin bu vaktedek mürûr ve ubûr olan mahallerde evâmîr-i cihan-muta‘ padişâhîye ezhâr-ı itâat ve inkiyâd eden tevâif Kabanilin nezd-i hânilerinde ictimâ‘ları mev‘ûd olan vaktin hulûlünden mukaddem mevsim-i şitâ-i duhûl ve esnâ-yı râhda zâd ve zahirenin a‘dem-i vücudundan nâşi ifrâd-ı askeriye-i mübtelâ-i muzâyike külliye olmağın Derbend-i merkumenin uburunu te‘hîr-i tevkif ve mahal-i mezbura girip. Gümüş Suyu muabberine sevk-i ketibe-i calâdât-ı redif eyledikleri hîlalde fermân-ı fermâ-yı mâlik-i İran olan Nadir Bahadır şah ez-kadim niyâz-mend olduğu madde-i sulh va sâlah-ı pezîra-yı. Husûl olmak mertebelerine peyveste ve Medine arz-ı dûma sâye-i 13-a/ Küster-i calâdât olan seraskeri-i hamîyet-pir der Bağdât valisi Ahmet Paşa hazretleri husus-u merkum-u mukalemeye murâhhas olup fi-mâba‘d gavâil-i İran bir taraf olmakla beyhude meks ve tevkif ile zahmet-keş olmayıp. Ba‘d-ı ezin avd ve însirafımıza meş‘ûr mektub sadrazâmı ile vuk‘û bulan musaleme ve musalahaya mutazammın name-i hümâyûn sureti tarafımıza vârid ve vâsıl olduğuna binaen haseb’ül- emr’ül- ali cenâb-ı mezburun tanzim tensîk-i umuru ile avdete iptidâ ve hevâs itbâ-i amizden İbrahim Efendiyi bu ana dek meşhud olan keyfiyyât her ne ise bila-müşâfehe pâye-i serir-i saâdet-mesir-i hüsrevâneye ifâde ve inhâ’ için der-saâdete takdim ve irsâl eylemişiz der deyu işâret ve işâr edip. Lakin bilade zikr ve tafsîl olunduğu vech üzere Moskovlu taiffesinin hilâf-ı ahd name-i hümâyûn biribirine müteâkîb sünûh ve zuhûr eden evzâ‘ nadir beraberleri nakz-i ahd ve misâka ictirâlarına delil-i külli olup. Bu evkâtta han-ı müşârûnileyhin mahal-i baîdde bulunması münâsib vakt-i halden olunmadığından mâa‘da cenâb-ı mezbura dair müzâkeresi muktezî olan keyfiyet bila-müşâfehe mükâleme ve müşâvere olunmak için liecli’l- ihtiyat asitane-i saâdete dâ‘vet olunmaları mukteziyyât-ı ahvâlden olduğuna binaen. Derhal minvâl-i muharrer üzere han-ı müşârûnileyh tarafından name-i hümâyûn tahrir olunup mahal-i merkumeden ser‘at-i seyr ve hareket ile bir yerde meks ve tevekkuf etmeksizin doğru dersaâdete ilgâr ve müsâraat eylemeleri tavsiye ve telkin olunduktan sonra berveche isti‘câl taraf-ı ilhanilerine 13-b/ tesyir ve irsâl olundu.

Vurûd-u Haber-i Nakz-i ahd Moskov Tabur-u Bera-yı Muhasara-i Azak

Bundan mukaddem zikr ve tâfsil olunduğu vech üzere Devlet-i Aliyye-i dâim’ül-karar ile müebbeden akd-ı sulh ve musâfat ve tarih-i merkumeden bu ana gelince âsûde-nişin hacle-gâh-i müsalemet ve muvâsât olan çariçe-i muhtâle-i pes-i perde-i musâlâhade sekin-i özr ve nifâk ile. Şikka-i asâ-yı dostu ve mevalât vezir-i kelîm hifâde-i darb-ı tabl-ı udvân ve şikak ile icrâ-i şurût ve ahd-i misaka ezhâr-ı adem-i mübâlât edip. Halef-i merzi yenice harekete cesâret ve muğayir-i muâhede envâ‘-ı hisarete mübâderet eyledikçe ber muktezâ-yı merdi ve

merdaneki taraf-ı Devlet-i Aliyye'den rû-nümâ olan müsâmaha-i kirmâne-yi za'af ve kudret ve acz ve fûtûr muhâsımından neş'et eylemek hayâl-i bâtılyla güya fırsatı ganimet bilip baġteten nakz-i ahd ve peymân ile hebâset neha-nisin âşikâr ve bin yüz kırk sekiz senesi şehir-i zilkadesinin on birinci günü intihâ'-i sügur-u mansûrede vâkî' memâlik-i İslâmiyeye kırk saatden ziyâde bad-i ve kendi memleket-i nühuset-i müsalekelerine sekiz saat koyu olmakla. Taraf-ı Devlet-i Aliyye'den imdâd-ı vurûdu na-mertebe yetmiş seksen gün mürûruna muhtaç ve kendilere göre iki gün zarfında muhasarası pezira-yı husûl ve intac olan Azak Kalesi'ne alel-gafle su-i kasd ile hücumu iptidâr edip. İptidâ kale-i merkume etrâfında bir miktâr süvârileri zuhûr ba'de cevânib-i erbasına îsâl-i şürr-u şur etmeleriyle kale-i merkume 14-a/ Muhafız-ı tarafından bu keyfiyyat sebebi suâl olundukta sulh muebbed ria'yyetimiz kemâlde olup bizim dördümüz Tatar iledir deyu mektub irsâlinde dört gün mürurunda ki şehir-i merkumenin on sekizinci günüdür. Umumen tabur-u nühuseti doksan bin miktârı melâîn ile bizzat o mühimmât top hamiresi dahi terenisa ta'bîr olunur kayıklarıyla nehren akılıp. Hüsn-ü mezburu muha-i tazyika mübâşeret eylediklerini ve kale-i merkumenin ekser-i mahalleri harab olduğundan mâ-adâ. Derununda asâkir ve mühimmât ve zehâir ekalli olmakla müdâfaaları imkân pezir olmayıp imdad ve ia'nete eşedde ihtiyaçlarını mutazammın mihafaza olan Mustafa Paşa ve kadı efendi ve yeniçeri ağası ve müfti vesair zabıtân bi'l-cümle sükkân-ı neferât taraflarından arz ve muhızrlar ile. Devlet-i medara i'lâm-ı keyfiyyet olunduğu esnâda ber vechi muharrer asitane-i saâdete Devlet-i Aliye da'vet olunan han-ı alişân tarafından dahi mahsus adam gelip hülâsa-i tahrîratları elhalehezihi mütecaviz asker hizmet zuhûru ile başka bir taburu Kırım Adası'na duhûl su-i kast ile ur taraflarına şerve şüver olduğu reside-i serhadd-i tevatür olmaktan naşi. Esnâ-i râhda bi'l-cümle Kırım ahalisinin tarafımıza arz ve mahzurları vurûd edip bir saat mukaddem bu cânibe avdet olunmaz ise. Memleket-i merkum peymal huyul küffar olacağı mukârrerdir deyu i'lâm ve iş'ar olunmağın fi-mâba'd asitane-i saâdet tarafına a'zimete kudret-yâb olmayıp heman mahall-i merkumeden ric'at bila-tevekkuf Kırım taraflarına doğru i'taf ve i'nan ilgâr ve azimet 14-b/ eylediklerini i'lâm ihbâr etmekle. Melâîn-i hasirinin serhaten nakz-i ahd ve mişak rütbe-ısıhhate reside olup ve keyfiyyet-i merkum tarafı sadr-ı azamıdan paye-i serir saâdet-i masire ve hüsrevaniye dahi arz ve telhis olunduktan sonra. Öteden beri bu makule hılaf sulh ve salah zuhûr eden heba'setlerinin hakikatinden isti'lâm olunduğuça irtikab-ı enva'î ekâzib ile Devlet-i Aliyye'yi iğfal-i raiyyesinde olan Moskov kapı kethüdası bu def'a dahi muahaze ve mugâyir ahid-nâme-i hümâyûn vuku'bulan su-i hareket ve haymet-ül akibetlerinden istintak olundukta. Mesfuruna ezhâr-ı tecahil ve bu havadis-i gayrı vaki mutlaka Tatar tâifesinin tarafımıza olan ada'vet-i derunları muktezâsınca Devlet-i Aliyye ile beynimize ilga-i husumet için tertip-saz-ı ihtiyâl

olundukları müfteriyattan olup. Çariçemizin halef-i ahd ve misak bir türlü vazî‘ nahümavd savdûruna rızası olmadığı zahir ve âşikârdır. Lakin tevâif-i Kazak ile Tatar beynindeolan adâvât-ı kadimeye binaen tarafından kâh ve bikâh bu makule mûcib kıl-u kal olacak harekât na-merdiyyeye cesâret eyledikleri cümlelerin ma‘lûmu olmakla. Bu mesmu‘ata bu güne i‘timâd buyurulup hakikat-ı hale tahsil vuku‘f etmemizden mukaddem beyn-e hümada olan dostu musafât pezira-yı inhilal olmamak mercavddur. Ve eğer ruhsat ve müsâade buyurulur ise çariçe tarafına mahsus adamlar irsâl edip bu keyfiyyetinin hakikatinden istikşaf edeyim deyu cevâba mutasaddı olduğuna binaen derhal asitane-i saâdetde 15-a/ Mukim olan İngiltere ve Nedirlent’e balyosları dahi başka başka ihzâr ve Moskovlu tâifesinin nakz-i ahd ile düşmanlık ezhâr eylemesi ve elhâletü-hâzihinin Azak Kalesi’nin muhası hususu dermiyân olup. Ve mukaddemen asâkir-i kesire ile mugâyir şurût ve muâhede Leh memleketine duhûllerinden berü gerek sizden gerek Nemçe Kapıkethüdasından suâl olundukça taahhüd güne cevâb-ı irâd ile Moskovlu tarafından Devlet-i Aliyye’ye ve memâlikine bir türlü zur ve su-i kasd olunmaz deyu haber vermiş iken. Bu vakte dek keyfiyyet-i merkume taraflarınızdan ihbâr olunmadığının sebebindir deyu istifad ve isti‘lâm olundukta bu günlerde Moskov da meks üzre İngiltere elçisinden kağıd gelip derununda dostluktan gayrı nesine yazılmamış tâfsili Moskov kapıkethüdasına devleti tarafından gönderilen kâğıtlarda yazılmakla. Ondan dahi emriniz üzere suâl eylememizde ber vechi muharrer düşmanlık ezhâr olduğu olmayıp cümle müfterîyan makulesidir deyu cevâb vermekle biz dahi bu babda mütehayyiriz. Lakin çünkü Devlet-i Aliyye’ye vurûd eden haberlere göre Moskovlu’nun kavli fi‘line mutabık olmadığı ma‘lûm-u âlileridir. Binaenaliyh ur vechile nakz-i ahd-i cesâret eden düşmanın üzerine hareket Devlet-i Aliyye’ye lazım gelmiştir deyu kat‘i reşde-i kelâm düruğ-u amizlerine havâle-i gûş-u asfâ ve istima‘ ile imdât vakt-i zamân olunmak münâsip vakt-i halden olmadığına binaen. Heman tedârik kâre şuru‘ ve kıyâm olunup kale-i merkumede mahsur olan ehl-i İslâmın imdât ve inâyetleri 15-b/ Emrinde tarik-i inseb ve müşâvere ber muktezâyı şeri-i kavim a‘dâyı hasevinin dest-i tetâvül teaddi tecâvüzleri damen-i serhadât-ı İslâmiyeden kat‘î ve ve izâle olunmak husunda hamiyet-i riz ve sūdûr olan hatt-ı hümâyûn inâyet meşhun padişâh ı mûcibince şeyh’ül- İslâm efendi vüzera-yı azam ve ulemâ-yı i‘lâm ve bi’l-cümle erkân-ı devlet-i ebed kıyâm ve umumen ocakların ağavât ve zabıtânı medu‘ userâ-i sadr-ı azâmiye ve bade’l-umum huzur-u hümâyûn-u mülûk-âneye varıp akd-i encümen-i meşveret ve zikr olunan arûz ve muhzır cümle muvâcihelerinde feth ve kiraât ve mazmun hayret-i nûmun herkese i‘lân ve iş‘ât olundukta. Melâîn-i mesfurunun nakz-i ahdine binaen üzerlerine sefer vuku‘‘u şer‘an ve aklen vacip olduğuna dahi fetvâ-i şerife verilip lakin elhâletü-hâzihinin vakt-i dayyık olmakla padişâh-ı İslâmı hazretlerinin bizzat hareketleri için

mülazıme-i mevkeb-i hümâyûn tertip ve tedârikine müsâit vakt-i zamân olmadığından başka Azak Kalesi'nin derya tarafından imdât îâneti vesair mühimmât-ı seferiyyenin bir vefk-i merâm teeddiyye ve temşiti hususları bu taraftan rivâyet olunmak ishal ve insab olduğuna binaen. Cenâb-ı şehriyârî iskender-i tuvan mukır-i saâdetlerinde karar ve aram ile ber vechi muharrer her tarafa irsâl zehâir ve asker ve tesyir-i mühimmâtı evâmir hususlarına kıyâm ve sadr-ı azam hazretleri dahi serdar ta'yîn olup saye-i liva-i hazrâda umumen asker-i İslâm ile Babadağı ve İsakçı taraflarına doğru ketibe-i rân-ı celadet olmaları istisvâb ve istihsân olmakla. Derhal kale-i merkumede. 16-a/ Mahsus olan ehl-i İslâmiyenin imdât ve îânetleri esbabına teşebbüs olup Ber minvâl-i muharrer bil-fiil derya kaptanı olan Canım Hoca Mehmet Paşa donanma-i hümâyûn kalyonlarından beş altı kıt'a miri kalyon ve bir miktâr çektiri tez elden tedârik ve inşâ olunan kırk elli pare ince donanma ile Bahr-i Siyah cânibine ber vech-i ta'cil sevk ve tebsil ve Babadağı veziri müşârûn-ileyh dahi Bender'e varıp. Han-ı Alişân ile muhâbere ve mukâtebe edip kale-yi mezbureye imdât ve îânet emrinde iktizâsına göre hareket eylemek için cenâb-ı mezbureye ta'yîn ve tesyir olunduktan sonra tedârikat-ı mühimmât-ı seferiyyeye ve tertip ve techiz tevâif-i askeriyyeye mübâderet olup mukaddemen zikr olunduğu üzere temâdi-i kavail-i İran hazine-i hümâyûnunun kârı tamam etmişken. Bi-lütfullah-i Meliki'l-Alem bieymeni haymem-i celile-i padişâhi İslâm sene-i kâmilede husul-i mütevâdi yerde imkân olacak mertebe tedârikat-ı kavviyye ve levâzımat-ı seferiyye bir buçuk ay zarfında dest-i berd-i ihtimâm şehriyâr-i gerdun-u tüvan ile a'dâd ve ihzâr ve kuvvet-i Gâhire-i devlet aliyye-i hayret-i endâz kılıp alemiyân olacak vechile ibrâz ve ezhâr olundu.

Memuriyet-i Vali Trabzon Vezir-i Mükerrerrem Yahya Paşa bi-muhafaza Kale-i Özi ve Bina-yı Cisir-i Nehr-i Tuna

Ve bu esnâda Özi Kalesi muhafazasına bir vezir-i sahib-i şu'urunun vücudu lazıme-i halden olduğuna binaen hala Trabzon valisi vezir-i mükerrerrem Yahya Paşa hazretleri eyâlet-i merkumenin züema ve erbâb-ı tımar ile kale-i mezbura muhafazasına memur 16-b/ ta'yîn bi avnillah-i Teala umumen ordu-yı hümâyûn ile Bender cânibine ubur olunmak üzere İsakçı mubetine nehr-i Tuna'ya müceddeden cisir inşâsı için Soğancıbaşı Ahmet Ağa irsâl olundu.

İrsal-i Şoden Mektup Ez-tarafı Sadr-ı Azam-i bi Cânib-i Vekil-i Nemçe

Moskov keferesi ez kadim Devlet-i Aliyye ebed-ül istimrârın çaşnıgir-i şimşir-i gâhr ve tedmiri ve Nice def'a guzat-ı nusret-i İslâmın selafe-i nûş-i inhizâm ve tezlili olmuş bir tâife-i hâife iken Bu esnâda ber vechi muharrer bi-mühâba naks-i ahd-i misaka cesâret i mutlaka çasar-ı Nemçe ile bundan mukaddem beynlerinde vuku“ bulan ittifâklarına binaen i'tizârdan

neşet etmekle hîn-i iktizâda Nemçeli tarafından dahi imdât ve îânet memulünde olacakları cây-ı işkal ve irtiyâb olmayıp Ve bu babda çasar-ı mûmâ-ileyh dahi kendilere mûmâşât ettirmek için taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye tertib-sâz-ı ihtiyâl oldukları ekâzîb ve müfteriyyâta revâc verecekleri mahall-i teemmül ve iştibâh olduğuna binaen bu keyfiyyetlerin hakikati ve mesfurların nakz-i ahde vesile ittihâz eyledikleri hususât-i na-mesmu'atı alet-tafail irâd ve tezkir ile. Beyn-i hümâda olan musaleme ve musafât-i te'kîd için sadr-ı azam hazretleri taraflarından çasar-ı mûmâ-ileyhin baş vekiline bir mektup tahrîr olunmak istihsân ve istisvâb olunmaktan naşi. Derhal minvâl-i muharrer üzere bir mektup tahrîr ve derununda tâife-i merkumenin irâd eyledikleri kelâm-ı bi-misas ve hılâf-ı ahd-nâme-i hümâyûn kendilerinden bu ana dek sudûr edip harekât Bi-iltiba's17-a/ bi tamamîha derc ve tastir olunup asitane-i saâdet-i mukîm kapıkethüdarları marifeterine taraflarına irsâl ve tesyir olundu.

İrsal-i Şoden Mektub Ez-taraf Sadr-ı Azam bi-cânib-i Şoden İngiltere Nedirladn'a

Bu esnâda çariçe-i Moskov tarafından sadr-ı azam hazretlerine bir mektup hile asılıp gelip hülâsa-i hâd'a nümunu Nice madde beyhudeyi heva-i Devlet-i Aliyye tarafından kat'an vuku'bulmayan müfteriyatı muhtevi olduğundan gayrı. Hatimesinde eğer Devlet-i Aliyye tarafından sulhe reğbet ve re's hududa bir murâhhas ta'yîn olunur ise Moskov tarafından dahi murâhhas gönderileceği iş'aret ve inha. Ve eğer Devlet-i Aliyye sulhe rıza vermez ise asitane-i saâdetde mukim olan kapı kethüdalarının itba' ve emvâl ve eşyasıyla emin ve salim hudûdlarına îsâli hususu iltimâs ve istid'â' olduğuna binaen sadr-ı azam hazretleri tarafından dahi mektub-u merkume üslûb-u hâkim üzere cevâb tahrîr ve cenk ve sulhden her hangisi ihtiyâr ederler ise Devlet-i Aliyye dahi ol şikka rekâbet edeceği ve kapıkethüdarları. Dahi itba' ve eşyalarıyla serhadde îsâli olunacağı beyân ve tezkir olunup adamları iade ve tesyir kılındıktan sonra filasl-ı Devlet-i Aliyye ile Moskovlu beyninde mukaddemen mün'akid olan musâlâheler İngiltere ve Felemenk devletlerinin tavassutlarıyla husûl bulup. Ve bu Eyyamdan asitane-i saâdetde mukim olan palyosları Devlet-i Aliyye'nin şânına lâyük bir hizmet-i merkubede bulunmak için fi-mâba'd maksut-u murat her ne ise tarafımıza ifâde ve beyân buyurulmak mevcuddur deyu elhac ve iramdan hali olmadıklarına binaen. 17-b/ Zikr olunan krallar cânibine dahi taraf-ı sadr-ı azamdan ezhâr ve dostu ve mevalât zımında üslûb-u hakim üzere bir mektup tahrîr-i bâlâda tastir olunan keyfiyyetler beyân-ı tâfsili olunup Devlet-i Aliyye'nin öteden beri dostluk şerayetine riâyeten gayrı bir fikri olmadığından mâ-adâ. Bu vakte dahi cenk ve sulhe hazır ve amâde olup ilk Moskovlu tarafından sulhe meyil ve talip zuhûr eder ise Devlet-i Aliyye dahi dostları olan devletlerin vüsâtılarıyla şânına lâyük musâlâha ve musafâta rıza-dâde olacak mukârrer ve muhakkak olmakla. Bundan böyle dahi

mebeynde olan kadim dostluk merâsimine riâyet olunmak melhuzdur deyu irâd-ı hakikât-ı hal ve devletin merkumetinin palyoslarına teslim olunup mahallerine tesyir ve îsâli olunmak ferman buyuruldu.

Nakl-i Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn Ez-asitane-i Saâdet

Bu esnâda Kırım Hanı tarafından varid olan tahrîratta melâîn-i hasirin bervechi muharrer yüz bin nefer mülanenetkârlardan müretteb bir tabur dahi Kırım Adası'na suikast fikr-i fesâdıyla Özi Kapısı haricinde zuhûr edip müşârûn-ileyhe dahi umumen asâkir-i Tatar ile mahalle-i mezburda (burada saat verilmemiş) saat mesafe mahalde üzerlerine hücum çerhacıları olan melâîn-i bed nümunu makhûr-u ser-nükun edip. Lakin tâbur-u makhûr-u mezburenin kesret ve vâfireti derece-i hadd-i hasirden efzûn olunmakla müdafâları ve ra-i berde-i işkâlde olduğu i'lâm ve iş'âr olunmaktan naşi bundan böyle imrar vakt-i zamân olunmayıp bi-avnillah-i teala 18-a/ tertib ve teknil mehâm-ı seferriyye ile ordu-yı hümâyûn bir an ikdâm İsakçı taraflarında bulunması mühim ve muktezi olunmakla. Bin yüz kırk dokuz senesi Muharreminin evasıtında Köprülü-zade vezir-i mükerrem Tevki Ahmet Paşa hazretleri rikab-ı hümâyûn kaim-makamlık ile muharrem ve mübeccel ve yine eyyâm-ı mezburda temyiz ve vâfirik asil-ı vekil olunduktan sonra. Mah-ı merkumenin yirmi üçüncü günü Davut Paşa sahrasına ihrâc-ı hıyâm-ı nusret-medâr ve on gün zarfında alet-tertib umumen ocak halkı bi'l-cümle erkân ve ricâli saltanât ile serdâr-ı ekrem hazretleri dahi liva-yı muharrem hazret-i fahr-i alem sallallahü aleyhi vesellem mühtezz-i nesim-i azimet ederek sahra-i merkumeye endâz-ı iclâl olup ve bervechi mu'tâd-ı kadim dergâh-ı ali yeniçeri vesair ocak ricâllerini irsâ taktim için beş gün miktârı dahi mahalle-i merkumede meks-i arâm ve itmâm-ı meham ve külliye-i cüziyetten sonra. Mah-ı sefer-ül hayrın altıncı sebt günü sahra-yı mezburdan dahi cümbüş ve harekete kıyâm olunup tay-yi tumâr-ı hat ve tırhal ile Edirne sahrasına nasb-ı tuğ ve otağ ve teknil-i bakıyye-i lazime râh-ı için birkaç gün dahi mahall-i merkumede tevekkuf. Ve oturak olmak üzere ferman buyuruldu.

Tayin-i Şoden Ba'zıTtevâif-i Askeriyye Bi-Muhafaza-i Kefe

Bundan mukaddem memuren İran taraflarında bulunup elhâletü-hâzihi ferma-i neferma memâlik-i mezbura olan Nadir Bahadır Şah'ın niyâz-mend olduğu musâlâha hususuna cenâb-ı Devlet-i Aliyye'den dahi. Müsâade zuhûr edip. Ol havalinin gâilesi bertaraf olduğuna binanen itmâm hizmet memurlarıyla asitane-i saâdete avdet üzere olan 18-b/ Bi'l-cümle ocaklar kethüdaları maiyyetlerinde vak'-i avdetlerinin neferâtlar ile buldukları mahalden ricat ve Kırım Adası'nın Kefe Kalesi muhafazasına musavât eylemeleri için ferman-ı ali ısdâr varid-i hümâyûnda olan dergâh-ı ali yeniçerileri ve cebeci ve topçu ve top arabacı neferâtından dahi

dört bin nefer dahi tashih olunup kele-i merkume taraflarına tesyir ve irsâl olunduğundan gayrı. Bu sefer-i nusret rehberde mevcut bulunmak üzere Bosna eyâletinde vâkî' kala palangaların piyâde ve süvâri yirmi bin dokuz yüz otuz nefer yerli yanından her yirmi neferi kendi taraflarından olmak üzere bir süvâri techiz ve bundan mâ-adâ etrâf-ı miriden tahrîr olunacak levendât bi'l-cümle züe'ma ve erbâb tımarının üzerlerine mir-i mîrandan Bekir Paşa baş-buğ nasb ve ta'yîn olunup. İsakçı tarefeynin ordu-yı hümâyûna irsâl ve tesyir olunmak için baş bakıkulu Kusiç Ali Ağa mübaşir ta'yîn ve irsâl olundu.

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn Ez-sahrayı Edirne

Sahra-yı mezburda müddet-i ikamet on yedi gün reside ve levâzım-ı mühimmât seferiyye dahi oldukça rütbe-i itmâm ve tekmile peyveste olup. Fî-mâba'd mahall-i merkumeden savb-ı memurda azimet muktezâ-yı vakt-i halden olduğuna binaen Ber vechi mu'tâd ocakları halkı alet-tertip eyler sevk ve takdim olunduktan sonra mah-ı rebi-ül evvelin üçüncü Perşembe günü umumen ordu-yı hümâyûn ile sahrâ-yı mezburdan dahi cümbüş-ü harekete kıyâm olunup. Yine mah-ı merkumenin yirmi beşinci günü İsakçı sahrası medrub-u hıyâm karar-ı arâm olundu. 19-a/

Vurûd-u Haber-i Giriftâr-ı Kale-i Azak

Azak Kalesi derununun mahsur olan guzat-ı nitâk seksen altı gün miktârı bu esnâda müdâfaa a'dâ-yı leyyâmda ezhâr sabr-u sebât etmişler iken. Melân-i hasirini birkaç bin adet gülle top ve dane-i hamire-i berk-i aşp ile leyl ve nehardan kalaya ve ateş-bâr olmakla. Vurûd-u divâr-ı hisarı râhne-dâr kemâl-i kesret ve vâfîret ile kâh ve bi-kâh hücum ve iftihâma dahi iptidâr edip bir tarik ile müdâfaaları imkân-ı pezir olmadığı cihetinden naçar-ı ali vech-ül istimân ve teslim kale ile tâhlis-i can eyledikleri hayr-ı mevrusü'l-ihrânı tahziş-i müsama-i inâm etmekle. Amme-i ehl-i İslâm bu hadise-i vahşet eserden müstağrak emvâc-ı inkisâr ve alam oldular.

Ta'yîn-i Şoden Vezir-i mükerrem Muhammed Paşa bi-muhafaza Kale-i Keşe

Bundan mukaddem Babadağı seraskeri Muhammed Paşa maiyyetinde ta'yîn olunan ecnâs-ı asker-i encâm-ı şimâr ile İsakçı muberindenkarşıKârtal sahrasına ubur eylediği esnâda küffar-ı hakisar Azak kelesine ve Kırım Adası'na pençezen hücum olmakla. Taraf-ı Devlet-i Aliyye'den memur olduğu üzere han-ı alişân ile haberleşip imdât ve iânâtlarına mantûka bend-i iptidâr olmak lazıme-i hali iken ba'zı evham-ı râhiyeye ittibâ' ile bir tarafa nakil ve hareketinden imtinâ' ve doksan gün miktârı sahra-yı merkumede beyhude meks ve tevekkuf ile imrâr-ı vakt-i zamân ve itlâf-ı ve iz't-ı zehâir-i muzavet eylemesi ba's heyecan guzat ve

serdâr-ı ekremi olmaktan naşı 19-b Derhal seraskerlikten azil ve tenkil Kefe Kalesi muhafazasına ta'yîn ve tesyir olunup memur-u maiyyetini olan tevâif-i askeriyyeyi Bender muhafızı olan Şahin Mehmet Paşa'nın maiyyetine nakil ve îsâli için Ohri Sancağı mutrifi Mahmut Paşa baş-buğ nasb olundu.

Vurûd-u Elçi-i İran Bi-Asitane-i Saâdet ve Da'vet Reis-ül küttab İsmail Efendi Beylikçi Mustafa Efendi ve Muhasib-i Cizye Ragıp Mehmet Efendi ve Vuku' Mükâleme ve Musâlâha

Bundan mukaddem keşide-i kîtâr-ı havâdis-i ayyam kılındığı üzere bir muktezâ-i gayret iktizâ-i külli yevm kühuf-i şân manzure-i felek-i mina-i fehinden nevbet-ü aks-i endâz-i mücella-i zuhûr olan vekayi-i haile-i muhayyerü'l-ifham memâlik-i İran zemin-i devlet-i âliye ebediyyü'l-istimrâra dahi mûcib gaile-i azime olup. Cûlus-u hümâyûndan on sene mukaddem ve ba'dü'l-cûlus altı-yedi miktârı zamân-ı cânib-ı mezbura itlâf ve iza'ât olunan asâkir ve mal daire-i tasavvur ve hayâlden kizİran olup. Ve bu takrib ile zemime-i memâlik-i İslâm kılınan kal'a ve Buldan dahi Gerdeş çerağ-ı şaide kâr ile bir taraftan payedâr ve istikrâr ve istihkâm olmakla. Nümû-dâr-ı bâzîçe top ve çevgan elden ele nakl ve gerdân olmaktan hali olmadığına binaen Devlet-i Aliyye'nin bu babda savd-ı ziyân-ı beraber bil ki nef'inden zarârı dahi ekseri iken. Mutlaka siyanât-ı umur-u saltanât için ol havalide yine dest-i gûş-ü ferâğ olmayıp evvelkiden ziyâde tertib ve techiz-i mühimmât-ı seferiyye ile ahz ve intikâm ve sare-i kıyâm ve iptidâr ve Anadolu Valisi vezir-i mükerrerem 20-a/ Ahmet Paşa hazretleri tekrar cenâb-ı mezbura serasker ta'yîn ve irsâl olunmuşken. Bu esnâda müsâade bahr-ı düzkâr ve zürbâzi iktidâr ile püfkürde-i şem'î ikbâl-i Tahmasb şah bed-tebar ve pençezen memâlik-i İran kent-i hâr olduktan sonra. Tevessül-ü ahkâm-ı şerîat ve teşebbüs-ü ezyâl-i mezheb-i ehl-i sünnet ile kesb-i imtiyâz ve saâdet eylemek dai'yesiyle Nadir Bahadır Şah kışlâğ-ı müğanda tertib-i encümen-i şiver ile telif kılıp i'la ve ednâ ve bid'at-ı seyyie ve rakz ve ilhadı nirvâ-yı bâzu-yı hüsn-ü i'tikadı ile külliyyen izâle-i ve imhâ edip umumen erkân ve ahâli-i İran'ı idhâl-i daire-i ihdâ eylediği halde cânib-ı Devlet-i Aliyye'ye dahi ezhâr-ı ittihâdını yek-cehti ve ibrâz-ı muhabbet dostu ve hayır ve hevâhiye i'naz fî-mâba'd beyn-i hümâdan refi'-i şıkak muhâsemet ile musâlâha ve muzafâtı rica ve niyâz edip eslâh-ı zat-ı elbin mükâleme-i ba'zı keyfiyyat-ı tarafeyn için Abdülbaki nam Hanı murâhhas elçi ta'yîn ve ba'zı umur-u şeri'yye müteallik olan mesulâtını beyân ve tefhim zımında ulemâ-yı İran'dan mübaheseye kadar iki nefer ihvânlarını dahi hümanât mürafakâtı edip. Taraf-ı devlet-i âliye irsâl ve takdim eylemişti elhalehezihide mûmâ-ileyhim avâil-i mâh-ı rebi-ül evvelde dersaâdete ruh-sude-i vusûl olup. Lakin öteden beri umur-u cenâb-ı İran'a vuku'f-u taamme olan ricâl-i saltanâtın ekseri ordu-yı hümâyûn ile der-seferi asitane-i saâdetde onlar bu manânın kendi hakikatinden bi haber

olduklarından naşi. Ol makule eshab-ı şuûrun der-aliyeye ihsarları sühulet-i temşit-i muslâhata medâr ve müeddi olacağı meret 20-b/ sinn-ül fizât zamir-i padişâh-ı dil-âgâh hazretlerinde aks-ı endâz ve cây-i gir olmakla. Müddet ve vâfire hizmet-i riyâseti sebebiyle hiyaya-i* umur-u devlet-i vuku'f ve şuûru melhuz olan reis-ül küttab İsmail Efendi divan-ı hümâyûn kaleminin beylikçisi olup reis-i mûmâ-ileyhin mutemet-i müğnası olan Mustafa Efendi ve zuhûr-u vaka-i İran'dan beri ol havalide kâh riyâset ve gâh defterdarlık vekaletler ile cenk ve peykâr ve muhâsara ve kıtalden her birinde mevcut bulunmak hasebiyle cenâb-ı mezburun umur-u hafiyeye ve celiyesine kemâl-i vuku'f-u ittılaları müselleme sefâr ve kibâr olan muhaseben cizye Ragıp Mehmet Efendi hazerâtı hatt-ı hümâyûn şükûn-u makrunla asitane-i saâdet tarafına avdet olunmalarıyla. Mah-ı rebi-ül ahirin sekizinci günü rikâb-ı hümâyûn padişâhı cenâbına azimet ve musadât eylediler.

Vurûd-u Haber-i Huruç Tabur-u ez-Kırım

Mukaddema bast ve takrîr olunduğu üzere Kırım Adası'na su-i kast niyet-i kasıdasıyla hücum eden tabur-u makhûr mezmumu han-ı alişân hazretleri Ur Kapısından hariç birkaç merhale ileride istikbâl edip. Lakin müşârûn-ileyhin maiyyetlerinde olan tâife-i Tatar-ı küffar-ı hakisâra kıyasen Bahr-i Siyah'tan çend-i kasr-ı kem miktârı olduğundan gayrı. Etrâflarına dairen madari araba tabur-u ve pes-i pişlerine dahi hudûdun efzûn toplar bakiyyesiyle metânet verip emr-i tehaffuzda salife ezhâr etmeleriyle tâife-i Tatar alât ve islâheden ancak öteden beri istimâline me'luf-u sihâm ve hisâma münhasır ve bila-top tüfenkin bu güne metin müstâhkem olan 21-a/ Tabur-u hasım-ı mâfirura açıktan hücum ve iftihâm hariç dairen tasavvur iken dil-İran ecnâd-ı cengiz-i yad-ı niru pazu-yi gayret ve hamiiyet bir le bid-defaât tabur-u mesfura bila-metris açıktan siper-keş sine olup. Zenyur-u bila-mîsâl üzerine hücumen istîsâl saldıklarından gayrı her mukabelelerinde herman-ı enbuh küffar-ı hakisara ateş-i efken-i gâhr ve dümâr her hücum-u Şıranlarında dude-i kiyâh fecr-i fücür-kâra nice hazzı hisâr olarak. Hadd-i hâsîrden efzûn-u melâîn-i bi din ta'men şimşir-i abdar ve leyl ü nehar etrâflarını devr ve kizâr ile taburdan herveche cesâret edenleri kemend ve ahz ve emr-i kiriftâr eyledikleri. Cihetten a'dâ-yı leyyâm tabur-u nühuset-i kıyâmlarından bir hutuh ve huruca kudret-yâb olmuşlar iken kemâl-i kesret ve vâfiret asker ve metânet ve istihkâm-ı tabur pür şûr-u şurlarından naşi bu hesâvetler sebebiyle zerre miktârı teğayyür-yâb infiâl ve azimet-i fasıdâlarından yek-kadem rükurdan udûl-u ric'at olmayıp dame-i kirâz asâ-i heyât mecmu'alarıyla serfer ve perde-i girgin olarak Ur Kapısı civârına nakil kâr-u bar sıklet eylediler. Pes han-ı müşârûn-ileyh dahi â'da-yi dinin bu güne tedârikat-ı kaviyye ile hücum ve ikdâmlarını müşâhede ve maiyyetinde olan asâkir-i Tatar ile emr-i müdâfa ile sai ve ikdâmları

netice-i bahş-ı merâm olmaya çifn-i cezim ve muayene edip. Tanzim-i umur-u memleket ve tertip ve techiz ile asâkir ile tekrar avdet için cânib-i Kırım'a tahrik-i tazyane-i ilgâr ve azimet etmeleriyle. Melâîn-i bed-nümun han-ı müşârûn-ileyhin avdetinden sonra bila-hayâl ve mani' reside-i semt-i maksut ve derhal Ur Kapısı dâhilinde 21-b/ Haşiyet-i endâz-ı vusûl ve vürut olduğu muhafizin-ı Tatar'ın mensur ve meşhûdları oldukta. Kale-i merkumede tabur-ı makhûrun muhasına takat-yâb olmayacağı cezm-i teyakkun ile alet-tarikil musâlâha teslime iptidâr ve dahil-i ezhâr-ı alamet ile istimallerın âşikâr etmişler iken. Ol kavli hilekâr derun kaleye duhûllerinde sözlerinden nükul edip muğayir musalahe-i mezburda olan bil-cümle ehl-i İslâm giriftâr esir-i ruhsar ve derhal yirmi bin miktârı mela'anetkârları dahi Kılburun Kalesi muhasına irsâl eylediklerinden sonra. Bi mühaba Kırım Adası vazı'kadem-i ictisar edip yemin ve yesarından vâkî' amakin-i kasabât-ı tahat ve taraç ederek payitahtı Kırım olan Bahçesaraya ondan Ak Mescit ve Kefe caniplerine kadime-i cenban-ı şerr-u ve şur oldular. Pes-i ahali-i Kırım dahi bu hali müşâhede eylediklerinden. Cümlesi süvvar-ı semendi gayret ve hamit ve mukaddemenn zira'at eyledikleri mahallere kendi kendileriyle ilka-i nar-ı ıtlak ve iza'at edip tabur-u makhûrun etrâfında şeb ve ruz adem-i imfikak ile diş'arı çıkanları ahz ve giriftâr ve zehâir namına ada-i merkumeden mesfurlara dane-i hardal aldırılmayıp tazyik ve tenkillerine sa' ve bi şumar etmeleriyle. Melâîn-i bi din-i mübtela-i gâht ve gall'a-i azim olup ve mevcut olan zahirelerine dahi cu'dan illet zahire mübtela her gün bin beş yüzden mütecaviz kefer-i bed ahter-i sunihada hak-ı helak ve fena olarak kuvvetleri gittikçe za'f ve fütur-u mübeddel ve sûreten şiddetleri kemâl-i râhata muhavvel olduğundan başka. Esnâ-i 22-a/ mezburda asitane-i saâdet tarafından mahall-i merkume tesyir ve irsa olunan asâkir dahi peyderpey ada-i merkumede Kefe taraflarına vusûl ve serdâr-ı ekrem hazretleri dahi umumen ordu-yı hümâyûn ile nehr-i Tuna'ya müceddeden inşâ ve tekmil olunan cisr-i kehkeşân-ı nümued ve ubur ile Bender taraflarına vurûd eylemek üzere oldukları haber-i dehşet eser-i fer-i müsama'-i nühut-u şumulleri etmeğın. İkdâm-ı ikdâmları tezelzeliat za'f ve fütur ve i'sab-ı hücum ve iftihamları ra'se-i ur-u dehn ve kusur olup bervechi muharrer payitaht-ı Kırım olan Bahçesaray'a nihâde-i kadem-i şum ile tahriyine ictisar ve ekser-i ebniyye-i alilerin ihrak ve binnar eylediklerinden sonra. Kefe taraflarına dahi atale-i dest-i azad tetavül etmek kasd-ı fasıdında iken fi-mâba'd mahall-i merkumeden eyler ve bir hutuh-u vazı' kademe-i adem-i mecal ve cesâret ile câniblerinden me'yus Bozkırdan liva-i menkus olup haiban ve hasiren Akmescit üzerinden u'd ve insiraf ve halal-ı tarikde bir hemzede meşakkât ve ızdırıp olarak. Mühimmât-ı kârbarlardan ekserini defn ile salkım saçak girdikleri kuyudun her veche can ettiler. Ve yine bu esnâda mukaddemen zıkr olunduğu üzere Kılburun Kalesine irsâl eyledikleri kervah-ı mekruh dahi bu keyfiyyet-i muheşden habir ve agâh oldukları saat istila

eyledikleri kale-i merkumenin zabt-u rabtına kemâl-i acz ye'sleri sebebiyle derhal hadim ve harap ve nihavet-i ve nihâyet huf ve hiras ile tabur-u makhûr cânibine sür'at ve şitâb edip. Bab-ı mezbur haricinde cümlesi bir yere geldiklerinden sonra alel- isti'cal diyar-ı nekbet medarları tarafına rubera-yıheybet 22-b/ Dad-ı yad oldular Lakin asâkir-i Tatar fî-mâba'd veralarında münkık olmayıp yetmiş seksen sa'at ba'd mesafesi olan sahra-i Betha kemafi-ül evvel etrâflarına dairen medar-ı ihata ve taburdan baş gösteren mel'un melanetkârları ahz ve giriftâr ve gâh-ı bi-gâh bir taraftan üzerlerine hücum birle Nemçelerin ta'me-i tiğ abdar etmeleriyle. Ber vechi muharrer tabur-u makhûrda olan yüz binden ziyâde melâîn-i hasirinden nisf-ı miktâr-ı ser-dade-i şimşir guzat-i İslâm-ı salsani miktârı dahi mübtela oldukları killet-i zahire ile üftade-i derkat-i nîran olup. Ancak sülsü miktârı tahlis kiriban-ı can etmekle iftan ve hizan dahil hudud-u nühuset adamları olduğu ba'd-ı ezinine kendilerden rütbe-i sahte-i reside olmuşlardır.

Serasker Şoden Vezir Şahin Paşa bi-cânib-i Bender

Bi lütfullah-i Teala melâîn-i hasirin ceza-i su-i sen'atlarını müşâhede ile menkub ve mahzul olup. Lakin memâlik-i mahrûse-i İslâmiyenin ibkâ eyledikleri hisaretlerine mukabele-i ayyam-ı şitada hudud-u nühuset namavdlarında vâkî' olan Kasabât ve Kurra-yı bi amal-i senay-i el-huyul-u cihad ve guzat etmekle. Taraf-ı Devlet-i Aliyye'den dahi bir küşmal verilmek ve bundan böyle ser-haddât-ı mensurenin emr-i muhafaza ve muhaddimesine gereği gibi ihtimâm ve iptidâr olunmak vacibe-i zimmet ve himmet olmadıklarından naşi. İptida Bender muhafızı Şahin Mehmet Paşa cenâb-ı mezburda serasker-i nasb ve ta'yîn ve bundan mukaddem Kefe eyâleti tevcih olunan Mehmet Paşa ile Mısır Gâhire'den ihraç olunan asker dahi kale-i cedid muhafazasına irsâl ve takdim olunup. Anadolu 23-a/ Valisi Genç Ali Paşa ve Kâraman Valisi Memiş Paşa dahi ol baharda hicset-ie da ordu-yı hümâyûnda bulunmaları için o emr-i aliye ısdâr ve bu esnâda defterdar-ı şikk-ı evvel Boz İbrahim Efendi bi-emrillah-i teala azim-dar beka olamakla sabıka defterdar şikka evvel Celil Efendi münasib-i merkurum ile ibca kılındı.

Azl-i Kaplan Giray ve Nasb-ı Fetih Giray Han

Öteden beri matamah inzar-ı milil-i na olan Kırım Adası'na su-i kasd niyyet-i fasıdasıyla atale-i ikdâm cesâret edip a'dâ-yı liam herbar mazhar gâhr-ı a'dâm olageldiği ziver-i tevarih-i ali Osman olup ve bu sene-i mübârekede zuhûr eden keyfiyet bir tarihde mezkûr müşahade olmadığı ma'lûm havas ve a'm iken bu esnâda Kırım Hanı olan Kaplangiray memleket-i merkume ahalisi ile hüsn-ü imtizâc muvaffak olmayıp cümleye ezhâr-ı hüşunet ile sultaneyn mirzayanı kendinden tenfîr ve delkir ve hengam-ı cenk-i

peygâhda dahi kaide-i kadimelerine muhalif ta'nif ve tehavvür ve mugâyir-i a'de mua'melat barde ile herkesi tekdir eylediğine binaen. Ekseri daire itaât ve inkiyatdan huruç edip ve şevahik-i atv ve isyâne u'ruç eylediği halde tabur-u makhûr dahi zuhûr etmekle. Mecmu' â'yân-ı ricâl-i müteşettit olup beynlerinde ittihad ve ittifâk bulunmadığından gayrı han-ı müşârûn-ileyh mübtela-yı illet pir-i ve maraz-ı felç ile adem-i kudret vekub ve nüzulü dahi zimme-i su-i tedabiri olmaktan naşi dâmen-ı mülk memlekt-i Çerk vücut-u a'dâ ile terevvüz olup. Ve bundan sonra dahi din-i Devlet-i Aliyye'ye kendinden bir hizmeti me'mûl ve melhuz olmadığı zahir.23-b/ Ve bu halde a'zli hem Devlet-i Aliyye'ye hem kendine hayırlı ve naki' olacağı meczum bahir olmak hasebiyle. Mûmâ-ileyh mesned-i haniyeden a'zil ve tenzil ve dilediği mahalde ikamet eylemek üzere tahrîr olunup hil'at zer-tar ilhan-ı selâtin-i Cengiziyeden hala kalgay olmakla tedbir-i memleket ve i'mal ve istihdâm-ı asker ve hamiyet ve siyanet ve fikra-i raiyyetde hüsn-ü ve süluku müsellemler olan. Fetihgiray-i sultanın kamet libakât ve istihaline şayeste ve sezavâr görülüp nâme-i hümâyûn-u mülükane-i teşrifat-i hüsrevâne ile derce-i kadir-i i'tibârı terfi' ve i'la kılındıktan sonra. Ba'zı hücum-u seferiyyeye dair küfiyyat-ı lâzıme bila-müşâfehe müzakere ve mükâleme olunmak için ordu-yı hümâyûn nusret-i makkuruna da'vet ve bunlardan mâ-adâ umur-u serhadât-ı mensureye kemâ-yenbagi tahsil ve ittıla'olunmak kasdıyla. Hotin muhafızı Kolçak Paşa ve Boğdan Voyvodasının dahi mûasker-i hümâyûnda bulunmaları mahsus taraflarına tahrîr ve iş'aret olunmakla. Çend-i ruz mürurundan sonra Kolçak Paşa ve mah-ı cemazi-yel-ahirede dahihan-ı müşârûn-ileyh dahi medrub ordu-yı hümâyûn olan İsakçı Sahrası'na vurûd ve vasil olduklarına binaen. Bir kaide-i kadime icrâ-i levâzım-ı istikbale kıyâm ve serdâr-ı ekrem hazretlerinin otağlarına melasik-i mukaddemen amade ve tahsil olan obaya îsâli ile mühimme-i mühimmât-ı Nevaziye dikkat ve ihtimâm olundu.

Müşavere-i Bera-yıKıtlak

Han-ı müşârûn-ileyh hazretlerinin ordu-yı hümâyûna vürutlarından mukaddem 24-a/ Erkân-ı devlet ve ricâl-i saltanât umumen ocak ağalarıyla huzur-u serdâr-ı ekremin bid-defa'at akd-i meclis-i müzakere ve müşâvereolunup din-i mübin ve devlet-i ebed-i garinin namus-u şevket-i muhafazası cümlemizin üzerlerine vacip ve lazım "*veinfiru hifafenve sikalen ve cahilu bi emvaliküm ve enfuseküm*"⁶⁴ hükm-ü şerifine imtîsâlen bu esnâlarda can ve başka ve yağmur yaşa bakılmayarak müdafâ ve tenkillerine bezl-i maktur amme-i vazife-i heverân nia'm-ı padişâhiye emr-i mütehattim olup ve a'dâ-yı din bundan mukaddem ezhâr-ı kibir ve kin ile Kırım Adası derununa nevehile hücum eylediği cümleminizin ma'lûmları iken. Gavs-ı

⁶⁴ Tevbe Suresi 41. Ayet

azam felek-i saltanât olan şehriyâr-i İskender Tuvan hazretlerinin haymem-i celile-i padişâhaneleriyle bu taraflara azimetiniz mesmu' ve ma'lûmeleri olduğu sa'at istila eyledikleri Kılburun Kalesini hedim ve karara şitâbân ve derhal Kırım'dan dahi huruca can atıp bu takrip ile memlekete varınca Nice hetlere giriftâr olduğu reside-i rütbe-i tevatürdür. Binâen aleyh elhalehezihinin umumen ordu-yı hümâyûn ile bu etrâfı-ı havalide müenenna nişişin ikamet olduğumuz sûrette isticlam olunan ihbâra göre düşman-ı dinin Özi ve Boğdan ve Hotin üzerlerine esnâ-i şitada hücum eylemek kast-ı fasıt ile tertip eyledikleri taburlarının adem-i vurûduna müstekillen illet olacak emr-i mirhan olduğundan başka. Tuna sevahilinde olan kasabât ve kura ahâlilerinin ba'is-i emniyyet-i hal ve hususa fasıl-ı şitada memleket-i kenara bafin etmek üzere olan Tatar'ın 24-b/ Sebeb-i indifa'-ı gaile evlak ve iyâli olmak mülâhaza olunmakla. Bi ittifâk-ı ara bu keyfiyetin istisvâb ve istihsân olduğu rikab-ı hümâyûn-ı şehinşâhiye arz ve ifâde olsun diye cümleye hitab ile isticvâp oldukta. Serdâr-ı ekrem hazretlerinin esnâ-yı mezburda kethüdası olup umur-ı saltanât-ı seniyyeye istilay-ı takı olan Osman Kethüdanın bu hususa hevahiş-i derunu olduğu cümlelerin yakinen ma'lûmları olduğuna binaen Halat-ı merziyye olan avdet emrini lisanlarına götürmeye bir ferdin yar-ı iktidârı olmayıp meclis-i merkumenin mûmâ-ileyh tasdik ve bir minvâl-i muharrer kışlak hususu avdete tercih ile rayine mûmâşât eyledikten sonra. Her birleri kendi haymelerine vardıkta elhalehezihinin serhadât-ı İslâmiyenin asâkir ve zehayir hususlarında zaruret ve muzayikesi bir kemâli ve cümleden mukaddem Bender ve Özi Kalelerinin takviyesi emr-i lâzime-i halden iken. Zikr olunan mahallere dane-i hardal ve hıfz ve hirasat-i memleket için bir tarafa asker gönderilmeyip bila-mûcib hudud-u a'dâya seksen saat ba'dı olan mahalde Ordu-yı hümâyûnla meks ve ikamet ve cem'i ihdarı sebeb-i zara-i memleket olan zad-ı zahire mukavelesini beyhude itlaf ve iza'at hariç tavr-ı akıl ve insaf olduğundan mâ-adâ. Sene-yi atıyyede cem'i ve ihtişadı mukârrer olan ecnas-ı askeriyyenin zaruret ve muzayikelerine ba'is ve badi olacak bir ma'nadır deyu dihan-ı keft ve şenid-i bâz ve ziban kıl-ü kali dirâz eyledikleri kethüda-yı merkumenin mesmu'u oldukta husus-ı merkumu ale hale terk etmişti. Bu defa'a han 25-a/ alişân hazretlerinin vurûdundan birkaç gün mukaddem mürurunda tekrar akd-i encüman-ı cemiyet ile cümleyi da'vet edip kemafi'ü-l evveli kışlak ve avdet hususlarını dermiyân ve bu babda tercih olunan keyfiyet-i ma'lûm olunmakla. Muktezâ-yı icrâya kıyâm olunsun deyu huddar-ı meclise hitab ile muntazır cevâb oldukta heman Kırım Hanı müşârûn-ileyh cümleden mukaddem ba'st-i makal edip bir muktezâ-yı kaza-yı ritabını bu sene memleket-i Kırırmda vuku' bulan het-i azimeden naşi. Sine-i söz-i nar gayret olan tâife-i Tatar sirâdet-i gerugerdir. derunları şeriyet-i hun-ı a'dâ ile itfaye-i bi sabır ve kararı ve düşman-ı dinden ahz ve intikâm için semend-i gayret ve hamiyete süvvar olmalarıyla. İnşaallah-i Teala

fasl-ı şitada memâlik-i nühuset-i mesalik-i küffara tahrik taz-yane-i çapul ve ilgâr etmek aksayı merâmları olup ve bu sûretde Devlet-i Aliyye'nin bu taraflarda müşetta-nişin ikamet olması takvit-i emrimizi mûcib ve umumen serhadât-ı İslâmiyenin dahi emr ve râhalarını müstevcip olduğu mahalle iştibah ve işgal ca-yı irtiyâb ve kiftar değildir deyu kışlak hususunun ba'zı fevaidini tasrih ve res-i serdar-ı Özi Babadağı münâsip olduğunu ima ve telmih eylediklerinde. Sa-ir erkân-ı ricâl dahi naçar-ı tebid ve istihzan eylemeleriyle emr-i mezbur mukârrer olup herkez mahal-i merkumda sükna tedârikine mübâşeret ve derhal serdâr-ı ekrem hazretleri dahi husus-u merkumu paye-i serir-i mülûk-âneye telhis ve iş'aret buyurdular avdet-i han-ı alişân bi cânib-i Kırm ve azimet-i Ordu-yı hümâyûn bi taraf müşna serdâr-ı ekrem hazretleri tekml-i namus Devlet-i Aliyye'ye dair muktezâ-yı 25-b/ Vakt-İ Hali Münasib Bâzı Ve Saya-yı lazıme-yi han-ı müşârûn-ileyh şifahen sipariş ve telkin ve kaide-i kadime Devlet-i Aliyye üzere bi'l-cümle mesulatlara dahi icrâ ve tetmim buyurdularından mâ-adâ fevkâl-i memul-ü ikrâm ve ihtirâm ile teşyi ve tevdileri hususı dahi ikmâl ve itmâm buyurub makâr-ı hükümetleri cânibine sevk ve tesyirden sonra Babadağında vâkî kendilerine ve sair â'yân ve ricâl-i Devlet-i Aliyye ye tevzi' ve tahsîs olan konakları ta'mir ve termim için ba-ferman -ı ali mübaşirler ta'yîn ve kasım dahi hulûl edib fîma'abad mûcib-i meks tevekkuf olacak bir halet kalmaktan naşı umumen sipahi ve silahdar neferâtı evvel-i baharda ordu-yı hümâyûnda bulunmak üzere vilayetlerine avdete murâhhas ve mezun olup bölükat-ı erba'a ocakları dahi kefe kalesinde topçu ve arabacı ocakları İsakçı Kalesi'nin ve Babadağı Kasaba'sında gencâyış-i bezir olmayan yeniçeri ve cebeci ortaları dahi Kili ve İsmail ve Kefe ve İbrail kalelerinde ve ser haddât-ı İslâmiyeden münasib olan mahallerde ve bervech-i muharrer eyâlet-i Bosnadan tahfîr olan mir-levendâd ve eyâlet askeri vesairden on bin miktâr-ı güzide Bosna askeri dahi Boğdan memleketinde kışlamak üzere emr-ü ferman ordu-yı hümâyûnda mevcut olan tob ve mühimmât İsakçı Kalesi'nin vaz'ı ve sair hususlar dahi tertib ve itmâm olunub b'adehu ancak daire-i ricâli yeniçeri ve cebeci ve sipah ve silahdar ocakları ağalarıyla mah-ı recep-ül müreccebin sekizinci ve ruz kasımının yedinci isneyn günü serdâr-ı ekrem hazretleri 26-a sahray-ı merkumeden refi' tınab ikamet doğru kasaba-i merkumede vâkî süvârilere gelip ba'st-i saye-i saâdet etmekle sair ricâl ve â'yân ve neferât ve zabıtân dahi muayyen olan otaklarına aram ve istirâhat eylediler.

İrsâl-i Şoden Kethüda-yı Bab-ı Moskov Bi-Cânib-i Çariçe

Bundan mukaddem res-i hududa vardıklarında memleketi taraflarına irsâl masmun olan Moskov kapı kethüdası ordu-yı hümâyûnun maiyyetine istishab olunup. Lakin bu defa' mahalli merkume varılmağa müsâade vakt olmadığından naşı bi mennihi teala evvel-i baharda ol taraflara ba's ve tesyir olunacak izzet-i ve nusret şiar ile irsâl murad olunmuşken mesfurun

vücut-ı adimi müsavi olunmakla küffar-ı hakısarın etvarı acibe-tül larına adem-ve i'tibâr ve mübalat için heman şimdiden irsâli istisvâb olduğuna binaen sebil-i tahliye olunup. Aminen ve salimen diyar-ı nekbet-i medarları cânibine sevk ve tesyir bervech-i muharrer ifâde-i hakikat-i hali ile Moskov Çariçesinin baş vekiline taraf-ı serdâr-ı ekremiden bir mektub dahi tasdir kılındı.

Azl-i Kaptan-ı Derya Cânım Hoca Mehmet Paşa

Mukaddemen zikr olduğü üzere Moskov keferesinin Kırım Adası'na hücumu esnâsında donanma-yı hümâyûn kalyonları ve sair ince donanma ile memleket-i merkumenin hıfz ve herasetine me'mur olan derya kaptanı Mehmet Paşânın ol tariklerde bir münâsip mahalde kışlası Kirman olunmuş iken. Bâzı i'zar ve ihba irâd ile bila-izn ve ruhsat-ı asitane-i saâdet tarafına avdet eylemesi 26-b/ Tağyir-i tab' sağyir-i riyad-ı işahiye ba'is ve ba'di olmakla mansıp merkumeden azl ile tekdir ve Kütahya'dâi ikamete me'mur irsâl ve tesyir olunup mansıb-ı mezbur ile Ali Kaptan mesrur oldu.

Murâhhas-ı Şoden Elçi Talmak Beray-ı Tavassut Ez-Cânib-i Casar

Bundan zikr ve beyân olduğü vechile Azak Kalesi'nin muhası esnâsında Nemçe ca-sarı tarafına cânib-ı sadr-ı azamdan üslûb-u hükim üzere tahrîr ve irsâl olunan mektub merguya cevâb güne ca-sar ve baş vekili taraflarından dahi bu esnâda mektup üslûbları. Vurûd edip ba'ddet tercüme hülâsa-i mefhum hile nûmununda Moskovlu'nun nakz-ı ahd ile irtikab eylediği şenenaetleri tarafından tahrîrin silsile-i husumete meadde olduğuna binaen gerek bu dostumuz ve gerek ca-sar-ı bi-evkâr ziyâde mütekeddir olup. Lakin heyecan-ı guyur fitneden mukaddem riyaz-ı musafât ve mevalaat-ı siyanet ve hala Moskovlu tarafından hudûs eden peyman-ı şekennin iptidası olup ve henüz tarefeynden birinin memleketine bir türlü zarâr isabet etmemek mülâhazasıyla naire-i ünvanın işial ve adâvât piykâr kıtalin isti'mali ve vuku'unda evvel tecdid rûsûm ve dostu ve vedad ve mahusa-i muhalefat ve fesad için tavassut-u sadıkaneye azimet olunup. Devlet-i Aliyye tarafından dahi kabûl olduğü sûret de bir mefhum hatirin icrâ ve imtimamı hala asitane-i sadetde mukim kapı-kethüdamızın uhde-i ihtimâm ına havale ve temşit maslhata vesile olmak üzere elçilik payesi ve ruhsat-i kâmile ile derece-i kader ve i'tibârı samiye kalınıp ve te'kîd-i hitam musâlâha vesile olmak için İngiltere kralı ve nedırlandin.27-a/ cenerali dahi tevsit olunmak musammimdir deyu irâd maf-ül damir ve bu esnâda kapı kethüdarları mesfurede talmak dahi bir siyak-ı mezkûr ca-sar tarafından emr-i tavassut-u ezhâr-ı hevahiş olunup. Bir takrible kendüye dahi elçilik payesi verildiğini serdâr-ı ekrem hazretleri tahrîr ve i'lâm eylemekten naşi. Ve ricâl-i taraf serdar-ı Erkemden dahi bu hususa ezhâr memnuniyet zımında elçi-i mesfure hakimane bir mektup tahrîr olunup.

Hatimesinde Moskov Devletinin kavli-fiiline televvünü cümle in'dinde ma'lûm ve zahir ve bu vakte dek mugâyir şurût muâhede evva' hareket-i nadire berabere cesâret bahir olduğundan mâ-adâ. Bu defa alel-fiil Azak Kalesi'ne dahi istila etmeleriyle hudud-ı kadimemizin bir taşından geçilmez ıslah-ı zat-ül el beyyin tavassut olunduğu halde esas musalaha yirmi beş tarihinde akd olunan hudud-ı kadime olup ve mukaddemen verilen ahd-nâme-i humayunun bâzı husus metruk kalmağla. Anları dahi tashih ve tasfiye olunmaya muhtac olduğu tarafınıza irâd olunmuştu. elhalehezihinin böyle kavli-fiiline mütelevvin olan Devlet ile ahir musâlâha murad eyledikde. Mutavassıt bulunan dostlar naht hicabda kalmamak için iptidai emirde esas musâlâha bilinmek ve mutavassıt olan devletin tavassutlarını Moskov Devleti an samim-ül kalb kabûl eylediğini müş'ir elçilerinde de çariçe tarafından sened-i ibrâz olunmak kanun-ı devle muvakıf ve nizam-ı musâlâhaye mutabık idiği cümlelerin ma'lûmı olduğuna binaen. Bu takdirce zikr olunan iki madde ki biri esas ve biri dahi sened maddeleridir. Mektubunuzda tasrih olunmadığından suâl 27-b İktiza etmekle mektub tahrîr olunmuştur. Keyfiyet-i ahval siz dahi dostane fikr edip Devlet-i Aliyye'nin şânına lâyıq ca-sar-ı bi vakârın reyine muvafık hatırınıza tebarüd eden veche vechi ilam ile merâsim-i sadakat ve istikametimizi te'kid eylemeniz melhuzdur deyu hakikat-ül hal elet-tâfsili iş'aret ve beyân olunup hahiyeyi a'dâm ile merâsim sadakat istikâmetinizi tâ'kid eylemeyiz melhuzdur. Deyu hakikat-i hali alet-tâfsili iş'aret ve beyân olunup muaccelan elçi-i mesfur tarafına irsâl ve tesyir olduğu i'lâm ve ihbâr olunmağın. Hala Rumeli valisi ve Niş muhafızı olan Muhsinzade Abdullah Paşa hazretleri cânib-ı mezbura ser-asker nasb ve ta'yîn ve berveche isti'cal menzile süvvar olup itba' ve hevaşileri ve veralarından gelmek üzere kendileri bir saat mukaddem Bender tarafına vusûl ipdidar eylemeleri emr-i ferman buyuruldu.

Amedden Reis Efendi Ez Asitane-i Saâdet Ve Azl-i Avare-i Nasb-ı Riyaset

Bundan akdem sahife-i- zib ve beyân olunduğu veche üzere. İran cânibinden asitane-i saâdete vurûd eden Abdülbaki han ile Keyfiyyeti musalahayı mükâleme için dersaâdete avdet olan efendiler itmâm-ı temşit musalehat memureleriyle avdet edip. Esana-yı râhda şiddeti şitadan bir hemzede meşakkât ve ızdırab olarak mah- merkumun. Günü müşetta-yı ordu-yı hümâyûna vusûl ve mukaddimen amade olunan hanelerine nüzul edip. Birkaç gün mürûdunda reisül-küttab mûmâ-ileyhin Serdâr-ı ekrem hazretleri memhuren götürdüğü hattı hümâyûn-u mevhibet makrun mûcibince zikr olunan musâlâha-i hayriyyede sebk eden hizmetleri mukabele mûmâ-ileyhden İsmail Efendi rütbe-i vala-ı tevkibi beylikçi Mustafa 28-a efendi mansıb- sami-i riyaset ve Ragıp Mehmet Efendi dahi mektub-ı sadr-ı saâdet ile tebcil ve riâyet olunup her biri hizmetlerine kıyâm mübâderet eylediler.

Vurûd-u Haber Elçi-i Nemçe Bi-Müşta-yı Hümâyûn Ve Mükâleme-i Mevâdd Musâlâha

Bu esnâda ber vech-i muharrer Nemçe tarafından emr-i tavassut ba-ruhsat kâmile elçi-i i'tibâr olunan mesfur ile mükâlemesi muktezâsi olan keyfiyyat bil-mekatib müzakere olunmak müteassir olmaktan naşi Fî-mâba'd umuru mezbura müşafehen mükâleme olunmak için müşta-yı orduy-yı hümâyûn olan Babadağı taraflarına da'vet olunması istisvâb olunmağın. İptidar-ı kab-ı müstetab-ı cihân-dârîye olan nâmesini teslim-ba'dehu ordu-yı hümâyûn cenâbına sevk ve tesyir olunmak için bundan mukaddem sadr-azam hazretleri kaim-makam Paşaya tahrîr olunan mektup mûcibince divan-ı hümâyûnda serir-i madeleb masir-i hüsrevâneye ruh-sude ve nâmesini teslim eylediği esnâda. İksa-yı samur ile elçiliği i'tibâr ve derhal levâzım-ı mu'tâdesi tertib ve ihzâr ettirildikten sonra dergâh-ı ali kapıcı aşalarından mihmandar ta'yîn olunan Mehmet ağa ile ordu-yı hümâyûn cânibine irsâl olunmağla. Mah-ı ramazan-ül mübareğın evasıtında kasaba-i merkumeye vusûl ve kendisi vesair etba'-ı ve hevaşiyesi için amade olunan hanelere nüzul edip icrâ-yı merâsim mihman-ı nevazi ile ikrâm ve riâyetine mübâderet olunduktan sonra. İbtida serdâr-ı ekrem hazretleri ile resm üzere mülâkat edip ba'dehu ca-sar tarafından bir mektub ezhâr ve hülâsa-i mefhumunda üç madde tahrîr olunup.

1. Evvelki madde:28-b Moskovlu tek kendi zu'mlarınca bâzı şikâyetlerini müşir
2. ikinci madde devlet-i ca-sarına bir ferdin hilafına ve a'leyhine hareket etmemek üzere Moskovlu ile vuk'u bulan ittifâklarını ve cen ve sulhden hissedar olmakla. İki devlet beyninde nakhani zuhûr eden hususiyet bu eyyam-ı şitada musalahaya mübeddel olmak arzusunda olunduğunu mübeyyin.
3. Üçüncü madde dahi Devlet-i Aliyye ile ca-sar beyninde aziz ve mu'teber tutulan maslahatın tecdid ve imtidadını matazamın olunmakla. Tahrîr olunan husus Devlet-i Aliyye'nin dahi ezdil-ü can matlub-ı olmakla. Bir saat mukaddem husul-ü pezir olduğundan biz dahi memnun olacağımız mahalle irtiyâb olmayıb. Ve Moskovlu'nun irâd ettikleri teşkilleri mukaddemen dostane görünüp muğayir-i şurût zuhûr eden keyfşiyetlerinin indiga'yı imkânda iken. Esas mesafâtı kendileriyle hedm etmiş bulunmalarıyla Devlet-i Aliyye ye lâyük olan mesfurlara miktârların bildirmek idi. Lakin ca-sar bi-evkârın hatırını raiyeten cenk ve kital niyetini terk ve hala Azak Kalesi'nin miyeti ulasıyla tarafımıza reddi esas olmak üzere musalahaya rıza-dade olup ve bu kış içinde her hususun hitam bulmasına bizim dahi arzu ve iştiyakımız kemâldedir. Lakin ber vech-i muharrer esas temessükü verilmeye muhtaçtır. Esas musâlâha ma'lûm olduğu halde mükâleme mahallinde suûbet olacağı mukârrer ve

adem husul-i muslahat ile tehi avdet cümleye sebep hicalet olacak bir halat zuhûrunu muhtemeldir deyu ifâde-i havle-i bu siyak mezkûr ca-sar tarafına dahi bir mektub tahrîr olunacağı ilan ve iş‘ar olundu. 29-a/

Ameden Elçiyi Moskov bi Kethüdayi Sadr-i Azami Ve Müzakere-i Bâzı Umur

Yevm-i mezburdan birkaç gün mürurunda elçi-i mesfur meduvven sadr-ı azam kethüdası Osman Ağa'nın hanesine gelip icrâ-yı resm-i adiden sonrasına müsalehe keyfiyeti dermiyân olundukta. Kethüdayı mûmâ-ileyhe gayet saâdetli olup dakaiki umur devletinden gafil ve irâd-ı acz ve fütur tecasir-i husume bais olunacağından zahil olduğuna binaen ezhâr-ı tezellül ve ihtikâr temşit-ı maslahata medar olmak mülâhazasıyla ba‘st-i makal edip. Biz bir aciz mahlukuz kesret-i, askerimize ve kuvvet ve kudretimize bir vechile i‘tina gururumuz olmayıp herhalde tevessül ve i‘timâdımız cenâb-ı barimiz avn ve inayete derhal ve kuvvet bari ile bu kış bunda kışlak gelecek sene Benderde ve dahi iktizâ ederse Özinin ve elimizden gelirse Moskov memleketinde kışlarız. ve bu hareketler mukabalesinde biz dahi kendülere hadlerini bildirmek üzere sa‘i ve makturumızı sarf ederiz mukadder ne ise olur. Kaldı ki ittifâkınıza binaen sizler Moskovlu'ya imdât ve ianet ederseniz ne mani çünkü ittifâkınız bulunmuş biz size imdât eylemen demeyiz. Yok biz dahi sizinle nakz-i ahd ideriz dersiniz ittimamız için ricâl ederiz. Ve iktizâ eder ise mahsus elçi göndeririz. Ve askeriniz hududumuza dahi girer ise yine muharebe etmezüz. Bu muamelelerimiz müfid olup üzerimize gelirsanız biz dahi mütevekkelen alellahi-teala muharebeye mübâderet ederiz. Lakin tavassutumuz ile bu iş sûreti bulunsun dersiniz Eğerçe bir vechile i‘timâdımız olmakla 29-b/ Onlar ile musâlâha değil Hilfetine şüru' etmeziz ancak çünkü ca-sar ba-u-kâr gibi sahib-i sebat ve i‘tibâr bir ulu dostumuz tavassut-ı murad eylemiş. Devlet-i Aliyye'nin şânına lâyıık olduğu vech üzere musâlâhaya dahi amadeyüz deyu bunun emsali mucib-i ceraet hasm olacak ve şân-ı Devlet-i Aliyye'ye şân verecek kelâm na-sevab ile iad-yı dine surişte vermekle. Derhal mesfur dahi cavap verip bizim bir seneden beru bu hususun itmâmına ihtimâm ımız kemâlinde iken cenâbınızın bu güne hüsn-ü muamele buyuracağınız mecz ve memz olmadığından. Temşit-i maslahata ikdâm etmemiş iken. Çünkü böyle cevâb mergub irâd buyurduğunuz fi-mâ-ba‘d ben dahi damen-i dermiyân olup bu işlerin bir an evvel vücut bulmasına sai ve ikdâm ederim lakin bu esnâda bir ulağım gelip getirdiği tahrîratın bu işlere ruhsat-ı kâmile ile ruhsatım tasrih olunmuş. Amma Devlet-i Aliyye Azak Kalesi'nden geçmiyorlar biz dahi şânlarına mahal-i teklif etmeyelim fikrinde Moskov Devletine dahi ham teklif idemezüz binaenaliyh bu iki şikkın beyninde emr-i vasat birisi mülâhaza olunsun deyu

tahrîr olunmuş. Bu keyfiyet müsâade buyurulsa işler asan olur. Deyu irâd-ı kelâm edip meclise hitam verildi.

Beyân-ı Meclis-i Mükâleme

Pes elçi-i mûmâ-ileyh ile balada tahrîr olunduğu üzere vuku' bulan mükâlemelerden sonra birkaç meclis dahi müzakere olundukta bu hususun itmâmına ruhsatım vardır deyu işe gâh sühulet gâh suûbet arat ederek bilahere cevâb verilmek hususını devleti tarafından 30-a/ulağı gelmek emrine tevkif ve bade-el vurûd esas meddesi Suâl olundukda ol dahi Devlet-i Aliyye'nin nihâyete-ül emr-i arasını istifsar etmekle tekrar ba'st-i makal olub olunup Devlet-i Aliyye Azağın ber vechi muharrer bir taşından geçmez ve hudud-ı kadimesinden bir tibir mahalli yer bırakmaz dinlemekde. Mesfur kati kelâmile bu olmaz ancak Azak Kalesi'nin alehale terk ve reddi beyninde bir emr ve vast bulunmak muktezısıdır deyu irâd ve tekrar bu emr vastdan dahi murad ne olduğunu bad-ül teemmül ifâde bu husus şimdilik dursun tarafeyninin murâhhasları cem'i olunacak mükâleme-i meclisini müzakere edelim deyu kelâm-ı ahir vadiye sevk edip. İnşallahü-teala bu işlere temşit verilmek mühim vakitlerinin olmakla. Moskovlu tarafından gelecek murhhaslar kelimelerinin emriniz ile şimdiden ca-sar tarafına tahrîr edelim mektubumuz varıp ve onlar kalkıp gelince mutavassıt elçiler dahi istinaden gelirler. Ne mahal münâsip görülür ise ta'yîn ve tahsîs buyurulsun dediğine ba'st-ı kelâm olunup mükâleme-i münâsip ve tarafeyne semt olan Boğdan'ın öte cânibinde Torla üzerinde vaki Surika Nam mahaldir. Lakin senin dahi ma'lûmundur ki öteden beru gavavanin-i düvel üzere. Mükâleme-i mübâşeretden evvel esas ma'lûm olmalıdır ki hatta tarafeynin murâhhasları ol esas üzere sair mevâddde nizam vireler. Şimdi sen bize esas beyân ile ki biz dahi iktizâsına göre mükâlemeye mahal-i tahsîs ve murâhhaslarımızı ta'yîn edelim denildikte mesfur cevâb verip bu işin bu sûret-i müstahsine vâfirğına 30-b/ memur ve murâhhasım ancak sizin buyurduğunuz gibi kema-kan Azak Kalesi reddini esas etmekki Moskovlu tarafından ruhsatım yoktur. Ve mukaddemen sizlere ifâde eylediğim vech üzere Devlet-i Aliyye ile olan dostluğa binaen Devlet-i Aliyye Azak Kalesi'nden geçsin deyu teklif etmeniz gibi. Moskovlu ile müttefik olduğumuz hasebiyle onlar dahi Azağı redettik diyemezüz Binâen-aleyh bu iki şıkkın beyninde bir emr ve ba'st bulunsun didinmek hikmeti bu idi. Ve yine me'mûldür ki tarafeynin murâhhasları ve düvel-i sairenin mutavassıtları bir yere geldikten sonra tarafeyne iras kesr ve nakisa etmemek vechile sür-u şitai esas dahi buluna demekle. Tekrar hitab olunub farâza mükâlemeye varıldıkda senin melhuzunun üzere ya'ni şıkkayn beyninde bir esas bulunmayıp ber vech-i muharrer Devlet-i Aliyye kaleyi merkumenin terkine razı olmadığı gibi Moskovlu dahi reddine nail olmadıkları sûretde biz-zarure İngiltere ve Nedirland gibi

düvel-i azimenin mutavassıtları ba-husus ca-sar misüllü bir büyük dostumuzun mutavassıt elçisi mahal-i mükalemeden tehi avdet eylemek lazım gelir ise. Kavaid-i düvele münafi ve misli sebkat etmemiş bir ma'ni ve cümleye hicaleti mûcib keyfiyet olmakla beherhal sas malum olmadıkça mükâleme-i mübâşeret etmek iktizâ etmez denildikte Çünkü böyle buyurursuz lazım geldiği bu hususu acaleten devletim tarafına tekrar ilam eyledim. Ve siz dahi başvekil tarafına dostane bir mektub tahrîr buyurun istidan gelecek mutavassıt elçileri gelince bunun dahi cevâbı gelir deyu elçi-i mesfur mah-ı şevval-i mûkerremenin 31-a/ On dördüncü perşembe günü mezunen ca-sar tarafına adam irsâl eylediğinden sonra. Serdâr-ı ekrem hazretleri tarafından dahi musâlâha-i merkumeye tavassutları murad olunan İngiltere kıralı ve Nedırlandin generalinin asitane-i saâdete mukim olan balyosları tertib-i mühayme-i râhları ile ordu-yu hümâyûn cânibine irsâl olunmaları için kaimmakakam Paşa tarafına mahsus mektub irsâl ve tesyir olundu. Lakin elçilerin vurûduna bu tarihten bir ay miktâr-ı vakit olup ve geldiklerinden sonra bad-el müzakere labüd-ü keyfiyeti devletleri tarafına dahi tahrîre muhtaçlardır. Devletleri bade-ed teemmül bu husus tekrar Nemçe ve Moskov ile mükatibe eylemedikçe cevâb vermeyecekleri muktezâsı zaab kanunları olmakla. Mükatibe ve cevâblarını irsâl ekalli iki ay iktizâ edip bu hesap üzere işinin ne güne olacağı heman hazıran evailinde ma'lûm olmak görünür. Ve olduğu sûretin Devlet-i Aliyye'nin şân ve şerefine muvafık olur ise fehüve ahsen oldmadığı halde misk-ü hazm ve ihtiyata şimdiden mübâşeret olunmak ehemmin mukteziyatdan olduğu mülâhaza olunmakla keyfiyet-i merkume-i aled tâfsili server-i maderet masir-i hüsrevâneye telhis tahrîr olunup ba'del-evvel-i baha hacsete da beren ve bahren sefer-i hümâyûn buyurulmak üzere bi'l-cümle memâlik-i mahrûsada vâkı' ecnas-ı tevâif-i askeriyyeye ısdâr emr-ü ferman buyuruldu.

Ameden Haber-i Müserret Ez Cânib-i Han-ı Alişân

Bundan merkum kalem-i müşkin refim beyân olduğu üzere hulûl-u eyyam-ı şitada küffar-ı hakisardan ahz ve intikâm için süvâri 31-b/ Semend-i gayret ve hamiyet olup. Memâlik-i nühuset-i memâlik-i a'dâyı bed nihadi pamal-i senayin-i huyul-u guzat ve cihad eylemek hususuna memur olan han-ı alişân hazretleri memleket-i Kırırma varid ve vasıl olduğu saat tedârik-i kâre iştigal ve mübâderet etmekle. Selatin cengiziyeye ve mir-i zayan cenk-i girdar ve sair Tatar adüv-ü şikârdan cem'i ve leşker-i bihad ve şimar edip ve lazıme-i çapul ve ilgâr olan avdde ve itade dahi tedârik ve ihzâr eylediklerinden sonra. evasıt fasıl-ı şita hulûl ve ubur olunacak sularda incimad-ı külli husul bulduğu henkam-ı nusret-i fercamda alel-ittifâk süvvar bad-ı peygam olup. Mütevekkilen Ale'l-lahaymelikül muhtar azimet ve ilgâr etmekle biruz-ı firuzda kadem nihada hudud-u düşman mekkâr olup yeminen ve yesaren

rasıt geldikleri kasabât ve kura ve buldan ve emsara ateş-zen gâhr vedimar olarak birkaç yüz saat mesafe mahalle îsâl-i ketibe-i yağma ve garat eylediklerinden mâ-adâ. Ale'l-ittisâl kırk elli gün miktârı siyak müzakere üzere memleketi a'dâde-keşt-ü gûzar ve Nice nice kilise ve ziya'ların?? İhrak-ı binnar edip. Tâife-i nisa-ı sübyan ve işe yarar Kazaklardan b'ad –ez helak ve a'dâm yüz binden mütecaviz canı ahz ve esir ve birkaç yüz binden mütecaviz dahi hayvanât ve davarların istirgâk ve sebbi etmekle. Melâîn-i hasuyinin mukaddemen icтира eyledikleri efal-i şenia'larına gereği gibi mukabele ve mükâfat eylediklerinden sonra. Hılaf-ı avdetlerindeve zum-u fasidlerince mevkib-i haniye senk-i râh-ı mumanat olunmak fikr-i batılayya 32-a/ bir mahal-i asir-ül gûzarda mütehsin kati vağfir-i Kazak tâifesine dahi dûçâr olmalarıyla maiyet-i ilhanilerinde bulunan Tatar adüvv-ü şikâr-ı embu ve bilad-ı mîsâl ol melanetkârların üzerlerine uşub an-ı gayr-i münkasımda Nicelerin indahata derkân-ı Nîran yakınına isteyip onları dahi keşide-i kemend esr ve iğtinam etmekle. Yanlarında bulunan topları ve hintu(Macarca) ve elviye-i menhuseleri tamamen ahz olunup zabıtları olan general bed-kerdar zıkr olunan top ve hutu ve bayraklarıyla. Müştâ-yı hümâyûna irsâl bil-lütfullah-ı tealaya kendileri dahi salimeyn ve ğanimeyn-i nusret zafer-i azim ile Özi Suyu'nu ba'dül-ubur yine Kırım Adası'na doğru azim ve râhi oldukların i'lâm ve iş'ar etmeleriyle. Bu haberi meserret nûmun ammeten müslimine bais-i inşirâh derun olub eltaf hafiye-i cenâb kerdkâriye şükür ve senayiş hizar-ı bir hizar eylediler.

Ameden Elçi-i İngiltere Ve Nedırland

Bundan mukaddem zıkr olunduğu vech üzere temşit-i umur-u musâlâha vesile-i suhulet için İngiltere ve Felemenk devletlerinin tavassutları dahi Nemçe ca-sarı tarafından irâde olunup Devlet-i Aliyye cânibinden bu merâmlarına dahi mûmâşât olunmak istisvâb olunmağın derhal zıkr olunan elçileri tertib-i mühayme-i râhları ile. Ordu-yı hümâyûn tarafına tesyir ve îsâl eylemeleri bâbında rikab-ı hümâyûn kaim-makamına serdâr-ı ekrem hazretleri tarafından tahrîr olunan mektup mûcibince elçiyan-ı mesfurânın malzeme-i tarikleri ba'd-el tekmil Babadağı cânibine irsâl ve tesyir olunub.32-b/ Elhâletü-hâzihinin vusûl bulmalarıyla mukaddemen amade ve muhteba kılınan hanelere nüzul ve karar ettirdikdikten sonra icrâ-yı merâsim mühimmât-I nevaziyye iptidâr olundu.

Ta'yîn-i Şoden Murâhhası Bera-yıMükâleme

Bu esnâda elçi-i mûmâ-ileyh vusatatıyla ca-sar tarafından serdâr-ı ekrem hazretlerine varid olan mektub-u nifak-ı aburda Devlet-i Aliyye dâim-ül kırarın namus şevketine bir türlü hâlel gelmemek üzere hususu nasb-ı iyn ihtimâm ımız olup. Ve Moskov Devletinin dahi musâlâha ve musafâtınaa regabet-i taammesi olduğuna i'timâd gelmez olmakla. Devlet-i

Aliyye ile beynimizde olan musafâtın tecdid ve meddi hususu eğerki cenâbınıza a'id bu musâlâhadır. Amma Moskov Devleti ile ittifâkımıza binaen tavassutumuz hususu sair mutavassıtlar misilli-mücerred tavassut olmayıp belki cenkin ve sulhda Moskov ile hissedar ve tecdid müsalehede dahi maiyetiniz muktezâsı olmakla. Bu musalahat-ı haberriyenin itmâmına sa'i ve dikkatimiz mebzul ve bu anadek te'hiriniz hususu meza mamaza dinilip lakin kıma-bad kibr ve kalan vakt-i nazın ve aziz olmak cihetinden heman murâhhaslar bir an akdem münasib olan ruhsat-ı kâmile ile cenk yerlerinin mufarik hududlara irsâl olunmak ensbtir. Deyu tahrîr olunup. Ve fi'l-nefs-ül emr esas talebiyle bundan sonra imrâd-ı zamân olunmaya vaktin dahi müsâadesi olmadığına binaen husus-u merkum-ı ale vuku'ihî rikab-ı hümâyûn padişâhîye arz ve telhis olunup taraf-ı tacdariden dahi ruhsat ve müsâade-i bedidar olunmakla ba-hatt-ı hümâyûn hilal-i mezburda olan evvela reis-ül küttab olan 33-a Mustafa Efendi ve ruz-namçe-i evvel-i emini Mehmet Bey ve mektubu sadr-ı azamı Ragıb Mehmet Efendi ve silahtâr kâtibi Sait Mehmet Efendi ruhsat-ı kâmile ile murâhhas ta'yîn ve ve maiyetlerine divan-ı tercumanı dahi memur kılındıktan sonra. Şân-ı şevke-i Devlet-i Aliyye'ye lâyük ve şâyân olduğu üzere her biri iktizâ eden esbab-ı darat ve ihtişamlarını tertib ve tedâriki kıyâm ve cümlesi mah-ı nisanın evasıtında mahalli merkume bulunmak üzere müsara't ve ikdâm eylemeleri ferman buyurulup. Ve keyfiyet-i merkume ber minvâl-i muharrer ca-sar tarafına dahi ifâde ve i'lâm olundu pes bu siyak üzere çend-i ruz-u mürur edip vakt-i merkum dahi tekârriib etmekle. İd-i ezhadan mukaddemce elçi-i mesfur kendi iltimasıyla İsmail tarafına tesyir ve irsâl ve ba'd-e pürhetin münezzeman-ı Devlet-i Aliyye murâhhasları mûmâ-ileyhim dahi harekete iptidâr edip bin neferden ziyâde itba' ve hevaşilerinden mâ-adâ maiyetlerinde olan yedi-sekiz yüz nefer tüfenkçi ve üç dört orta dergâh-ı ali yeniçerileri neferât ve zabıtân ile ezhâr-ı debdebe ve ihtişam ederek mahalli merkuma varıp elçi-i mesfur ile ba'd-el mülâkat maiyyeten Bender cânibine azimet ve şitâb eylediler.

Hareket-i Ordu-yı Hümayu Ez Müştâ-yı Babadağı Bi Cânib-i İsakçı

Bundan mukaddem ba-ferman âli iptidayı bahar-ı hicaset-i da. Ordu-yı hümâyûnda bulunmak üzere memur olan tevâif-i askeriye pidirini peyderpey vurûd ve kesret ve zehamlarından nâşî kasaba-i merkumeye gencaış pezir olmayıp ve vakt-i bahar dahi hulûl etmekle. Fî-mâba'd-ı umumen Ordu-yı hümâyûn ile bir kirâd sabık İsakçı tariklerinelarına azimet 33-b Ve İrsal Olan Murâhhaslardan itmâm musâlâhati müş'ir bir haber vurûduna dek mahalli merkumenin ikamet olmak istihsân ve istisvâb olunduğuna binaen. Mah-ı zilhiccenin evahirinde iptida-ı alet-tertiip ocaklar halkı ve birkaç gün mürurunda serdâr-ı ekrem hazretleri

taşra huruca mübâderet ba'd-ı mahalli merkumeden dahi refi-tinab ikamet olunup kemafi-l evvel İsakçı tarafları sahrasına nasb-ı otak ve hiyam ve herkes yerliyerinde ikamet ve aram ile müntazır peyam musâlâha. Haber-i encam oldular.

Tahvil-i Şoden Mahalli Mükâleme Ve Zuhûr Bâzı Keyfiyet

Bundan mukaddem zikr olunduğu üzere Devlet-i Aliyye murâhhasları Nemçe elçisi mesfur ile ba'd-el mülâkat maiyyeten mahalli mükâleme ta'yîn olunan Kavdak cânibine azimet ile Bender kalesine vusûllerinin elçi-i mesfur mûmâ-ileyhe irâd-ı kelâm edip. Çasarın Devlet-i Aliyye ile dostluğu ve çariçe dahi garabeti olmaktan nâşî işin tasfiyesine ihtimâm ı mukârrerdir ancak beynlerinde olan ittifâka binaen geçen sene çariçenin verdiği imdât misillü ca-sardan dahi istimdât eyledikte. Eğer mah-ı mayısın evasıtına dek murâhhaslar bir yere gelmez ise imdât ide deyu va'd etmekle. Vakt-i merkumede Gadak'a vusûl mümkün olmadığı halde ihtimâldir ki ca-sarın dahi amade mecburiyetini zuhûr ile binanaleyh bu keyfiyetden ihtirâzan elhalehezihinin memur olduğumuz mükâleme üç devletden hariçle memleketinden nimirâh veyahud peylu çergede olması münâsip idi deyu ba'st-i mükal fusun-u engiz 34-a eylediği zikr olunan murâhhaslar tarafından Ordu-yı hümâyûn i'lâm ve istizan olunmağın. Mükâlemenin mahalli merkume tahvil ve keyfiyet-i merkumenin Leh baş hatmanı Kiluskiye iş'aret ve tezkir için serdâr-ı ekrem tarafından mektuplar tahrîr ve irsâl ve mûmâ-ileyhim dahi ser'at ve sir-i hareket ile mah-ı mayısın yedinci günü Sorikeye vusûl isti'câl eylediler. Pes-i mahalli merkume vusûllerinde elçi-i mesfura hitap edip işte meva'idin çend-i ruz dahi mukaddem gelinmiştir. Feni taraf-ı aharın murâhhasları deyu suâl eylediklerinden mesfur telhisim ile cevâb verip Moskov vilayetleri ba'id mahallerdir ve murâhhasların ba'zısı hasta olmuş ben dahi ihşam ve sabah habere müntazırım lakin Babadağında iken sahib-i devlet-i hazretlerinin ikinci mektubuna cevâb olmak üzere baş-vekil sarfindan mektup gelmişti. Gece taşrâh kendim gelince mûm durulup mektub-u merkum yanmış bir aynını irsâl için nice yazmış idim. Şimdi geldi Ordu-yı hümâyûna gönderin münâsip olur deyu bir mektub-ı ezhâr etmekle. Mumailyhim dahi naçar ol mektup hile-i meshubu Ordu-yı hümâyûna irsâl ve yine ve cevâbı mûmâ-ileyhim vesâtetiyle mesfura teslim olundukta. Heman leh yakasına mürurda bi karar olup ve bu esnâda Moskov taburunun dahi Kavdak taraflarına vusûlü haberi peyveste rütbe-i iştihar olunmuşken. Devlet-i Aliyye murâhhasları ber muktezâyı vakti hal-i mesfura mûmâşât ile üç gün mürûdundan sonra nehr-i Turla'yakarşıtarafa ubur eylediklerinden Lehli tarafından istikbal ve islihat ta'bîr eyledikleri süvâri neferâtıyla bir bin 34-b Başı ta'yîn olunup İsbak-ı nam mahalde salimen ahar-ı askere

teslim ve bu heyetde elçi-i mesfurun tarafından gelecek cevâba intizar ile sorikada kırk gün ve Leh vilayetine duhûlden sonra zikr olunan mahalde dahi otuz gün meks ve tevkif olundu.

Vurûd-u Tabur-u Makhûr Bi-kale-i Özi

Bu esnâda melâîn –i hasirin yüz seksen bin nefer bidahterlerden müretteb bir tabur ile beyn-el enam reside-i rütbe-i tevatür-ü iştihad olduğu üzere altı aylık zahire sin-i makeddema tertib ve amade eylediği yüz yirmi bin adet arabalara tahmil edip. Ve Özi Kalesine tahminen seksen saat ba'd ve mesafesi olan Kodak ta'bîr eyledikleri yerden Özi Suyu'nu ubur edip mahalli fireye vurûd ve vusûllerinde nisfi miktârındır ve nisfi ahz-ı dahi. Kale-i merkumeyi muha eylemek daiyesinde oldukları mukaddemen tecessüs-ü keyfiyetleri için ol cânibe irsâl olunan casusların ihbâr ile pirisine-i serhadde sıhhat ve yakin oldukta bundan mukaddem sahife-i zib-i beyân olduğu üzere Özi muhafızı ve zir-i hamiyet semir-i m'arake ara saâdetli Yahya Paşa hazretleri taraflarından husus-ı merkum bila-ddefa'at Ordu-yı hümâyûn cânibine i'lâm ve iş'aret olunup kale-i merkumenin derununda olan muhafızın akl-ı kalil ve ekseri mahalleri dahi harab-ı pezir olduğuna binaen muhazıl-ı müşükunun vurûdundan mukaddem miktâr-ı kifaye asker ve te'mir kale için i'male ve rençbere iltimas ile birkaç def'a istianet ve istimdad olunmuşken. Mûmâ-ileyh Osman kethüda adamlarının her birine bir türlü kelâm na-sevab 35-a İrad edip Moskov keferesinin aravet askerden garezi muhafaza-i hududu için olduğu zahir ol taraflarda su-i kast eylediği sûretde umumen Ordu-yı hümâyûnu piş-gâh kalede hazır bulup bu güne mülâhazat ba'id ile zahmet-keş olmayıp müsterih olmaları rica olunur Allah versin gelsin deyu ve bunun imsali Nemçe küftar-ı na-hemvarda ictira ile tabur-u makhûr düşman bed-tinet mahalli feriyeye edinceye dek imdât ve ianetleri için ferd-ü ahd irsâline mübâderet etmedi. Lakin müşârûn-ileyh hazretleri eshab kıyaset ve fehm ve erbâb-ı ihtiyat ve hezimden olmağla merkumenin gâhgâha ferma-yı ehlizka olacak tahrîratı müsasına i'timâden tasyih vakt-i reva görmeyip kapıları halkı ve kale-i merkume de bulunan neferât ve zabitân bi'l-cümle ricâl ve nisvan ve sıbyan ile ta'mir ve termim hisara teşmir said-ı ihtimâm ve leyl ve nehar Terk-ihub-u râhat ile bizzat kendiler dahi taş ve toprak nakline ikdâm ederek cümleyi i'mal ve istihdâm edip. Cend-i ruz tarafında bezl-mal ve rücavd ile emr-i ta'miri ale-vech-il emakin tekmil ve itmâm buyurdıklarından mâ-adâ. Bâzı mahallelerde dahi oldukça çendikler hazar ve şermiyular nasb ve toplar vazî' ettirip ba'dehu vera-yı divar tevekkûlden imdât ve iyanet-i gaybıyye vurûduna dez terekub ve intizar oldular. Pes mehazil müşrikin dahi ber vech-i muharrer zikr olunan Kodaktan hareket ile mahalli kârîbe vurûdlarında. Bender kalesinin asâkir ve zahir ile münânât istihkâmı ve Özünün killet-i vâfirâd ile zaif hali 35-b Husussata tahsil ittila' eyledikten sonra heman mahalli merkumeden umumen tabur

perşavdunda olan yüz seksen bin neferi dinler ile kale-i mezbura cânibine doğru kadime canban kibr ve kin olup. Tahmina saat mahale vurûdları müşârûn-ileyh Yahya Paşa hazretlerinin reside-i müsâade-i yakınları oldukta i'nan-ı temalükü perde-i dest-i hayret ve tehalikleri olmağın ne güne hareket ve ne kâre mübâşeret edeceklerinden meslub-u şuur ve tekrar Ordu-yı hümâyûn tarafından kafdan 'anka memuli mekamedde olduğu meczum ve mefhumları olduğundan gayrı vaktinin dahi müsâade olmamakla. Naçar Bender seraskeri Abdullah Paşa hazretlerine ifâde-i hal hakikat-i hal ve iki üç güne dek imdât olunduğu sûretde a'dâ-yı dinin müdâfaası imkân-ı pezir olmayacağı i'lâm ve iş'ar eylediklerinden evvel vezir-i sûtüda tedbir dahi fi-mâba'd Ordu-yı hümâyûndan istizan ve fermana bakmayıp der-hal maiyetlerinde mevcut ve ecnâd gakerdardan dört bin nefere kırıp Bosnalı ve bu miktâr dahi Arnavut askeri vâfirz ve irsâl buyrulur. Pes zikr olunan guzat-yı İslam dahi kale-i merkumeye kırıp Bırazan geçidini ubura mübâşeret eyledikleri halalde. Ve düşman alayları dahi zuhûr etmekle cümlesi kudret-yâb ubur olamayıp nısfından ziyâdesi mahalli mezburede avdet ve ancak üç bin nefere kırıp Bosnalı ve Arnavut askerine hal ise kezada mübâderet edip dâhil ve oldular. Lakin kale-i merkumenin manendi maded ve ziya-i vusaât imdadı olan Özi Suyu ta'bîr eyledikleri Hıçık kenarında vaki ve emr-i muhafazasına 36-a/ ber vech-i muharrer otuz bin miktâr-ı asker gayrı vafi olduğundan mâ-adâ. Vezir-i müşârûn-ileyh hazretlerinin fil-aslı maiyetlerinde bulunan mecmu'ı kapı kulları ve yerli neferâtı vesair itba' ve hevaşileri ve bu esnâda vurûd eden Bosnalı minceyşil mecmu' beş altı bin neferden ibâret onlar dahi mukabele a'dâda vâkî şurunbuların muhafazasına ancak kifayet eden sair mahalleri askerden dahi muhafazasına hali olduğuna binaen. Düşman-i bed-kârdar-ı hı mezburu dairen amade ihata ve Savdan suya metrisler müteaddit tabyalar hazır ve ihdas ve doksan mahalle hamire hevanları vazî' edip leyl ve nehad birkaç bin aded-i hamire daneleri ile derun kaleyi ateş-zar Su Kapısı tarafına dahi balyemez topları ve vazına iptidâr etmeleriyle. Amme-i ehli-i İslâmi katre-i abdan mahrum ve bizar etmişler iken. Muhafız paşayı müşârûn-ileyh hazretleri melâîn-i hasirinin bu güne ikdâmlarından zade kadar tağyir-bab fütur-u ıztırab olmayıp tevessül-ü hiyel-il metin tevekkül ile cây-ı sabır ve sebatın ezhâr-ı kemâli temkin ve beyân-ı kazail-ı guzat ve cihad ile şecaat-ı bahş kalıp müslimin olduklarından başka demidem zilal-i bir ihsanlarıyla cümlelerin heraret derunların ezhâr-ı kelâm gayret-i engizlütf-i nevâzişleri ile her birini cenk ve peykâra tahrîs ve i'za buyurdıklarına binaen. Guzat-i mücahidin uruk ve gayret ve hamiyetleri nebzân-ı ale'l-ittifâk ve sel-lü seyf intikâm ile davde-i kiya'-i abde-i isnama ateş-i efkan gâhır ve a'dâm ve yevm-i mezburda ezhâr-ı celadât. İslamiyete birle kati vağfir kafiri indihata derkân-ı nîran edip 36-b/ Ertesi dahi ertesi üç gün ali-ül ittsal küftar-ı hakesada saika bar ve şeb-i ruz-ı peykâr-ı kıtal ile evvel-i heba'set-i pişelere kat'an göz açtırmayıp her hücumlarında Nive bin

melanatkârı tamamen şir-i şimşir-i abdar etmeleriyle. Derun-i kalede melâîn-i düzah nisbdan otuz bine kırıp ahz olunan gülleler ile on adet pişte tertip ve nişânın meydan-ı gurur olan evliye-i menhusa ve zabıtlarının kerdanlarına talik eyledikleri sim-i salibeleri dahi me'kusen üzerlerine oyuhta ve tansip olunup. Ayyam-ı mezburda naiz-i nusret-i azim ve haiz-i zafer-i cesim oldular. Lakin ber minvâl-i muharrer â'da-yi bed-nihadın kesret ve vvâfireti gencâyış-i pezir husulen inhisar ve ta'dâr olmadığından mâ-adâ kale-i mezburenin mecmu'-i ebniyyesi ahşab ile puşide ve cephanesi dahi zikr olunan ebniyye-i aliyeye muttasıl iç kalenin haricinde vâkî'beş adet kulelerde olup ve kalil-i mezburenin her biri sinin-i maziyyede mülûk-i saâdet süluk-i eslafdan ol taraflara sefer ve hareket edenlerin hîn-i avdetlerinde vaz' eyledikleri esliha ve alat ve Nice bin kantar barut ve mühimmât ile malen mal ve derun-ı kalede cabeca vakt-i zaruret için tedârik ve amade olunan otlak yığınları dahi hariç-i hita-i hasr ve şimar olunmakla esnâ-yı cenkdebarân-ı bila mîsâl nazil olan hamire danelerinden iri iktizâ-yı kaza-yi rabbani ile İstanbul kapısı ta'bîr eyledikleri dervaze kurmünde yetmiş birinci ortasının sakin olduğu haneye nazil ve itfa ve ihmadına sa'i ve ihtimâm olundukça kemâl-i şiddet ile ulugir olarak civârında vâkî' olan büyut 37-a/ Ve Menazile Vasıl Olup Onlardan Dahı Otlaklara isabet Ve Henüz Bir Tarafı müntaki olmadın cânib-i ahara sirayet ile mecmu'-i h-ı mezburda olan hane ve haneler müşil'-i esa fûruzan ve müsâade-i rûzgardan nâşî şerade-i feşân olarak gittikçe zat-ül ziram olup çün-i ezder heft-i ser taraf taraf-ı zeva-ni asımana zebane-keş ve der-akıb iç kalenin derunu ve biruni dahi feruzan olmakla. Daire-i hisar -ı merkum heman bir münkil ateş olup kemâl-i hiddet ve sürat ve nihabet-i şeddet-i kerimet-i derhal kılil-i mezburda vâkî' cephanelere dahi tesir ve bateten taraka-i saika isr-i barut ile velule-i endâz-ı ve felek-i felek esir-i esir olarak cümlesi birden üç gir olmağın zikr olunan kaleler ve ebniyye-i sakilenin ihcar ve ihşab ve hak ve türabi cânib-i asmandan guzat-ı İslam üzerlerine zivan oldukta. Niceleri ifna ve helak ve Niceleri dahi züyûd-i yuvar-i hak de söznak edip zemin ve zeman iltihab-ı süduş ile kârâh nardan nişân verdiği binaen bu vahiye-i samansuzdan amme-i ehl-i İslam "*ber fehva-yi yevme la yenfeu malün vela benun*"⁶⁵ dilsuhte-i ve bikr-i hun-i kaleden huruca ikdâm üzereler iken yaradan Allah-ü tealayı na-gâh-ı esnâ-yı mezbure bir rih-i şehid ve asıf dahi zuhûr ve etrâf ve ittihadâ vâkî' ve han ve guyur hisn-ü ve haşak-ı sahra-i ve cibali üzerine sürmekle. A'lem-i zulimet-i istîâb ol leyle-i zulemâye müşabihe olan ruz ve senahizde mecmu'-i nası pes ve pişlerini adem-i delk ihsas ile bir hemzede-i meşakkât ve ızdırap oldukları henkam-ı henkama nimade-i melâîn-i bed fercam dahi intihaz-ı fırsatıyla rame-i kiraz asas-u suferberde-i kibr-u ve kin olarak hücum iftihar

⁶⁵ Şuara Suresi 88. Ayet

edip. Muharrik olan kale kapılarını 37-b/ Geldiklerinde havf-ı ihtirak-ı suziş ile içeri giremeyip serseri-yi kerd-i hevali ve etrâf iken. Yine esnâ-yı mezbureda yeniçeri bayraktarı yedinde olan makâremesini ve yere sûretinde tahrik etmekle. Ateş-i peykâr ve kıtale bir miktârı-ı sükûnet gelip lakin iptida-yı muhadan evvel ruz-ı ristahize gelince bir içim savdan mahrum olan dil-i teştkan mücahidin bu halinden sonra Terk cenk ve hısam ile fevc fevc su kapısı tarafına şitâb olub hîn-i vusûllerinde a'dâyı din dahi veralarından kaleye duhûl ve bab-ı mezbura doğru tahrik kadime-i kibr ve gurur üzerler iken hilal-i tarikde makeddemen zikr olduğu üzere güllerden müretteb on adet deperler ile alavde-i ma'kuslarını müşâhede eylemekden nâşî ateş-i gayret-i cahile derunların suzan ve nar-ı gadap ve kineleri tekrar fûruzan olup ol tarafta bulunan ehl-i İslam ile muharebeye kıyâm etmeleriyle. Esnâ-yı mezbureda arzu-yı katre-i ab ile mahal-i merkume canan mücahidin pak-ı tabiattan nicelerini nuş-ı cam gelgin-i şehadet ile şirin-kam-ı saâdet ve niceleri dahi bila mûcib alavde-i damen-i cerâhat olup ve bu keyfiyet samansuz nîran-ı gayret ile çıkar-ı suhte olan Bosnalı ve Arnavut askerinin meşhûd-ı ba'sire-i hamiyetleri olmağın. Heman cümlesi sak vahid üzere kıyâm ve alelittifâk rest-i zenn-i hisam-ı intikâm olup bâzarkir-u dade tekrar keremiyet ve ateş-i paspuş-i gıtel üçkir-i meziyet etmeleriyle hun a'dâ seyl-i asa-cari ve etrâfı havali-i laşe-i merdarlarıyla mali olup mehazil-i müşrûkinden hilal-i mezburda sülüs mikdarı 38-a Üftade-i Hak ve helak dermar ve ta'me-i şir-i şimşir cevher-dâr olduktan sonra düşmanı bi iman bu hali müşâhede ile ettirdikleri mülanete nadim pişman olup ve zabıtları dahi mahal-i merkume reside olmakla geriye çekilip cenk ve peykârdan dest keş ferağ oldular. Pes bu esnâda vezir-i hamiyet-i sir-i müşârûn-ileyhin dahi yanında olan bin nefer itba'ından ekseri şehit olmakla ancak Kârakullukçu vesair itba' namına yetişmiş üç nefer-i kimse kalıp onlar dahi ekseri mecru' olduğu muayene. Fimaba'd zur-i bâzuy-u tuvana ile bu dahiye-i samansuzun indina-ı imkân-ı pezir olmayacağı mülâhaza buyurmalarıyla üç günden beri kendilerinin dahi mübtela oldukları ateş-i derunların katre-i ab ile itfa için zikr olunan şer-tebu derununda huruç ve muhterik olan mahallerden Su Kapısı tarafına can atıp kemâl-i sûrat ve şitâb ile mahalli merkume azimet üzerler iken. Melân-i hasirinden bir bölük ehrimen bed-nihad-ı müşârûn-ileyhin üzerinde olan liba's-ı guyur-ı metrus ile alavde ve bâzı mahalleri dahi söz-nak olup. Köhne heyetinde olduğundan nâşî fark edemeyip vâfirâd-nasından olmak üzere üzerlerine hücum iptidâr müşârûn-ileyh hazretleri dahi ihraz rütbe-i şehadet kasdıyla dest-i zen-i şimşir-i ibdar olup ol mela'natkârlar ile mukateleye der-kâr oldukta. Yanlarında bulunan adamları bizim paşamız ve seraskerimiz bavidur deyu feryad-ı a'ğaz etmeleriyle iğdamlarından istinkâf ve ayyen ahz etmek murad edip ber vech-i muharrer vezir-i müşârûn-ileyh daye-i şehadet olmak için mesfurlara hücum eyledikçe evvelini denilir kendi nef'elerini mülâhaza ile

hayyen 38-b/ Ahz ve ihtimâm edip hevah-ı nahevah beş on nefer adamlarıyla ahz ve esir eyledikten sonra. Mah-ı rabiülevvelin on üçüncü günü kale-ı merkumeye tamamen istila ve ahz eyledikleri ehl-i İslâmın muhafazaları için üzerlerine bir general ta'yîn edip diyar-ı nekbet medarları tarafına sevk ve esr eyledikleri henkamda serkerdeleri olan fart maraşal dedikleri la'in-i din-i bi kaza-illah-i Teala kiriftâr-ı pençe-i azarları olan vezir-i müşârûn-ileyh hazretlerine birkaç nefer-i hizmetkârlarıyla bir hayme ta'yîn edip. Ve bu sene dilâverlerinin kendilere verdikleri perişânlığa binaen gâhr-ı istîsâlleri için Bender tarafından asker geldiği sûret de bir türlü tab-ı ura olmayacakları cezm-kerde-i yakınları olmağın. Vakt-i istilalarından üç güne dek kale-i merkume muhafazasına bir miktâr asker ta'yîn edip ba'dehu aceleten mahal-i merkumeden hareket kemâl-i havf-ı derun ile Ordu-yı hümâyûn cânibine ceşm-i kuş-u hiras haşyet olarak su-yıkarşıtarafa ubur için nehr-i mezbur kenarıyla yukârı doğru azimet üzerler iken. Ale'l-sehr üzerlerine heceme-i istîsâl-i salib derun-u taburda duhûl ile birkaç saat miktârı ikad-ı naire harb ve kıtalinden sonra. Bin nefer ehl-i İslâmi pençe-i igtisablarından tahlis vakti vağfiri dahi katl ve temdir eylediklerinden gayrı tabur-u makhûrun defterdarı ile birkaç nefer mu'teber generallerin ahz ve esir edip mansuren muzafferden avdet eylediler. Sultan-u-ı mûmâ-ileyhin esnâ-yı hücumun melâîn-i hasirin gayet müteferrik ve perişân bulunduğundan mâ-adâ sergerdeleri 39-a/ Fert-ı mareşâl dahi kenar-ı taburda bulunmaktan nâşî. Eğer bir miktâr ileride olsa bile- şüphe ol melanetkâr dahi ahz ve kiriftâr ve mecmu' küffar-ı hakisar tedmir ve istîsâl olunmak mukârrer idi. Deyu esnâ-yı mezbure tabur-u makhûr derununda olan Yahya Paşa hazretleri ba'd-ı zamân bu abd-ı rakım-i hurefe müşafeheten nakil ve hikaye buyurdular. Pes-i muhazill-i müşrikin bu keyfiyet-i vukuğundan sonra mahalli merkumede meks tevekkufa kudret-yâb olmayıb heman ertesi gün nehr-i mezbur üzerinden ubur ve ondan dahi acaleten hareket ile ber vechi müsaraat o garâniyye memleketinde Pedçine kasaba'sın vusûl bulup. On miktâr-ı dahi mahalli merkumede ikamet eylediklerinden sonra çariçe tarafından adam gelip vezir-i müşârûn-ileyh hazretlerinin talep etmekle yirmi dört nefer adamlar ile müşârûn-ileyhi peterburk cânibine irsâl ve kendileri dahi Küyuf taraflarına doğru azimet edip ba'd- el vusûl ol taraflara ikamet ve karar eylediler.

Vurûd-u Haber İstila-yı Küffar Bi-Özi

Bundan mukaddem tahrîr olduğu vech üzere tabur-u makhûr Özi Kalesini muha su-i kast ile muharrer Kârîbe vurûd eyledi deyu haberi Ordu-yı hümâyûn dahi varid ve vasıl ve bu keyfiyetin vuku'u mümtinat kabilinden olmak cibâl-i batılında olan mûmâ-ileyh Osman Kethüdanın mesmu' ve ma'lûmu oldukça perişân hatır olup ne güne rayi ve harekete teşebbüs edeceğinden meslub-u şuur ve a'zimin iltiyamı bâbında deva ceva erbâb-ı uku'lolmağla.

Mukaddemen havale-i nigah i'tibâr etmedikleri erkân-ı saltanât ve ricâl devletinden her birini ezhâr-ı iltiyam ve ra'iyet ve bu emr-ü asir düşvarın tedârik 39-b Ve tedbiri hususu müzakere ve müşveret eyledikte. Eğerki amme-i nas-ı merkumenin umur-u saltanâtını havd-u nühavd ruyetinden ve hayr- ha han-ı Devlet-i Aliyye'nin kelâm-ı rast-ı beyânlarını adem-i isfa ve i'tbarından dil-kir olup. Lakin yine kemâl-i sadakatlerinden nâşî namus-u Devlet-i Aliyyeyi siyanet ve mahsur olan abbenillahi paymal-ı ikdâm-ı küffar olmaktan himayet-i vikayet için heman tedârik kârâh-ı kıyâm ve ba'dehu ali-el itifak Ordu-yı hümâyûnda bulunan asker-i İslam ilekarşıgeçilip iktizâ eylediği sûrette Bender taraflarına azimet olunmak hususu istisvâb ve istihsân etmeleriyle. İptida dergâh-ı âli yeniçerileri ağası ba'dehu sair ocaklar halkı ve bir kaç günden sonra. Umumen â'yân ve ricâl ile serdâr-ı ekrem hazretleri cisr-i merkum güzar vekarşıtarafda vâkî' kârtal sahrasına varıp nasb-ı hayme-i ikamet ve karar eylediler. Lakin bundan mukaddem Bender seraskeri tarafından hîn-i iktizâda mevcut bulunmak icab-ı kifayet miktâr-ı zahire irsâl ve esnâ-yı râhda vâkî' menazil ve merâhilin zehâirlerini dahi amade olunmak muktezâ-yı vakt ve haldendir deyu biddefaat irâd ve işa'r olundukta kethüda-yı mûmâ-ileyh bu hususa dahi adem-i müsâade ve iğmaz ve ber minvâl-i muharrer zad ve zevada tedârikinde i'raz etmekle. Gerek mürur olunacak menazilde ve gerek kale-i benderde ta'yînat ruz-i merreye verilecek dane-i hardal olmadığı cihetinden sahra-yı merkumeden mahalle-i ahire bir hutme harekete mecal-i meslup-ül ihtimâl ve bundan böyle dahi cem' ve ihsarı mütevadî perde-i muhal olduğu cümlelerin ma'lûmları olmaktan nâşî. Bu hadise-i garibeden herkes mütahayyir ve mahzun 40-a/ Kethüda-yı merkume dahi mülâhaza-i su-i hal ile mübtela-i illet cenun olup. Ve beynel-enam zuhûr eden ekazip ve eracif dahi mûcib-i tevahhuş ve zi' ve zı'-i şernif olmakla âlemi hayret istîfâb ve serdâr-ı ekrem hazretleri dahi ne güne tedbir edeceğinde işkâl ve irtiyâb ile pür ızdırıp iken. Hayr-ı hevahan Devlet-i Aliyye'den elhâletü-hâzihinin piraye-i necş-i vekalet-i mutlaka olan sadır-ı celil-ül kadr müşârûn-ileyh hazretleri esnâ-yı mezburda çavuş başı olup öteden beri hıdemat-ı Devlet-i Aliyye'de serd-i kerem keşide ve nince Nice sefer ve hazırda bulunmakla. Saht ve nerm-i çeşide olmakla nâşî sebîha-yı merziyye haddadalarına vedia kılınan cevher-i sadakat ve dirayet muktezâsınca itlaf-ı hafiye-i râhmaniyyeye istinaden ber vechi muharrer bu makhule hayret-i endâz şeyh ve şab olan halat-ı reddiyeden tab'-ı hemaset yerürleri zerre miktârı tağyir-yâb infial ve ızdırıp olmayıp heman tedârik-i mafatehu iptidâr ve kıyâm olmak hususların serdâr-ı ekrem hazretlerine ihtar ve beyân ve adem-i zat ve zehayir sebebiyle Ordu-yı hümâyûnun hareketi imkân pezir olmağın halde. Bender seraskeri maiyetinde olan tevâif-i askeriyye ile Özi imdadına memur kılınmak umur-u ivacibeden olmadığı ifâde ve ifham buyurduklarından sonra. Bu hitab-i azim-i ihale-i düş-u ihtimâm ları kılındığı sûrette temşit

ve itmâmına dahi kemer-i bender ikdâm olacakların taahhüt eylediler. Pes-i müşârûn-ileyh hazretlerinin bu makule kelâm-ı cesurâneleri cenâb-ı serdarı dahi mûcib inşira-ı derun olup derhal bu babda iktizâ 40-b Eden ol umur-u aliye asdar ve zikr olunan emr-i mühim ve hatırın icrâ ve temşiti hususu ol zat-ı gayret-i medarın havali-i düş-i liyakat iktidârları kalındığına binaen yirmi otuz nefer itba' adamlarıyla. Yevm-i mezburun ertesi Ordu-yı hümâyûndan harekete iptidâr edip leyl-i nehar adem-i meks ve karar ile bender kalesine vusûllerinde. Muhazil-i müşrikinin Öziye istilaları vuku' bulmaktan nâşî kırk elli gün miktârı ol hevalide enva-ı ta'b ve meşakkâte kiriftâr ve ağvur-i din-i devlet aliyyede mübtela-yı izaf-ı zahmet ve ikdar oldular.

Hücum-u Küffar Nemçe Memâlik-i Mahrûsa

Mukaddemen zikr olunduğu üzere suver na-eslah zat-ül beyân için tavassut ezhâr ve pes perde-i ihtiyâlden nakz-ı ahd ve misaka mutarassıt olan ca-sar bed-tebar dahi Moskovlu tâifesinin Özi Kalesine istilalarından sonra. Zamir-i heba'set tahmirlerinde cabkir olan mülâkatın icrâ ve işkâr edip mukaddemen amade eylediği kırkâr bin nefer keferi sefer-i makrun müterettib iki adet taburlarından birini bu sene ve birini dahi Niş Kalesi üzerine sevk ve irsâl ve mûcib ve ihtilal olmak için hudud-u memâlik-i mahrûsadan yirmi mahalde onar onbeşer bin asker ile başka taburlar erait ve ezhâr eylediklerinden gayrı. On binden mütecaviz ahanberş hücum ve iktiham ve der-a'kab Eflak beylerinin mahal-i hükümeti olan Bekuş kasaba'sını zabt ve ikdâm üzere oldukları mir-i merkumenin mesmu' olmakla. Yergöyü tarafına karar edip keyfiyet-i merkumeye Ordu-yı hümâyûn cânibine i'lâm ve işa'r eylediği halde Sevahil-i l 41-a/ Nehr-i Tuna'da vâkî' Dubçek Kasaba'sından intiha suğur-i İslâmiyye olan Vidin kalesine varınca serhaddât-i mensurenin kala've palangalarında sakin ğuzat-imuvahhidin taraflarından dahi uruz ve muhzır gelip â'da-yi dinin ber vechi muharrer keyfiyet ve hücumları ve cümlelerin taraf-ı Devlet-i Aliyye den imdât ve iânete eşedd ihtiyaçları tahrîr ve ihbâr olduğundan mâ-adâ Vidin-i muhafızı vezir-i mükerrerrem Mehmet Paşa hazretleri taraflarından dahi tekrar adam gelip tahrîratlarının hülâsa-i mefhusun vel halehezihinin c-i bed tibarın başvekili ve damadı ve ikinci vekil olan melâîn-i mukaddemen amade eyledikleri mürettep tabur makhûrlarıyla al-el ittifâk Yeni Palankasına vusûllerinde derununda bulunan mazlumunun kimini esir ve kimini şehit edip. Ba'dehu esirlik bayesini palangasını zabt eylediklerinden sonra alel ğafle Niş Kalesi üzerine hücum ile muhaya dergâh ve ba'zı hile-i amiz mektuplar irsâliyle muhafızını tahfif ve endar edip. Derununda bir vezir dahi olmadığından başka üç beş gün kifayet edecek zahireleri ve müdafa-i a'dâya kâfi mühimmât cebehane ve tophaneleri olmamakla. naçar tahlis can için bila-cenk ve cidal kale-yi

merkumeyi teslim eyledikleri ve melâîn Bavdin dahi ba'd-el istila muhafızlarını tertip ve teknil der-âkıb Vidin Kalesi'ne dahi su-i kast için otuz bin asker ile bir tabur tesyir edip mâ-adâsı bu sene cânibine azimet üzere oldukları mukaddemen ol tarafa ba's olunan casuslarımız vesâtetiyle reside-i serhadde sıhhat ve yakın olmakla. Fî-mâba'd dahi bu serhadde 41-b Azimenin takvit ve istihkâmı emrinin müsamaha ve tekâsül olunmak lazım gelir ise dünya ve ahiretinin pençe-i i'tisam-ı müsliminden izyâl ve keribanınız tahlise imkân olmayacağı ma'lûmunuz olup. Siyaneten lil-ibad a'dâyı bed-nihadın vurûdundan mukaddem edna mertebe yirmi bin mikatrı asker irsâline ihtimâm ve himmet olmak için ifâde-i hakikat hal olunmuştur deyu tahrîr ve i'lâm eyledikleri Ordu-yı hümâyûnda bulunan ehl-i İslâmın mesmu' ve ma'lûmları oldukta cümle müstağrik lecce-i tarafan-i hüruş-ı hüzn ve inkisar ve kiriftâr girdap ateş-i mevc-i alam ve ikdar olup. Hususan serdâr-ı ekrem hazretleriyle kethüda-yı mûmâ-ileyh ise keşmekeş ezay-ı ızdırıp ve ıztırar ve ne güne hareket edeceklerinden istia'b ve iştibah ve işkal ile gâh Bendere azimet ve gâh geriye ric'at gâh ikamet gâh hareket diyerek gûzarında evkat ve saat olup. Bir mahalle asker namıyla ferd ve ahd ta'yîn eylemeye kudret-yâb olamadılar Pes henkam-ı mezburda Ordu-yı hümâyûnda bulunan ba'zı sahip dirayetler bu hali müşahade eylediklerinde ba'de'l-izin kethüda-yı mûmâ-ileyh âdem-i i'tibâr ve iltifat ile ale'l-ittifâk serdâr-ı ekrem otağında akd-i encümen meşveret edip. Ve'l-hale hezihinin elde bulunan Vidin kalesinin mekr-i vakit a'dâdan himayet siyaneti umur-u sairden ikdâm olmakla. Fi-maba'd leytü akl ile emrad evkat olmayıp alet-tarik-ün nezir-i am memâlik-i Rumelinde vâkî' cânab-ı mezbura semt olan kazalardan bir miktâr asker tertip ve bir miktâr serdengeçti dahi tahrîr olunduktan sonra. Hala Ordu-yı hümâyûnda 42-a/ Bulunan Kirman valisi Memiş Paşa hazretleri maiyetinde olanlar ile Vidin Kalesi imdadına ve mir-i mîrandan Tuz Mehmet Paşa dahi Niğbolu taraflarına sevk-i îsâl olunmak hususu istisvâb ve istihsân etmeleriyle. Derhal ber-vech-i muharrer nefer-i am için iktizâ eden o emri âliye ısdâr ve taraf taraf-ı mübaşirler ta'yîn ve irsâl olunduktan sonra. Vezir-i müşârûn-ileyh ile mir-i mîran mûmâ-ileyh dahi bir saat evvel savb memurlarına azimet eylediler bâbında emr-u ferman buyuruldu.

Tertib-i Ceza-yı Osman Kethüda ba Hattı Hümâyûn

Bu esnâda serdâr-ı ekrem kethüdası olan mûmâ-ileyh Osman kethüdanın kafil-i müteahhit olduğu umur-u Devlet-i Aliyye ve meham seferiyyede mukaddemen zikr ve tâfsili olduğu üzere bu ana dek zuhûr eden tehavün ve tekâsülü Nemçe elçisi taleman-ı mekkârın fütade-i dam-ı ihtiyali ve demiste-i fitrânın küftarı olup. Serhadât-ı İslâmiyyenin takvit ve istihkâmı hususunda vuku' bulunan tesamuh ve tesahülünden nâşî. Nice mefasiddir ve nema

Özi Kalesini istila eden tabur-u pür-şürün mahalli Kârîbe vurûdu ber vechi muharrer vezir-i müşârûn-ileyh Yahya Paşa hazretleri taraflarından ve Nemçe ca-sarının dahi nakz-ı ahd ile memâlik-i mahrûsaya hücum edeceği Vidin valisi vazir-i mükerrem Muhammed Paşa cânibinden biddefaat ifâde ve ifham olunmuşken. Adem-i asafa ve ve i'tibârı sebebiyle hüsn-ü merkumenin kiriftâr-ıiyade-i küffar ve derununda olan aceze ve sıbyanın üftade-i dam-ı esr-i hasad olması ba'is tiy'i kaza 42-b/ Ve mûcib-i teheyyc-ü gayret hüsrev-i adalet kir olup ordu-yı hümâyûnun nizam hali ve asâkir-i İslâmiyenin asayış-i amali için kethüda-yı mûmâ-ileyhin tertib-i cezası ve serdar-ı Erkemin azli hususu tarafı hümâyûn-i cihân-dârîden irâde ve mühr-ü hümâyûn dahi hala bender seraskeri Muhsinzade Abdullah Paşa hazretlerine verilmek üzere karar-dade olmakla. Zikr olunan hususların itmâm-ı temşitine memur ve esnâyı mezbureda mir ahur-ı evvel-i şehriyâri olan Ahmet Ağa mah-ı rabilüvvelin günü muzırıp ordu-yı hümâyûn olan Kârtal sahrasına vusûl ve bir ferd vakıf olmaksızın dergâh-ı âli yeniçerileri ağası Abdullah Ağanın haymesine nüzul edip keyfiyet-i memuriyeti beyân ve tefhim ve maiyyeten Otağ-ı serdariye gelip iptida ağa-yı mûmâ-ileyh rütbe-i valay-ı vezaret i'tasını müşir hattı hümâyûn-ı şevket makrun mûcibince serasre kaplı samur kürk ilba's ve sadr-ı azam hazretleri ordu-yı hümâyûna vurûd edince kaim-makamlık mesnedine takrîr ve iclas edip. Ba'dehu sadr-ı sabık Muhammed Paşa hazretlerini Eğriboz muhafazasına azimet eylemek üzere İsakçı tarafına nakil ve tesyir ve derakıb ber muceb ferman-ı kaza-ı cereyan kethüda-yı merkumenin dahi ba'd-el mureb cezasını tertib ile ser maktuunu derdül-temdade irsâl eyledikten sonra. Ertesi gün savb-ı maksavda azimet ve müşârûn-ileyh Abdullah Paşa hazretlerine teslim-i mühr-ü saâdet eyledikde onlar dahi Anadolu valisi Genç Ali Paşayı Bender ordusuna ser-asker nasb-ı ve istikrâr ve kendileri ordu-yı hümâyûn tarafına azimet ve ilgâr eylemeleriyle. Ba'd-el vusûl tertib 43-a/ Ve tanzim meham-ı askeriye ve takvib ve istihkâm serhadât-ı İslâmiyyeye kıyâm ve mübâşeret eyledikten sonra. Mûmâ-ileyh Ahmet Ağa itmâm-ı umur-u memuriyesiyle avdet edip bihasbil emril ol emr-i âli Edirne'ye vardıkta sabıkan defterdar-ı şıkkı evvel iken ba'zı hıyanâtı zuhûr eylemek töhmetiyle azil ve tekdir ve birkaç ay mukaddem Edirne cânibine tesyir olan Halil Efendi'nin dahi tertib cezası ile icrâ-yı muktezâ-yı memuriyet edip ba'dehu asitane-i saâdet cânibine tahrîk taz-ı yane-i ilgâr-ı azimet eyledi.

Ta'yîni Ba'zı Tevâif-i Askeriye Muhafaza-i Hudûd

Bu esnâda sadr-ı azam hazretleri bi'niyetillah-i tedârik-i mafatehu mübâderet ve kıyâm ve serhaddât-ı İslâmiyenin tanzim tesvir-i umuruna ikdâm edip Boğdan ve Eflak ve sair hudud-u kârîb olan mahallere peyderpey asâkir ve zehayir irsâliyle istihkâm ve takid

verdiklerinden sonra. Birkaç gün mukaddem fukâra-yı raiyete zulm taiyyesin cezası olmak üzere orduyu hümâyûnda tedmir ve istîsâl olunan bin başı Deli Recep nam-ı şakkinin maiyetinde olan levendâdı üzerine bölük başısı Cevher ağayı baş buğ nasb ve ta'yîn ve Eflak Beyi maiyetiyle dahil-i hudûd olan Nemçe Melâîni ihraç eylemek üzere irsâl ve takdim edip Vidin cânibine memur-u asâkir-i İslâmın dahi bir saat mukaddem savb ve maksavda erişmeleri bâbında takid isti'câllerinden kıtan' hali olmadılar.

Meclis-i Meşveret-i Der Husu-u Hümâyûn Ve Memuriyet-i Kaim-makam Paşa bi Cânib-i Sofya ve Ta'yîn Ba'zı Tevâif-i Askeriye

43-b/ Bu sene-i mübâreke ber muktezâ-yı hikmet rabbani sûretyâb-ı merayı-yı şuhavd olan keyfiyyat-ı muhişeden zamir-i ta-bedar-ı hazret-i sahib-i kırân-ı dahi zeng-i pezir-i infial olamktan nâşî. Beyn-i emn-i saltanât ebed-i ittîsâlie arız olan hüsnü vuhaşânın fitne ve fesadın izâle-i izmihali bâbında ara-i sâibe-i erbâb-ı akl ve nehaden iktiba's-ı tedmîranı buyurmak için ferman-ı vacib-ül izan “veşavir hüm fi'l-emri”⁶⁶ mücibince rikab-ı hümâyûnlarında bulunan kerdanadan meham-ı saltanât-ı uzma ve umur-u şinasan-ı erkân-ı devlet abd-i peymâl ile akd-ı mülûk-ânelerinde reyhane-igalip takrîr eyledikten sonra. Cenâb-ı hüsrev-i keramet medar ve hazret-i padişâhî ilham-ı dahi ser mühr nataklarından rikab-ı hümâyûn Kaim-makamı Köprülü zade Ahmet Paşa hazretlerine hitab ile lü'la'baş makal olup buyurdular ki. Ve'l-hale hezihinin Sofya taraflarında olan ehl-i İslâmın ia'nat ve imdadı ve Niş Kalesi'nin abad-ı küffardan nezi' ve istirdâdı için Rumeli valisi olmak üzere eyâlet ihsanıyla Sofya canibine irsâl eyledim. İnşallah-ü tealaya maiyyetki ta'yîn olunan tevâif-i askeriye ile kale-i merkumeyi nezi' ve istirdâd ve melâîn-i hasirini memâlik-i İslâmiyeden tard ve ib'ad eylemek itlaf-ı canip-i kibriyadan me'mûl ve müntazır olmakla. Heman bir saat mukaddem menzile süvvar ve savb-ı memure erişmeye müsaraat isti'cal ile deyu sammur kürk ilba's buyurdularından sonra. Vezir-i müşârûn-ileyhin kethüdaları olup orduyu hümâyûnun hareketinden beru hizmet memuresiyle kemâl-i kiyaset ve sadakat ve nihâyet rüşd ve istikamları meşhûd 44-a/ ve manzurları Gümrük emini Yeğen Mehmet Ağa hazretlerini dahi rütbe-i vala-yı vezarete ais'ad ve rikab-ı hümâyûn kaim-makamlığı ile istisa'd buyurup serasire kaplı samur kürk ve asitane-i saâdetde bulunan mir-i mîrandan iki paşaya dahi birkaç kise harcırâh ihsanıyla hıdemat-ı aliyyeye kıyâm için ordu-yı hümâyûn tarafına sevk ve işтира buyurdular. Pes bu mahalden sonra Vidin Muhafızı tarafindah vuravd eden tahrîratlarda düşman-i dinin kale-i merkumeye dahi su-i kaski tevâif-i askeriyeden mâ-adâ. Bu defa' dahi rikab-ı hümâyûn tarafından sâbikan sipahiler ağası rikâb-dar Selman Ağa bin nefer sipahi ve

⁶⁶ Ali İmran Suresi 159. Ayet

silahât serdengeçtisi ve yeniçeri ocağı hasekilerinden Camız Hasan Ağa dahi bir miktâr yeniçeri serdengeçtisi ve bostancı hasekileri biri dahi bin nefer bostancı neferâtıyla Vidin ve Sofya taraflarına sevk ve irsâl olundu.

Ameden Müserret Ez Cânib-i Bosna Ve İnhizam Tabur-u Nemçe

Bundan mukaddem zikr-i beyân olunduğu üzere irtikab envai' hile ve havd'a ile nakz-ı ahd ve misaka ictisar eden Nemçeli melâîn suğur ve mensure-i İslâmiyeden bu sene hududunda vâkî' kal'a ve husune dahi müstevli olup. Lika-i Varidine ve Kâralu keferesi üzerlerine serkerde ta'yîn olunan Zenc Generali on binden ziyâde mel'unlar ile İstirce-i atik ve cîsr-i kebir kaleleri Kârlıca Generali dahi on bin nefer haba'set-i pişe ile şehir-i rebülevvelin yirmi birinci günü Çetin Kalesi ve Girâdet bani dahi on sekiz bin 44-b Asker hezimet eser ile Pozin Kalesi muhasına kıyâm ve iyazen Billahi Teala umumen eyâlet-i Bosnayı istila eylemek zaim batılıyla çasar-ı düzen-i kararın akreb-i akrabasından dükade pirinç dedikleri lâin-i bi din dahi kırk bin nefer Nemçe vakt-i vâfir Hırvat keferesinden müretteb bir tabur ile Benaluka Kalesini tazyike ikdâm eylediği haberi esnâ-yı mezburda kafil-i meham eyâlet-i Bosna olan vezir haydar-i münifin ve müşir-i müleyyah-i salâbet olan sadrı sabık Ali Paşa hazretlerinin vasıl sem'î ve rayetleri oldukta. Havle'l-kuvvet müntakim cabbara istinad ve i'timâd ve ruh-i pür fütuh-u hazret mufahere mevcudât-ı aliye ezkâ iltiyat hazretlerinden istimdâd ile eyâlet-i Bosna'nın zü'ama erbâb-ı tımar ve kale neferâtı ve sair darb ve harbe kadir Bosna dilaverleri bi'l-cümle kapıları halkı ile Terânnik'ten mütevekkilen alellah hareket ve kıyâm ve evvel emirde cîsr-i kebir tahlisine ihtimâm ile ayalet-i mezbura çavuşlar kethüdası Osman Bey bir miktâr askere ries ve emir. Ve cenâb-ı mezburda tesyir etmekle vusûllerinde beş saat kadar cenk ve peykâr esnâsında Eğerki mûmâ-ileyh Osman Bey ile bâzı ağavât ve zabıtân hilat gelirinini şehadet ile hıramanın gül-i zar-ı cinan olup. Lakin bi-lutfillah-i teâlâ küffar-ı hakisar dahi teferruka bab-ı inhizam ve mesfur Penç Generali nice bin mel'aneşkârları serde-i şimşir-i intikâm olmaktan nâşî. Çetin kalesi muhasında olan bi imanlar dahi bu hayr ve haşyet-i eserden kemâl-i ra'b ve hiras ile serdade-i bevadî firâd ve huzulan oldukları vezir-i müşârûn-ileyh 45-a/ hazretlerinin same-i zib i iza'atları oldukda. Maiyyetlerine istihsab buyurdıkları cünûd zafer-i mev'avd-ı İslam ile Banyaluka taraflarına atf ve inan-i azimet ilgâr edip mahalli garibe vusûllerinde tertib-i alay ile kale-i merkume yi muhaya der-kâr olan 'aday-i din üzerine sellü şimşir-i saika bad ve derhal taraf-i taraf ikad-ı namire-i peykâr-ı kıtal ile ol şirzime-i şirzimetinin üzerlerine ateşbar oldular. Pes-i mehazil-i müşrikin dahi bu keyfiyeti gördüklerinde tabur-u makhûrlarından huruca ikdâm icrâ-yı senayi' ateşbâzı ile müdâfaa-i ahali-i İslâma kıyâm eylediklerinden gayrı kale-i merkume

kurbünde cari olan nehr-i kebirin Furuşu tarafında vâkî' sair haba'set-i pişeler dahi nehr-i mezbura derhal köprüler inşâ üç tabur tertib eyledikleri cümlesi ittifâka hücum ve iktiham etmişler iken. Bi'lütfullah-ü teala guzat-ı measure-i İslama bir vechle tab âvur-i sebat ve karar ve aram olamayıp geldikleri cânibe doğru pey siper-râh karar ve edbâr oldukları henkamda.karşıtarafıta serkerdeleri olan general-i bed-faâl ecnâd şecaât nihâdın kendi askerleriyle maan mahalli merkume ubur eylemelerinden kemâl-i havf ve hiras ile cisr-i merkumu kat'i eylediklerine binaen. Ol gün akşama değin melâîn-i hasirinin kimi kantere-i tiyğ-i abdar ahali-i İslâmdan derekat Nîrane gûzar. Ve kimi dahi havf-i hirasdan can ile vücut bed-i nümavdların indihata nehir bi ka'r ve kenar etmekle. Gargab gâhr-ü dimar olduklarından sonra.karşıtarafıta bulunan tabur-u pürşur dahi heman ol gece beş adet top ve dört adet hamire havanı ve sair mühimmâtların bi-haddi ve hesap 45-b Hayme-i ve her-gâh ve bar-ı pengâhları terk ile perde-i râh perde-i hizlân ve edbâr olarak geldikleri cânibe karar ve şitâbân ve esnâ-yı râhda dahi mühimmâtların rizan ederek eftan ve hizan-ı girîzân oldular. Pes yevm-i mezburun ertesi guzat-ı zafer -ı karar-ı düşman-ı mekkârdan haberdâr olduklarında etna-i i'timâdı olanlar takiblerine müsara'at ve sekiz saat mesafe mahalle dek katl ve a'dâmlarına mübâderet edip. Ba'dehu mensuren ve muzafferen avdet eyledikleri Bosna Valisi vezir-i müşârûn-ileyh Ali Paşa hazretleri tarafından mahsus-ı kaimeleri ile i'lâm ve iş'aret olmakla. Allah'a hamd ve'l-mennehu tevfiakat-ı aliye-i semadaniyye ve tevcihat-i seniyye-i sahib-i kırâniyye ile bu fütuhât-ı celile ve vuku' bulacak fevz ve nusret-i azimeye mukaddemen ve fi-mâ-ba'd a'dâyı nühuset-i peyma enva'-i hüsrân ve nekkal olmalarına alamet-i mukavveme olmak üzere nal-ı bil hayr ad olunmak cihetinden amme-i ehl-i İslâmın mesrur ve şad-kam ve cumhûr-u küffar-ı lişam müstağrik token-ı iktar ve alam olup ettikleri mülakatlarına hizar-bar-ı nadim ve pişman oldular.

Karar-ı Tabur Moskov Ve Zuhûr Ba'zı Fütuhât

Bundan mukaddem zikr olunduğu üzere Özi Kalesine istila eden tabur-u makhûrun sülüsü miktârı Bosna dilâverlerinin serdade-i şimşir gâhr ve tedmirleri olup. Ve nısfı miktârı dahi min-tarafillah-i teala mübtela oldukları allat-ı zehir ile de perde-i su-yı Nîran olmak cihetinden sûret ve şiddetleri zaif ve fütura mütehavvil Ordu-yı hümâyûn tarafından asker zuhûr eylemek lazım gelir ise mukavemet na-mutassavvir olduğu meczumları olmağın. Derhal kemâl-i havf-ı ve hiras ile 46-a mahalli merkumdan harekete der-kâr ve kale-i mezbure muhafazasına bir miktâr asker dahi vaz' eyledikten sonra. Refi'-il evliye-i nühuset-medar edip diyar-ı neket-i ayadlarına doğru azimet ve karar eyledikleri esnâda Bender tarafından ta'yîn olunan Bucak seraskeri İslam Girayı sultan maiyetine me'mur guzat-ı Tatar ve Osmanıyan ile

alel-gafle üzerlerine saika-i bar-ı siham ve Sinan bi-muhaba tabur-u makhûr derununa vaz'-ı kıdem-i şecâat ve ikdâm etmekle birkaç saat miktârı i'lâm-ı adâvât-ı harb ve darbe iptidâr ve esnâ-yı peykârda. Defterdarları ile dört beş nefer mu'teber generallerin ahz ve giriftâr eylediklerinden sonra. Bin neferden ziyâde ehl-i İslâmı dahi kayd-ı eserinden tahlis edip mensur serasker-i vezir-i müşârûn-ileyh tarafından o muzafferen adâvet ve insiraf eyledikleri cenâb-ı mezbur-u askeri vezir-i müşârûn-ileyh tarafından Ordu-yı hümâyûna i'lâm ve iş'ar ve zikr olunan defterdar ve generalleri dahi irsâl ve îsâli olunduğu henkamda. Bundan mukaddem Eflak Boğdan taraflarına sevk ve tesyir kılınan guzat-ı zafer-i dahi hudud-u merkuma dâhilinde bulunan Nemçeli ile taraf taraf-ı ikad-ı nevaz-ı harb ve kıtal ve her mukabelelerde birkaç bin melâîni ta'me-i şimşir-i ebdar edip hevah-ı na hevah cümlesinin memleket-i merkumeden ihraç eylediklerinden gayrı. Erdel taraflarında vâkî' bâzı münasedlerde tecemmü' eden onar bin on beşer bin nefer düşman-ı bi din ile dahi muharebe ve mukatle ve ekserini katl ve temdir ve Nicelerinin dahi ahz ve esir ettirdiklerinden sonra. Üçer beşer kıta' topların alıp Ordu-yı hümâyûna irsâl etmeleriyle. Bi inayetillah-i tealanaim-i fevz-i nusret 46-b/ Her taraftan rezzan ve hali-i hâceste zuhûr-u padişâh-ı cihan ile müzari' amal-i amme-i enam müceddeden esr-i sebiz ve rabban olup herkes tahsil-i hayat-ı cavıdanı eyledi.

Ameden Haber-i Nusret-i Ez-Muhafız-ı Vidin

Bundan ikdâm-ı zikr ve beyân olavduğu üzere Niş Kalesini istila eden Nemçe melâîni müretteb tabur-u makhûr ile Vidin Kalesine dahi su-i kast edip. İptidâkarşitarftan Sebin generali on beş bin nefer kefer-i bedahter ile zahir ve nümâyân ve derhal haymelerin kurup ikamet ve aram eyledikleri esnâda. Niş tarafından dahi mukaddemen zikr olunan taburun çerhacısı olmak üzere üç bin nefer ahen-buş Nemçe askeri bedidar olup. Bi mehaba top altına girdikleri muhafız-ı müşârûn-ileyhin manzuru oldukta heman kalede bulunan guzat-ı muvahhidinden kapıları halkı vesair yedi sekiz yüz miktârı ehl-i İslâma kethüdarları Hüseyin Ağayı baş buğ nasb ve ta'yîn edip üzerlerine irsâl ve tesyir ve mûmâ-ileyhe dahi maiyetinde olan guzat-ı mensure ile Kitapçı Köprüsü ta'bîr olunur mahalde mütevekkilen alellah-ü teala a'dâyı dine selli seyf gâhr-ı temdir etmeleriyle. Billütfillah-i teala cümle evlade-i melâîn hezimet-i pîr ve mücahidin nusret-i peykâra tab aver-i mukavemet olmayıp geldikleri semte kiriz-kâr asâkir-i İslam dahi peykâr ve kıtal ile iki saat miktârı takip edip. Bin gülle ve beş altı yüz dil ile avdet eylediklerinden sonra umumen tabur-u makhûruna yevm-i mezburda kale-i merkumeye girip gutu tesmiye olunan mahale gelmiş iken muhaya adem 47-a/ cesâret ile bade'l-gurub ol mahalden dahi hareket ve birkaç saat mesafede vaki olan nehr-i Timuk

kenarına varıp Tuna üzerine cısr inşâsına mübâderet eylediği esnâda. Nehri merkum ile iki kıta' kırkâr ellişer pare topçeker kalyonları ve birkaç gün mürûdunda on altı bin Nemçe askeri ve yirmi sekiz kıta' alay toplarıyla başka bir taburu dahi vürût etmekle. Fî-mâba'd muhaya iptidâr eylemek üzere karar vermişler iken avn-ı inayet mülk-ü kadir ve kuvvet-i baht-ı padişâh-ı kişverer-gir ile ber vech-i muharrer Bosna taraflarında cilvegir münesseh-i zuhûr olan fevz ve nusret-i celil-i i'sab-ı ihtimâm ve ikdâmların Halil-i pezir edip. Bu vak'a-i feciadan bi'l-cümle rüasa ve zabıtân beyninde şıkkak ve ihtilaf zuhûr bu halat-ı reddiye umumen asâkir-i hezimet-i eserlerine iras-ı dada-i fütur eylediğine binaen. İptida ca-sar-ı bed tebarın damadı Peç tarafına ba'dehu ikinci vekil Belgrad cânibine müsara'ata azimet ve ilgâr ve maiyetlerinde olan asâkir-i nühuset-i medarlarından dahi ekseri tarumar olmakla. Mâ-adâ kalan muhadini-il merkumede karar edemeyip nehr-i Timuk'unkarşıtarafında Lerzat nam mahalde karar ettikleri esnâda Ordu-yı hümâyûn tarafından irsâl olunan Memiş Paşa ve Tuz paşa ve asitane-i saâdet tarafından rikabdar Süleyman Ağa maiyetlerine memur tevâif-i askeriye ile kale-i merkumeye vusûl bulmalarıyla. Zikr olunan Timuk nehri üzerine müceddeden cısr inşâ olunduktan sonra vezir-i müşârûn-ileyh ve mir-i Mıran vesair mûmâ-ileyhim maiyetlerinde olan on binden ziyâde şecaât ricâl ve ibtal-i kiravdar ile 47-b/ Müste'inen billah-i teala mahalli merkumdan nakl-i kâr-ı bar-ı kesafet eden tabur-u makhûra heceme-i gâhr-ı istîsâl salıp bir gün bir gece ikad-ı naire harb ve peykâr ile ekseri ta'me-i şir-i şimşir vakt-i vağfiri dahi ahz ve esir olduğundan gayrı. Bi'l-cümle tabur-u makhûrunda olan hayme ve har-gâh ve mühimmât ve adâvât-ı cenk ve sazbar-ı peygâhları mazbut iyade-i müslimin ve nehr-i Tuna'dâ olan sefineleri dahi derununda olan el-hamiresi vesair alât-ı harbiyye ile tarik-i ateş guzab-ı kin olup bakiyet-üs-suyûf olan melâîn-i eftan ve hizan perze-i palangasına doğru karar ve girizan ve esnâ-yı râhda dahi muakıban dilaverân-ı İslâmdan itlâf ve ahalinin olunarak Fetih-i İslam taraflarına can attıkları. Ve bu miktâr-ı harb ve kitalde cenâb-ı İslâmiyandan ancak yüz adet mü'min pak-ı gevher-i saâdet-i şehadete müzhir ve beş yüz miktârı dilâver dahi Niş-i hurde-i zihâm-ı esgar olup. Küffar-ı hakesardan beş binden mütecaviz hınzır-ı fütâde-i kasr-ı sa'ir ve bin miktârı dahi ahz-ı esir olduğu muhafız paşa-yı müşârûn-ileyh canibinden i'lâm ve tahrîr olunmakla. Ehl-i İslam bu beşâret-i saâdet iştimâlinde memnun ve şad-mân olup dua-yi devlet-i ruz-u efsun. Tacdar-i reside-i felek-i münakâm eylediler.

Ameden Muarâhhas-ı Salis Ragıp Mehmet Efendi Bi Ordu-yı Hümâyûn

Pes mukaddemen zikr olduğu üzere manende-i mar menkuş-u nümâyış-i sûret ve habs-i siret ile ıslah-ı zat-ül beyn için tavassut ezhâr eden ç-ı bed tebarın irtikab-ı enva'-i

ekazip ile. Ta'yîn-i murâhhas ve müzakere-i sulh ve salâhdan maksavd-u garazı 48-a/ mutlaka Devlet-i Aliyye dâimü'l kararı iğfal ve bu takrîrle zamir-i haba'set-i tahmirde muzmir olan hiyanet-i icrâya iptidâr eylemek için tertip olunmuş dek ve desise makulesinden olmakla. Fî-mâba'd Devlet-i Aliyye murâhhaslarının mahall-i mükâlemede beyhude meks ve tevkifi nesne-i müfid olmayacağı eğerki zahir olup lakin iptida-i memuriyetlerinden bu vakte gelince kiz-i güzerân eden müzakerelerine bila-müşâfehe tahsil-i vuku'f ve itla' ile keyfiyet-i ali-e'l hakika rikab-ı kamyâb-ı hüsrevaniye arz ve il'lam ve ba'dı ezin avdetlerini. İstizan için murâhhas-ı salis olan Ragıp Mehmet Efendi Beyin Ordu-yı hümâyûna bir an ikdâm-ı ûd ve insirafı bâbında Bundan ikdâm emr-i ali asdar ve irsâl olunmuştu binâen aleyh mah-i merkumun günü mûmâ-ileyh efendi hazretleri Ordu-yı hümâyûna vurûd ve vusûl bulup keyfiyet-i merkumden istintak olundukta ba'l-ade zikr ve tâfsili olunduğu veche üzere müştay-ı hümâyûndan hareket edip mahalli mükâlemeye reside olunca esnâ-yı râhda Nemçe elçisi mesfur-u talimanın vuku' bulan televvün-ü tegayyiri zamir-i melanet-i pezirlerinde mezmur olan hile ve hüda'ların icrâ için Moskov murâhhasların adem-i vurûdu sebebiyle bila mûcib-i nemraya girip mahalde birkaç ay miktârı na-hayır ve tevkiflerin serd ve inhar-ı ba'd-üt teba ve allatlını Moskov Öziye ve Nemçe Nişe istilâ edip ondan beru irzâ'-ı etvarlarından tefehhüm ve teferrüs olunana dek desiseden gereği gibi zahir ve hüveydâ olduktan sonra esnâ-yı mükâlemede Nemçe murâhhaslarının bu hususlarını kendilerin suâl olup 48-b/ Dava-i hakkaniyet ile bizler bu hareketten mecburuz ve Moskov Devleti ile ittifâkımıza binaen ma'ruz dersiniz baş vekilinizin Babadağı müştasında gelen mektubunda ve bizim ittifâkımız yalnız şurût-u tehaffuzunu mutazammın olmakla. Devlet-i Aliyye'nin aleyhine değıldir deyu tasrih etmişdi zikr olunduğu vech üzere ittifâkınız istîsâl-i şurûtunu mutazammın olduğu zahirdir. Ancak ale't-tarik-ül teslim mektub-u merkumun tasrihine muhalif-i istîsâl-i şurûtunu havi olmak iddi'a olundu ise yine azimet-i cenk-i ihbâr-ı âşikâr etmek cümlenin kavaid-i mer'îyesinden iken. Bu güne bi haber memleketimize dühulünüz kaide-i saltanâta mutabık olmamakla bu hareketinizin hile-i ve tama'-i menbi ettiği. Cem'i alime zahir olduğundan maâda muahhir olan ittifâk sekiz sene mukaddem olan sulh-ü vakt-i hulûlunde dört buçuk sene evvel fesh eylemek hangi kitab ve hangi şerîat ve ne makule dahildir. Ve çünkü ittifâk-ı sebebi ad eylemek ile fesh-i sulh-u tahviz eylediğiniz bundan böyle sizinle sulh dahi olsak vereceğiniz temessüke Nemçe i' nad mümkündür. Zira ihtimâldir ki bir ahar-ı sebab dahi icad edip bila ihbârına sulh-ü fesh ile def'aten memâlik-i mahrûsaya hücum eyleyiniz hududunuzdan Peç şehrine varınca mabeynde bu kadar kala'-i hasine ve gün begün esbab-ı müdâfaa ve mukabeleniz olup Devlet-i Aliyye'nin Niş Kalesinden gayrı asitaneye gelince sed-i i'tibâr edecek bir hali olmayıp. Ve bu defa gadren vâkî' olan hücumunuz müşâhede

olunmuşken yine sizden emniyet talebinde olmamış iken sizin esnâ-yı mükâlemede Moskovlu'ya taklid Devlet-i Aliyye'den 49-a/ emniyet talep etmeniz dahi bu güne şirret olup. Devlet-i Aliyye müddet-i sulhde mugâyir-i şurût ahid-nâme-i nakz-i ahd-i mûcib olur ne makule hareket eyledi madde-i beyân eden dinledikte. Fesh-i sulh maddesine bir cevâb bulmayıp bizim Fransa ile cenkiniz esnâsında siz Bosna'ya bir miktâr top ve mühimmât irsâl eylemeniz ile bir şüpheye düşüp. Askerimizi ol havalide meks ettirip düşman üzerine az asker ile vardığımızdan umurumuzun za'fa olduğunuz deyu bu maddeye şayetse kabûl olmayacak böyle bir vahi ve zaif cevâb-ı irâd ve cenkin ihbârını ve maddesinde dahi Babadağı müştasında huzur-ı asifide cenk ihbârını eda etmişdik demeleriyle ihbârımız irâd eyledik dediklerinde. Hazır bulunan murâhhaslardan bâzıları biz bu meclisde hazır eden bu ihbâr-ı mesmu'muz olması ne güne ihbâr eylediğinizi beyân ettik deyu mukabele ettiklerinde. Maddenin aslı olmamakla cevâba kâdir olmayıp Eğer serâhaten aşikâr etmediğin lakin eğer Niş içinde bu iş sûret bulunmazsa Moskovlu'ya i'ânetde mecbur oluruz demekten muradımız bu idi. Deyu cevâb sadırında olduklarında yine tarafınızdan elçi-i talemane hitap olunup. Siz Babadağı müştasında kış evasıtında gelip ve evvel-i vakitten beru bu günlere dek bu iş bir sûret bulur deyu bizleri bu mahalledek iğfal ve mayıs evasıtında mahal yerinde bulunmamız iktizây-ı haldendir deyu ta'ciliniz ve sorikeye geldikten sonra beyhude Kırk gün imrar-i vakt ettirmeniz bu iddanıza münafi değımlidir dediklerinde bir türlü tedârik-i cevâb edemeyip Avusturya Handanı böyle murad eyledi.49-b/ Ve biz hizmetkârız deyup kabûl-ü ilzâm ile olduklarından sonra. Bundan kat'î nazar-ı iânetda mecbur olduk lafzı ile cenk-i iş'âr ettik dersiniz ve işin bu perseye geleceğini bilirdiniz esas talimi esnâsında mahal-i mükâlemeye varılsın onda Moskovlu tarafından mensufane bir esas-ı beyân olunacaktır ki siz değil cem'i alem-i pesend edecektir demeniz dahi şimdi bu kelâmınıza mugâyir öteden beru maksavdunuz Devlet-i Aliyyeyi iğfal olduğunu müşîr değılmidir dediklerinden. Bizim o kelâmdan muradımız mücerret işe revac vermek idi deyup kendi havd'alarını zaruri i'tirâfa mecbur oldular. Ve evahir-i eyyam-ı mükâlemede şita hulûlî kârip olup ecnebi memleketinde beyhude meks ve tevekkufun saubeti zahir ve aşikâr ve meks olunduğu sûrette yine encamı bir maslata müfit olmayacağı yedi aydan bir ve meşhud mücerreb olan harekât ve etvarlarından bed-bedar olmakda iken. Bir gün Nemçe murâhhasları adem-i irsâl edip sulhü muradınız ise Niş Kalesi ve Eflak memleketinin öte tarafı ve Bosna hududunda birkaç kale ve biladın kendilere verilmesi olmadıkça ber vechile sulhün imkânı olmadığı tahrîr etmeleriyle. Mukaddemen ç ve baş vekiliniz tarafından müştâ-yı hümâyûna varid olan tahrîrat mûcibince yalnız med-ü tecdid olmak üzere sulh-ü salaha razı ettiğiniz dediklerinde mesfurlar sözlerinde tekevül etmeyip bu vechile olur ise fiha olamaz ise işimiz bitmez deyu ısrar ve inatların ezhâr edip.

Bu tarik ile mükâlemeye hitam verilmiştir deyu ifâde-i hakikat-i hal etmekle keyfiyet-i merkume 50-a/ Ber vechi muharrer rikab-ı hümâyûn tarafına i'lâm ve iş'âr olunup taraf-ı hümâyûn-u mülûk-ânenen fî-mâb'ad sair murâhhasların dahi avdetlerine izn-i hümâyûn-u hüsrevâne şeref-i savdûr bulduktan sonra avdetleri için iktizâ eden evâmir-i aliye-i ısdâr ve derhal Numrave tarafına irsâl kılındı.

Vurûd-u Haber-i Nusret Ez Cânib-i Sofya ve İstihlâs-i Kale-i Niş

Yine bu esnâda bi-lütfillahi teala Nirvaya ikbal-i padişâh-ı kişver-girile Vidin kalesinin etrâf-ı havalisi Çerk ve vücut-u â'dadan tanzif ve tethir olunduktan sonra. .Düşman-ı din-i havda'-i abının hile-i düzdâne ile fırsat-yâb istila olduğu Niş kalesi dahi iyâd-ı nühuset etmelerinden nez' ve istirdâd ve abyâr-ı inayet mülk-ü müteal-i ve medet-kâr-ı gayret ve hamiyet-i şehriyâr-i zafer-i iştilal ile. “ *Fak tuluhum haysü sekiptu muruhum vahricuhum min haysü ahrecukum* ”⁶⁷ fehva-i şeref ihtivası mücibince melâin-i hasirinin şerare-i şerr-i fesadları itfa ve ihmad ve kale-i merkume etrâfı dahi tathir ve pak olunmak hususuna nitak-ı bend-i ittihar olunup. Rumeli valisi Köprülü-zade Ahmet Paşa hazretleri França sabiha-yi şehriyâriden kale-i merkumenin feth-i istihlâsına na-mezd olmakla memuren Sofya tarafına vusûl bulduğu bi'l-cümle memâlik-i Rumelinde olan Büldan ve Emsar kasabât ve kurada sakin ehl-i İslâmın reside-i samia-i gayret ve hamiyetleri olduğu saat öteden iktidâr ve liyakatı olanlarını fi-sebilillah-i Tealayı guzat ve cihad niyetiyle süvvâr-ı semend-i şecaât olup taraf-ı taraf çün-u seyl-i 50-b/ ateş-i mevc-i fevc fevc-i cânib-i mezbura doğru şitâban ve melâin-i hasirinden ahz-ı sar ve intikâm için teşmir-i said ve haber-i ihtimâm etmeleriyle zamân-ı yesirde Sofya sahrasına vurûd eden asâkir-i İslam ile mal-i mal ve her biri ağır-u din-i Devlet-i Aliyye'de can başa bakmayıp ferman-ı cihan muta'-i padişâh-ı kemâl-i itaât ve inkiyâd ezhâr eylediler. Pes-i vezir müşarûn-ileyh dahi guzat-ı muvahhidin bu hareketlerin müşahade eyledikde heman birkaç Cite bırakları küşâdına iptidâr ve bir miktâr asâkir-i İslâmî Dırağma ve Halkalı bo ğazlarında ictima' üzere olan havne-i reaya üzerlerine ta'yîn ve irsâl etmeleriyle. mahalli merkume vusûllerine biavnillah-i teala birkaç saat cenk ve peykâr ile cemiyetlerin tar u mar ve mevcut olan emval ve eşyaların garet ve iğtinam edip beşyüzden müteceviz gülle ve dil ile avd ve insiraf eylediklerinden sonra. Mah-ı cemâzi-yel-evvelin on beşinci günü tekrar guzzat-ı zafer-i eserden yine Cite tarikiyle on iki bin asker vâfirz ve takdim ve kethüdalarını dahi iki bin nefer sera-fezar ile veralarından demdar-ı ta'yîn eylemeleriyle. İptida zikr olunan Cite askeri ba'dehû kethüdaları mah-ı merkumenin on beşinci günü Musa Paşa palankası piş-gâhına nasb ve i'lâm eylediklerinde. Derununda olan

⁶⁷ Bakara Suresi 191. Ayet

melanetkârları allât-ı tehasür firara ağaz ve mübâşeret ve asâkir-i merkum dahi ta'kîbe mübâderet edip. Min-tarafillah-i Tealayı sûret-yâb vukû' bulan heyat-ı râna ile tacsar-ı merkumun varışına değin kata'n veralarından ayrılmayıp 51-a/ Esnâyı hücumlarında kaleden atılan toplara adem-i iltifat ile gözlerin dahi yummayıp mahalli mezburda buldukları melâîni fil-hal gâhr-ı temdir ederek doğru dervaze-i hisara vusûl ve miftah fevz ve neca' ile küşade yol bulup. Ellerinde olan nire ve şimşirlerin darb ve kalemizi teslim ederseniz fiha ve illa cümlelerinizi siperei tiğ-i pey-i riğ etmeniz mukârrerdir deyu erait-ı alat-ı harb üzerler iken bundan mukaddem Yeni Pazarda ve müddet-i vağfirenden beru asâkir-i mütevâfire ile feth-i teshir ve kale-i merkumeye kemer-bend-i gayret ve hamiyet olan Deli Hasan Paşa bir taraftan ve Vidin muhafızı Mehmet Paşa cânibinden sevk-i tesyir olan Tuz Mehmet Paşa dahi maiyetinde olan on binden mütecaviz bahadırân-ı cenk-i azma ile tarafı ahirden kazaya ittifâkiyyeden olmak üzere zuhûr ve her biri ezhâr-ı calâdât-ı İslâmiyye bir le top ve tüfenk â'da-yi dine zerre miktârı havale çeşm-i nigâh ve i'tibâr etmeyerek piş-gâh ve hisardan varışına mürur eylediği derun kalede bulunan muhafizin-i küffarın meşhûd-u ba'sire-i bi-ba'siretleri oldukta. Kalıp gasiyeleri istîfâb-ı ruub-u bim ile ve dinim fî-mâba'd sabır ve ve kararda adem-i bari iktidâr ile ezhâr-ı alamet teslim edip mütevekkil-i zil ve aman ve Rumeli Valisi müşârûn-ileyhin vurûdunda kaleden hüruc eylemek üzere dâmen-ı afûv-ü ricâya avizan olmalarıyla tarafeynden ba'd'ü-l merâhite vezir-i müşârûn-ileyh i'lâm-ı hakikat-i hal onlar dahi dera'kîb-ı menzile süvvar olup. Mahalli merkume vusûllerinde mah-ı merkumenin yirmi altıncı pazar günü mahz-ı tevfik-i cenâb-ı hayy-i nasir'ü-l müslimin 51-b/ deymen-i teveccüh-i ve ikbal-i hazreti sultan-ı mücahidin ile bir tarihte misl-i mesbuk olmayan üslûb-u azimet ve tavr-ı acip. üzere bila top ve tüfenk ancak şimşir-i Sinan-ı cebeciyan ile Niş Kalesi gibi bir hüsn-i hasin-i senkin-i benban-ı tekrar zemime-i memâlik-i mahrûsa İslam kılındığı vezir-i müşârûn-ileyh tarafından ifâde ve i'lâm olunmağın. Â'da-yi bi iman şamet-i nakz-ı ahd ile mahzul ve mendebur umumen ehl-i İslâm yevmen fe yevmen bi-lütfullah-i'l melik-il guyur naiz-i enva' fütuhât olmakla. Mesrur ve mecbur olup da'iy-i devlet padişâh-ı kişver-güşa ile ve lülü-i endâz ne felek-i muallâ oldular.

Beyân-ı Keyfiyet-i Mükâleme Ve Avdet-i Murâhhasan Devlet-i Aliyye

Mukaddemen zikr olunduğu üzere Devlet-i Aliyye murâhhasları efendiler ç-ı bed tebarın elçisi mesfur ile Bender'den hareket ve bilamûcib imrâr-ı vakt-i zamân ile mülânet-kârların icrâ için esnâ-yı râhda te'hir ve tevkif olunarak. Ahar-ül emr Moskovlu'nun Özi Kalesinde istila ve hesaretinden sonra. Nemçe'nin baş murâhhası ve Moskov murâhhasları Nimrave'ye geldiklerinden haberi ile Devlet-i Aliyye murâhhasları dahi mahalli merkuma varıp vusûl

bulduklarından mesfurlar tarafından adamlar gelip. Kaenne resm-i icrâ ba'dehû bir saat akdem bir yere gelinip esas müzakere olunsun deyu ibrâm olundukta. Resm-i mülâkatımızı icrâ edelim ba'dehû mükâlemeye mübâşeret olunur ağırlığımız dahi birkaç güne dek gelir deyu sair hücumlarının haberine intizar ederek hele Nimravaya vusûllerinin 52-a/ Yedinci günü mülâkat-ı resmiyeye karar Çuçura tarafından gelen otağ kurulup iptida Nemçe elçisi ve ertesi Moskov murâhhasları gelip icrâ-yı rüsûmu dahi ertesi Devlet-i Aliyye murâhhasları mükâlemeye ibrâm eylediklerine binaen. Taraf-ı salisenin serkatipleri ruhsat-nâme sûretlerin tebdil eylediklerinden. Sizin ruhsat-nâmeniz meşrut ve mahdâvd olup ıtlak üzere olmak iktizâ eder demeleriyle derhal Ordu-yı hümâyûndan al-e'l-ıtlak mükâleme için tekrar ruhsatnâme ihzâr olup badü'l-erâit-i anında dahi hatt-ı hümâyûn şevket-i makrun ile mahali olmadığına i'tirâz ve Nice kıl-û kalden sonra. Nimrave'ye vusûllerinin yirmi üçüncü günü mahall-i mükâlemede cemiyet ve yevm-i mezburda ancak esas taleb-i nizâ'ıyla iktifa ve ikinci üçüncü dördüncü mükâlemelerde vuk'u bulan teklifat-ı şedideleri Ordu-yı hümâyûna ifâde ve iş'aret olunup ez cümle Nemçe elçisine irâd-ı kelâm ile Nemçelinin hudud-u İslâmiyede ba'zı taârruz ve hareketleri zuhûr edip. Müsalehemizin hitamına beş sene miktâr-ı vakt kalmışken öteden beri meş'ur olan a'detinize muğayir bu muamele-i çdan memul olmasa gerek idi. Keyfiyyet-i merkumenin sebebi nedir dinle ki ikinci mektubun cevâbı işlere sa'bet verip işler benimdi ki sûretde çasarin Moskov Çariçesiyle olan ittifâkına binaen i'ânete mecbur olunmuştur. Bu maslahat kış içinde hitam bulmalı idi deyu ba'zı kelimat-ı irâd etmekle tekrar Devlet-i Aliyye murâhhasları tarafından kış içinde Moskov murâhhaslarından bir haber-i zuhûr etmeyip senden dahi esas talip olundukça bir vechile cevâb 52-b/ vermemiş idik bu sûretde musâlâha akdi kiminle olsa gerek idi. Bunlar ma'lûm suâlimiz havadis-i mezkûra sahih ise nakz-i ahd ile askerimizin hududumuza su-i kaskine sebep nedir dinledikde. Mütaleşiyâne kışı fevt ettiğiniz sevk-i hayır ola deminden gayrı cevâb vermeyip yine nakz-i ahdin vehametini beyân ile sizin hala beş seneye girip ve gittiniz olup. Devlet-i Aliyye dahi sulh-ü müdde-i ve tecdide müsaâde iken eğer bu defa sizden nakz-i ahd zuhûr eder ise vehameti bi't-tamam tarfinıza raci' olur. Bu dakika mülâhaza yeridir deyu ilzâm olunup ma'haza baş murâhhasları olan kont Ostin nam-ı hüfuf elçi-i taliman ile müştereke sadr-ı azam hazretlerine yazdığı mektubta ç-ı Devlet-i Aliyye ile sulh-ü fesh etmiştir deyu tasrihden sonra. Ebna-yı cinslerinden sade dillere kendi berat-ı zimmetlerini ifhâm ve cenke mecburriyyetlerin i'lâm-ı ve sadedinde neyh-i ankebût misillü derc ettiği akvâl-i batılının hülâsası devlet-i Osmaniye Peç vak'asına dek külliyetli ve azimetli asker ile Hıristiyan vilayetlerini tahzîb ve nice hetler etmekle. Fî-mâba'd bu gaile çekilmemek için Moskovlu ile ittifâk-ı umur-ı Devleti Ali devleti ile müttehid oldular. Ya'nî Acem halkı sünni olup Eğer-i müttefikten hareket ederler ise cevâb verilmez

Devlet-i Aliyye'nin gazez-i bilad-ı naya hücumdur bu sûretde çariçe ile ittifâklarına istihkâm ile mesfureye sahib çıkılmağa muhtac olduğun hasılı Rusya devletine emniyet için fesh-i sulhe mecburiyetin tasrih 53-a/ edip ve yirmi kadar yerden düzdane-i hudûd-u İslâmiyye-i hücum ve ba'zı yerlere istila ve Moskov taburunun Kırım'a gireni Kefeye girip varıb donanma-yı menhusu dahi ve donanma-yı hümâyûna mukabele kaydında ve bir taburu onda mülâkat ve diledikleri mahallere yürümek tesmiminde oldukların i'lâma cesâret ettiğine binaen devlet-i aliyenin hazine ve askerine tâ'rîz ile kabûl olmakla Nice tahvilât ve terhibât ile ezhâr kibr-ü gurur ettiğinden mihmandarla generali dahi nev' nevan ??? başlayıp gâh dostluk yüzünden kati Osmanlı askeri ve gâh bizide cenke mecbur eylemek deyu muamele etmesi mûcib-i telaş olmuşken. Tevfikat-ı aliye-i ilahiye ve tevcihat-ı hüsrev-i hilafet penihiye ile miftah-ı nasr-ı ve fütuh iptida Bosna serhaddâtından rünnüma olup nisaim-i fevz-i zafer-i taraf-ı devlet ruz-u efvûna ve zan ve her cânibde bi gâhr'i-l gâhhar-ı düşman-ı dine -ı neket ve hizlân-ı nümâyân olmakla başlayıp Devlet-i Aliyye murâhhaslarına dahi mukaddem ki nevriye ve telmihleri tasrihe kudret-i hâsıl olduğuna binaen. Mesfurlar sûret-i müvahazede bu veche üzere muhatıbate şürû' ettiler ki sizlerin beyninizde olan ittifâkınız Devlet-i Aliyye'den huruf ve tehaffuz için ise bu halat-ı Nemçe'nin Roma İmparatorluğu da'vâsına mesfurun kesret-i asker ve raiyet-i ve vüs'at-ı memleket cihetinden ser-amedlik iddiasına münafidir. Devlet-i Aliyye dört yüz yıllık bir saltanât olup iki bin nefer-i askere malik oldukları vaktinden bu ana dek mülûk-u etrâfından adâvât-ı ezhâr edenlerin cümlesiyle muharebeye kıyâm ve mülûk-u İslâmiyyeden arz-ı hazine 53-b/ Leşker edenlere cevâb ve akd-i ittifâk kaydında olanları def'i ile Allah'ü-l Hamd cümleye teferruk etmiştir. İşte Devlet bu ki derler. Devlet-i Aliyye nice külliyyetli ve azimetli asker gönderip Hıristiyan vilayetlerin tahzîb ve zabt akla kâm-bîn olması mülûk-u nisar-ı sulhlerin şimdi ki gibi nakz ettiklerinden Devlet-i Aliyye dahi mütevekkîlen ali'ü-l Allah-ı kubur üzerlerine varıp mülûk-u malların iğtinam ile mesrur olduklarını tevarih-i sahihe na-takdir. Devlet-i Aliyye ile Acem devletini ittifâkı yalnız mencis'ü-l mezhep olup gerek acem devleti ve gerek sairlerinden bir mülk ile akd-i ittifâka muhtac olmayıp. Ve yine ihtibar olunmayacağı cümleye ma'lûm iken. Ağraz temu'nuz setr için böyle ve ahi bahaneye ??? istiğrâb olunur. Devlet-i Aliyye ile sulh üzere olanlar mademki şurûta riâyet edeler taraf-ı devletinden emin olacakları mukârrer ve kadim ve hadis bu kadar müddetden bir ve zuhûr-u ilin harekâtının esbab-ı tettebbu' olursa sıdkımız ma'lûm olunur. Emniyet-i mutlaka hazret-i ademden bu vakte dek bir devlete ve bir ferde i'ta olunmayıp mülûk-u nisar-ı beyninde nice savaş ve peykâr olup Moskov'un car-ı kebirî kendi halkını ve Kazaklarını ikna mertebesine vardığından gayrı esvâ' ve sair cevadlarında onlar ile muharebat-ı azime edip Frânçe ve Nemçelü beynlerinde dökülen kan ise henüz kurumadın

dindaşınız adasında olanı ferâmûş edip yine emniyete muhtacız demenizi sade-i diller dahi ısga' etmemek gerekdir. İkrarınız üzere nakz-i ahd ile berren ve bahren bu kadar mahallere hücumlar etmeyip mukaddemen size i'tibâr-ı 54-a/ Hatimeyedir sözümler gelip görünmeye başlayıp Moskovlu'ya donanma maddesi kezipleri ve bil ki maddenin aksi ve Kırım'dan taburlarının menhuzmen avdeti ve Nice hisaret ile taburların yakılıp. Gittiği ve umumen Bosna ve etrâfiyla Vidin ve havali-i Niş ve Eflak Bosna tedârikiniz külli değildir. Henüz meydan cenki olmadı deyu serbez-i enva-yı fikret ve hayret olurlar idi. Ve dahi tertibân-ı düvel ya şeri' ya akli ya mümteziçtir. Egeri tertibiniz şeri'dir denirse inciliniz de olan nüsusa mugâyirdir tenbiye incilik gayeti tehaffüt olsa gerek akli denirse izrar bila-mûcib oldukta bir türlü caiz değildir. Bu hususlar ur-u cüyûşun size muğteber kitabından ma'lûmdur dinledikte siz dahi şeri' akzın mugâyir'ü-l muslahattin hareket eylesiz zira sizlere Hıristiyanlar hakkında emmaliyyet'ül İslam nassı var iken işte bizimle sulh oluyorsuz deyu kaenne kasd-ı elzem eylediklerinden. Rekâket-i fehimlerini iyane ile nass-ı merkum put perestler ve mürtedler hakkında olup ehli kitaptan "*hatta ütü'l cizeye*" mefhumunca olduğu sûretde ve "*in cenahü lissal müfadi*" üzere musâlâha olunur. Sizin hareketiniz bu üç tertipten hariçtir Devlet-i Aliyye'nin hal-i şânları cenk-i istina-i cenk ve sulh-ü istina-i sulh ile muamele eyler. Mühaccede iki kere yüz binden ziyâde müretteb ve ahen-buş Nemçe askerini Otlukcu makulesi. Sipahi ağalarıyla sahib-i kırân ma'reke-i ara-i cennet-i mekân Eger fethi sultan Mehmet Han hazretleri bozup ber mucceb-i defter yüzon bin 54-b/ Keşte bulunmağla. Her on bin keşteden bir pişte yapılmığı ferman buyurulup hala mühac arasında bir pişte mevcuddur. Hazine ise bi-hamdillah evvelkiden ekseri okurdır mukaddema bab-ı küşâde iken hizain-i aliyye-i umul-i genaim ile mül û mal ve şimdiki halde dahi bi-inayet allah'ü-l mülk'ü-l kerim Nemçe cenk-i sefirler levazımen görmek mümkün olduğun vükela-i emval-i tahgik ederler. İşte hazine-i hümâyûn-u hali dahi böyledir esnâyı mükâlemede Nemçe mesruf tazmini hususu irâd ve cevâb verilip ba'dın bu mertebe-i hüşunetlerden suâl olundukta. Casar-ı mezbur defa şu kadar akçe sarf eyledi hiç bir faide olmasınmı kelâmılarına mülûk-ı azim tüccar olmayıp hazineyi ancak sarf için iddihât ederler. Devlet-i Aliyye Bosna sair musarıfından mâ-adâ elçiniz yardan taliman yeldiği üzere kendiye ve çasarınızdan nâme muktezâsınca İngiltere ve Flemenk elçilerine ve cânib-i saltanât seniyyeden ta'yîn buyurulan murâhhaslar kadak tetibi için ve serhadlar umur için umul ve vâfirâh-I bizal edip sizden ziyâde iddaya ehliyet var iken makule ş-i-i lisana almağa irtikab etmez. Mesfurlara bu nadanlardan ziyâde kâsimmetü'l-zahr olan irâd Devlet-i Aliyye çasarınızla akd eylediği sulhü culus-u hümâyûn zafer-i makrun-u hüsrevânede takid edip ol sulhden henüz beş seneye kârib müddet var iken. Sizin tarafınızdan fesh eylemek caizmidir size kısm veririz doğru söyleyin dinledikte. Hayret gelip hatt-ı

serkatibleri hizmetkârlar devletimizin aleyhine söz söyleyemezüz sebep onlar şöyle olsunlar deyu 55-a/ Moskovlu'ya beddua edip nizam-ı me'cuz resim-i kârâniyyeden "*küllema dehalet-i ünütü leanet hütehe*"⁶⁸ mezmun münifi bu iki tanife hazretlerindne hükümeti dünyada ezhâr eyledi. Sizlerden Moskovlu Nemçe teâ'ddi görmekle harekete muztır olup çasar dahi ittifâk-ı hasbîle harekete mecbur olmuştur. Bu işlere sebep siz olduğunuz vebalini çeken dediklerinde ika' yer umuzun Allah-ü lâyıkını versin sadık ve kazibi o bilir onun adalet kılıcı âlidir denip her taraf emin demişler idi. Meğer vakit-i ivabete musaddık etmekle esr-i zuhûr hususa Devlet-i Aliyye bila-tedârik böyle harikulade dalalet eylemez mi deyu kendilere kabil avdetde irâd olunmakla "*sümme büküm fehüm la ya'gılün*" menzelesinde dimiisne ve hayrân kalıp bu veche üzere mükâleme inkıtai'ndan sonra mah-ı cemazi-yel-ahirin yirmi altıncı günü Ordu-yı hümâyûn tarafından avdeti meş'ur asdar ve irsâl olunan emr-ü celilü'ş-şân mûcibince mahalli merkumeden avdet ve ondördüncü gün Ordu-yı hümâyûna vusûl bulup sadr-ı azam hazretlerine ba'd-el mülâkat iptida-yı azimetlerinden ve fet avdetlerine gelince minvâl-i muharrer vâkî' bulan serkez şetlerin nakli ve beyân eylediler.

Vak'a-i Saniye Mengli Giray Han

Mukaddemen ferma-ı ferma-yı olaki mütrim olup redüste meks üzere olan münkili han hazretleri müddet-i imadetlerinde ahal-i Kırım'a ve tevâif-i Tatar'ın tanzim-i umurda -ı hamideleri bedidar olmakla.55-b/ Bu defa dahi Kırım Hanlığına intihab ile haklarında afitab-ı mekârim-i celile-i şehinşâhi lami' ve satı' olup derununda çektirme sefiyyesiyle Geliboluya andan Ordu-yı hümâyûna vusûllerinde sadr-ı azam hazretleri tertib-i levâzım-ı ikrâm ile istikbal ve haiz-i teşrifat-ı mülûk-âne olmakla. Nail-i mamul ve imal buyurulduktan taraflarından müstediü'l hanelerine kalgay-ı sultan-ı irsâl edip vusûlünde han-ı sabık-ı Rumelinde vâkî' çıktıklarında ikamete me'zun oldular.

Avdet Ordu-yı Hümâyûn bi Asitane-i Saâdet

Bi inayetallahü'l mülk el müteal-i evvel-i bahar-ı hiceste-i da birkaç koldan musammım ve mukârrer olan sefer-i hümâyûn nasr-ı na-makrun için ikitiza eden mühimmât ve zehayirin tertib ve techizine mübâderet olunmak hususuna ihtimâm en Ordu-yı hümâyûnun bir saat mukaddem asitane-i saâdet-i aşâyane-i cânibine tahrîrin bal-i azimet ve avdet eylemesi lazıme-i halden iken. Bu esnâda Özi Kalesi tarafına ba's ve irsâl olunan asâkir-i İslâmın encam-ı kârlarına intizar akl-i pay olup ruz-u kasımdan on gün müruruna dek meks ve ikamet olunmuştu. Lakin elhâletü-hâzihinin Bender seraskeri tarafından varid olan tahrîratında maiyyetinde olan guzzat-i İslam ile on dört gün leyl-ü nihar kale-i merkumeyi cevanib-i

⁶⁸ Araf Suresi 38. Ayet

şitadan muhaya iptidâr edip refte-i refte eyler ve vararak hanedanlarının zabt ve tazyik ve birkaç defa dahi bi-mûhaba Su Kapısı tarafından hücum ile nice bin melân-i gâhr-ı temzîk eylediklerinden gayrı. Toprağ-ı tabiyeyi fetih ve teshir ve derhal hendek ve lağımlar hazırına 56-a/ sa‘ad-i ihtimâm ların teşmir etmişler iken ruz-ı kasımın hulûlünden sonra ol tarafların iktizây-ı kutri üzere bi irâde-i Allah-ü Teali hevâlara tağyir ve zuhûr ve şiddet-i serdi ile vücutlara tezelzül gelip şeb ü ruz-u nâzil ve bârân olan imtâr ve bir emtâr ve bir fidan metrisler nihbaste olmakla. Fî-mâba‘d feth-i teshir-i hisarda el-umur-u merhuzda ba u kâthâ müsaddakı pişinhâd ve i‘tibâr olup ittifâk-ı ara ile. Maiyyetlerinde olan bi’l-cümle top ve mühimmât ve sair adâvât ve alattan bir helallerini terk etmemek üzre mah-ı merkumenin altıncı sebt günü mahalli merkumeden hi hiynet-i mecmualarıyla avd ve insiraf eyledikleri Bender Seraskeri tarafından i‘lâm ve iş‘aret olunup ba‘d-ı ezin Ordu-yı hümâyûnun dahi meks ve ikamet-i mûcib bir halat kalmadıktan naşi. Ol etrâf ve havalinin tanzim ve tesviye-i umurundan sonra bir resm-i kadim-i iptida dergâh-ı ali yeniçerileri ocağı karşılsakçı cânibine suk ve tesyir ve ba‘dın mah-ı receb-i ülferdin yirmi üçüncü sebt günü serdâr-ı ekrem kuvvet-i iktidâr hazretleri dahi sahray-ı merkume-i kârtaldan tahrik ecniha i‘lâm-ı zafer-i semir edip tay-yi menazil ve merâhil olunarak mah-ı şabanü’-l muâzzımın yirmi altıncı esnin günü Davut Paşa Sarayına girip gelindikte. Cenâb-ı padişâh-i dar-ı ihşam dahi istikbal-i liva-yı muharrem hazret-i fahr-i alem sallahü aleyhi vesellem ile mübeccel ve mükerrerrem olduklarından sonra nihabet-i kırr-ı ikbal ile Eyyub-el ensari cânibine inanırız meymenet ve ondan dahi afîtab-ı asâ süvârız varakça-i devlet ve şükut olup berc-i şüruf ve adalet olan hetkâh-ı felek-i iştibahlarına 56-b/ Saye-i küster-i fûr-u behcet oldukları halde. Serdâr-ı ekrem hazretleri dahi der-akıb-ı istikbale gelen bi’l-cümle vüzera-yı kiram-ı ulemâ-yı ilam hazreti ve sair mevali-i fiham ve umumen â‘yân ve erkân-ı divan ile mahalli mezburdan tertib-i alay ile sera-yı amirede atıyye-i mülûk-âneye rumal edip. Liva-yı hazrâ-yı hazret-i resul-u Kibriya aliye ezkiü’s-salavat ve itmahayı ba‘dü’l-teslim bab’üs-saadede bir ay istirâhat bir miktâr-ı tevkif olunduklarına binaen. Hala kaim-makam rikab-ı kamyâb hazret-i şehriyâri Yiğen Mehmet Paşa hazretleriyle zanu zade-i celse-i ihtisas ve tarh-ı efkan meclis-i hasü’-l has iken taraf-ı mülûk-ânenen silahtâr ağa vesâtetiyle mühr-ü hümâyûn kendilerinden nezi‘ ve istirdâd ve bir müddetden ve bir hizmet-i kaim-makam ihale-i haliye-i liyakat ve ista‘dâd ile uza‘ ve etvarı pesin-dide tab‘i-i hümâyûn cânib-i padişâhi kesredar olan müşârûn-iley Yiğen Mehmet Paşa hazretlerinin bed-i müridlerine teslim ve düş-ü hamiyet-i pûşlarına ilba’s-ı savb-ı samur-u sedaretle tevkir ve tekrim kılınıp. Bab-ı hümâyûnun kavdüm-ü serdariye intizar üzere olan erbâb-ı divan ile sera-yı alilerine inanırız azimet-i savdûr-u sabık-ı müşârûn-ileyh hazretleri dahi mukaddemen ihzâr

olan çektiriye süvvar olup avatıf-ı aliye-i hüsrevânededen bu defa' tevciye ve ihsan olan selanın. Sancakta bad-ı ban-güşâ-yı isti'cal ve ser'ât oldular.

***Müşaveredir Huzur-u Hümâyûn-u Serdarı-i Vezir-i Azam Ve Kaim-makamı
Kethüda-yı Sadr-ı Ali***

Bundan mukaddem zikr olunduğu üzere irtikab-ı envay-ı hile 57-a/ ve hüda' ile ile ittifâken nakz-i ahd ve misak ve ali-i hin gafleten piraman memâlik-i mahrûsaya itale-i ikdâm gadr ve vifak eden Nemçe ve Moskov keferesinden destiyarın hal ve kuvveti cenâb-ı padişâhiyi zeval ve medar-kârı necet-i hümâyûn fal-i hazret-i şehriyâri sûtüvde hasıl ile gereği gibi ahz ve intikâm için birkaç tarafa müsemmem ve mukârrer olan sefer-i hümâyûn nasr temkurüne beren ve bahren ve nehren ikitiza eden tedârikat-ı kuvvetiyyeye şüru' ve kıyâm olunduktan sonra. Bila-defa'at huzur-u hümâyûnda umumen kârdânan ricâl-i saltanât ve umur-u şinasan-ı erkân-ı devlet ile akd-i encümen-i meşveret olunup nihâyet'ül-umur-u cümlelerin hülâsa-i efkârları üzere cenâb-ı şehinşâh-i cem-i iktidâr-ı mukârre-i saltanât-ı seniyyelerinde ba'st-i saye-i devlet ve ikbal-i beren ve bahren mülazıme-i imdât ve ia'nat asâkir-i İslâma teşmir-i sa'ad iktidâr buyurup. Sadr-ı azam hazretleri umumen Ordu-yı hümâyûn ile milel-i nesarânın eledd ve hisamı Nemçelü melâîninin nice ayyamından bir ve kiriftâr Nemçe-i iktisabları olan darü'l-cihad-ı bilkâradın bi-avnillahü teala fetih ve teshirine namüzd ve irsâl ve Moskovlu tâifesinin medar ve i'tina-i iğtirarları olan tabur-u pürşavdlarını gâhr ve temdir ile Bender taraflarının hıfz ve heraseti emri dahi hala cenâb-ı mezbur seraskeri Numan Paşaya ihale ve han-ı alişân hazretlerinin dahi asâkir ve zihayir ve mühimmât ile tekviyyetleri hususu kemâl ve itmâm ve Vidin seraskeri ve zir-i müşteri-i tedbir Mehmet Paşa hazretleri dahi ata-i Kebir Kalesinin Feth-i teshirine memurinleri Kirman buyurulmak istisvâb ve istihsân olduğuna binaen.57-b/ Bir minvâl-i muharrer âmil ve hareket ile berren ve bahren iktizâ eden müham-ı lazıme-i seferiyye-yi kemâl-i tetmime mübâderet ve umumen asâkir-i mensure ile Belgrad taraflarına doğru ketibe-i rân-ı celadet olmak üzere. Sadr-ı azam hazretleri serdar-ı zafer şiar-ı nasb ve ta'yîn olunduktan sonra. Elhâletü-hâzihinin ism-i Sâmileleri zivad dibace-i kitab olan vekil-i mutlak asaf-ı mukaddem adem-i zülal-i raifte-i memdavde ile mufarik-ül-enam hazretleri esnây-ı mezburda serdâr-ı ekrem müşârûn-ileyh hazretlerinin kethüdaları olup. Öteden beri memur oldukları hıdemat-ı aliyyede vücuta gelen hıdemet-i pesen-dideleri makbul ve mergub padişâhı hatır-ı celileleri muvafık-ı razı-ı yemin iktizây-ı şehinşâhi olmaktan nâşî bu def'a rikab-ı hümâyûn kaim-makamlığı ile tebcil ve ihtirâm ve serasere kaplı samur kürk ilba'sıyla derece-i kadir. Ve i'tibârları mevazi-i felek-i münakîm kılındı.

Hareket-i Serdâr-ı Ekrem Hazretleri ez Asitane-i Saâdet

Pes-i Serdâr-ı ekrem celilüş'şim hazretleri dahi irâde-i aliye-i hazret-i sahib-i kırân-ı devrân ile tertib ve tekmil meham-ı seferiye ve tanzim ve tesviye-i umur-u askeriyyeye mübâşeret ve kıyâm ve her tarafa iktizâ eden sâkir ve zehayir ve mühimmât ile dahi gereği gibi. takviyet ve istihkâm vermek hususunun ibrâz dest-i berd-i gayret ve hamiyet-i asafane ile zamân-ı yesirde bi'l-cümle adde ve i'tad ve levâzım-ı guzat ve cihad-ı tertib ve tekmil ve zikr olunan Bender ve Kırım taraflarının asâkir-i zehayir ve mühimmâtını dahi kema-yenbagi tevfir ve teksir edip. ve bahr-i siyah tarafına ihrac-ı mukteza olan dün-nümayı-ı hümâyûn 58-a/ Senayınından müceddeden inşâsına mübâderet olunan farkına gence-i baş misillü merakib-i bahriye ile ba'zı ta'mir termimine mübâşeret kılınan kalyon ve çektirme vesair sefain-i sultaniyyenin itmâm ve ikmâli emri dahi. Rikab-ı hümâyûn kaim-makamı vezir sûtavde tedbir-i müşârûn-ileyh hazretlerinin ahale-i ahdin nezaret ve himmetleri kılındıktan sonra. Kaide-i kadime-i devlet abd-ittisâl üzere iptida-i ale't-tertib ocaklar halkı ba'dın serdâr-ı ekrem hazretleri müretteb-i alay ile Davut Paşa sahrasına darb-ı hıyam ve i'lâm ve birkaç gün dahi tekmil-i mülazıme-i nakil ve hareket için sahra-yı merkumenin meks ve aram olunup. Ba'dın mah-ı mezburun on beşinci Cuma' günü mahal-i mezkûrdan dahi cünbüş ve hareket ve tayyi tomarhat ve terhal ile Edirne sahrasına saye-i endâz-ı celadet olduklarından. Zikr olunan Kırım ve Bender taraflarına ve ordu-yı nusret-i paye-i memur olan ecnâd ve ga i'tibârın bir gün mukaddem savb-ı maksavda vusûlleri için takid ve isti'câllerine ihtimâm olundu.

Mutavassut-Kerden Fransa Ba Sulh-u Salah Ve Mükâleme ve Mükâtebe Ba'zı Keyfiyyat-ı Bera-yı Müsâlemet ve Musâfat

Pes bundan mukaddem asitane-i saâdette iken Frânça elçisi mah-ı şevvalin evelinde serdâr-ı ekrem hazretlerine gelip baş vekilleri tarafından bir mektup ezhâr ve hülâsasında Nemçe çasarından hilaf-ı memul-ü hudûs ilin keyfiyetinden Fransa kralı mütellem olup. Fransa Devlet-i Aliyye ile dost ve Devlet-i Aliyye'nin münafi'i kendine aid misüllü olmakla tavassut-u kemâl-i hevahiş ile duhûl ve bu hususu Nemçe casırına ve onun vüsattıyla Moskov çariçesine 58-b/ tahrîr edip der-aliyyeye olan elçimizi mutavassıt eylemiştir. İş bu devletin bizi tavassut-u ihtiyarlarını der-kâr oldukda mabeynleri insaf üzere tefsiye olunmağa sa'i ve ihtimâm ve Eğer olunmayıp cenke duhûl eylemeleri mezmûnu tahrîr olunmakla. Elçi-i merkum mektub-u mezburu verip ve bu kadar ba'zı sözler söyledikde huş imdi yine görüşülür deyu defa' olunmuştu. Ba'dın tercumanını gönderip tekrar Peç'den ulaklarım geldi el-abd görüşmeğe muhtacız deyu ilhahne binaen bahariye varılıp mülâkat olundukta. Cevâbları geldi Devlet-i Aliyye'nin irâdesi ne ise beyân olunsun zira Nemçe çasarı tavassutumuzu kabûl eylemiş dedikde Devlet-i Aliyye cenk isteyenlere cenk ileve sulh isteyenlere şânına lâyıq

olduğu cihetten sulh ile mukabele eyler. Ancak Devlet-i Aliyye geçen sene düşmanlarının hilesine ve musarîf-ı seferiye-i mübtela olunduğu velhâletü-hâzihinin ne mertebe ihtimâm ı der-kâr idi ki cümlelerin ma'lûmavdur şimdi sulh olmak lazım ise on tarihinde olan Kârlubca hududu üzere olup. Ve Erdel ve Macaristan dahi Rakufçu zadeye verilmeye muhtacdır şimdiki halde bu miktâr cevâb verilip fi-mâba'd mukabele olundukda halen mülâhaza olunsun deyu meclise verildikten iki gün sonra nefiri gelip. Mazmununda eğerce esas vermeye memur değilim ve lakin Devlet-i Aliyye Nemçeli ile Büzürkce hududu üzere sulhün medd ve tecdidinde ve bu minvâl üzere müsâleme akdine bekasız verilir ise bu hususu dera'kıbca tahrîr ve kırk güne dek cevâbını getir derim 59/a deyu irâd eylemiş bu irâdına cevâb mülâhazası için iki üç gün mikdarı tevekkuf olunmak hasbıyla. Yine tercümanını irsâl ve isticvâb eylemekle bu iş emr-i azimdir giderin bir kalbe vâfir olunmak hususü'l ebed elçi Beyi ifâde olunur deyu ali el-etlak cevâb verildikte tercüman-ı mesfur elçi Bey geçen sene tavssut da'vâsını edenler gibi bi sebat söz söylemez Devlet-i Aliyye'den böyle alü-el etlak cevâb ile öteye dahi harf tahrîr edemez. Heman kat'î cevâb ester ve Nemçe çasarı dahi herseklerinden ve aharından imdadını alıp yahavd almamak için habere manzurdur. Devlet-i Aliyye'ye hayırlı olan sluh-ü silahdar ve yine bir türlü tedârikatta kusur olunmasın deyu elçisi lisanından ifâde-i ba'dâ salef'ü-l beyân tvâfiriratının izahı için iş bu suâl-i tahrîren elçi-i mûmâ-ileyh gönderilmişti çünkü Devlet-i Aliyye'den Fransa Devleti tavassut ve avn ve Nemçe çasarı tavassutunu kabûl ve elçi Bey dahi mabeyne girmeye memur olup Devlet-i Aliyye'nin muradını isti'lâmzımında Nemçeler ile. Püzürkçe sulhünün medd ve tecdidi için kat'î cevâb verilmeği i'lâm eylemiş. Cümleye ma'lûmdur ki Devlet-i Aliyye'nin mukaddema Fransa devleti tavassuta da'vetten garez-i vâkî' olan hisaret-i mukabil-i şânına lâyük vechile tetyib ve Nemçeli'den şurût-u musâlâhaye mugâyir mugâyir-i hareket zuhûruna binaen bila-zarure taraflarından emniyet-i tahsil olunmaktadır. Şimdi sizin irâdınıza göre zikr olunan emniyet ve tetyibe dair halat-ı fehim olunmayıp Fransa Devletinin tavassutuna bir semere-i tertibi ve aharlardan mümtaz olacak bir halat-ı 59-b/ zuhûr-u Devlet-i Aliyye'nin melhuz ve bilki memuldur denilip da'vâ-yı insaflarından istikşaf olundukta. Elçi-i mûmâ-ileyh yine cevâb verip emniyet ve tetyib ve semere-i tavassutumuz şü vech üzere olur ki Fransa Devleti tavassutu ile vücut-u pezir olan sulh-ü sair düvel-i tavassutuyla olan sulhden dahi ziyâde müstahkemdir. Zira Fransa devleti kendi ma'rifet ve tavassutu ile akd eylediği sulhün hıfz ve icrâsına sa'î ve ihtimâm eder tetyib maddesi ise Nemçe ve Moskov devletleri beyninde olan ittifâkları hasebiyle cism ve ihda-ı i'tibâr olunmakla. Egeri Özi ve Kılburun kalelerinin Moskovlu rızasına mukârenet ile redd-i imkânda olur ise Nemçeli ve Moskovlu devletlerinin dahi ikisinde tetyib maddesi istifa olunmuş olur. Semere-i tavassutumuz dahi ber vechi

muhterem Fransa devleti tavassutu ile bu murad vücuta gelmek mukadder olur ise Devlet-i Aliyye'ye hîl-i dostluk etmiş olup ve bu dostluğumuz semere-i tavassut olabilir. Ve dahi rica ederim ki gün ikdâm-ı cevâb verilsin biz dahi ulağımızı avdet ettirelim ve dahi cenk vakitleri tekerrüp etmekle düşmanları hazır ve amade oldukları ma'lûm devletleri buyurula. Ber vech-i muhterem ulağını avdet ettirmek için elçi-i mûmâ-ileyh cevâb nâme talebinde olduğuna binaen Fransa baş vekiline bu siyakta bir kıta' mektup tahrîr olunup elçiniz tarafından Balivestegelen takrîr eden Nemçeli ile Büzürkçü hududu ve Moskovlu ile Azak'ın kendilere ibgâsı ve Özi Kılburunun reddi ile Devlet-i Aliyye beka-i cevâb verilir ise bu veche üzere yice tahrîr ve kırk güne dek cavabını 60/B getirtirim deyu irâd olunup. Lakin bu hey'ât üzere işin tanzimi itraf-ı salisenin hudud-u zabıtânı beynlerinde temşit bulacak bir ma'na olup Devlet-i Aliyye'nin Fransa devletini tavassut-u da'vetten muradı ise insafi elden koymayıp mümkün mertebe ma'zûr olan Devlet-i Aliyye cânibini ele alıp namus-u saltanât-ı seniyyeyi siyanât ve hasmını yoluyla elzem eyleyerek bu işin temşitine ihtimâm ve dikkat eylemesi ettiğini beyân zımında Devlet-i Aliyye'nin ve Fransa Devletinin şânına lâıyk vechile tetyib ve emniyetimiz tahsili ile temşit verilmesi matlub olduğu i'lâm ve iş'ar olunmuştu. Bunlar böyle mah-ı zilkadenin yirmi üçüncü gününde İngiltere ve Flemenk elçilerinden mukaddem ki tavassutlarını te'kîd ile kâğıtları geldiğini meş'ur bir kıt'a tezkireleri vürut etmekle cevâb olmak üzere bir hülâsa-i tahrîr olunup. Devlet-i Aliyye şânına lâıyk musâlâhaden kıt'a-i âba etmeyip hakkını ve tetyib ve emniyeti talip ederek insaf üzere tavassuta duhûl ilin cem'î dostlarından memnun olacağından maâda o ba-husus Fransa devletinin ve kadimi bu güne umurda bulunup tecrube olunmuş İngiltere ve Flemenk devletlerinin tavassut emrini dostane kabûl eylediklerinden külliyyet ile mahzuz olur. Vaka'a-i tetyib ve emniyet şurûtuyla işin husule gelmesine vesile olacağı sizlerde bir söz var ise iza' ve beyân oluna deyu tahrîr olundukta. Elçiyan-ı mûmâ-ileyh-i hümadan iza' olunacak bir maddeleri olmadığı taraflarından tahrîr olunmuştu. Elhâletü-hâzihinin Edirne sahrasına bunların tekrar kâğıtları vurûd edip Devlet-i Aliyye'nin 60-b/ Zamîri ve yüzden olduğu ve Nemçe çasarının maksûd-u müttefiki olan Moskov çariçesinin tetyibi olub ve Nemçe Devleti Püzürkçe'de akid olunan mevazın tecdidine mühiyyadır deyu tahrîr olunmakla onlara cevâb yazılmadı. Bu def'a Fransa elçisinden elli bir senesi muhteremin dördüncü günü serkatib-i yed ile Edirne'de Ordu-yı hümayûna bir kıt'a mektub-u varid olup hülâsa-i mefhumunun Nemçe de olan Fransa elçisi tarafından kâğıtları gelmekle. Mazmunlarını ifâde-i tebliğ için serkatib-i irsâl eylediğin tahrîr ve tarafından olmak üzere irâd edeceği kelimatına i'timâd olunup sulh ve salahın esas-ı tarihine ba's olacak cevâb bi-sevap ile iade olunmasın iltimas ve tasdir etmekle serkatib-i merkum istintak olunup Nemçe çasarı devletinin büyük mührü ve imzasıyla asitane-i saâdetde mukim olan Fırınca

elçisine bu def'a mahsusen gönderilen Fransa bey-zadesiyle esas vazî için ruhsat-ı kâmile göndermişlerdir. Elçi-i mûmâ-ileyh dahi sulh-ü salahın esasına meş'ûr sened vermekle murâhhas olmuştur zikr olunan esas iş bu dört maddeye mebnidir evvelki madde Özi ve Kılburun oldukları tavr üzere mülhakatlarıyla Devlet-i Aliyye'ye Moskov Çariçesinden kat'î alaka ile der ve teslim oluna ikinci madde Moskov tarafından bundan akdem Azak Kalesi zabt olduğu üzere hudud-u kadimesiyle Devlet-i Aliyye-i Osmaniye tarafından Moskov çariçesinin olmak üzere men-i ba'd-ı rıza verile üçüncü madde Devlet-i Aliyye ve Nemçe Devleti beyninde 61-a/ akdolunan mevâdda mebni ola dördüncü madde muhâsime üzere olan Devlet-i Aliyye-i Osmaniye Nemçe ve Moskov devletleri beyninde sair mevâdda nizam verilmesi için yahavd resim üzere olan mükâlemeye yahud ahâr-ı münâsip gördükleri vechile karar verilmiştir deyu takrîr eyledikde ba'dül müzakere elçi-i mûmâ-ileyh bir kıt'a mektup tahrîr olunup bu hayırlı müsalehenin bir an akdem-i temşiti Devlet-i Aliyye'nin mutlaka muradı olup. Ve lakin bu def'a varid olan tahrîratınızın hülâsası mukaddemen irâd olunan müzakereler olmakla şimdiki halde Devlet-i Aliyye'ye Fransa devletine müntesib buyurulup tesviye-i umur-u mültezim olan Rakofçu kral-zadenin temşit-i merâmı ile emniyetimiz hususuna ve Azak Kalesi'nin Moskovlu yedinde adem-i ibkâsı ya'nî bir kalıp mergube-i igrâğı ile tetyibimiz maddesine ihtimâm birle bu işlere hüsn-ü hitam verilmek hususuna sa'yi bilginiz matlubdur deyu esaret olundu. Lakin a'dâ-yı dinin bu def'a dahi sulh-ü salahı ile Devlet-i Aliyyey-i iğfâl ve sinin-i sabıkadan mukaddem hareket ve hücumla ibtidarı melhuz ve meczum olmaktan naşi. Mevsim-i çayır Sofya taraflarında imrar-ı düşman-ı dinin mekkârın hareketinden mukaddem Belgrad cânibine müsâraat ve isti'câl olunmak cümle andında karardade olmağın. Heman ittifâk-ı ara ile sahra-yı mezburdan dahi harekete ikdâm olunup tayyi-i merâhil ve kat'î menazil olarak Sofya sahrasına darb ve hiyam ve i'lâm ve ber vech-i muharrer çend-i ruz-u için mahalli merkume dahi çend-rûz-ı ikamet ve aram olundu. Pes yine bu esnâda iktizâ eden sevail ve cevâb için Fransa elçisinin 61-b/ Serkatib-i Ordu-yı hümâyûnun maiyetinde bulunmakla bilade zikr olduğu üzere mukaddemen asitane-i saâdetde Fransa baş vekiline yazılan mektubun cevâbı olmak üzere baş vekilin bir kıt'a mektubu vurûd etmekle. Mektub-u merkum mezmununda elçi-i mûmâ-ileyh dahi bir mektup yazılıp baş vekilin mektubu ile Sofya'ya irsâl ve hilaf mefhumlarında Nemçe ile Püzürkçe musâlâhası üzere. Ve Moskovlu ile Ve Moskovlu ile dahi Azak yedlerinde ibkâ ve Özi ve Kılburun dahi red olunmak akd-i sulh olunmayıp ve Nemçe çasarı bu sene menhuzum olduğu sûretde bi'l-cümle Avrupa pirinçleri cenke dahil olacaklarından hazır olduğundan ma'âda. Nadir Şah tarafından dahi Devlet-i Aliyye'ye güya hilaf-ı melhuz kasd ve hareket misillü halat-ı zuhûr-u mesmu' olduğuna binaen. Bir kâğıtda cevâb-ı tahrîr

olunmayıp elçi-i mûmâ-ileyhe mukaddem yazılan mektubun cevâb-ı vurûduna te‘hir olunmuşken. Der-akıbına bir kıt‘a mektub-u vurûd edip hülâsa-i meli Rakofçu kral-zade için Nemçe çasarından Erdel memleketi ve Moskov çariçesinden Azak Kalesi’nin reddi iş‘aret olunmuş. Lakin zikr olunan irâdlara müttefik olan dul-u rızadade olmayıp. Devlet-i Aliyye cenk ve cidallin imtidadına azimet eylediğine karar verecekleri bi iştibahdır. Zira Erdel maddesinin icrâsında Nemçe men-i hayâl olup ancak karar-zâdeye nevâ rutubet verilmesi hususunda mülâhazalarım serkatibi vüsatınıyla tebliğ olunur. Ve emniyet keyfiyeti için Fransa kralı kefil olup ve vaktinde 62-a/ bu kefâlet yenice münafi‘-i şâmil olacağı ve Azak bayid mahalde ve etrâfı beriyye ve ahz-ı suûbetli ve Özi ve Kılburun muvâkaane göre Devlet-i Aliyye’ye redd-i mühim olup Devlet-i Aliyye’ye red ve Azak Denizi’nden Kâra Deniz’e duhûl-ü mahzur-u münasib olan esbab ile men‘i olunur deyu tahrîr eylemiş. Kral-zadeye rutûbet için elçi-i mûmâ-ileyhin zikr olunan mülâhazası serkatibinden suâl olundukda dilerdi ki mahalde teayyişi için bir miktâr şey kendisine ta‘yîn oluna deyu cevâb eyledi. Binâen aleyh elçi-i mûmâ-ileyhin mektub-u merkumuna cevâb-ı tahrîr olunup hülâsa-i mefhumunun Fransa devletinin i‘tibârına nazır-ı iltizam eylediği taahhüt ve tekeffül-ü Devlet-i Aliyye’nin makbulü olmağın. Bu babda matlubu olan emniyeti hasıl olacağı mülâhaza olunur iken Fransa ve Moskov beynlerin dul-u aharı ve musafa-i kusu-yi kasıl olmağla. Fransalının bu kefaletine Moskovlu hakkında bir semere-i tertib edemeyeceği ma‘lûm ve emniyetimize medar olmak vechi üzere Azak Kalesi Devlet-i Aliyye’ye reddi olunmadığı halde fî-mâba‘dâ rızası haliyye-i i lhaleye terk olunmak şurûtuyla kale-i merkume külliyyen hadim ve sair mevâdd-ı musâlehe-i birun senesi şurûtu üzere ve kral-zade dahi tetyib olunup Nemçeli ile dahi ali-hale esası üzerine akd olunmak şurûtundan gayrı ile temşit-i kârâh-ı imkân olmakla. Bu maddeleri mahallerine tahrîr ile mi olur yahud ahâr-ı vechile mi olur bir sûrete vâfir ve mümkün-i mertebe sa‘yi olunur geri bir iş kalmak vechilemi olur bir sûrete vâfir-ı ruhsat-ı kâmile götürmesi ve bu hususa fasıl verilmesi için elçi-i mûmâ-ileyh 62-b/ mektup sadrazamı ile serkatibi merkum a‘dâ olunduktan sonra elçi-i mûmâ-ileyhin tekrar kâğıtları gelip yine evvelki zemin üzere olup ve muhasıme üzere olan dul-u beyninde cenk vâkî‘ olur ise zikr olunan esas fesih olunacağını ve sipariş olunan hususlar için Fransa ve Nemçe devletlerine bila te‘hir mektuplar tahrîr ve Ordu-yı hümâyûnun maiyetinde bulunan tercümanı vesâtetiyile Devlet-i Aliyye’nin serhadlarının birine gelmesine. Ve Nemçe Moskovlu’nun hudûdlarında olan murâhhaslar ile muhâbere ve mekatibe eylemesi için iltimas etmekle bu maddeye dahi cevâb-ı tahrîr olunmayıp zikr olunan kâğıtların cevâbı vurûduna intizar olundu. Pes sahra-yı mezburda mevsim-i çayır-ı mürur edip vakt-i mukabele dahi tekârrüb etmekle mah-ı safer’ü-l ahirenin on yedinci perşembe günü mahalli merkumeden dahi cenîş ve hareket ile Nişe varılıp

a'âda-yı hasirinin kasd-ı kasıtlarından isti'lâm ve istihbâr-ı ba'd Belgrad kalesi muhasına mantûka bend-i iptidâr olunmak için birkaç gün dahi olca-yı harekete aram ve karar olundu.

Ta'yîn-i Şoden Ba'zı Tevâif-i Askeriye Bi cânib-i Kırım ve Bender Ez-cânib-i Rikab-ı Hümâyûn

Bundan mukaddem sahife-i zib ve beyân olduğu vech üzere rikab-ı hümâyûn kaim-makamlığı ile derce-i i'tibârları mevazi-i felek-i cüz-i aklananan vezir-i gayret-i semir-i müşârûn-ileyh Ahmet Paşa hazretleri hareket Ordu-yı hümâyûndan sonra. Şime-i kerime-i mader-i zar ve şenişe-i 63-a/ merdiyye-i hidadları olan gayret ve hamiyetleri ezhâr ve icrâya teşmir-i saat ihtimâm ve dikkat ve leyl ve nihar-ı terk-i cevâb ve râhat ile elhâletü-hâzihi-i düş-ü himmet ve liyakatları kılınan donanma-yı hümâyûnun bîran akdem-i ihrac ve teknil ve savb-ı memurlarına suk-u tesyirleri hususuna felek-i medar ile Bender cânibi için üç bin neferinizin ve müntehib-i bostanyan-ı hasse-i neferân-ı tahrîr ve irsâl ba'd-ı gerek Ordu-yı hümâyûn tarafına ve gerek zikr olunan mahallere memur olan ecnas-ı askeriye bilad-defaat-ı asdar ve umur-u tavassut-ı bin mübaşir ile olurundan ihraç ve cümlesini ve fetih zamânıyla savb-ı maksavdlarına suk ve îsâli hususunda cilvekâr münesseh-i husul olan gayret ve hamiyetleri sebebiyle mezhur rıza-yı yemin-i iktizâ-yı cenâb-ı zillullah-i muvaffak-ı da'i-i icabet-i Memleket penahi oldular

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn Ez-sahra-yı Niş

Bu hilâlde derin seraskeri olup mukaddemen kale-i merkumeye su-i kast-ı batilesiyle alim-i ifrâz meydan-ı melânet-i sefa olan düşman-ı bed-imanın evliye-i gurur ve tehavvütlerin zur-u bâzu-yı himmet ve ihtimâm larıyla nük-u nisar-ı hizlân ve tezlil ve elhâletü-hâzihi-i hazze-i ata-ı kibrin dahi namezd-i fetih ve teshiri olan vezir-i şehamet-i pir-i mekân Mehmet Paşa hazretlerinin tahrîratlarından avn ve inayet-i mülk-ü kadir ve kuvvet-i necet-i padişâh-ı küşavd-u kir ile kale-i merkumenin itraf-ı cevâbında vâkî' bi'l-cümle istihkâmları averde-i kabza-i 63-b/ kabza-i iktidâr olmakla emr-i muhasara tazyike sarf-ı mahsul-i sa'yi bi-şimâr olup. Lakin bu esnâda Temeşvar cânibine nakil-kâr bâr-ı sıklet eden tabur-u makhûr-u düşman dahi kendileri münanât ve sitihkam verdiklerinden sonra müdafa-i guzat-ı İslam için mühadiye taraflarına kadme cânibinden mülaanat olmak fikr-i fasıdında olmalar ile Ordu-yı hümâyûnun bîran ikadam-ı fetih'ü-l İslam cânibine vurûdu umur-u sabireden mukaddemdir deyu i'lâm-ı hakikat-i hal olduğundan mâ-adâ. Hala muhasarası tesmim olunan Belgrad Kalesiçün tesyir-i iktizâ eden zad ve zahir dahi ata-i merkumenin teshirinden mukaddem imkân-ı pezir olup. Esnâ-yı muhasarada tevâif-i askeriye zaruret ve muzâikeye mübtela ve bu sûretde mûcib kadar olacak bir emri na-mülaim zuhûr edeceği zahir ve hüveydâ olduğuna

binaen. İttifâk-ı istihsân-ı arâ ile muhâsara-i kale-i merkume vakt-i merhuta na hayır olunup. Hemân mâh-ı rabiülevvelin on beşinci günü umumen Ordu-yı hümâyûn ile Niş sahrâsından dahi cenbesir ve hareket ve iki konağı bir ederek fethü'l-İslâm taraflarına azimet olunduğu eyyamda serasker paşa-yı müşârûn-ileyh dahi mühadiyye haricinde tabur-u makhûr-u küffâr ile tarih-i bâzar-gir ve dâr ve eşal-i naire-i harb ve kîtâl edip. Mahal-i evvelada dahi müderrislerin zabt ve topların çevilip on binden ziyâde fecre-i fücür-ü kâr-ı tamen-i şimşir-i abdar eylediklerinden sonra. Yine kale-i merkume muharasına kıyâm ve Ordu-yı hümâyûnun vurûduna intizarlarını iş'aret ve i'lâm etmeleriyle serdâr-ı ekrem hazretleri dahi fî-mâba'd bu mahalde 64-a/ Mekes ve tevekkufu tecviz etmeyip kemâl-i serâti câl-i birle fethü'l-İslâmda reside olundukta. Hemân ordu-yı hümâyûndan mevcut olan ecnâd-ı zafer-i asârdankarşıtarafa bir miktâr asker imrâr ve üzerlerine Rumeli valisi Ali Paşa'yı dahi başbuğ nasb ve ta'yin edip. Defâ mekide a'dâ için Muhadiye canibine sevk ve iysâl buyurdular lakin vezir-i müşârûn-ileyh fi'l-asl-ı erbâb dirâyetden olmadığına mâ-adâ umur-u memuresinde kemâl-i tehâlükünden nâşi maiyyetinde olan guzat-ı mensure-i İslâm-ı tehâlükünden nâşi a'mâl ve istihdâma adem-i liyâkat ile bir hizmete muvaffak olmayıp iptidâ-i hücumlarında muhâzil-i müşrikinden nice bin melâîn-i bed-fercâmı ser-dâde-i şimşir gâhr ve intikâm ve zikr olunan palangalardan dahi dahil kabza-i iğtinâm olduğu küffâr-ı hâkisârın meşhur bâsire-i basiretleri oldukta. Bir taraftan ağırlığımızı geriye ric'at kendiler dahi bir cânibinden kiriz ve karara mübâderet etmişler iken berveche muharrer paşa-yı mumâ-ileyhin su-i tedbiri sebebiyle bila-mucib guzat-ı zafer-i insâf dahi ûd ve insirâf etmeleriyle bu keyfiyet gayr-ı merdiyye serdâr-ı ekrem müşârûn-ileyh hazretlerine ba's hadşe-i azim olup. Derakıb esnâ-i mezburda yeniçeri ağası bulunan hayr-ı hevâhan Devlet-i Aliyye'den Hasan Ağa hazretlerini da'vet ve ihzâr ba'dü'l-müşâvere inzimâm-ı rai ve tedbirleriyle bir tarihte mesbuk olmayacağı vech üzere umumen der-gâh-ı mualla yeniçeri ocağı bilcümle orta ve kâzgân ve neferâtı ilekarşıtarafa imrâr edip ba'dehu serasker müşârûn-ileyh Mehmet Paşa hazretlerinin maiyetleriyle tekrar tâbur-u makhurun gâhr ve istisâllerine memur ve îysâl 64-b/ iyverdikleri mehazil-i müşrikinin ma'lûmları oldukta. Fî-mâba'd sabır ve sebata yada-yı iktidârları olmadığından zikr olunan muhadiyye palangaların dahi ali vech'ü-l İstiman-ı teslim edip diyar-ı nühuset-i medarları cânibine doğru ifnat ve hizan-ı girîzân oldular. Pes-i a'dâ-yı bed-tebarek feradlarından sonra. Kemafi'ü-l evvel Ata Kalesi muhasına münteki Bender iptidâr olunup serasker müşârûn-ileyhkarşıtarafa vâkî' kale-i mezbureye havale olan cibâl-i refieden ve serdâr-ı ekrem hazretleri dahi Ordu-yı hümâyûnda olan ve zira mir-i Mîran ile feth-i İslâmdan yukârı ve şâns-ı tavassut' bir ettikleri hisar bahçe müteyyinin tarafında olan dağlardan metrisler hazır ve cebeci tabiyeler ihdas ve her birine kale-i kubve ra'd aşip top ve hamireler vezi' ve icad

eylediklerinden sonra. Derununda olan şibatin-i meşrukiyyete zikr olunan cibali refia'ferazından saika bar-u gâhr ve dümar olup peyder bi dihan top-u sühnet-i beyân ve ziyan hamire-i berk-i Bünyan ile *"eymetekünü yerdikkümü'l-met evele küntüm fi Bürü cin müşeyyedetin"*⁶⁹ sabah ahalinin mürnasını semah-ı bi idraklarına esma ve îsâli etmeleriyle esnâ-yı mezburda nİran-ı cenk ve peykârdan puyuste-i cenâb-ı asuman olan rimad ve dihan ba's-ı habere ki çeşm-i kivan ve burc-baruyı hisardan dizan olan kabar ve kitam-ı sahib-i asa nehr-i Tunayı ilvam-ı kam edip tarraka saka esr-i baruttan derun-u hda olan Mardin bedahter sevrağ-ı divar ve şükuf cidaddan başların ezhâra adem-i iktidâr ile *"ev kesiyeybin minessemai"* 65-a/ *"fihî zulumetün vera'adün yeculune esebiahüm fi azatihim minessevaif hezerl mevt"*⁷⁰ ve abd-i şedidine zuhûr oldular lakın ol hüsn-ü hasin-i derin esas nehr-i Tunada Timur kapı kirdabının tavassutunda vaki-i irtifa gülle ve burç ile kime-i kerdune mümas olup. Ve nehr-i mezbur dahi hakikate derya-yı amik'ü-l kahr ve seri'ü-l ceryân olmakla ma perihide mîsâl pir-i emin deyu mahbet ve dair ve serat cereyanından kenara bi emahini itâre-i himâme-i hayâl gayrı kabûl olunduğundan başka. Kuh-u sima-i senkin bina derunu kârgir kemerli hendese kâri bir yerine mukabil ve rupuş ser-besir yekdiğeri düş-ü bir düş mikraz ve erhim çeşmve dihan felek-i devazda buruc şehir-i kerdan asa mevazi yekdiğeri ve hemcinan sahra-yı sımadan nişân vir ve on iki tabiyeden tesniyye ve Tahsin olunmuş bir h a'dim'ü-l misil ve hümta olunmağın. Seraskeri paşa-yı müşârûn-ileyh kırk beş gün muha olundun başka bu defa'a dahi bir asılıp yirmi dört gün lil ve nihad muha ve tazyik olunmuşken. Melâin-i hasirin zikr olunan kârgir kemerler derununa ihtifa ile pes-i divar atuve ve istikbardan şirare kışân i'nad ve asrad ve bundan böyle dahi mahal-i ba'idden her nekdir hasır ve tazyik olursa yine nesne-yi müfit olmayacağı zahir ve âşikâr olmaktan naşi. Meded-kâr-ı avn ve inayet pürur-u ded-kâr birle fi-mâba'd tertib-i esbab-ı bu düş ve hücumu teşebbüs ve iptidâr olunmak lazım gelmeğın iptida Ordu-yı hümâyûnda mevcut olan guzat-ı muhidinden on beş bin miktâr-ı dal-kılıç tahrîr ve saniya iktizâ eden adâvât-ı mühimmât bitâmamihâ 65-b/ tertib ve techiz olunup ve esnâ-yı hücum ve azimet-i mücahidin-i İslâmın süvvar olacakları merakib-i nehriyyeden ve donanma-yı hümâyûn-u şayikeleri ve kence baş ve üstü açık sefineleri vesair ecnas-ı sefin dahi amade ve tekmil ve top-u tefnin a'dâya kıta'ı iltifat ve i'tibâr olunmak piş-gâh-ı kaleden yukârı cânibe kizar eylemek üzere cümlesi irsâl ve tesyir olunduğundan gayrı. İrşuh cânibinden dahi serasker paşay-ı müşârûn-ileyh hazretleri kati ve eğer ikricam kayıkları ve kebir ve sağır-i saller-i icad ve inşâ edip her birinin derununa tahammülü miktâr-ı asker vazî' ve tahammül ve iktizâ eden alat-ı harbiye tertib ve tekmil

⁶⁹ Nisa Suresi 78. Ayet

⁷⁰ Bakara 19. Ayet

olunduktan sonra destiyar-i hazır-ı tevfik henman-ı naid-i necet-ı hazret-i şehriyâri avdetimiz yok ile mah-ı merkumenin yirmi beşinci perşembe günü yürüyüşe karar verildi. Pes bu haber dehşet-i esr-i kâri‘-i sem‘-i fercere-i bed-ahter eylediği hilalde ba‘zı -ı i‘laim dahi meşhûd-u ba‘sire-i yakınları olunmağın her çendi ki yukârı cânibe mürur üzere olan sefain-i mezkûreye sedde-râh mümana‘t olmak fikr-i fasıdıyla mevcut burc-u baru-yı hisar olan top ve tüfenkin ile nehr-i Tunayı ateş-rân ve icrâ-yı sinayi‘-i harbiye birle guzat-i İslâma senin ola gördüler. Lakin kıt‘a-i müfit olmayıp nehnikân ve bahr-i gavuşnâ ve rân-ı deryâ-yı hicar-ı fitar-ı bimühâbâlarından bir türlü geriye gelmediklerinden mâ-adâ. Dane-i top tüfenk ile gülle ve burc-u kale-yi haki beraber ve derununda olan fecre-i bed-nihadı dahi endahte-i şivenkde-i bis‘ü-l mikr ederek mahal-i memurlarına ubur eylediler. Pes-i a‘dâ-yı makhûr bu hali müşâhede eylediklerinden 66-a/ meslub‘üş-şuur olup ve Fî-mâba‘d bu girdap-ı ateş mevc-i muhadan hazefyade-i vücut-u cerk-i alvedlerin indahte-i kinad-ı necat ve riha eylemek hususunda zil-i afuv ve ricâya teşebbüs ve ilticadan gayrı mezhib ve muhlis-i tasavvuru serhadda mülâhazalarından sed-i merhaledir olmağın. Naçar-ı dâmen-ı merhamet ve inayet-i dest-i zamân-ı rica ve şifa‘at ve burc-u baru-yı hisardan alaim-i teslim-i kale birle istimana-i mübâderet etmeleriyle mah-ı merkumenin yirmi altıncı çarşamba günü birkaç nefer kaptan ve zabıtân serasker paşayı müşârûn-ileyh cânibine huruca şitâbân ve nüfus ve emvallerine aman talebiyle kale-i merkumeyi teslim edeceklerin beyân ettiklerinde “*ve iza kaderte ila adevvike fecalil afve zekaten li‘z-zafer*” müvaddasınca hallerine merhameten mesullerine müsâade ve ba‘dül-merâhine yine yevm-i mezburda serasker paşa-yı müşârûn-ileyh hazretlerinin huzurunda on madde üzerine esas müsâleme mukavele olunup temessük verilmekle derununda olan maddeler der ki aynıyle tahrîr olundu madde-i evvel Ata Kalesi’nin ve tekiye tarafında olan şânsın derununda olan Nemçeli ve sarf ve mücar ve Nemçe yazukaneleri mal ve erzaklar ile çıkıp emin ve salim Belgrad ve eğer Belgrad dahi mahsur ise Nemçeli toprağına cenk olunmayan bir emin mahalle îsâli olunup bir şilerine taârruz olunmayıp ve kale içinde dahi bulunan Devlet-i Aliyye reayaları mukaddemen sakin oldukları feriyyelerinde kema-kan yerlerinde ve yurtlarında iskan olunup bir türlü duhûl ve taârruz olunmamak üzere madde-i sani kale-i merkumenin içinden bayraklarını açıp trampetlerini 66-b/ çalarak çıktıklarından Nemçe askerinin her bir neferine dahi yirmi dörder atım barut ve kurşun mevcut cephanede verilmeyip bir dakat-i salâh-ı bisatlarıyla kaleden çıkıp gitmelerine müsâade olunmak **madde-i salis** kalenin muha olunduğu london biri taraflarından ahz olunan -ı ihlâs olunmak **madde-i rabi‘** kaleden çıkanların ihmâl ve iskâli ve haste ve mecru‘ asker bin tahmil için kiafeyet-i miktârı açık ve cam ve zatına kence-baş verilip nevalleri in‘am olunmak **madde-i hamse** esnâ-yı tarikde yedin çekilmek iktizâ ettikte Nemçeliye cibr

olunmayıp readan sulhü ve tedârik olunup yedin çekdirile. Yirmi palanga kendilerinde ise palanga-i mezbura teslim değil ise muhafza olunarak Belgrad'a götürülüp teslim oluna. Ba'dı zikr olunan sefineleri ve yanlarına memur olan adamları ve rehinelerimizi emin ve salim tarafımıza teslim kumandan tarafından varılan rehineler dahi bizim taraftan emin ve salim gönderilip. Teslim olunmak ve tarafından alınıp verilecek rehinelerin payeleri bir rütbede olup yollarda nisa ve ziyana taârruz olunmayıp tarefeynin refah-ı hallerine göre ihtimâm olunmak **madde-i sadis** derun kalede mevcut olan mühimmât-ı tophane ve cephaneye ve zahire-i mahzunları Devlet-i Aliyye tarafından kabzata memur olan kimesnelere bi-kusur gösterilip sadakat ile teslim olunmak **madde-i sabi'** zikr olunan maddeler makbul ve mü'teber tutuldukda mühimmât-ı cephaneyi tahrîr ve zabt etmek üzere cebeci ocağı tarafından bir katip ve bir çözücü ve topları tahrîr ve zabt için 67-a/ topçular ocağı tarafından bir katip ve bir çorbacı ve defterdâr tarâfından zahire-i kayd-ı için bir katip ta'yîn ve bunlar bir nefer-i hizmetkârlarıyla derun kaleye girip iktizâ eden kapıları mühürleyip ahz ve hıfz edelim ve varoş tarafından dergâh-ı ali yeniçeri ocağından iki yüz elli nefer ile bir orta kolluk beklemek üzere ta'yîn olunmak. **Madde-i samin** esnâ-yı tarikte makulatlar için bahr-i yevm yirmi bir reis öküz kendi akçeleriyle tedârik oluna ve nan için kalenin mevcut olan dakikinden kifayet miktârı dakik maen alıp götürmek ve odun ve hayvanları için şe'ir ve otlak in'am olunmak üzere bahr-i yevm-i tedârik ve teslim olunmak madde-i nasi' zikr olunan sefayine kaleden çıkanlar ve ihmal ve iskalleri tahmil olunduktan sonra ceste ceste perişânlık vechi üzere gitmeyip cümlesi toptan konup kaçıp müteferrik bulunma madde-i aşir zikr olunan sefayinler kaleden tahmil olundukta esbab-ı cenke müte'allik işbâ Devlet-i Aliyye'ye müte'allik Bâzurkan malı konulmamak üzere fezaret etmek için bir çorbacı ve bir iki mü'temed adam ta'yîn ve tahmil olunan sefayin-i irşuh tarafında olan şânsın yanında cem'î olup bu esnâda tarafından hitaen bir vazi' na-mülaim zuhûr eder ise bulunup hakkından geline. Ve zikr olunan mevdun cümlesi gereği gibi tarafından vekayet ve siyanet oluna. Pes-i mah-ı merkumenin sekizinci cuma günü bir kaide-i kadime cümle kapıları ve top ve cephanesi dahi zabt olunmak için kifayet miktârı yeniçeri cebeci ve topçu neferâtı ve zabıtânı ta'yîn olunduktan sonra.67-b/ evvel-i ruz-u kiruzda kale-i merkume bi'l-cümle tevâbi'levâhıkıyla mazbut ayad-ı müslimin ve burc-u barularında şiar-ı din-i İslâm'dan olan ezan-ı Muhammedi miratıyla tas-ı nilgün şehr-i pür-i tinin kalındıktan sonra muhafaza-i kale olan general ile Nemçe Devleti baş vekili ??? olup. Taburun inhizamı ve kati muhadiyye cânibine giden med yakınından kaleye firâd etmekle. Derununda bulunan kabr-i Semberek nam-ı generali yevm-i mezburun irtesi serdâr-ı ekrem hazretlerinin kale-i merkume muhâzîste mensub saybanlarına gelip envai'-i müzâllet ve iftikad ile üftegad ile müfteh kaleyi teslim eylediklerinde her birine

ezhâr-ı merâsim-i nevâziş-i tesliyet olunup kendileri bir kakum kürk serkatiplerine dahi hil'âtler ilba's ve iksâd ve ancak mesfurâne bir râsib-i râh-vâr ve itba'larına dahi sürreler itâyla hakk-ı şân ve şükut-u devlet-i kemâ-yenbagi ibna kılındığı esnâda mesfur kir-i semberlek mukaddemen müzakere olunan sulh ve salaha temşit verilmek hususu rica ve iltimas eyledikde. Sadr-ı azam hazretleri dahi bundan böyle Belgrad yolu ile ileri varılıp baş vekil ile dahi tegarrüb olundukta sulhe nizam verilmek için müzakere olunur deyu cevâb verdiklerinden sonra. Mah-ı cemâzi-yel-âhirin gurre si pazar günü şurût-u istimanları üzere derun kaleden ihraç olunup mahal-i memunlarına îsâli için kifayet miktârı asker-i ta'yîn ve tesyir olundu.

Teşrif-i Serdâr-ı Ekrem Bi-temaşa-i Kale-i Ata-i Kebir

Avn-ı inayet-icenâb-ı kişabiş-i ferma-yı müşkilat-ı umur-u zûr-ı bâzû-yı tali-i hicsete-i fal-i şehriyâri-i gubur ile avarde-i kabza-i fetih ve teshir 68-a/ kılınan düşize-i ra'na-yı ata-i kebir ki aya-i eflak ve imtihat-ı i'naser-i ez-revac-ı yâb-ı tekvin olunduğu ayyamdan beyan-ı müserret-i kârine gelince ağuş-ı daye-i zeminde böyle muhaddere-i tinnar-ı ismet-tırâz-ı cilve bir endâz-ı meret huş-u nümay-ı naz olmayıp. Ve heva-i istishabında çendimin-i hizar-ı nakd-i can-ı isar eden her ihşikârân-ı rüzgar-ı keşf-i fena'-i nazına dest-i zide-i redd-i kabûl olmak mertebelerine ırmamış bir gül-i zar-ı aşık-ı kuş ve bi-hümna ve mutlaka gencine itlaf-ı hüdadan ahd olunmuş nadide bir tahve-i garra olunmakla. Bir an evvel sabır ve temaşası mûcib-i şükür ve ni'met ve dâmen-ı ismetinin çerk-i vücut-u a'dâdan tanzif ve tasfiyesi lazıme-i ahde diyanet olunmağın. Mah-ı merkumenin gerisi olan yevm-i mezburda serdâr-ı ekrem hazretleri umumen erkân-ı devlet-i â'yân-ı saltanât ile amade olan firkatelere süvvar ve kemâl-i haşmet ve dikâr ile kale-i merkumeye varıp bar-u hisara nasb olunan saybane-i ba'st-ı zille-i ra'fet ve karar ve bir miktâr tevekküftan sonra cümle gülle ve burç nabiye ve vecephane vesair hallerini seyr ve temaşa ederek yine mahal-i merkume avdet ve zikr olunan firkate ile Ordu-yı hümâyûn cânibine ric'at buyurdularından sonra. Esnâ-yı muha darb ve top ve hamireden rehinedar olan mahalleri ta'mir ve termim ve hıfz ve hirasını umur dahi gereği gibi ikmâl ve tenmim kılınmak için kapı kolu ve yarar-ı neferât-ı tertib ve tanzim olunmak hususuna teşmir-i saad-i ihtimâm ve dikkat derununda olan kenisanın dahi cami'-i şerif olmasına himmet buyurup ve iktizâ eden mihrap. Ve minber ve sair şeâir-i lazimesi vazî' takdim ve hatib ve imam-ı 68-b/ mürtezika ve hüddamı dahi kemâ-yenbagi nasb ve takdim buyuruldu.

Avdet-i Ordu-yı Hümâyûn-u Nusret-i Encam-ı Ez-Sahrayı Feth'ü-l İslam

A'dâyı bed-i peymâ-i ihramdan Yukârı Semendreye girip mahalde nehr-i Tuna üzerine cısr inşâ edilip tabur-u makhûr ile beri tarafa ubur üzere olduğu hal-i inşâ muhafızı vezir-i mükerrerrem Ahmet Paşa hazretleri ile Yagavduna cânibinden olan Mahmut Paşa tarafından icad ve i'lâm ve bu hareketlerden memâlik-i İslâmiyeye su-i kasd-i fikr-i fesadında oldukları fehîm olunmaktan naşi. Emr-i müdafaları umur-u saireye takdim ve iktizâ-yı vakt-i hale göre Niş Taraflarının tekavvin ve istihkâm-ı husus-u tertib ve ve tanzim olunduktan sonra. Küffar-ı bed-kerdara bu sene-i mübâreke de dahi bir küşmal verilmek lazım gelmeğın hala feth-i İslam muhafazasında olan Bekir Beyin rütbe-i mir-i mîranı ile derece-i kader i'tibârı terfî olunmağla. Kale-i Ata-i kebirin muhafazasına ta'yin ve ruz-ı kasımdan yine hizmet-i muhafazada bulunmak üzere umumen mesr-i askeri dahi memur-u maiyeti gelinip ve sair mülazıme hıfz ve heraset-i tekml ve tetmim olduğundan mâ-adâ gerek feth'ü-l İslam gerek irşuh-kane-i umuru bu defa dahi lebs-i mikdâm gaye-i gavizir-i asaf-ı tedbir-i cenk-i düş-ü saâdet puş-u libagat ve iktidârları kalınıp ve öteden ve bir maiyetlerinde bulunmakla. Muharebe-i a'dâ-yı bed-i peyman-ı ezhâr-ı gayret ve memur olduğu hizmet-i aliyyede iyraz-ı şecaat 69-a/ ve şehamet eden tuz Mehmet Paşa dahi bu halalde zenye-i vala-yı vezarete isad ve yine maiyetlerine memur ve takrîr kılınmağla. Asad olunup ve hala yanlarında olan tevâif-i askeriyeden başka Dukakin sancağı mutrıfı vezir-i mükerrerrem Mahmut Paşa Beyin nefer tezkiliyan sipahi ve silahdar ve bir miktâr-ı dergâh-ı ali yeniçerileri ortaları dahi ta'yîn ve irsâl ve umurlarında kemafî'ü-l evvel istikal ile mertebe-i kadir i'tibârları kemâ-yenbagi itmâm ve ikmâl kılındıktan sonra. Mah-ı cemaziel-evvelin on birinci cumarşenbe günü serdâr-ı ekrem kazi'ü-l iktidâr hazretleri umumen Ordu-yı hümâyûn nusret-i cuy ile mahalli merkumeden refi'-tinab ikamet ve tahrik raiyat nühuset buyurup mukaddemen süluk olan tarik ile Vidin üzerinden Niş cânibine doğru tevcihe ainnehe azimet ve sekizinci menzilde piş-gâh-ı Niş hiyam-ı zemerred kam asâkir zafer kıyâm ile ruşun gülşenşira-yı cennet oldu.

Ameden Haber-i Nusret Ez-cânib-i Bender

Bu esnâda Moskov keferesinin yüz bin hiba'set-i pişelerinden müretteb bir tabur pir-şur Bender Kalesini istila ve muha fikr-i fasıdıyla zuhûr ve kemâl-i atüvvü ve istikbar ile kale-i mezbura doğru âtâle-i ikdâm-ı şürru-şur üzere olduğu hala Bender cânibi seraskeri vezir-i mükerrerrem Numan Paşa hazretlerinin reside-i sami-i şuûrları oldukta ibtida-i melâîn-i mesfurunu Ak Su'dan ileride karşılayıp esnâ-yı râhda tezyîk ve temzîk ederek hiddet ve sûretlerini kesr ve şikest için hala Çak-ı seraskeri olan Sefa Giray-ı 69-b/ sultan hazretlerinin maiyetlerine mir-i mîran-ı kiramdan Veli Paşa hazretlerini bir miktâr tevâif-i askeriye ile

ta'yîn ve irsâl-i ba'de kendileri dahi a'dâ-yı bed-i tıynet kale-i merkumeyi irat etmemek kasd-ı ile ketibe-i rân-ı cihad ve guzat olup nehr-i Turla kenarile aheste aheste hareket ve azimet ve cânib-i düşmandan isticlab-ı ihbâr ve için sami-i küşa-yı intibah-ı ba'siret oldular. Pes-i saltanât mûmâ-ileyh dahi berveche muharrer maiyetinde memur-u askir-i Tatar edip leyl ve nehar-ı ser'at-ı sir ve hareket birle kat'î menazil-i bişimardan sonra. Melâîn-i mesfuruna Ak su muabirinde dûçâr oldukları saat mîsâl-i nar-ı suzan hüsn ve hişânın guruh-u makhûrlarına saika-i bar-i heceme-i gâhr-u dümar ve çün ser-i sertinden riftâr-ı hürmet cem'iyet bi birketlerine bir bad-ı res-i hiz-i ve istîsâli olmalarıyla. muhazzil-i hasirin ne hale mübtela olduklarını derk ile kendilerin tekrar cem'i edinceye dek derin tabur-u makhûrdan bin adet gülle ve dil ve birkaç bin reis-i hayvanât vakt-i vâfir-ı eşya-i bi adiyyelerine averde-i kemend-i ahz ve teshir edip müğtenem ve mübahi avd ve ric'at eylediklerinden başka birkaç saat mesafe etrâfında olan kiyah ve ulufelerin dahi arz-ı nar-ı telif ve iza'ât ve her hareketlerinde enva'-i hisaret birle dest-i ve palarına şikest verdiklerini ve muhazil-i mesfurunun zikr olunan nehr-i Turla muabirine girip mahalle-i vurûdlarını i'lâm ve ahbar etmeleriyle. Cenâb-ı serasker-i müşârûn-ileyh dahi mevcut maiyetleri olan vüzera-yı mir-i mîran ve ümera-i vesair 70-a/ ecnas-ı asâkir-i asâr ile hareket mah-ı rebî'ü-l ahirin on beşinci cumartesi günü Boğdan arazisinden Suruka kazasında vâkî' Bender'e otuz iki saat mesafe ba'd-yı olan sulhün tam mahal-i îsâli-i ketibe-i celadet eyledikleri esnâda. A'dâ-yı makhûr-u tabur-u pür-şur ilekarşıtarafıta hududu Leh dahilinde nehr-i Turlayı ve cânibe ubur-u kasd-ı nâmed ile zuhûr eylediği meşhûd ve manzur olmağın. Derhal avn ve inayet-i cenâb-ı bariye ittikalen mahal-i uburların sedd-i bend için münasib olan mahallerden metrisler alıp tabyalar ihdas ve terkib ve üzerlerine top ve hamireler ta'biye ve tertib olunduktan sonra. Mah-ı merkumenin yirmi ikinci cumartesi gecesi i'malen adâvât-ı harb ve darba iştilgal ve sultan-ı mûmâ-ileyh dahi yine maiyetlerinde olan ecnâd ve ga-i i'tibâr ilekarşıtarafıta nîran-ı harb ve kital-i pür iştilgal etmeleriyle. Bi Lütfullah-i Mülk-ü alam leyl-i merkumede kati ve vâfir melâîn-i hüsrân-ı encam-ı tetkil ve i'dâm olunduğundan mâ-adâ cevâib-i şitadan hasr ve tezyîklerine ihtimâm ve ikdâm-ı mülakalem olunmağın nehr-i mezburu biri cânibe geçmek değil bir içim su içmekten dahi mahrum ve mey'ûs bâz-kirdan evliye-i menkus olup. Ale'l-ziya mahal-i mezburdan kemâl-i hüsrân ve heybet birle defa' siklet ve bâr-cû' geldikleri yola doğru nakil-kâr ve bar-ı mülaanet ve ricat edip. Enva'-i hizlân-ı nekbet ile tekrar Ak su kenarına ba'st-i hasir-i pade-i nühuset eyledikleri ve yine bu hilalde piyâdeleri nehr-i merkumu ubura müsâraat üzereler iken mûmâ-ileyh serasker-i 70-b/ sultan hazretleri yirmi bin miktâr-ı celadet-ı şia'ırıkârşıcânibe imrar ve kendileri dahi maiyetlerine yirmi bin nefer asâkir-i osmaniyye ile bir taraftan adedlerin alıp cenk-i peykâra mübâderet etmeler ile.

Mahalli merkumede dahi kati ve vâfir-i melâîn-i düzuğ-u kırad-ı kantere-i yenbeği-i abardan ve rikat-ı cehayme-i imrar olunup ve bakiyye-tü's-süyuf olan hüزالan-ı kârları esnâ-yı tarikde nakline acz oldukları top ve havan ve gülle ve kurşun vesair mühimmât ve ad ve onların Leh toprağında defn ve ihga ederek diyar-ı nekbet-i ları cânibine girîzân ve firad edip ta'kîb olunmak lazım gelse tabur-u makhûrun umumen i'dâm olunacağı mahal-i iştibah değil iken Devlet-i Aliyye tarafından Leh toprağına duhûle müsâade ve ruhsatları olmadığına binaen ta'kîblerine iptidâr olunmayıp. Mensuren ve muzafferin mahal-i merkumden ric'at ve insiraf eyledikleri sipahsalar müşârûn-ileyh tarafından i'lâm ve iş'âr olunmağın. Maiyetlerinde olan asâkir-i mensure ile bundan böyle Özi Kalesinin fethi ve teshiri hususuna dahi mantûkabent gayret ve ihtimâm olmaları için emr-ü ali asdar ve irsâl olundu.

Ameden Haber-i Nusret Ez-cânib-i Donanma-yı Hümâyûn ve Helak-ı Şoden

Moskov keferesinin bu sene techiz ve tertip eylediği donanma-yı menhusesi bahr-i Azak'da vâkî' Çekmece Boğazı'nda Kırım Adası'na duhûl fikr-i batılıyla Kibal-i burun nam mahalden refi' lenker-i nühuset-i darâne-i şikka-i maksuden eyledikleri esnâda Lori Bobin*** nam mahalde açıktaki donanma-yı hümâyûn 71-a/ sefayinine musaddıka ve guzat-i İslam ile müsademeye adem-i iktidârlarını müşâhede eylediklerinden naşı. Sahil-i mezburda sefinelerin çekip ve kendileri dahi toplar ile zikr olunan mahalde tahassün-ü fikr-i fasıdında iken donanma-yı hümâyûn sefayini kizar-gahlarını sedde ve zabt etmeler ile bir türlü halâs ve reha bulmayacağı cezm eylediklerinde. Heman sefain-i merkumeyi ihrak bilünnad ve kendileri dahi mahal-i mezburdan bi sebr biyâban-ı adbar oldukları hala derya kaptanı olup donanma-yı hümâyûn ile bahr-i siyah tarafına ba's ve tesyir olunan vezir-i mükerrerem Süleyman Paşa hazretleri tarafından i'lâm olunmağın. Bu haber-i Behçet esir kalıp nâme ve sebile-i müsarrat oldu.

Vurûd-u Haber-i Ez-cânibi Kırım ve Hezimet a'dâyı leîm

Moskov keferesini bu defa' dahi sene-i maziye misüllü üç Ona geçidinden Kırım Adası'na duhûl-ü sevdâ-yı hamende olduğu müşir ve meczum olmadığından naşı hala Kırım hanı olan Menkli Giray Han hazretleri dahi asker-i Tatar-ı gairdârdan gürûh-u şükûh ile bizzat mahalli merkume sevk-i mevhib-i şihâmet-i bahş-i celadet olunmuşken. Melâîn-i hasirin-i tarik-i hileye süluk ve mahalli merkumeden rücû' ile ale'l gafle Avrupa kalesi üzerine hücum edip i'mal-i mikr ve ihtiyâl ile derununda olan müslimin-i iğfal derire-i tarikiyle teşreh-i huruç eylediklerinden cümlesini zincir-i esir ve bende-i rabt ve giriftâr eylemeleriyle. Öte cânibinden su-i kasd fikr-i fesadında olduklarından istişmar edip derhal Kefe askeri vezir-i mükerrerem Mehmet Paşa hazretlerini maiyetlerini da'vet ve ihzâr ve umumen asâkir-i Türk ve

Tatar ile 71-b/ iki konağı bir ederek Ur taraflarına doğru sevk-i mektup-u isti'câl üzereler iken konağı bir ederek zikr olunan haber-i dehşet-i -i esnâ-yı râhda reside-i müsâmihi-i ihtibarları olmağın. Ser'ât-i sir harekete ikdâm ile mah-ı rebîü'l-ahirde mahall-i mezbura gelip mukabele-i hasm-ı na-bekâra darb evtar-ı şehamet-i medar ve birkaç gün leyl ve nehar-ı nîran-ı harb ve peykâra iltihab ve iştikal verdiklerinden sonra. Mah-ı merkumenin selhi olan cuma günü piyâde-i süvâri umumen asker-i Tatar ve guzat-i Osmani ile heman açıktan hücum eylemek üzere karar verdiklerinden melâîn-i hasirin istiş'are eylediklerinden gayrı. İbtida-yı mukabeleden vakt-i merkume gelince sûret-yâb arsa-i şühûd olan kirve-dârda i'lâm-ı nehvet ve istikbarları nikunsad hak-ı mezellet ve i'sab-ı ihtimâm ve ikdâmları fütür yâb-ı tebler lerze-i hizlân ve nekbet olmak hasebiyle fî-mâba'd ser-i sertinden riftâr-ı hücum-u İslâmiyeye tab-ı Avrupa-i mukavemet olmayacaklarından cezm ve iz'an edip. Kale-yi merkumeyi ba'dü-l tehzib heman evvelkice girdikleri kapıdan çıkıp iki saat mesafede vâkî' ağaç nam mahalle can etmediler pes ertesi günü mesfurun giriz ve kararları meşhûd ve nümâyân oldukda heman müşârûn-ileyhima-i hezarat-i dahi ali'üs-sihr umumen cenavd zafer-i mev'ud ile veralarından tahrîrin nazıyane-i terk ve taz ve yeminen ve yisaren tertib-i süfun ecnâda ağaz edip mahal-i kârîbe vurûdlarında sak ve ahd üzere kıyâm ale'l-ittifâk a'dâ-yı laim üzerlerine sell-i hisam-ı zirgam eylediklerine binaen avn ve inayet-i cenâb-ı mülk-ü allam ile bihadde ve kıyas melâîn-i nistas-ı istisâ vasil-ı derkân-ı nîran ve yenice alim ve alimdarları giriftâr yenice guzat-ı 72-a/ nusret-iğtinam olmağın marzan-ı cenk uzma-yı İslam "*ve in cündnene lehümül galibün*" ferman-ı iş'aret-i ünvanına mezhur ve mehazil-i küffar-ı naim "*fedigul azabe bima küntüm teksibüd*"⁷¹ ve abd ile muazzib ve müdammer olduğu cihetden derhal bütün siharı düma-i necis iken müşrikin ile malı ve ol etrâf ve havali küşte-i bed-i süruşte-i a'dâ-yı din-i nice beşterleri havi olup bakiyyet'üs-süyuf olan melâîn dahi bu hali müşahade birle. Fî-mâba'd bir türlü karara mecalleri olmadığından ifnad ve hizan ser bevad-ı heybet ve hüsrân olmalar ile mücahidin zafer-i i'tiyaddan anlarına i'timâdı olanlar salat ve sebk-i yar-i akîb-kirliklerine iptidâr eylediler. Bu esnâda ahz olunan dillerin takrîr-i üzere hîn-i cenk ve pür-haşde yere-baş hitmanı Topal yuvanın oğlu mesfur-u misillü nice bellü başlı melâîn-i bi-din vasil darü'l-bivar-ı seccin olduklarından gayrı tabur-u makhûrun on yedi şıkkından ancak beş bir şıkkı tahlis kirban-ı necât ve râha baâkileri katl ve temdir ve esir ve istirtak ile arıza-i gâhr-u telef ve heba olduğu müşârûn-ileyhima hazreti taraflarından bu def'a tebşir ve inha olmakla. Gerek serdâr-ı ekrem hazretleri ve gerek sair ehl-i İslâmın ibtihaç-ı derunları kat ve bir kat ve bila bir bila oldular.

⁷¹ Araf Suresi 39. Ayet

Hülasa-i Şoden Kale-i Özi ve Kılburun Ez-desti A 'dâ-yı Hizmet-i Makrun

Bu sene-i amimet'ü-l aminde bi inayet Allah'ü-l Mülk ül main Moskov keferesinin taraf-ı taraf dost-u guzzat-i nusret dahininden abyar-ı tebiğ-i hun-u aşaim ile nuş eyledikleri sülafe- zahir iken inhizam-ı zamân-ı kâribide kiriftâr-ı abad-ı menhusaları olan Öziyi Kılburun Kalesinde mütehassun bulunan 72-b/ melâîn-i tebah-kâra değil bil ki umumen memâlik-i nühuset kararlarında olan fecr-i fücür-u medara dahi tesir eylemekten naşi bâzu-yı iktidârlarına dimin ve za'if-i tar-i hisad-ı idrakları asker-i akıl ve şuurdan hali olup ve vesile-i i'tirâz ve istikbarları olan tabur-u nekbet-i şiarları himmet dest bir-i dilaverân-ı İslam ile serbevad-ı heybet-i varbar olduktan sonra. Asâkir-i nusret-i peyma Özi Kılburun kalelerinin dahi fethi ve teshiri için suk-u mütaya-i cihad ve guzzat eylemek lazım geldiği halde hücum-u takiti şükun-u cenavd-u zafer-i mevudda tab-ı Avrupa-i mukavemet olacakları serhadda tasavvurlarından sad-ı merhale-i dur olup. Ve nice-i nih-i efkân-ı guzzat-ı nusret-i nümuda baru-yı hisar dahi sabr ve sebatlarında bara-yı tahammül ve takat olmadığı müteyekkün ve meczum olmak cihetinden erkân-ı mütanat ve devamları indiras-ı yâb-ı hicret ve fütur olmağın. Vurûd-u ehl-i İslâmdan mukaddem zikr olunan kaleleri lağım ile hadim ve tehzi eylediklerinden sonra top ve hibe-hane ve mühimmâtdan gönderebildiklerinin istihsab ve nehren esfain ile diyar-ı nekbet-i kararları cânibine azimet ve şitâb eyledikleri peyam-ı Boğdan Voyvodası tarafından Ordu-yı hümâyûn vusûl ve bu haber-i müserret-i esirden amme-i ehl-i İslâma sürur kılıp hasıl oldu. Lakin bu halde Bender cânibinde olan tevâif-i askeriyeye-i küffar-ı hakesarın ber vech-i muharrer zikr olunan kaleleri terk ile karar-ı ragıbetlerinden habîr ve agâh olmadıklarından naşi. Mukaddemen zikr olunduğu üzere kalgâyın merkumetin fethi ve teshirine memuriyetler için şeref-i savdûr bulan emr-i ali şân ser'at-ı imtîsâlınden rükurân ve killet-i asker ve zehayir-i dahi 73-a/ serd ve beyân ile i'tizâr kimine aruz ve muhzarsalate ictisar etmişler iken birkaç gün mürûdundan sonra keyfiyet-i merkume reside-i sa'mimi intibahları olmakda. kerde-i na münasiblerine nâdim ve pişman olup mahzur-u merkume-i istirdâd ve ahz için hicale-i irsâl eyledikleri adamları dahi irşe-i mümakele. Zikr olunan aruz ve muhzır mukaddemen Boğdan tarafından vurûd eden haber-i merkumeden iki gün sonra Ordu-yı hümâyûna vasıl olup serdar-ı Ali nebar hazretleri gerek Bender cânibi seraskeri ve gerek memur-i maiyyeti olan ve zira mir-i mîran vesair â'yânın hizmet-i memurlarında zuhûr eden ve tefsirlerinden ziyâde delkir ve i'zâb olup. Lakin te'dîb ve küşmallerine vaktin müsâadesi olmadığından naşi şimdilik ser-i asanetlerinden iğmaz ve mücazat ve mükafatlar zamân-ı ahire-i na-hayır ve terhin ile bu defa ser-i siyanelerine i'tirâz kaydından olmadılar.

Beyân-ı Ba'zı Mekatiban Ve Muhaberat Bera-yı İna'Kat-ı Sulh Ve Salah Bi-Tâife-i Moskovlu

Asitane-i saâdetden Ordu-yı hümâyûnunun esnâsında Yahya Paşânın umur-u iğnamında kethüdası varid ve Moskovlu'nun baş vekilinden bir kâğıt gönderip mezmunetde Devlet-i Aliyye tarafından Paşa-yı müşârûn-ileyh ruhsat-ı kâmile gönderilir ise sulh ve salah-ı müzakere ve temşite ihtimâm olundu deyu tahrîr olduğuna binaen mûmâ-ileyh ol tarafta bulunmak tâğribiyle Devlet-i Aliyye'den ruhsat-ı kâmile gönderilmesi kaideye mugâyir olmakla lâyük ve münâsip olan 73-b/Esas ile murâhhası ta'yîn ve irsâl ederler ise ordu-yı hümâyûn ile bulunduğumuz mahalle gelindikte tarafımızdan dahi halas-ı niyet ile dikkat ve ihtimâm olundu deyu tahrîr olunmuştu. Ba'd-ı mah-ı rabi'ül-ahirin on dokuzunda Vidin sahrasına Ordu-yı hümâyûn ile varıldıkta. Yahya Paşâ'nın çukadar ile yine Moskovlu'nun baş vekilinden bir kıt'a kâğıt gelip mazmununda bundan ikdâm-ı tahrîr olunan kâğıtlarımızda. Yahya Paşa hazretlerinin talebiyle tahrîri olduğu Moskovlu'nun husumeti için atiyede kendileri emniyet-i tahsil etmek için olup arazilerilerini tevsi' eylemek da'vâsında olmayıp ve müttetik olan Nemçe Moskov devletlerinden vazi' olan esas bundan ikdâm Fransa elçisi vesatitıyla tebliğ olunmuştu. Devlet-i Aliyye dahi mafî'ü-z zamir-i olan iysa' ve beyân eylemeğe muhtaçdır Asitane-i saâdetde mukim olan Fransa elçisi tarafımızdan hasıl-ı vüravd ile ruhsat-ı kâmile ve iktizâ eden cevâblar önderilmekle. Vusûlünde Fransa elçisine teslim olunması ve bu husus için Moskovlu'nun baş Generali murâhhas kılındığını tahrîr eylediklerinde kâğıtları elçi-i mûmâ-ileyhe gönderilip. Ve bu esnâda zikr olunan kâğıtlarının vusûlü haberi vesair tahrîratınla tarafından ulağı gelmekle Paşa-yı mûmâ-ileyhin çuhadarı adamınız ile maen koşulup tarafınıza irsâl ve Moskov Generaline ruhsat-ı kâmile verilip kifayet edecek siparişler ile tenbîh olduğu meş'ur ceneral-i mûmâ-ileyhden dahi bir gün mukaddem bir kıt'a mektup vürut etmekle. Bu hayırlı müsalehenin temşiti için cenerale dahi cevâb 74-a/ tahrîr olunmuştu bundan sonra yine bilade-zikr olduğu üzere feth'ü-l İslâma varıldıkta. Mesfur Moskov Generalinden bir kıt'a kâğıt dahi gelip mezmununda Tatar tâifesi'nin ta'disinden Moskov çariçesi cenke mecbur olup. Velhâletü-hâzihinin emniyeti bu iki devletin râhatı tahsilindedir ve bu da'yilerini ruhsat-ı kâmile ile murâhhas kılıp Devlet-i Aliyye ile bila-te'hir tarafından münâsip görülen mahalde sulh ve salahın akdini bize sipariş eylemişti ve ruhsat-ı kâmile dahi kifayet miktârı olmakla cenâb-ı saâdetleri ile görüşmek mümkün değil ise tarafından ta'yîn olunan rûtbeli murâhhaslar ile bu işe kısıl verilmesi kabildir mazmunları tahrîr olunmakla. Keremiyetler tahrîr ettiğinizden hız alınıp matlub olan musâlâhanin münâsip olan mahalde bila-te'hir akd ve temhidi için size ruhsat-ı kâmile verilip ve kifayet edecek siparişler ile tenbîh olduğunuz ezhâr ve bizim ol tarafa teveccüh ve

azimetimiz vâkî' olmaz ise tarafından mu'tebin ve mu'teber mu'temedler ile sulh ve salaha bila-te'hir mübâderet olunmak hususu ezhâr eylemişsiz. İktiza-yı vakti ve hale göre bizim dahi ol taraflara varımız mukadder olunmuş ola. Lakin imdi mezburdur ki bila-nefes ve imamıza muhtaç olmayıp Devlet-i Aliyye'nin sadakatlar ve hizmetine liyakatlar ol tarafta ve bu tarafta Nemçe mutemedleri olmakla. Onlar vesatinleriyle dahi işin temşit bulması memuldür. Ve Fransa devleti cümleinin beyninde bi-garez devlet bulunduğundan ve sene-i mazide İngiltere ve Flemenk devletlerinin tavassut-ı tarafgirden kabûl olunmadığından Devlet-i Aliyye dahi Fransa 74-b/ devletini tavassuta avdet ve asitane-i saâdetde mukim olan Fransa elçisine tahrîren ve vâfirren her husus ifâde olunmakla. Elyevm bu hayırlı olan musâlâhanin şimdiye dek ba's-i tehiz-i olan madde ki Azak Kalesi keyfiyetidir. Kale-i merkumenin halâtın ulasıyla taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye reddi da'vâsına istihkakımız var iken mutalebe da'vâsından geçip mücerred-i emniyet hududumuz kasdıyla Fî-mâba'd arazisi bir taraftan truf olunmayıp mabeynde fasıla olmak üzere haliye-i elhâletü-hâzihinizin olunmak şurûtuyla kale-i merkume hadimine rıza-dade olup. Özi ve Kılburun kalelerinin reddi ile esas olunmak üzere tarafımızdan dahi verilecek temessük ile mübâdele olunmak için bir muayyen adamınız veyahud Fransa elçisi tarafına bila-te'hir-i rîsâl olundukta. Tarefeynin emniyet ve râhatına dair bakiye-i mevâdd ve ırz-ı namusuna müte'allık şurût-u ali vech'ü-l i'tidal müzakere ve tavsiye olunmak için taraf-ı Devlet-i Aliyye'den mahsus murâhhas ta'yîn ve tarafından makbul olan Fransa devletinin tavassutuyla işlere hitam verilmeği sami' ve ikdâm olundu deyu baş vekile mektub-u tahrîr olunmuştu. Lakin elhâletü-hâzihi bi-latifullah-i Teala Özi ve Kılburun kaleleri nezi' ve istirdâd olunmakla fî-mâba'd vurûd eden mektuplarına cevâb-ı tahrîr olunmayıp asitanede Fransa elçisiyle müzakereye havale olundu.

Ameden Mektub-u Ez-Cânibi Baş Vekil Nemçe Bera-yı İstid'â'yı Musâlâha

Ata-i Kebir kalesinin fethi avn-baray ile ve kuvvet-i baht-ı cihân-dârî birle müyesser olduğu esnâda bervechi muharrer Nemçe Çasarının 75-a/ kendisinin nam baş vekilinkir-i semberek nam-ı yiğeni derun kalede bulunup sulh ve salahın temşiti için iltimas eyledikte. Serdâr-ı ekrem hazretleri tarafından dahi bundan böyle Belgrad yolu ile ileri varılıp Nemçe çasarının başvekili mesfur ile tekârrüb olundukta sulh ve salahın temşiti için müzakere olundu deyu cevâb verilmişti. Binâen aleyh merkum yeni baş vekile varıp serdar-ı Erkemin kelâmını irâd eyledikte. Mûmâ-ileyh baş vekilinden dahi bir kıt'a kâğıt alıp mazmununda sulh ve salahın in'ikadı için lisanen müsâade gösterildiğini ve düvel-i salise tarafından Fransa kralı mutavassıt olup ve ihtimad-ı hasıl olmak için kral-ı mûmâ-ileyhin teklifini irâd ve Nemçe Çasarı Moskov Çariçesi tarafından bir gün evvel esas kılınmak için mûmâ-ileyh

ruhsatnâmeler irsâl olunduğunu ve tavassutu ile irâd olunan esasa Devlet-i Aliyye'den rıza verildiği halde bu hususun temşit-i vechi Devlet-i Aliyye'nin irâdında der ve bu da'yilerine Egerce sulh ve salahın akd ve istihkâmı ruhsat olmayıp ve lakin Nemçe Çasarının sulhe olan meyl ve rakabeti gayan olmakla münâsip görülür ise. Mafi'ü-zamirlerini bu dailerine ezhâr ve Fransa elçisinin vüsatıtiyla irâd olan esasa mugâyir olduğu halde Nemçe Çasarına bu da'yilerinden icalete tahrîr ve ruhsatnâme sarf ve maktur edelim deyu tahrîr olunup. Velakin cevâbı verilmemiş idi elhâletü-hâzihi Ordu-yı hümâyûn-ı fethi'ü-l İslâmdan avdet ile Niş sahrasına vusûlünden birkaç gün mürurunda Nemçe Çasarının 75-b/ damadı ve murâhhası olan Toşkana dükasından telis-i nam serkatipleriyle bir kıta' kâğıt kalıp mazmununda çasarı tarafından ale'l- ıtlak kendisine varılan ruhsatnâmenin bir kıt'a sûreti irsâl eylediği ve cenk üzere olan düvelin şânına mugâyir olmayan şurût ile bir gün evvel sulh ve salahın akdi için hâzır ve müheyyâ olduğu Fransa kralının tavassutu ve tarafından irâd olunan teklifi ile işlere nizam verilmesi ve bu hususun bil-müşafehe ve bilaveste müzakere olunması hususların ruhsatnâmesinin şâmil olduğu tahrîr eylemekle. Cevâbında ruhsat ve memur-u tekzibin ziyâdesiyle haz olunmuştu Devlet-i Aliyye'nin şânına lâyük olur vechile sulh ve salahdan bir türlü nükul olunmaz Ve Fransa kralının tavassut ve tefekkülü her vechile makbulümüz olduğunu ezhâr ederiz binaen aleyh mektubumuz makhûrumundan ve i'timâd-nâmenizde ba'zı keşif ve izaha muhtac olan mevâddın suâl ve cevâblarında tarafından mekatibe ve merasile ile muktezi ve lazım olup rütbe ve şânınızda göre ikrâmınıza riâyet olunmak üzere bilaresimi mülâkata rağbetiniz olduğu halde her husus dahi ve asita siz cenâbınız ile müzakere ve mülâkata ve kati ile semeresi zuhûr edecek Nemçe keyfiyetler mülâhaza olunur. İmdi tahririniz üzere ba'd-ı mesafe-i zahmet yakındığınız halde merâsim-i ikrâm ile müklakatınıza intizar olunur. Ve illa size göre fil-cümle sa'vabet-i melhuz ise tarafınızdan bir mû'teber ve reşit ve rütbelü ve müte'ayyin-i kimseyi cenâbınıza verilen 76-a/ ruhsat-ı kâmile-i vekiliyye ile tevkil ve sizden istizana mevkuf madde olmayacak vechile daire-i ruhsat ve memuriyetini tevsi' ve i'calen Ordu-yı hümâyûna ba's ve tesyir eylesiz deyu mektub-u tahrîr ve ademi i'ade olundu. On günden sonra yine mesfur-u serkatibi kendisinin nam baş vekillerinin bir kıt'a mektubu ile Niş'e gelip mazmununda Nemçe Çasarının damadı olan Toşkana dükası tarafından bil-vekâle ruhsat-ı kâmile ile murâhhas olduğu ve ruhsatnâmesinin bir sûretinin irsâl eylediği ve Toşkana dükası mûmâ-ileyhin dahi mübtela olduğu allat-ı nakis ve avdet ettiğine binaen tebdil-i havaye muhtac olmakla. Bu esnâda taburda bulunmadığını ve bu musâlâhanın bir gün evvel esas ve tertib olunmak üzere bizzat veyahut tarafından ta'yîn olunacak murâhhasların münâsip görülen vakt-i mahalde mülâkat olmalarıyla esas-ı maddesinin tekmil-i hususları serkatibin takrîrine havale olunduğunu tahrîr etmekle. Cevâb

olunmak üzere cenâbınız ile arzu olunan mülâkat-ı keyfiyetinin ne vechile olacağı ve vakt-i mahall-i ta'yîn için merkum-u kâtibiniz istintak olunup sizin beren hareketinize ba'zı irâd-ı allat-ı beyân ile nehren Tuna sevhillerinde ra-yi olunan mahalle azimetinizden mâ-adâ tarafımız ile mülâkata imkân olunmağın beyân ve tarafından murâhhaslar irsâline karar verildiği sûretde dahi Devlet-i Aliyye murâhhası muraveye devlet-i çiyete murâhhas-ı yaverine ye gelip tarafından iki mahal-i beyinde mülâkat ve müzakere olunacağı takrîr etmekle. Sizin için Tuna sahillerinden gayrı mahallere gelmekte suûbet bizim için dahi Ordu-yı hümâyûnu bırakıp o mukârle 76-b/ mahallere gitmemiz Devlet-i Aliyye ka'idesine muhalif olup tahrîriniz üzere esas müzakeresi için tarafından zikr olunan mahallere murâhhaslar ta'yîn ve irsâli ve dahi şöyle derki bu misillü esas tertibi için Devlet-i Aliyye'den murâhhas ta'yîn olunmak bu vakte dek mesbuk-u bil-mîsâl olan muraddan olmamakla. Bu emrin ba'zı günü mahzuru olduğundan başka hala devletin beyinde dahi tavssutu kabûl olunan Fransa kâralının mutavassıt elçisi dahi asitane-i saâdetde olmakla hem esas maddesi müzakere ve hem elçi-i mûmâ-ileyh vüsatııyla mevâdd-ı saire-i tertib için tarafınızdan bila-resim mahfice bir murâhhas ve mû'teber elçi-i ta'yîn-i ri'calen Ordu-yı hümâyûn tarafına irsâl ve tesyir olunmak haletleri münâsip görülür deyu tekrar mektub tahrîr olunup ademisi i'ade olundu.

Avdet-i Ordu-yı Hümâyûn Ez-Sahra-yı Niş Cânib-i Asitane-i Meymenet-i Kış

Bu sal-i zafer-i iştimalde refakat-ı hazret-i tevkif ve dalalet-i kaide-i necet-i hümâyûn-u fâl-i şehriyâr-i ad ve temzîk ile elezz-i hisam-ı devlet-i Vidin olan Nemçeli melâînin muhadiye ve Belgrad Bosna taraflarında ve çariçe-i bed-i fercam-ı kefare-i Moskov-u bidinlerinin Bender ve Kırım caniplerinde kuvvetü'z-zahir i'tina ve iğtirarları olan tabur-u nühuset-i zahirlerinin teferrüka-yâb gâhr-ü dümar ve mahzar-ı enva'-i hisaret ve nikal olduğundan gayrı. İdi menhusalarında bulunan ata-i kebir ve Özi ve Kılburun misillü hüsün-u müstahkem ve istirâdları zemime-i süluk-u memâlik-i şehriyâri İskender ve kâr olup. Ve bunlardan mâ-adâ adyar-ı nekbet-i medarları pamal-i senayik el-huyul-u gaza ve nice nice baki' ve ziyaları dahi urze-i naire-i telef-i derununda bulunan nisa ve ziyaları amah-ı siham-ı guzat ve yağma 77-a/ olmağın. Melâîn-i hasirin her taraftan nişâne-i nişaben-i mükafat ve ceza ve kiriftâr Nice ikab-ı ızdırab ve i'na olduğundan mâ-adâ bilade zikr ve tâfsili olunduğu üzere hıdem-i esas sulh ve salaha ictira eyledikleri vakitten beru vehamet-i encam-kâri mülâhaza ile ser- rüşte-i salimeyi elden çıkarmayıp hususa bu defa' asitane-i saâdetden hareket ile ata-i kebir-i ba'dü-l fethine Niş'e avdet edince esnâ-yı râhda husus-u merkuma dair muharebe ve mükatebeden sonra. Kıta-i mali olmadıkları cihetden zaif ve füturları zahir ve âşikâr ve fi-mâba'd bu esnâda bir cânibten serzde-i zuhûr ve peykâr ve bir taraftan atale-i

ikdâm-ı heybet-i ferma olması hariç hit-i tasavvur ve hayâl olup ve hulûl-u şita dahi girip olmaktan naşi. Mücedden kale-i muhasına müsâade-i vakt olmamağın ba'd-ı ezin-i baharda meks ve ikamet ile. Zar ve zehayiri atılan ve izaat-ı muktezâ-yı vakt-i hale münâsip olmayıp heman şimdiden sonra asitane-i saâdet-i cânibine tevcih ve cihet-i azimet ve sene-i atıyyede tekrar birkaç koldan musammım ve mukârrer olan sefer-i hümâyûn için tertip ve techiz-i asâkir ve mühimmât ve tedârikin tekml-i zehayir ve adâvât hususuna ikdâm ve mübâderet olunmak etmm-i amâl ve mühamdan olduğuna binaen Niş ve yahud yine mürde kaleleri vesair ol havalinin emr-i muhafaza ve muharasası tertip ve tanzim ve cümlesinin malzemeleri kema-yenbeği tesviye ve tetmim kılındıktan sonra. Mah-ı cemaziyel ahirin on yedinci Perşembe günü serdâr-ı ekrem hazretleri bi'l-cümle asâkir-i mensure-i İslâm ile Niş sahrasına tahrik-i i'lâm-ı vukuğ edip bir mistak-ı beyt-i cihan-ı bikam felek-i bende 77-b/ ve mülk-ü da'i. Emid-i taze-i devlet-i ku-yı necis-i civan. Futuh-u su-yı yemin ve suûd-ı yesar. Pihri-yiş-ri kab ve zamâna zir ve i'nan. fesir-i cenâb-ı saâdet-i asitaneye atuf'ü-l cam-ı şuk ve garam etmeleriyle. Tayyi menazil ve kat'î merâhil ederek Filibe'ye vusûl ve ondan dahi nehzat olunup Ahmet halife kârtebesine menazil-gah-ı sipahi nusret-i Musul oldukta. Taraf-ı hümâyûn mülûk-ânedden serdâr-ı ekrem hazretlerini davât ve ser'at ve sir ve hareketlerin isti'câl-i hali ve hatt-ı hümâyûn muhabbet-i makrun ile silahtâr-ı cenâb-ı şehriyâr-i şeref-bahş vurûd olmakla mazmun-u münife imtisâlen bir mahalde aram ve karar olunmayıp. İki konağı bir ederek on beşinci menazilde Edirne sahrası muzrîb-ı hiyam-ı asâkir-i zafer-i encam ve ertesi gün tevâif-i askeriyenin müstehak oldukları bir kıst-ı mevacicleri ordu-yı hümâyûn hazinesinden ihraç ve in'am olunduktan sonra. Ferdası mahal-i merkumeden dahi hareket ve her menzilde sipahi ve silahtâr tevzi' ve taksim olunduk asitane-i saâdet-i cânibine suk-u semend-i azimet olunup. Çorlu menziline dahi itmâm-ı emr-i mucib-i zımnında hazinedar-ı hazret-i şehriyâr-i vesâtıtıyla mu'tâd olunan teşrifat-ı hümâyûn-u mülûk-âne ve hatt-ı şerif-i hüsrevâne-i meymenet-i ras-ı vusûl olunup. Ba'd-ı Edirne'den hareketinin yedinci günü Davavd Paşa civârında Serdâr-ı ekrem hazretleri şeref-i zemin-i buse-i hazret-i şehinşâhi ile şad-gam ve mesrur olduktan sonra. Evvelkice mahal-i merkumede beytütet ve ertesi alay ile asitane-i saâdete duhûle memur olmalarıyla bervechi muharrer leyl-i merkumede Davut Paşa sahrasında ikamet olunup ali'üs-sihir-i 78-a/ istikbal için vurûd eden vüzera-yı azam ve 'ilima-yı fiham ve bi'l-cümle â'yân ve erkân-ı Devlet-i Aliyye'ye ebed-ı kıyâm ile tertib-i alâ-yı ve bir kaide-i kadime-i zikr olunan mahalden sara-yı hümâyûna varınca etrâf-ı râhda ale't-tertîp safisine kıyâm olan yeniçeri ve cebeci vesair ocaklar halkına rifat-bahş selam ile divan yolundan kizad ile sedd-i seniyye-i kâm-kâriye rû-mal edip livâ-yı hazrâ'-i hazret-i müfhir-i

enam-ı aliye-i ifzalü'l-zalvet ve istilamı ba'dü-l teslim kendi mukârr-ı saâdet-i müstekârreleri olan sera-yı cennet-i nûma-yı saye-i endâz-ı istirâhat ve aram oldular.

Beyân-ı Muhâbere Mekatibe-i Cumhûr İle bi Devlet-i Aliyye-i Ez-İbtida-yı Nüfus-u Ahd-i Moskov

Bin Yüz elli elli senesi mah-ı zilhiccesinin yirminci gününde Leh hitamanı olan deyu de ki bu sekiden bir kıta kâğıt gelip mazmununda Kârlica nam mahalde ya'nî yüz on senesinde akd olunan musâlâha-i meabbede ile bir karar olduğu ve hemcivârlık şurûtu müstahkem tutulacağı ve Leh kralı tarafından miyanede olan dostluk bila hal-i hıfz ve mürâ'at olunacağını iş'ar için kişi zadelerimizden yasif-i Zalki nam Lehli taraf-ı saâdetlerine gönderilmişti. Ve dahi tevâif-i Tatarın hüşunetinden bundan ikdâm ve sonradan hududumuz dahilinde sehven ahz olunan Lehliyer işyalarıyla red olunması ve Leh Kralı husumet olan devletlerin birine edni-i bir tarik ile taraftar olmadığını tahrîr etmekle. Dostane-i muamele ile tahrîren cevâb verilip zikr olunan Leh Beyzadesi ordu-yı hümâyûna gönderilmek üzere Bender seaskeri Numan Paşa hazretlerine 78-b/ Mektup tahrîr olunmuşken göndermeyip Leh memleketine geri avdet ettirmişti. Ba'd elli bir senesi mah-ı şabanın yirminci gününde iktizâ-yı vakt-i hale göre Leh hitema voyvodası Kivoski'ye bu sâikada mektub tahrîr olundu ki Devlet-i Aliyye'den dostluk şurûtuna muğayir harekete tesaddi olunmak hususlarını Bender cânibinden serasker bulunanlara ve Tatar tâifesine ve bi'l-cümle zabıtân-ı askere peyderpey tenbiye ve te'kîdden hali olmadığını ve bu sene-i mübarda Bender kalesine istila kasdıyla gelip münhizamen avdet eden Moskov taburunun ayâb ve zehablarına Leh hududuna girip. Ve memleketinizden zahirelendiği güya sizlerin tu'-ı rızanız ile olmayıp Moskovlu'nun havd bi havd cesâret inden bu esnâda Leh cumhûrunun gafil bulunup müdafaya adem-i kudretinden neşat ettiği hudûd-u zabıtınız tarafından tahrîr ve ihbâr olunmuştu. Yine Devlet-i Aliyye bu defa' sizleri ma'zavdad ettiğine binaen tabur-u makhûrun avdeti esnâsında hududunuzu tecâvüzden sibaneten takiplerine mübâderet olunmayıp var kılınmış şikârını bu güne boşalması mahza sizinle olan dostluğa riâyeten iktizâ eylediği Tatar'ın sâğar-ı kibar-ı şeminlerden intikâm almak hususunda bi-sabr ve bi-karar iken. Çehre-i garinlerine havale-i dest-i muhalefet olunmak bunları gerek bahr-i ızdırıp ve düşmanlarımızı sahil-i bahr ve necate-i râhiyâb eylemişlerdir. Ve lakin Devlet-i Aliyye düşmanlarına meydan vermek bir vechile el vermemekle bundan böyle Lehli tarafından adem-i i'tibâr ve mürâât ve askerlerin zahirelendirmekde 79-a/ mamule muğayir hareket-i sadır olur ise Devlet-i Aliyye dahi düşmanını bulduğu yerde ba'smak ve kolayına gelen mahalde oturmak ve gerisinden asker ta'yîn eylemek misillü harekâtda ma'zûr olacağını zahir olmakla. Bu keyfiyetini siz

dostumuza i'lâm ve bu hususta rai ve cevâbınız ne olacağıın isti'lâm zımında dostane-i mektup tahrîr olunup mukaddemen divan-ı hümâyûn hacedanından münif-i Mustafa Efendi ile irsâl olunmuştu. Bundan sonra yine mah-ı şevvalin yirmi dördüncü gününde hıteman-ı mûmâ-ileyhden vesair Lehi i'yânından Guruski nam Lehli kâğıt ile gelip mazmununda der-i aliyye olan dostluk müstahkem olup ve mektubu Guruski nam-ı Lehli ile irsâl ve bundan böyle Beyzade-i merkumenin irâd edeceği hususane i'timâd gülle verilmesi matlublarına müsâade verilmesi keremmiyet ile niyâz olunup. Ve tekrar beyzade-i merkum istintak olundukta tebliğ eylediğim mükatib-i Leh-i i'yânının ittifâk-ı aralarıyla der-i Leh-i cumhûru ile Kârluyca nam mahalde akd olunan musâlâha-i mevâddanı her halde muhafaza etmek azimetinde derler. Ve bundan böyle Devlet-i Aliyye ile biri birlerinin dostlarına dost düşmanlarına düşman olmak şurûtuyla mahsus ittifâk ve ahd temhî-i şart etmek arzusunda derler. Binaen ali'üz-zülk Leh cumhûruna i'caleten asker-i tahrîri için üç bin kese miktârı gürz verile ve bu akçe avn-i hak ile Nemçeye tabi' Seir poli* kralı olan Saksonya her sekinin memleketlerinden ve Moskov'a tabi' olan yerlere duhûl eylediğinizde ol mahallerden tahsil-i Devlet-i Aliyye-i cânibine red olunup 79-b/ âda oluna. Mevâdd-ı merkume taraf-ı Devlet-i Aliyye'den kabûl oldukta hevatın ve Sorika havalisinin elli bin miktâr-ı asker mevcut buluna vakt-i hacetinde zikr olunan asker imdâtımıza da'vet olunup bila-tereddüt değil. İsveç devlet-i dahi Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile kemâl-i mertebe-i dostluk üzere olduğundan iş bu ittifâkımız nizam bulundukta Baltık Deryasıyla Daniska nam mahal taraflarına an-ı aklı on bin miktârı piyâde asker gönderilmek üzere Lehli askerimiz ta'lîm ve tertibeye muhtac olmakla. Bu hizmet için fütun-u harbiyyede mahir beş yüz nefer miktâr-ı asıl esvaclı zabîtanı göndere. Ve bu vech üzere ol dahi ittifâkımıza dahil ola ve mukaddemen Leh cumhûruna istila bir Leh düşmanlarının ahz eyledikleri memleketler kadimi üzere red olunup Leh'in kadim-i serba'stiyetini üzere erca' olununca Devlet-i Aliyye Leh cumhûruna iânâtdan kefbed eylemeğe ve bu güne iânât-ı mukabelesinde Leh cumhûrundan amalin ve arazi talebide olmaya. Ve bu ana gelince Leh içinde Moskov tâifesinden bir ferd bulunmadığı ma'lûm-u devletleri buyurula. Bundan sonra dahi girmeyeceğini me'mûl ederiz ve lakin yakinen bilmezüz ve zira Moskovlu'nun kavlinde ve fiilinde ve ahdinde devam ve sebat olmadığı ma'lûm devletleridir deyu sekiz maddeye mebni kendi imzası ve mührü ile bir i'zi ve mahtum-u takrîr verdikte ittifâk maddesi Leh memleketinide vâkî'-i müşahir ve yavdekan ve sair â'yân-ı cumhûrun ittifâk-ı ara ve ittihad-ı kelimat ve ihvalarına muhtac olmakla beyânlarında karar verdiklerini meş'ûr i'timâda şâyân sendekinden der ise Devlet-i Aliyye tarafından kabûl bir le tastiknâme verilip ve bu veche üzere 80-a/ İttifak-ı müni'kat olduktan sonra. Devlet-i Aliyye ile Leh cumhûru sulh ve cenkte birbirlerinden ayrılmayıp maiyyet

ederler lakin fî-mâba'd memleketine ve gerek Lehli hududuna muttasıl-ı sair mahallere duhûl ile ba'zı temşit vermek murad eyledikte. Leh askeri dahi maiyet ve akçesiyle zad ve zahire tedârik edip müttetikleri beyninde lazım gelen dostane muamele bi'l-cümle icrâ oluna. Ve bu sûretde Devlet-i Aliyye dahi müttetiki olan devletine iktizâ-yı vakt-i hale göre gerek akçe-i ikraz ve gerek asker ile imdad eylemekte kusur etmeyip şurût-u ittifâka ria'yet eder. Lakin kaide-i merdiyye-i dul üzere gürz akçe vermek iktizâ eyledikte bir mahalli maiyyetden tahsil-i ve edâ'ye-i tevekkuf olunmaksızın müddet-i maiyet-i mürurunda arasına taahhüd olunmak üzere bir sûret-i müstehasına ifrâğ oluna. Ve bu sene-i mübârekeke Devlet-i Aliyye tarafından Hotin ve Surika taraflarına tâife-i Tatar vesair tevâif-i ecnâd elli bin miktâr-ı kezide-i asker-i tehdiye ve hîn-i iktizâda Lehli cumhûruna bila-tereddüt ve tevekkuf-u iânât ve imdât-ı mübâderet ve bunlardan gayrı Leh hududu gerisinde bulunan sair asker-i Osmaniye ve celadetler han-ı alışân hazretleri ve bu hak-ı seraskeri dahi cumhûrun imdadına müsâraat ve zaruret-i messini Hotin tarafından cumhûrun temessükü ile bir miktâr cephane ile dahi muavenet eylemeleri tenbiye ve te'kîd oluna. Ve Eğer-i Leh cumhûru zikr olunduğu üzere İsveç devletini kendileriyle dahi akd ve ittifâka imale edebilir ise Devlet-i Aliyye dahi 80-b/ ez kadim İsveç Devleti ile olan dostluğa binaen ittifâka duhûl eylemelerin telef-i bil-kabûl ederler. Ve leh cumhûrunun ellerinden giden memleketleri istirdâdına dek Devlet-i Aliyye iânât ve himayetinde kusur etmez ve bu ianeti mukabilinde Lehlerden arazi ve emlak matluba'sında olmaz. Devlet-i Aliyye ile Leh cumhûru asker-i düşmana galip olduklarından her ne güne mal-i ganimet olur ise Leh askeri dahi hissedar olur. Ve külliyetli ehl-i İslâm askeri leh memleketi içinden mürur ettiği halde iken ve bağ ve bostanın çekililmek ve bunun misillü zarureti el vuku' olan cüziyyat-ı makulesi halat-ı zuhûrunda Leh cumhûru tarafından dahi ittifâk ve dostluğa binaen zarâr u ziyan-ı daiyesi lisana gelmeye deyu merkum-u İsveç Beyzadesine cevâb olmak üzere Lehli tarafından irâd olunan sekiz meddeye Şerh verilip hiteman-ı mûmâ-ileyh bu siyakta cevâb verildi ki bu güne dostane muamelenizden haz olunmuştur murad ve maksavdumuz malumunuz olduktan sonra. İrad olunan maddelerine sûrete ifrâğ-ı münâsip idi ki üzerlerine şerh ve tahrir olunmuştur. Devlet-i Aliyye matlubunuza müsâade ettiği halde cümleiniz tarafından ittifâk-ı ara ve ittihad-ı kelime ile kavî sendeler irsâl olunmak ve imrad-ı vakt-i hacet gelmeyecek üzere karar-dade olduktan sonra şurût-u mezkureye göreye mürâât olunur deyu tahrîr olunmuştu. Lakin elhâletü-hâzihinin bu zeminden başka bu esnâda Leh â'yânından Zablu Toskani nam Lehli Hotin tarafından Boğdan Voyvodasına gelip Leh kralı Devlet-i Aliyye'nin rızası tahsilinde olmaktan 81-a/ naşi iş bu muhasıma üzere olan dül-u beyninde müsâlemeye mutavassıt olmak üzere talep olduğunu tâkrir ve bir husus için virde-i mûmâ-ileyhden ne yüzden cevâb verilmesi münâsip olduğun

i'lâm ve istifham etme ki keyfiyet-i cevâb-ı Devlet-i Aliyye tarafından kaleme alınıp virde-i merkume tahrîren ta'lîm olundu.

Ameden Mekatib-i Ez Canip Başvekil Moskov Ve Nemçe Ve Vuku'-u Mükâleme –bi-elbi-i Fransa

Mah-ı recebin yirmi sekizinci günü Moskovlu'nun baş vekilinden bir kıt'a kâğıt gelip mazmununda bundan ikdâm taraf-ı Devlet-i Aliyye'den cevâb olmak üzere irsâl olunan mektubun Leh ve Özi sahilinde olan hastalıktan naşi vurûdu bir miktâr te'hire kaldığından i'tizâr ve müttetik olan Nemçe ve Moskov devletlerinin bil-infisâl. Müttetik olduğu Nemçe Çasarı tarafından damadı olan Toşkana Dükası kifayet edecek ruhsat-ı kâmile ile ve Moskov Devleti tarafından Menyih nam baş Generali kezalik-i murâhhası olduğunu ve asitane-i saâdetde mukim Fransa elçisi taraf-ı Devlet-i Aliyye'den irâd olunan şurûtu tarafımıza ifâde eylemiştir. Azak Kalesi'nin hedmi ol tarafların arazisi beriyye kalmak Devlet-i Aliyye tarafından irâd olunan murad-ı cenk ve cidalin imtidadını arzu eylemektir. Zira ahdim olduğu halde Tatar tâifesi mu'tâdı üzere hudûdlarımıza îsâli-i hisaretten hali olmazlar. Zira bu sûretde kendilerine nua'n-ı hail olur bu şî kalmamış olur netice-i kelâm-ı cenâb-ı saâdetlerinden irâd olunan şurûtun Nemçe ve Moskov devletlerinden kabûl olunması imkânında değildir ve cenk imtidadına ya'is-i Devlet-i Aliyye oldu.81-b/ dinle çekti-i sulh ve salahın temşitine dair olan niyetlerimiz Fransa elçisine yegân yegân tâfsili-i tahrîr olunup mûmâ-ileyhin vüsatııyla ali'ü-t tâfsili münâsip olan vechler ile tarafınıza ifâde ve i'lâm olnur deyu tahrîr olduğundan gayrı mukaddemen tahrîr olduğuna üzere Niş sahrasından irsâl olunan mektub-ı sadr-ı azama cevâb olmak mazmunundan bu halde devlet-i Osmaniye tarafına elçi gönderilmesi münâsip görülmediği ve bu andan iki devlet-i mabeyninde cari olan kaideden aba gösterilmesinin vechi olmamakla. Devlet-i çiyiye tarafından bu def'a dahi Fransa elçisine tavsiye ve ruhsat-ı kâmile irsal olduğuna binaen Fransa elçisi mûmâ-ileyhe bu musâlâhanin temşiti için bil'addefaat taleb-i mülâkat olmağın keyfiyet-i merkume bir sûrete ifrâğ olunmak için esnâ-yı mezburda Ordu kadısı olan faziletli Esad Efendi hazretleri reisülküttab Mustafa Efendi ve mektubu sadr-ı ali Ragıp Mehmet Efendi ve silahtâr katibi Said Efendiye ruhsat-ı kâmile verilip Dolmabahçe'ye girip sahilhane-i emniyetedede altı meclis-i akd ve kâradan mükâleme olunup. Lakin elçi-i mûmâ-ileyhin ruhsat-ı nam olmamaktan naşi bırakılıp müstahsine ifrâğ imkânında olmayıp. Nihâyet'ü-l emr bu keyfiyetleri kemahu'ü-l vaki iki tarafa tahrîr ederim deyu der-i aliyeden dahi beru mektup iltimas etmekle ricası giren asaf asaf olunup makam-ı sadaretden Nemçe ve Moskov baş

vekillerine bir mektup tahrîr ve amade-i ramazan-ı şerifin altıncı günü elçi-i mûmâ-ileyhin ulağı ihra' olundu. 82-a/

Sûret-i Mektup Sadr-i Azamı Bil Taraf-ı Baş Vekili Moskov

Mektubunuzun hülâsası mefhumunda Azak Kalesi hususuna dair olan mevazın adem-i kabûlü iş'arı ile kale-i merkumenin ibkâsı sûretinde Devlet-i Aliyye'ye dahi Kazak tâifesinden bu hareketler-i melhuz-u kale-i merkume-i Devlet-i Aliyye'nin kendi hakk-ı sarihi iken mücerreden atife-i naire-i cenk ve cidal için hadimi ile iktifa ve hadim-i sûretinde tarafından melhuz olan emniyet-i ibkâsı halinde melhuz olan hücnetlere galip olduğu tâfsile muhtaç olmayıp. Ve Fransa elçisi mûmâ-ileyh müttefikiniz olan Nemçe devleti tarafından ruhsatnâme gönderildiği ecilden yine Devlet-i Aliyye mektubunuzun mefhumuna bakılmayıp elçi-i mûmâ-ileyh ile işlerin bir sûret-i merkubeye ifrağı hususu bu canipde mu'temedan saltanât-ı seniye vüsatıtlarıyla biladdefaat mükâleme ve müzakere olundukta. Elçi-i mûmâ-ileyhin daire-i ruhsatda olan ve saat ve itlaf-ı mertebesi riftâr ve harekete adim ve kudret-i ezhâr ile müzakere ve dermiyân olunan ba'zı mevâddı tekrar tahrîr ve istizana ihale ve Tahir etmekle taramızdan dahi iş bu mektup tahrîr ve tâfsili-i keyfiyet elçi-i mûmâ-ileyhin tahrîratından ma'lûmunuz olur deyu tasdir olunmuştu.

Sûret-i Mektup Sadr-i Azamı Bi-Taraf Baş Vekil-i Nemçe

Devlet-i Aliyye bu hayırlı olan musâlâhanin bir an ikdâm-ı şânına şâyân olduğu vech üzere hitam ve itmâmına emniyeti ra'yyeti ile cümleden ziyâde hevahan olmakla. Elçi-i mûmâ-ileyh bu cânibde mutemdan saltanât-ı seniyye vüsatıtiyle biladdefaat müzakere ve mükâleme olundukta daire-i ruhsatda melhuz olan ve saat ve itlak mertebesi 82-b/ riftâr ve harekete adem-i kudret ve ezhâr ile müzakere ve dermiyân olunan ba'zı mevâddı tekraren etrâfınıza imale-i te'hir etmekle. Tarafımızdan dahi iş bu mektup tahrîr ve medar olacak ya'nî fî-mâba'd tarafımızdan istihbâra muhtaç olmayacak mertebe-i daire-i ruhsat-ı lafzan ve ma'nen tevsî' ve etrâf-ı levazımını tekmil eylemenize tertip. Ve intizar olunmakta der-i deyu beyân-ı hakikat hali olundu.

Tebdil-i Sadr-ı azam Yeğen Mehmet Paşa ve Nasb Serasker-i Cenâb-ı Vidin Vezir-i Mükerrerem Mehmet Paşa

Mah-ı merkumenin on ikinci ve îd' ezhinin üçüncü ahd günü sadr-ı azam Yeğen Mehmet Paşa ve hala Şeyhülİslâm Seyyid Mustafa Efendi hazret-i kaide-i kadim-i tacdari üzere sera-yı hazret-i şehriyârîde vaki-i külhane ta'bîr olunan mahale avdet olunmağın müşârûn-ileyh hazretleri dahi maiyet-i fütu-yı penahi ile bab-ı hümâyûna ba'dü-l duhûl-i mahal-i mezburda azimetden sarf ve tahvil ve hırka-i şerif cenâbına atuf ve tesyir ile nisf-i

saat-i meksten sonra. Mühr-ü hümâyûn kendüden nezi‘ ve istirdâd olunup derhal silahtâr ağa vüsatıtiyle Vidin cânibi seraskeri vezir-i mükerrer Mehmet Paşa Hazretleri irsâl ve tesyir ve ba’dü-l vusûl vezir-i müşârûn-ileyh bir an ikdâm kaldırım ordu-yı hümâyûn nasr-ı temkurun cânibine îsâli eylemeleri tavsiye ve te’kîd buyurulduğu esnâda. Sadr-ı sabık Yeğen Mehmet Paşa hazretleri dahi bostancıbaşı ağaya teslim ve sara-yı hümâyûnda vaki balıkhane nam mahalle vazî‘ ve cis olunmaları ifâde ve tefhim kılınıp ba’d-ı sabıka rikab-ı hümâyûn kaim-makamı iken ordu-yı hümâyûnun asitane-i saâdetde 83-a/ Vusûlünden üç gün sonra Abdin taraflarına refî‘-i livaya-yı şıka, ’l-nevâ eden Sarı Bey’in oğlunun temdir ve istîsâliine memur olan vezir-i sahip şuur-u Ahmet Paşa hazretleri kemafi’ül-evvel kaim-makamlık için taraf-ı saltanâtdan da‘vet olunup. Ve müşârûn-ileyh hazretleri vurûd edinceye dek hizmet-i lâzımelerini ruyet ve tekmil eylemek. Üzere kaptan Süleyman Paşa tevekkil olundu.

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn ez-Asitane-i Saâdet

Pes bervechi muharrer kaim-makam Paşa-yı müşârûn-ileyh hazretleri dahi mah-i zilhiccenin on altıncı erba‘ günü asitane-i saâdetde vusûl ve huzur-u hümâyûn ilba’s ferd-i kaim-makamı ile nail-i şüruf-u me’mûl olduktan sonra Nemçe keferesinin gâhr-ı tedmiri için amade-i hareket olan ordu-yı hümâyûnun serdâr-ı ekrem hazretlerine îsâlii hususuna me’mur buyurdıklarına binaen. Derhal tertip ve tanzim-i malzeme-i kıyâm ve kaide-i kadim-i Osmani üzere bi’l-cümle ocakları halkı ve umumen ordu-yı hümâyûnu Davut Paşa Sahrasına ihraç-ı ikdâm edip ba’d kendileri dahi teşrih-i huruç için tertib-i alay etmeleriyle. Bir resm-i a’dâ-yı şeyhülİslâm efendi hazretleriyle serir-i devletmesir-i hüsrevâneye rumal eylediklerinde livaya-yı nusret’ü-l niva-yı hazret-i resul-ü kibriya-i aliye-i atibül-u salavat-ı esniha-i dest-i saâdet-i peyvestlerine teslim ve enva‘-ı i‘zaz ve ihtirâm-ı padişâhane ile kadir-i şânları terfi‘ ve tefhim kılınıp ba’dâ ber vech-i muharrer ol serd-ü ziyâbında hiram-ı gülşen-i fethi ve nusret-i serdâr-ı ekrem müşârûn-ileyh îsâli etmeleri tavsiye ve telkin buyuruldu. Lakin ol 83-b/ tut-i sebzini bal-i uç-ı ikbal-i iptida-yı zuhûr-u devlet-i Osmaniyyeden bu an-ı saâdet-i iktîrana gelince mesned arayan saâdet-i azmi olup hâmil-i mühr-ü hümâyûn olan vezir-i azam ve serdâr-ı ekrem olanlardan gayrı sair-i vüzera-yı azam hazeratından birinin ziver-i yed-i müveyyidler* olmak mesbuk ve meşhûd olup. Evvel-i yatdan ma’dâivd olmakla bu hususa bahiyye-i ufk-u zerrin-i tetik-i alim-i gaybdan pir-i tevandâz-ı zuhûr-u ve şühûd olacak bir şive-i latife-i ilhayeye ke’l-imi’n-nâir ve bahir oluşundan mâ-adâ. Mukaddemen müddet-i medideden beru Aydın havalisinde rabet-i ifza-yı ve şikâr biladdefaat atife-i naire-i şür ve şüru’ için leşker-i cerrad-ı encam-ı şimar ile gâhr-u tedmir yine memur olan vüzera-yı azam ve mir-i mîran-ı fehâmın kesr-i şişe-i namus ve arlarıyla memleket-i merkumeye. Mutasaddı-i istila olan Sarı

Bey oğlu demekle ma'rif ve meşhur-u şühüs-u bed-i fealin-i cemiyet-i hüsrân-ı neticeni gittikçe mütejaviz rütbe-i nisab ve fi-mâba'd sedd-i râh-ı silab-ı fitne ve kısad-ı mütevar-ı pes-i perde-i işkal ve irtiyâb iken. Bundan ikdâm serzde-i hame-i müşkin-i erkam-ı beyân olduğu üzere müşârûn-ileyh hazretlerinin yemin-i kavdüm-ü saâdet-i ve tedbir dil pezir-i asabet-i sasirlerine mukârun-u i'mal nirva-yı bâzu-yı iktidârlar ile müddet-i yesirde ol gaile-i medide-i şedidenin indifa-yı ma'lûm-u sağır ve kibir olmadığı esnâda. Liva-yı hazrâ-yı hazret-i Seyyid'ül-vari-i aliye-i ifzal-i el-tühabâ dahi muhz-ı tevfik-i bari ile müşâr-ı bâlînanın müsellim-i yed-i müyyedleri olmak bu sene-i mübârekede ceş-i İslâm-ı 84-a/ nusret-i penahi bu rıfk-ı dilhevâh-ı mensur ve mezkûr olup gaile-i haile-i sefer-i nusret-i esirin indifa' ve müşârûn-ileyh hazretlerinin berveche meşru'-u ihraz-ı mühr-ü hümâyûn ile teşviklerinden mukaddem şahit tubâ hiram-ı liva-yı huzarâ-yı seyyidü'l-enam-ı aliyhi salavat-ü ve'sselam zuyur-i ağış-i izzet ve ikbal olması. İnşallah-ü teala ahd-i ahd-i garibde hılat-ı zevtar-ı müzerkeş tıraz-ı vekâlet-i kübra zuyur-u bala-i istihalleri olup amme-i alim-i şar ve haram olmalarına dal ve ber'at-ı istihlal olmak üzere has ve am-ı tefevvi ve tefe'ül etmişler idi. Vaki ifrâh-ül elhak-ı aklam-ı mevâdd-ı istincasına merkume tarafından fitrat-ı emtar-ı fetih ve zafer-i şad-ı ebsaz mezari'amal-ü nam ve fehva-yı şeref-i ihtiva-yı "*legad nesaraküm ullahi fi mevatine kesiratin*"⁷² sûret-nüma-yı zuhûr-u nam olup haval-i Belgrat'da Nemçe çasarı gibi bir adüvv-ü cenk-i cu-yı ve mülaanat-ı havin-i tabur-u makhûr ile. On yedi saat ceş-ü İslâm mukabele nâmeden sonra cend-i bi el- eman-i uyan-i mariçide gibi mütvar-ı sürağ-ı edbâr-ı hireman olup. Darülcihat Belgrat gibi bir hüsn-ü hüseyin-i istiman ile teslim ve galibane sulh ve salah ile u'd ve ric'at-ı mukadder olduktan sonra zamân-ı yesir-i mürûdundan sonra şahidiz beyninde hiram-ı kam dahi cilvekâr-ı ağış-u merâm olup akıbet-ı mesnet-i vala-yı sadaret-i azamı ol vezir-i alişânın vücut-u mes'avdlarıyla kesb-i behçet ve baha eyledi. Eğerce if'al-i cenâb-ı feyyaz-ı muallil bila-garaz olmayıp lakin hükm-ü musâlâhaden hali olmadığı dahi kitab-ı akayidde mestur olmağın dakika-i şinasan-ı hikmet havadis-i kevniiyenin metali ve kavriminden 84-b/ Kavafi ve hevafisin-i nur-u ba'siret ile teferrüs edip istidal etmek karardade-i ara-i saibe-i ashab-ı tecriye. Ve bu babda nef-i sehn-i perdazenin tut-i hoşleççe-i natiyesi makam-ı merkumu tırâz diğer üzere nakş-ı tırâz-ı sahife-i i'câz edip bu beyt-i garra ile terennüm olunmuştur. Beyt-i zımnın ki felek-i dur ile şami-i sihr eyler. Her def'anın akıbetinden haber eyler pes-i müşârûn-ileyh hazretleri sancağ-ı şerif-i ba'dü-l ahzına maiyyet-i fetâvî-i penahi ile bi-nihâyet i'zaz-ı iclal ile orta kapıya gelip ve hişlerine süvvar ve bi'l-cümle müddet-i sin ve mevali-i evraf ve üstü saçaklılar ile ve â'yân-ı devlet-i mücevveze ve

⁷² Tevbe Suresi 25. Ayet

elbise-i divaniyye ile ve saâdet-i kiram-i saye-i liva-i hazrâda sulh-u selam ederek müretteb-i alay ile teşrih top kapısı yolundan ordu-yı hümâyûn. Nusret-i redif-i teşrif eylediler.

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn Ez-sahra-yı Davut Paşa

Pes-i bervech-i muharrer-i itmâm-ı meham-ı tarik için birkaç gün dahi Davut Paşa Sahrasında ikamet olunup ba'd Bin yüz elli iki senesi muharrem'ü-l hiramının guresinde kaim-makam paşa-yı müşârûn-ileyh hazretleri umumen ordu-yı hümâyûn ile sahra-yı mezburdan refi'-i tinab-ı ikamet-i şeref-hasir-i menazil ve merâhil olarak Edirne cânibine azimet edip. Ayyam-ı hareketinin yedinci günü Hıfse menziline tenezzül buyurdıkları esnâda cenâb-ı serdarının dahi Edirne'ye tekârrüpleri ihbâr ve inha olunmağın. Ertesi gün serdâr-ı ekrem hazretleri ca-yı aramları olan mahalden müşârûn-ileyh hazretleri dahi 85-a/ Zikr olunan Hıfse menzilinden ale's-sihr süvvar-ı semend-i devlet ve ikbal ve mühimmiye Edirne'ye girip Sulak Çeşme nam mahalde iktîran-ı neyyirin ile saad'üs-suud olan mahce-i alim-i hazret-i resul-ü sakilin zahir ve âşikâr olundukta. Derhal serdâr-ı ekrem müşârûn-ileyh hazretleri altmış hütuv miktârı mahalden merâsim-i ta'zim ve istikbal-i icrâ ve kaim-makam paşa-yı müşârûn-ileyh hazretleri dahi bir muktezâ-yı memuriyet ol emanet-i kübra-yı yeden beyd-i cenâb-ı sedaret-i penahiye teslim ile hizmet memurların âdâ buyurdıklarından sonra. Tertib-i alay edip maiyyeten medrub ordu-yı hümâyûn olan Edirne sahrasına nüzul ve aram ve birkaç gün mürûdunda mahall-i merkumeden u'd ve insirafa kıyâm edip mukârre-i saâdetleri olan asitane-i saâdete vusûl buldular.

İhraç Dün-nüma-yı Hümâyûn ve Tta'yîn-i Şoden Ba'zı Tevâif-i Askeriyye Bi Cânib-i Bender ve Kırım ve Ordu-yı Nusret-i Makrun

Hal-i rikab-ı hümâyûn kaim-makamı olan vezir-i gayûr-ı saâdetli Ahmet Paşa hazretleri liva-yı hazrâ-yı hazret-i müfte'hir mevcutat-ı aliye-i itbab'üs-salavat ve ezki-ül teslimani Edirne'de serdâr-ı ekrem hazretlerine tebliğ ve teslim ile itmâm-ı memuriyet buyurdıklarından sonra. Rikab-ı hümâyûn cânibine tevcihe veche avdet ve ali-cenah'ü-l isti'câl asitane-i saâdete gelip mesned-i saâdetlerine ba'st-i zilil-i raifet ve iclal buyurdıklarından şenişe-i merziye-i hidada ve düşime-i selime-i mader-zatları olan şefkat-i i'bad ve siyanet-i bilad hususu piş ve nihad-ı i'tibâr eylediklerinden başka merkuz-u tabi' dirayet-i pürurları olan gayret ve hamiyetlerini ezhâr ve icrâya teşmir-i saa'd ihtimâm -ı dikkat ve leyl-i nehar 85-b/ terk-i cevâb ve râhat ile iptidâr donanma-yı hümâyûnun bir an ikdâm ihraç ve teknil ve savb-ı memurlarına suk-ı tesyirleri hususunda bezil-i celle-i iktidâr ve himmet edip. Ba'd-ı kırk ordu-yı hümâyûnun ve gerek Bender ve Kefe ve Vidin taraflarının takviyet ve metâneti emirlerine sarf-ı mahsul-ü iktidâr ve Bender cânibi için tertip

ve irsâl-i irâde-i aliye-i hazret-i cihân-dârî taalluk eden üç bin nefer-i güzide ve müntehab-ı bistan-yan hassa-i neferâtını kemâ-yenbagi teknil ve tetnim ve mah-ı saferü'l-hayrın yirmi beşinci günü piş-gâh-ı hümâyûndan alay ile imrad edip Bahçe Kapısından sefinelere vazî' ve mahall-i merkume suk-u irsâl buyurdularından gayrı. Bu def'a Katırcı-zade marifetiyle tahrîr-i ferman olan londa akçesini i'n-i nakdin hazine-i hümâyûndan ihraç ve mahsul mübaşirler ile tarafına irsâl ve bu gün mukaddem levendân merkumeyi teknil ve savb-ı memuruna erişmek için o emr-i aliye ile isti'câl edip. Ve Anadolu'nun sol kolundan sabıka kol kethüdası İbrahim Ağa marifetiyle Kefe ve Kırım câniblerine avn-i bırak ve Tornacı-Başı Mehmet Ağa marifetiyle Erzurum ve Kârs ve Trabzon eyâletlerinden dahi ve Azarbaycan ve Kerh-i Hisar-ı şerifi Bahr-i Siyah sevhilinden bahr-i bırakda yüz yirmi beşer nefer olmak üzere otuz beş bırak yeniçeri serden-geçtisi Erzurum ve Trabzon eyâletlerinin umumen züama ve erbâb-ı tımarı. Ve Üsküdar'dan İznikmid ve sair ol havalilerden mukaddemen tashih ve bder-gâh olmak üzere sekiz bırak cebeci serdengeçtisi ve osmancıktan sol kol nihâyetine varınca vâkî' olan kazalarda a'tik serdengeçti ağaları alemdarlarını ve Akkerman ve Bender 86-a/ Tarafları için dahi Anadolu'nun sol kolunda vâkî' serdar bırakları ve Osmancıktan Üsküdar'a gelince vâkî' olan mahallerde atik serdengeçti ağaları ve bıraktarlarını tevâbi'leriyle olurundan yurtlarından ihraç ve iskelelere tesyir ve mevcut bulunan sefain ile savb-ı memurlarına suk-u îsâl olunmaları için rikab-ı hümâyûn tarafından birbirini mütea'kib mükedde ve müşeddet o emr-i aliye cihan-müta' şehriyâri asdarıyla her birilerini mahall-i memurlarına irsâl ve îsâlide ezhâr yed-tolan. Ve bunlardan mâ-adâ Anadolu'nun sağ ve orta kollarından ordu-yı hümâyûna memur olan tevâif-i askeriyenin tesyirine memur şehzuvarzade Halit Paşa ve Memalizade Osman Paşa dahi mükemmel ve müretteb kapıları halkıyla mensuplarından kalkıp ve memuriyetleri üzere tevâif-i askeriyeyi Gelibolu'dan imrad ve kendileri dahi cümlelerin ardın alıp ve bir an ikdâm ve bir saat mukaddem ordu-yı hümâyûna erişmek akîd ve şedîd o emr-i cevâbü'l minsal-i tacdari ile. Degah-ı ali kapıcı başlarından İsmail Ağayı üzerlerine mahsus mübaşir ta'yin-i irsâl buyurdularından sonra. Her birinin nevbet ve isti'câllerine ihtimâm ile tehtid ve endâzlarına ikdâm eylemek hususunda dakika-i fevt buyurmayıp asâkir-i merkumenin dikkat-i zamânıyla memur oldukları mahallere vurûd ve vusûllerine müstagalen sebep-i allat ve hıdemat-ı din-i Devlet-i Aliyye'de kendilerden melhuz ve me'mûl olan gayret ve hamiyeti ibrâz ve ezhârda sarf-ı nakdine dirayet ve diyanet buyurmalarıyla tahsil-i rıza-i yemin-i iktizâ-yı hazreti zillullahı ve isticlab da-yi. Hayr-ı cenâb-ı memleket-i penahi buyurdular. 86-b/

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn Ez-sahra-yı Edirne

Pes serdâr-ı ekrem müşârûn-ileyh hazretleri dahi Kırım ve Bender ve Kefe taraflarının tertib ve tanzim-i umur-u için on beş gün miktârı Edirne'de karar ve aram ve zikr olunan mahallerden her birinin asâkir ve zehayir ile takviyet ve istikamı hususuna dikkat ve ihtimâm edip imkân-ı mertebe-i cümlesi reside-i hüsn-ü itmâm olduktan sonra. Mah-ı saferül-hayrın üçüncü sebt günü sahra-yı merkumeden nühzet ve kıyâm edip Sofya sahrasına varıldıkta imrad-ı mevsim-i câyir için kırk gün miktârı dahi ol-cây fer-i hıfzade medd-i tinab-ı ikamet olunduktan sonra. İptida-yı maiyyet-i ordu-yı hümâyûnda olan Kirman valisi Memiş Paşa hazretlerini miktâr ve af-i ecnas-ı askeriye ile Niş ve Belgrat'ın beyninde ta-nihâyet hudud-u İslâmiye olan Mürde Köprüsü taraflarında vâkî' guzat-i İslâm-ı i'lâm istihdâm eylemek üzere. Tesyir ve irsâl ba'd-ı serdâr-ı ekrem hazretleri dahi umumen ordu-yı hümâyûn ile sahra-yı merkumeden refi-i hiyam-ı aram ve karar edip. Niş sahrasına vusûllerinde akd-i encümen-i meşveret ve ittifâk-ı ara ile. Bi'l-cümle tevâif-i askeriyenin yirmi günlük ta'yînatların tevzi' ve taksim eylediklerinden sonra Belgrad dar'ü-l cihad muhasına mıntaka-i bend-i mübâderet olmakla. Tay-yi menazil ve merâhil ederek zikr olunan Mürde Köprüsü nüzul ve ertesi mahall-i mezburdan dahi can-besir ve hareket ile Semendire Sahrasına vusûl buldular. Pes öte cânibinden tabur-u pürşur-u düşman-ı makhûr dahi mukaddemen Belgrat haricinde tehassün eylemek kaydında olmadığı Hendek Amik derunundan huruc ve burc 87-a/ atüvv-ü istikbâra guruç edip ordu-yı hümâyûndan mukaddem Belgrat ve Semender beyninde Hisarcık Boğazı ta'bîr olan mahallenin ve muzifi zabt eylemek kasdıyla. İptida-yı kebir ve sağır beş adet kalyonlarını ol ca-yı hatırına ki tesyir ve irsâl ba'd kendileri dahi Hisarcığa iki buçuk saat mesafe mahal-i nakil-kâr ve bar sıklet ile guzat-i İslâm-ı istikbal sevdasıyla za'im kasidesi meşhûd ve bed-i yedar olmağın. Mah-ı merkumenin on beşinci Çeharşenbe gecesini kabûl-el i'şâ dergâh-ı mualla yeniçeri ocağı ve nısf-ül leylde serdâr-ı ekrem hazretleri umumen ordu-yı hümâyûn ile Semendere'den süvvar-ı semend ateş-i riftâr birbirlerini muakib zikr olunan Hisarcık nam mahal-i azimet ve ilgâr eyledikleri esnâda. Melâîn-i hasirin dahi kabûl tulu'-u fecr-i mahal-i mezburda olan ecnâd ve ğına-i i'tibârı şebhun kasd ile üç koldan üzerlerine hücum ve iktiham eylediği hind-i ruz-ı mukaddem cerhe ta'yîn olunan Rumeli valisi Ali Paşa hazretlerinin meşhud ve manzurları oldukta. Bi'l-cümle ecnas guzat-i zafer encam eyledi emri müdafâ'larına kıyâm edip taraf-ı taraf ikad-ı nevair setiz-i peykâra mıntika bend ve ihtimâm olmak üzere iken. Biri asılıp mezburu-u iptida gürûh-u gayret perve-i Bektâşiyân şâyan ile şir gâye-i vega yeniçeri ağası Hüsnü Ağa ba'd-ı tulu'-i şemsde umumen ordu-yı hümâyûn ile serdâr-ı ekrem müşârûn-ileyh hazretleri mahall-i kâr zade-i reside oldukları gibi Bektâşiyân ve firka-i cebeciyân mahal-i bimahal meterrislere ta'yibe ezder-i peykâr ve merdüm-ü hevar-ı

top-u saika-i kerdar dahi taraf taraf-ı ihdas olunan tabiyelere vazî ve terbiye 87-b/ Olunup kafâları dilaverân-ı İslâm ile tesdîd ve ahkam-ı tamam on yedi saat i'mal-i adâvât-ı cenk ve cidal olmakla muhazzil-i müşrikinin salisi miktâr-ı ta'me-i şir ve şimşir ve kat'î ve vâfiri dahi ahz ve esir olunup bakiyyet'üs-süyuf olanları nısfü'l-belede terk-i hayme ve her-gâh ile eftân ve hizan-ı Belgrat cânibine doğru fîrar ve girîzân olmuşlar iken sed-mat-ı mücahidin-i İslâmdan mahall-i merkumede dahi ikamet ve arama iktidâr ile heman Nehr-i Tunaya memdâvd olan iki adet cisr bed-i nümavdlarınakarşıcânibe kizİran ve kemâl-i huvf ve hiras-can ile ol tarafta dahi karar ve aram edemeyip menhuzmen ve makhûren birkaç saat mahall-i ba'dâ girizan oldular. Pes-i serdâr-ı ekrem hazretleri dahi ali'üs-sihr indika'-i gaile-i düşman-ı bed-i menzur ile bir miktâr istirâhat için muzrip ordu-yı hümâyûn olan Hisarcık piş-gâhında avdet ve mah-ı merkumenin on sekizinci gün sahra-yı mezburdan dahi tinab-ı ikamet buyurup bi'l-cümle ecnâd-ı gına-i mu'tâd ile sill-i divan asa-i kale-i dar'ü-l cihad Belgrat'a şitâb ve emvac-ı müteala tamme-i leşker kerde ve fevc-i fevc ile piş-gâh-ı hisâr-ı mezburu tamamen istîfâb eyledikten sonra derakıb-ı nehr-i Tuna'ya varınca metersler ve müteaddid tabyalar hazır ve icad ve kale-i kub ve ra'd aşır toplar ve hamireler ve za'iyle bila-hayâl ve menî' derununda olan melâîn-i hasir ve tazzyike mantûka bend-i ittifâk ve ittihâd olup. Leyl ve nehar gülle-i top şihâb-ı bâr ve dane-i hamire-i saika-i kerdâr ile rimad-ı guyur-ı hisar-ı mezburu peyveste-i duvar eylediler.

Ameden Elçi-i ez-Kale-i Merkume

88-a/ Mukaddemen zikr olunduğu üzere tabur-u pürşur ol havalide meks ve tevekkufa gayrı makdur olmaktan naşi. İslâ'nakme cânibine nakl-i kâr-u bâr-ı sıklet ettiği derun kalede bulunan melâîn-i hüzâlan girenin meşhud-u basire yakınları olmakla. Kalıp hafikeleri istila-i ra'b ve bîm ile dönüm olup fi-mâba'd melâîn-i makhûrun kaleye imdad ve i'ânetde bara-yı iktidâr ve miknetleri olmayıp kendileri dahi ba'd-ı ezine-i metânet ve iztiyara-tab ve takatleri kalmadığı meczumları olduğuna binaen. Silâb-ı ateş mevc-i cenk pürhaş-ı reside-i derice-i ye's ve hürmetleri olmazdan mukaddem divar-ı istivâr-ı aksu istimâ na tevari ile sedde-i râhne-i muhalefet ve izrad eylemek için kale-i merkumenin kolunur ta'bîr olunur zabıtlarından fevtine Gurus nam kaptan ile bir nefer-i serkatipleri maiyyete re'sen bir kerden derun kaleden huruç edip. Elçi olduğun i'lâm ve iş'âr edip yeniçeri ocağı yazıcılarından Osman yazıcı ile miyadla olunup sadr-ı azam hazretlerinin huzurlarına ihzâr ve ba'dü-l istintak-ı selamet halleri heman bir an ikdâm kale-i merkumenin teslimine mevkuf olduğu gereği gibi tefhim ve keyfiyeti gördüğü gibi ifâde ihbâr eylemek üzere tavsiye ve telkin olunup yine yevm-i mezburda kale cânibine tesyir ve irsâl olundu.

Ameden Mektub-u ez-câhib Valisi Bera-yı Rica-i Sulh-u Salah

Pes-i cemâzi-yel-evvelinin sekizinci günü mesfurânına zuhûr ve salifüz-zikr baş generalleri valisi Generalinden bir kıt'a mektup 88-b/ götürüp sadr-ı azam hazretlerine tebliğ etmekle mektub-u merkume derhal divan-ı tercümanına tercüme ettirilip hülâsa-i mefhumatda Devlet-i Aliyye-i ebedi-ül istimrâr ile adem adem-i mukavetimizi haşmetler Nemçe Çasarına i'lâm ettiğimize binaen bu def'a ulağım gelip Belgrad kalesinin tesliminden mâ-adâ mesafede dair olan hususanın temşitlerine yeni memur ve murâhhas etmişlerdir tarefeynin sefin-i dimar olmaksızın bu hayırlı musâlâhanın akd-i temhidine müsâadelerini niyâz ederim deyu tahrîr eylemiş. Pes-i mektub-u merkumenin mazmunu hayır-ı hevahan Devlet-i Aliyye'nin ma'lûmu oldukta çünkü dest-i yar-i cinayet cenâb-ı müntakim gâhhar-ı müddetkârı kuvvet-i necet-i hazret-i tacdari iktidâr ile düşman ahd-i şiken uza'-yı nadir birbirlerinden nadim-i pişman Devlet-i Aliyye'nin uluvve ve şükür ve şânına i'tirâf ile dâmen-ı afûv ve ricâyâ evizan olmuşlar “*ve in canehü lisselmi fecnhe leha*”⁷³ fetvâ-yı hikmet-i ihtivası üzere ba'd-ı ezin-i niyâz ve mesullerine hüsn-ü is'âf şime-i mürüvvet-i devlet-i ebed-i ittisafdır ve bu saife-i merkumenin istid'â'larına müsâade olunmak istisvâb ve istihsân dahi olduğuna binaen. Serdâr-ı ekrem müşârûn-ileyh hazretlerinin tarafından dahi mektub-u merkume asılıp hakimane üzere cevâb tahrîr olunup iptida Belgrat Kalesi'ni bila-te'hir teslim etsinler bade'hu Devlet Aliye'nin şânına lâyük olduğu veche üzere musâlâha-i muradları ise Odluk'ta müzakeresine mübâşeret olunur. Ve ala teslim kalede te'hir ve terâhi halleri vâkî' olur ise avn-ı bari ve kuvvet-i necet-i cihân-dârî ile kaleye yürüyüş esbabı hazır ve amade 89-a/ olmakla bila-tevekkuf açıktan ve iftihama ikdâm ve bu sûretde bu kadar nüfus-u ricâl-i itlak ve a'dâm olunur deyu sûret-i şehamet-i muhabeet-i ezhâr ve mesfurân-ı mektub-u merkume ile kale-i cânibine a'dâ ve irsâl olundu.

Ameden Elçi-i Fransa bi Ordu-yı Hümâyûn Ve Vuku'- u Mükâleme-i Berayı Musâlâha-i Müsaleme

Bundan ikdâm Niş kalesinden avdet olunan Fransa elçisi iş bu mah-ı merkumenin üçüncü günü ordu-yı hümâyûna vusûl ve vurûd bulup. Serdâr-ı ekrem hazretlerinin otaklarına girip mahalde nasb olunan haymeye nüzul eyledi. Pes-i elçi-i merkumenin resim üzere serdâr-ı ekrem hazretleri ile melanatından mukaddem yine general valisi tarafından bir kıt'a mektup gelip hülâsa-i mefhumunda musâlâhaya dair hususları müzakere ve Fransa elçisi ile görüşüp her keyfiyyet-i mükâleme ile etmek üzere izniniz olur ise ikinci Generalimiz Nabırık Generali ruhsat-ı kâmile ile gönderelim deyu general-i merkumenin irsâlini istizan ve serdâr-ı ekrem

⁷³ Enfal Suresi 61. Ayet

hazretleri tarafından dahi izin ve ruhsatı meş'ûr mektub-u tahrîri ferman olundu. Pes-i ertesi günü Fransa elçisi bir muktezâ-yı resm-i adi icrâ-yı musafât için sayban-ı serdâr-ı ekremiye vurûd eylediği esnâda general-i merkume dahi birkaç nefer hizmetkârı ve serkatibi ile kaleden huruç ve ordu-yı hümâyûna gelmekle. Serda-ı Ekrem hazretleri saybanlarına girip mahalde kendiye bir hayme tahsîs olunup ertesi divan tercumanı ma'rifetiyle ve husus-u keyfiyyet-i isti'lâm ve istifad olundukta ç 89-b/ tarafından kemâl-i hevahiş ile musâlâhaye murâhhas olup çiyet-i hatim kendi hattıyla bu hususun itmâmına ruhsat-ı kâmile olduğıunu irâd ve senedât-ı merkume olmak üzere ezhâr eylediği kâğıtların ba'd-üt-terceme-i muzamını takrîrine mutabık olmağın. Fransa elçisi ile dahi görüşmek bu hal üzere birkaç gün mürûdundan sonra tekrar general-i mesfur-u elçi-i mumâileyh vüsatııyla mükâlemeye mübâşeret olunmak keyfiyyet-i istid'â' ve niyâz ettiğine binaen. Serdâr-ı ekrem hazretleri tarafından dahi müsâade ve bundan mukaddem taraf-ı hümâyûn hazret-i şehriyâriden bu hususa memur olan halbar-ı ordu-yı hümâyûn kadısı faziletli Esad Efendi hazretleri ve reis-ül küttab Mustafa Efendi ve mektupçu Ragıp Mehmet Efendi hazrân-ı minvâl-i muharrer üzere mükâlemeye memur ve ta'yîn buyurulmakla. Bir kaide-i kadime-i mükâleme için bir hayme-i mahsusa tertip olunup üç defa' ali'üt-tevali-i hayme-i merkumede akd-i meclis-i cem'iyet ve emr-i musâlâha yakan yakan müzakere ve mukaveleye mübâderet bir leh beynlerinde enva'-i münazara ve muaraza vuku'undan sonra. Meclis-i ahirede general-i merkumenin gaib-i ruhsat ve nihâyet memuriyetini olmak üzere irâd eylediği elyevm çasar-ı Eflakı ta'bîr ettikleri eflak-ı cedid ve Ata Kalesi tevâbi' ve muzafatlarıyla bu Zerefce hududundan Belgrat'a varınca bir cânib-i Tuna ve bir taraf-ı Su nehri ile mahdâvd sırf memleketleri riasıyla Devlet-i Aliyye'nin zabtında kalmak ve mücerred-i ebnâ'-yı cinsleri beyninde kendileri lühûk-u melhuz olan nakîse veadın bilcümle defâata medâr-ı i'tizâr olmak mülâhazasıyla 90-a/ Mukaddemen Belgrat Kalesi Devlet-i Aliyye trufunda iken bulunduğu hey'et ve sûreti üzere ki ayyâm-ı muhalarında mahdum olup ba'd taraflarından te'mir olunan asıl kale duvarları ve bunlardan fazla derun kalede ve duvâr dışında ber vech-i tahmin on iki bin kese musârıf ile tarh-ı garib-i frenki üzere bina ihdâs ettikleri. Ebniyye-i acibe-i aliye ve tersane ve sultan haneler misillü mebani-i samiye-i al-i mekân ibkâd ve bunlardan başka ve asıl kalenin tarh-ı rüsûmundan hariç derun kalede ve intisâlinde kendilerinin müceddeden ve inşâ ettikleri cephan ve ba'zı tabiyeler dairen medar ve uruş-u divar-ı hadim ve ikta ve ber-vechi muharrer ibkâ edecekleri ebniyye-i cedide-i mukabili derun kalede mevcut top ve mühimmât ve zehâir ve adâvât taraflarına i'ta. Kezalik Bekirdelen Kalesi hey'at olasına irca' olunmak ve Su ve Tuna nehirlerinin kâr-ı cânibleri bir karar-ı sabık-ı çiden ve yine nehr-i Su'nun beru tarafında ta-nihâyet hudud-u Bosna'ya varınca vâkî' olan kalâ' ve baki' Devlet-i Aliyye tarafında kalmak

şurûtuyla Belgrat Kalesi teslimi esas ittihâz olunup sair-i hudud-u sünurlara müte'âllik hususlar bundan böyle müzakere ve tasfiye olunmak vechile akd-i musâlâhaye müsâade-i niyâz. Ve Moskovlu tarafından dahi Fransa elçisi ruhsat-ı kâmile ile memur ve murâhhas olmakla kendi işleri sûret bulduktan sonra bu hususun dahi bırakılıp müstahsine vâfir-i ricasında olduklarından irâd ve iş'ar edip ve asılıp mezbura üzere Devlet-i Aliyye tarafından kabûl olduğu halde 90-b/ tarafından temessükler ahz ve i'tasıyla on beş güne dek bu maslahata temşit vermek üzere taahhüdün-i izhâr edip ve bimennihi teala nusret-i azime-i encamında geldi. Memealik-i Engürüs olan Belgrat Kalesi bir hüsn-ü senkin bünyâdın bila-teessürin ishal-i vechile zemime-i memâlik-i İslâm kalınması Devlet-i Aliyye'ye nifa' ve hisyan ve bu husus-u hayrûn-nûsusun bervechi muharrer reside-i hün-ü hitam olması ba's-i asayış-i nam ve mûcib aramış hevas ve a'm olmaktan naşi. Mah-ı merkumenin yirmi birinci Salı günü fil-asl-ı maksut ve murat olan dar'ü-l cihat Hüsn-ü Belgrat'ın taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye beş güne dek tahliye ve teslimine mübâşeret ve yevm-i mezburun on gün mürûdunda Devlet-i Aliyye dâim'ü-l karar ile Nemçe Devleti beyninde münakîd olan sulh ve salah ve müsaleme-i müstevcip'ü-l felahın bir mu'ted-i kadim mevâdd-ı sairesini dahi müzakere ve tenmim ve tasfiye ve ıslahı muktezi hususları tesviye ve tenzim için nikâr-ı mükâlemeye mübâderet olunmak üzere. Tarafından mevâdd-ı meşrut-u bi hav-yi esas temessükleri tahrîr bi'l-cümle ordu-yı hümâyûnda olan ve zira ve dergâh-ı ali yeniçerileri ağası umumen ocaklar zabıtânı ve sair erkân ve â'yân-ı devlet-i meva cihadlarında resm-i mu'tâd üzere mübâdele olundu.

Mükâleme-i Mevâdd-ı Saire-i ba Murâhhas-i Nemçe

Bundan mukaddem zikr olunduğu Nemçeli ile mübâdele olan esas temessükünde tarih-i imzanın üçüncü gününde mevâdd-ı saire mükâlemesine dahi mübâşeret olunmak meşrut ve mezkûr olunmaktan naşi 91-a/ mah-ı merkumenin altıncı Perşembe günü mükâlemeye memur olanlar ile Nemçe murâhhası ve Fransa elçisi tekrar-ı hayme-i mahsusta sekiz gün muttasılan akd-i encümen-i cemi'yyet edip mevâdd-ı saireye dahi müzakere ve her madde Devlet-i Aliyye ruz-u efzûnun şân ve şükut-u nişânına şâyân ve dikkat-i hale münâsip ve cibân olduğu vech üzere akd-i itmâm olunarak. İnayet-i hazret-i mülûk-u muhtar ve kuvvet-i necd-i cenâb-ı cihân-dârî zafer-i ile yirmi üç madde üzerine takid-i esas-ı muhavene ve müsaleme ve teşyid-i müban-i müsafat ve musâlâha olunup mevâdd-ı müzakerenin dahi temessükü tahrîr ve yine mah-ı merkumenin on dördüncü mübarek Cuma günü Nemçe murâhhası olan general-i mesfura teslim olunmak tasmin olundu.

Mükâleme-i bi Emr-i Has Moskov ve Akd-i Musâlâha bi Moskov

Pes-i Nemçelinin musâlâhası hususu tekml olunduktan sonra. Fransa elçisi niyâz-ı ahire iptidâr olup Nemçe ve Mesfur devletinin beyninde mukaddemen mün'akid olan ittifâk hususu Egerce bir türlü lisana gelmez lakin bir ana dek Fransa padişâhı tarafından gelen kâğıtlardan akd-i müsâleme hususunda mümkün mertebe ikisinin dahi temşit-i merâmlarına bir vakte hitam verme ki ihtimâm olunmak halat-ı tenbiye-i zenakid olunmakla Moskov mevâddının dahi kezalik-i tasfiyesi emrini keremiyet ile rica ve istid'â' ederim deyu arz ve inha ve serdâr-ı ekrem hazretleri dahi müsâade ve dünnüma olmağın. Yine devlet-i âliye murâhhasları efendiler hazreti ve elçi-i mumaileyh ve ulak namıyla yanında olan Moskov murâhhası memuren hayme-i merkumeye varıp şân-ı Devlet-i Aliyye'ye 91-b/ şâyân ve lâyıık ve muktezâ-yı vakt-i hale mevaif olduğu vechile bir meclisin husus-u merkumu fîsâl verilmekten sonra. Temessüklerinin mübâdele emri dermiyân olundukta. Egerce ruhsatım kâmile der lakin müntic Generalinin meks üzere olduğu vilayetlerden ve Erdel içinden adim varub tahfîr-i cevâb için iki gün aram ve avdet ile gelmesi ve on iki günde husul-ü pezir olacak bir ma'nadır. Binâen-aleyh şimdilik sûreta icrâ-yı resim için temessükler mübâdele olup ahz ettiğim temessük-ü bende emaneten dursun ve kabûl olunmak haletini hatıra getiririm. Amma kazâra ikbal eylemezler ise mafi' değil belalarımı bulurlar deyu irâd-ı kelâm etmekle rayine mümâşât olup mesfurlar için tertib olunan temessükler dahi Nemçeliye dair temessüklerin mübâdelesini ve katında i'ta olunmak hususuna murad verildi.

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn Ez Sahra-yı Belgrat ve Mübâdele-i Şoden Temessükat-i bi emri Hasman-ı Nemçe ve Moskov

Bi inayet Allah-ü Teala ve hüsn-ü tevfiika kale-i dar'ü-l cihat Belgrat bil cümle tevabi' levâhikânıyla ishal-i veche üzere zemime-i memâlik-i cenâb-ı padişâh-i kesr-i dad kılınıp ve emr-i musâlâha ve musafât dahi lâyıık-ı şân ve şükuh Devlet-i Aliyye-i übhet-i bünyan üzere reside-i derece-i hüsn-ü ihtimâm olmakla. Ba'd-ı ezin sahra-yı mezburdan avd ve insirafa mübâderet olup mukaddemen kale-i merkumeye tertip olunan kapıkulu ve yerli neferâtı derhal tekml ve tetmim ve sair umur-u külliye-i cüziyetesinin hüsn-ü nizam ve intizamı dahi hala ol taraflarda serasker nasb ve ta'yîn olunan Rumeli valisi vezir-i müşârûn-ileyh hazretlerinin düş ve liyakat 92-a/ ve ihtimâm larına taklit ve takvim olunduktan sonra. Mah-ı merkumenin on dördüncü Cuma' günü general-i merkum ile Fransa elçisi mumaileyh ali'üs-sihr serdâr-ı ekrem hazretlerinin otaklarına da'vet ve icrâ-yı merâsim a'di birle her biri taltif ve riâyet olunmak zımnında bu defa' akd ve rabt olunan temessükler meclis-i merkumede hatim ve imza ve yeden beyd-i ahz ve i'ta olunduktan sonra. Serdâr-ı ekrem mensurü'l-livâ hazretleri bi'l-cümle ordu-yı hümâyûn ile yevm-i mezburda mahall-i merkumeden refi'-i

rayan-ı zafer intima buyurup ayn feth-i nusret derimin ve azze ve haşmet der yesar. Niş cânibine doğru ûd ve insirafa iptidâr buyurulur.

Vurûd-u Haber-i İnhizam Cânib-i Seraskeri Bender

Ordu-yı hümâyûn Belgrat sahrasından hareket edip Hisarcık menziline nüzul olduğu esnâda Bender seraskeri vezir-i mükerrer Veli Paşa hazretleri ve İbrail muhafızı ve Boğdan Voyvodası taraflarından mutaakıban vurûd eden kâğıtlarda Moskov keferesinin tabur-u pürşuru Hotin kalesine üç saat mesafe mahale geldiği haber olunmakla ittifâk ve istihsânları üzere üzerine varılıp. Birkaç gün ali'üt-tevali muharebe ve muganeleye der-kâr ve melâîn-i hasirin cevânib-i şitadan hasır tezyîka iptidâr olunmuşken Özi valisi Ali Paşa derununda olan kebir ve nehvet muktezâsınca serasker-i müşârûn-ileyhin rayine i'tibâr etmeyip. İzhar-ı nehalik ile nesneyi ihbâr etmeksizin yanında bulunan bir miktâr bostancı neferâtı ve kendinin kapısı halkıyla aliül i'miya yüz binden 92-b/ ziyâde mülâanetkârdan ibâret olunan taburun üzerine hücumla mübâderet-i melâîn-i mesfurun dahi bu hali müşâhede ve mahalle girip geldiklerinden fûrset-i azimet buyulup etrâfında olan toplara bir fitilden ateş verdiklerinden sonra. Zıkr olunan bostancı neferâtı hale ve irâhate edip cenk ve peykâra mübâşeret eyledikleri esnâda vezir-i müşârûn-ileyhi havf ve haşin istilad ol biçarelerin imdadına erişmediğinden mâ-adâ ordusu cânibine dahi gelmeyip tarik-i ahirden Bender tarafına doğru girizân ve firâde-i mutasaddı olduğunu sair asâkir-i İslâm-ı muayene eylediklerinden cümlesi mütezil-ül ikdâm ve fi-mâba'd şirazen intizamlarını tensik-i bab-ı nizam olmayıp. Herkez mal ve canların kurtarmak daiyesiyle haymeleri tarafına ric'at ve anda dahi meks ve tevekküfa cesâret edemeyip kimi Bender tarafına ve kimi dahi Hotin tarafına insiraf-ı avdet ve bir gece kale-i merkumede meks ve ertesi. Umumen Bender kalesine ilgâr-ı azimet olduğu i'lâm ve a'dâ-yı din dahi mahall-i merkumeden hareket ve Hotin kalesi piş-gâhına gelip derun kalede olan muhafızının kemâl-i külletinden naşi müşârûn-ileyh Paşa dahi müdafa'alarına adem-i iktidâr ile ali-el tarik-el istiman kele-yi merkumeyi teslim etmişken. Melâîn-i hasirin irtikab-ı kezib-i hile ile istimanlarına i'tibâr etmeyip sözlerinden nükul ve cümlesini ahz ve giriftâr ve bi'l-cümle emvâl ve iyâleriyle kendi memleketleri tarafına irsâl eylediğinden gayrı. Elhâletü-hâzihinin Bender kalesine dahi su-i kasd 93-a/ fikr-i faslında olukları tahrîr ve i'lâm olunmakla. Bu madde eğercee müstelzim-i infial-i derun olup lakin takdir cenâb-ı hüda dahi labed* hükümeti icrâ etmek mukârrer olduğundan başka Moskov keferesinin asker-i rabbın şimârıyla müretteb tabur-u pürşuru Devlet-i Aliyye'nin bir seraskerine galip olmak muceb-i i'tibâr olacak halat olduğuna binaen. Melâîn-i mesfurunundan vakt-i zamânıyla ahz-i intizam olunmak iltaf-ı hafîye-i cenâb-ı pürur-u der-kârdan me'mûl ve mes'ûl ve bilade zıkr

ve beyân olunduğu veche üzere bu defa' kefer-i merkume ile akd olunan sulh ve salahın haber-i taraflarına vasil olduğu sûretde fi-mâba'd terk-i cenk ve cidal ile memleketleri tarafına avdet-i küful edecekleri meczum-u mukârrer iken bu babda yine hezm ve ihtiyata ria'yeten şimdilik ol taraflara atale-i ikdâm-ı nühuset etmeleri için Boğdan memleketlerinin hıfz ve hiraseti emrine ihtimâm olunmak iktizâ etmekle. Bender seraskeri maiyyetinde olan tevâif-i askeriyeden Boğdan muhafazasına miktâr-ı kifaye-i asker-i irsâl-i bâbında emr-i ali asdar esnâ-yı râhda vâkî'. Ba** menzilinden tesyir ve irsâl olundu.

İsdâr-ı Emr-i Ali Bera-yî Nefir-i a'ma Ez- cânibi-i rikab-ı a Hümâyûn Şehriyâr-i Enam

Boğdan Voyvodası tarafından rikab-ı hümâyûna nevarid eden tahrîratında düşman-ı dinin Boğdan ve İbrail vekili ve İsmail taraflarına su-i kasd fikr-i fasıdında olduğu münfihim olmaktan naşi. Nizalden muhafaza-i memleket temin teslimet-i nefir-i a'm asker-i tertip ve mahallerden ihraç ve tesyir olunmak üzere emr-i ali ısdâr ile 93-b/ mahsus mübaşirler ta'yîn ve irsâl olundu.

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn Ez Sahra-yı Niş

Mukeddema Moskovlu'ya dair esas temessükünden zikr olunduğu üzere tâife-i merkume ile derman olan hududlar izah-ı keyfiyyeti dahi esnâ-yı tarîkde ve Niş'e vusûllerinden bir müzakere ve mükâleme olunarak bir sûret-i müstahsiniye vâfir ile reside-i serhadda ihtitam olunup. Bi lütfullah-ü Teala fi-mâba'd mücib-i meks ve tevekkuf olacak bir halat kalmadığına binaen mah-ı merkumenin yirmi sekizinci Cuma günü dergâh-ı aliyi yeniçeri ocağı tahririn ve ertesi dahi ali'üt-tertib sair piyâde-gan ocakları tesyir ve takdim olunup. Ve mah-ı mübarek-i recep-ül ferdin gurreci isneyn günü bi'l-cümle ordu-yı hümâyûn ile sahra-yı merkumeden refi' elviye-i avdet ve ric'at olunmakla kıta'-i menazil ve tay-yi merâhil ederek mah-ı merkumenin on altıncı Salı günü Edirne sahrasına nasb-ı hıyam-ı aram ve dergâh-ı ali yeniçerileri ve sair askeri tâifesinin iktizâ eden bir kast-i mevacipleri tevzi' ve taksim ile mahall-i merkumeden dahi harekete kıyâm olunup. Yine mah-ı merkumenin yirmi beşinci günü Davut Paşa sahrasına ve ertesi gün resm-i kadim-i müretteb-i müzeyyin alay ile asitane-i saâdete ba'd'ül-vusûl serir-i saâdetmesir-i hüsrevâne-i şüruf-u misül ile. Liva-i muharrem hazret-i fahr-i alem sallahü aleyhi vesellemi teslim buyurup cenâb-ı sadaret-i penahi kendileri husus olan saray-ı alilerine şeref-nühus vurûd-u ikamet ve sair â'yân ve ricâl devlet-i ebed müddet dahi kendi hallerine varıp mürebbi'-i teşyin-i istirâhat oldular. 94-a/

Tertib-i Ziyafet bi Elçi-i Fransa Der Tersane-i A'mire ve Mübâdele-i Tastiknâme-i Nemçe

Bundan ikdam Nemçe çasarı ile akd olunan musâlâha ve müsâlemenin tastik nâmesi vurûd eylediği Fransa elçisi tarafından sadr-ı azam hazretlerine ihbâr olunmakla. Mah-ı şaban-ül muazzımın üçüncü günü sadr-ı azam hazretleri tarafından Fransa elçisi ve çasar tarafından gelen serkatibi ve mukaddemen Nemçe tarafından ali-üt tarik-ül rehîn-i elçi-i mumaileyh maiyyetinde olan beyzadeler tersane-i a'mirede kaptan paşânın tarafından tertip olunan ziyafete da'vet olunup. Fransa elçisi mumaileyh sadr-ı azam hazretlerinin mukabilinde vazî'olunan sandalda ikamet ve karar ve zikr olunan serkatib-i vesaire beyzadeler dahi kethüda bey ve defterdar efendi ve reis efendi hazretlerinin yanlarında ikamet ile kesb-i iftihâr edip her birinin resm-i a'di üzere ikrâm ve tatbiblerinde ihtimâm ve icrâ-yı rasim-i mühimmât-ı nevaz-i kemâ-yenbagi ikmâl ve itmâm kılındıktan sonra. Ber vechi muharrer sadr-ı azam hazretlerinin mukabelelerinde send-i Niş ikamet ve aram olan Fransa elçisi kıyâm edip Nemçe tarafından gelen tasdik nâme-i yeden beyd-i sadr-ı azam müşârûn-ileyh hazretlerine teslim ile hizmetini âda müşârûn-ileyh hazretleri dahi nâme-i hümâyûn-u tacdariyi bad'ül-tefil elçi-i müşârûn-ileyh defa' ve i'ta ile emr-i mübâdele icrâ olunup. Ba'd elçi-i mûmâ-ileyh samur ve kürk Nemçe tarafından nâme bir olan serkatibi ve sair bir maiyyetde olan beyzadeler dahi ve kırk nefer adamlarına halef-i fahire-ül ba's ve reis-ül küttab Mustafa Efendi 94-b/ mektub-u sadr-ı ali Ragıp Mehmet Efendi hazretine samur kürk ve mükâleme katibi Numan Efendi ve abd rakımü'l-hurufa dahi hil'atler. İlba's olundu.

Ta'yîn-i Şoden Elçiyan bi cânib-i Nemçe ve Moskov

Öteden beri devletin beyninde müceddeden mûna'kîd olan musâlâha ve musafât akabinde tarafından elçiler ba's ve irsâl olunmakla. Te'kîd-i mebânî-i mualefet ve murasata iptidâr olunmak daib-i kadim-i da'vet mesnedim olmaktan naşi elhâletü-hâzihinin Devlet-i Aliyye dâim-ül-karar ile Nemçe ve Moskov devletleri beyninde ber vechi muharrer vuku“ bulan musâlâha ve müsâlemenin te'kîd ve istihkâmı için ibkâ saika-i ruznamçe-i evvel Ali Efendi ve hala defter emini olan Mehmet beyefendi hazretine Rumeli beylerbeyliği payesiyle hi'atler ilba's olunup. Mûmâ-ileyhima Ali Efendi hazretleri Nemçe tarafına ve emini Mehmet Beyefendi hazretleri dahi Moskov tarafına elçi-i nasb ve ta'yîn ve mülazımlarına huruç ve sarf için herbirine taraf-ı miriden kifayet miktârı akçeler verilip şimdiden iktizâ eden itba' ve adamların ve şah ve şükuh ile Devlet-i Aliyye'ye lâyük ve şâyân olduğu vechile sair esbab-ı i'tibâr ve ihtişamların tertip ve tekmil ve itmâm ve dikkat-i zamânıyla hareket ve azimet eylemeleri için. Hazır ve amade bulunmaları ferman olundu.

Mübâdele-i Tasdiknâme-i Moskov Der-i Tersane-i Amire

Bundan ikdâm Moskovlu ile müceddeden akd olunan musâlâha-i elhâletü-hâzihinin tastiknâmesi vurûd ve mukaddemen verilen esas 95-a/ temessükünde Fransa elçisi ma'rifetiyle mübâdele olunmak meşrut olunmaktan naşi mah-ı ramazan-ül mübarekin on yedinci günü tersane-i amirede kaptan Paşa tarafından tertip olunan ziyafet sadr-ı azam hazretleri cânibinden elçi-i mûmâ-ileyh ve maiyyetinde olan Moskovlu tarafından gelen Beyzadeler avdet ve herbirinin nevâziş ve tatyiblerine mübâderet buyurulup Mukaddemen zikr olunduğu üzere Nemçelinin tasdiknâmesi mübâdelesinde olduğu gibi Fransa elçisi mûmâ-ileyh tasdiknâme-i merkumeyi sadr-ı azam hazretlerine teslim ile hizmetin müşârûn-ileyh hazretleri dahi nâme-i hümâyûnu mûmâ-ileyhe teslim i'ta birle emr-i mübâdeleyi icrâ buyurdıklarından sonra. Yine elçi-i mûmâ-ileyhe samur kürk ve bi'l-cümle beyzadelere ve kırk nefer adamlarına hali' gâhire-ül ilba's ve iksad olunup şân-ı şükut-u nişân-ı Devlet-i Aliyye kemâ-yenbagi icrâ-îfâ kılındı.

Ta'yîn-i Şoden Muhaddedan bi Cânib-i Nemçe ve Moskov

Bundan mukaddem akd olunan musâlâha temessüklerinden tefrik ve temyiz hududu için mahdutlar ta'yîn olunmak şurût kılındığına binaen. Belgrat mukabilinde nehr-i su ile Kârlica hududuna varınca nehr-i merkumede bulunan ataların yine kale-i merkume mukabilinde nehr-i tuna ile aşağı hudûdlara varınca nehr-i mezburda olan cizirelerin ve kezalik Ata-i Kebir kalesi karşısında temyizi ve aklan-ı cedidin hudud-u kadimesi olan mahallerin ruyet ve tahdi için ricâl-i aliye'den sipahi katibi Sait Efendi ve mevkufatı Mehmet Efendi mahdâvd ta'yîn. Ve mûmâ-ileyh Sait Efendi nehr-i su atalarının mûmâ-ileyh Mehmet Efendi dahi nehr-i Tuna cezireleri ve sabık-ül zikr 95-b/ mahallerin tahdid ve temyizi hususlarına memur kılınıp musarıflarına medar olmak için taraf-ı miriden o ikişer bin kuruş verildikten sonra. Her birinin itba'-ı maiyyetlerine binaen me'mur kılınacak dedikli ve sair hademeler ile yüzer nefer olmak üzere tahsîs olunup mahall-i memurlarına irsâl ve tesyir ve Moskov tarafından Azak semtlerini tehdiye dahi hala haslar hocası Mustafa Efendi ve Tuman tarafına mevkunatı Merâmi Efendi ile kethüda-i sadr-ı ali. Hatti Efendi ta'yîn olundu.

Zuhûr Ba'zı Keyfiyyet-i Der-i emr-i Tahdid ve Nizâm Yaftan Husus-u Merkum ba'd-ı ez sadaret-i Vezir-i Asaf Tedbir ve saâdetlü Ahmet Paşa

Mukaddemen zikr olunduğu üzere Nemçeli ile Belgrat Kalesi piş-gâhında Fransa padişâhının tavassut ve kefaletiyle akd ve temhid olunan musâlâha-i merkume temessükünün üçüncü maddesinde Devlet-i Aliyye ile Nemçe devletinin hududları nehr-i Tuna ve nehr-i Su ile hudûd olup ve bu minvâl üzere karar-dade olunup. Lakin nehr-i Su'nun hangi mahaline

dek hudûd ta'yîn olunacağı gereği gibi keşif ve iza dahi olunmamaktan naşi tâife-i merkumenin şeryan hırs ve tammâ'ları nabzân ve bu tarikle trufunda kalmak hayâl-i batılıyla kendi tasdiknâmelerine ber vechi muharrer mukaddemen ahz ve i'tâ olunan esas temessükünden ziyâde ba'zı tavdiye ve telmihi mutazammın ilfâz-ı desise-i amiz-i tam ve ta'biye etmeleriyle. Sadr-ı azam sabık Mehmet Paşa hazretleri ordu-yı hümâyûn ile asitane-i saâdet ile avdet eylediklerinden sonra 96-a/ tersane-i amirede tasdiknâmeleri mübâdele-i murad eylediklerinden Fransa elçisi zikr olunan tasdik nâme-i ibrâz ve ezhâr Devlet-i Aliyye tarafından verilecek tasdiknâme dahi bu ki tatbik olunmadıkça mübâdele etmek üzere çasar tarafından memuriyet iddiasına iptidâr edip. Divan tercumanı dedikleri hıyanetkâr dahi elçi-i mûmâ-ileyh zünnar-ı bend-i ittifâk ve muâzidât ve temessük-ü mezburun bir minvâl-i muharrer tebdilinde ba's olunmak taraflarını irâd eylediğine binaen. Husus-u merkum-u taraf-ı saltanât-ı aliyye arz ve telhis olunmadın tâife-i merkumenin riâyeti mûmâşâtan emr-i mübâdele Mehmet Said Efendi mahal memuruna varıp emr-i tahdide mübâşeret-i murad eyledikte. Nemçe mahdutları tasdiknâme-i merkumenin sûretini ezhâr ve ibrâz ve mukaddemen irtikab eyledikleri hilelerini icrâ hususunda sûret-i merkumeyi send ve ittihâz edip. Fil-aslı tarefeynin havdutları nehr-i Su'nun Tuna'ya mensup olduğu mahale dek. Ve mahall-i merkumeden dahi Bosna cânibinde vaki nehr-i Ona'nın nevî sahiliyle kalesi hududuna dek Kârlıca hududu nehr-i Ona'dan eyler ve ya'nîkarşıtarafları Püzürkçe hudûdyla mahdâvd-u sarf-ı eyâletinin nihâyeti olan nehr-i Dirininden yukârı ve Bosna taraflarında iki devlet eyâletlerinin hudûdları nehr-i su ve nehr-i Ona olmakla. Tarafından nehrin mezkûrin-i tecâvüz olunmak iktizâ etmez iken zikr olunan mahdutlar ber vechi muharrer Bosna eyâletinin nihâyetinde vâkî' nevi kaleye varınca 96-b/ Devlet-i Aliyye tarafına reddi lazım gelen yüz altmış saat mesafe mahallerin ali mekân Nemçe tarafında ibkâ olunmasın iddia' ve tasdiknâme-i merkume sûretinde vâkî' mahall-i tevdiye ve telmih-i arair ile te'kîd müddeâ' eylemeleriyle Emr-i tahdidin faslı ve cemi hususu birisine ye girip giriftâr-ı girdab-ı te'hir-i ta'vik olup bu babda biladdefa'at mükatibe ve merasile ve hala asitane-i saâdetde olan Nemçe elçisi beyn-i hümaya tavassut eden mûmâ-ileyh Fransa elçisi ile dahi nice defa' dahi tari'-i mecalis-i mükâleme ve müzakere-i itmâmına sa'i ve ihtimâm olundukça. Tâife-i merkume elem-i kabûl etmeyip bu babda send-i ittihâz eyledikleri tasdiknâme-i ezhâr ile iddia'larında ısrar etmeleriyle emr-i musâlâha na-tamam ve bu halat-ı reddiye-i mizac-ı saltanât-ı seniyye'ye ba's-ı behram olacak tekrar bir hadise zuhûruna meddi olmak mertebeleri nümâyân olmuşken. Elhâletü-hâzihinin umur-u kârgâh-ı Devlet-i Aliyye'ye piraye-i bahş-i nizam olan sadr-ı azam-ı dakikadan saâdetli dirayetli el-hac Ahmet Paşa hazretleri bu akde â'sir alan halalin fekki ve hali bâbında i'mal-i efkârı ve filasıl Belgrat altında mübâdele

olunan temessüklere imrar-ı nazar ve dikkat ve i'tibâr buyurduklarından. Hîn-i musâlâhade karar-dade olan mevâdd-ı tasdiknâmelere vech-ü ahir ile irâd olunduğu tahsil ve ittilâ' buyurduklarından sonra. İptida bu güne esas temessükünü tağyir ve tebdile ictisar eden casus-u havadis-i ihbâr tercuman-ı müla'natkârı gâhr-u tedmir ba'd-ı elçiyan mûmâ-ileyh ihzâr ve arâit-i sûret-i celadet ile akd-i mükâleme ve itmâm 97-a/ emr-i musâlâhaye müsâade-i ihtimâm ların teşmir edip meclis-i evvelde mukaddemen varılan esas temessükü mücebince nihâyet Belgrat'dan eyâlet-i Bosna'ya varınca yüz altmış saat mesafede vâkî' olan on bir adet kal'a ve palanga kârakol hane ve şâns ve çardak dokuz yüzden mütecaviz kasabât ve kurra Devlet-i Aliye tarafda redd ve teslim olunmak vechile bi'l-cümle hudûdların niza'-i kat'î ve tekrar temessükleri ahz ve i'ta etmekle. Hüsn-ü sûrete iblağ edip tekmil-i namus-u saltanât-ı seniye ve itmâm-ı emr-i musâlâha-i hayriyyede ezhâr-ı yed olan buyurulur "*zalıke fazlullahi yevtihi menyeşeallahü zül'fadlil azim.*"

Taraf-ı Devlet-i Aliyye'den Verilen Temessükün Sûretidir

Sebeb-i tahrîr-i kitab-ı nisap ve mûcib-i tasdir-i nemike-i hakikat-i intisap bavidur ki bundan ikdâm-ı Devlet-i Aliyye dâim'ü-l karar-ı Osmani ve saltanât-ı seniyye ebedi-ül istismar-ı cihân-bânî ile düma-i imparator haşmetli mekânetli altıncı kuruluş beyninde bin yüz elli iki senesi cemâzi-yel-âhiresinin on dördüncü günü Belgrat altında akd ve temhid olunan musâlâha-i musalemet-i encamın hüsn-ü hitamı olan tefrik-i hudud-u temyiz-i sünur-u keyfiyyetlerinde zuhûr eden ba'zı su'betlü miyaneden refi' ve iki devlet-i mahdutlarına hayırlı ve ta'ki dostluğa lâyük olduğu vechile Yalklaya* bir taraf kılınmak tarafına münâsip ve müstahsin görüldüğünden naşi. Hala sultan-ı selatin-i i'zam bir han-ı hevatin-i kiram-nac bahş-i hüsvâne-i devrân-ı hadim-i esas beği 97-b/ Ve üdvân-ı zillullah-i mülk-ül mennan padişâh-i İslâm-ı penahi ve şehinşâh-ı icnam-ı sipahi ve hilefat-ı dest-gah-ı hadim-ül haremeyn-ül şerifin malik-ül berrin ve el-bahrin-i şevketlû kudretlû kerametlû muhabetlû azimetlû celaletlû veli-ünnian efendim el-saltanât ibnü's-saltanât-ül saltanât-ül Gazi Mahmut Han izzallah-i insarâh ve i'tal-i bila-tabid-i avama ve insirâh hazretlerinin taraf-ı hümâyûn-u raifet-i meşhutlarından vekalet-i mutlaka ve ruhsat-ı kâmilen muhakkakımıza binaen. Rûma imparator-u metrufa müşârûn-ileyhin memâlik ve ilkalarına irsesi vel-yevm Muar ve Çeh memleketlerinin kraliçe ve hakimesi haşmetli münzeletlü maddeye Mariye Sejize hatemet evâikha bil-hayr mukaddemen peder-i müşârûn-ileyh tarafından büyük elçilik ile mey'ûsa el-yevm asitane-i saâdet-i aşyânede bulunup müşârûn-ileyh tarafından dahi büyük elçiliği mukârrer tutulan hürmetli rağbetlü fünteded* nam elçisi dahi zikr olunan suûbetli ve şıhlı keyfiyyetlerin bu canibde müzakere ve kasl-ı hâmilerine memuriyet-i şâmile ve devleti

tarafından kendine verilen ruhsat-ı kâmile si hasebiyle. Salif-üz-zikr suûbetli sübuhlu meddeleri elçi-i mûmâ-ileyh ile ve devletin beyninde mutavassıt ve kefaleti mû'teber olan Fransa vilayetlerinin padişâhı haşmetli olur rağbetli on beşinci Luiz hatim-Allah-ü bil-hayr ve'r-reşad cenâbinin der-aliyede mukim ve murâhhas büyük elçisi rağbetli retebetlü cânibinin der-aliyede mukim ve murâhhas büyük elçisi raiyyetlü murâhhasları müzakere eylediğinizden sonra. Mevadd-ı merkumenin Nemçe elçisi mûmâ-ileyh ile Balyosta balivasta müzakereleri hususu 98-a/ Rumeli kazaskerliği payesiyle sabıka-i ordu-yı hümâyûn kadısı olan faziletli Esad Mehmet Efendi ve hala reisül-küttap Ragıp Mehmet Efendi'ye takrîz olunduğuna binaen mûmâ-ileyhim dahi elçi-i mûmâ-ileyh ile bu hususları müzakere ve gayet kelâm. Ve nihâyet merâmı olmak üzere elçi-i mûmâ-ileyhin takrîrini huzurumuzda ba'd-ül arz ve ruhsatnâmemiz ile tarafına lâıyk ve dostluğa muvafık olduğu veche üzere cânibinden bi-ittirâzı karar ve nizam verilen şurût ve mevâdd der ki zikr ve beyân olunur **Evvelki madde** Bundan ikdâm Devlet-i Aliyye dâim-ül karar ile Rum imparatoru olan haşmetli altıncı kuruluş beyninde bin yüz elli iki senesi mah-ı cemaziel ahirin on dördüncü günü Belgrat altında akd ve temhid olunan musâlâhanin üçüncü maddesinde iş bu iki devletin hudûdları nehr-i Tuna ve nehr-i Su ile hudûd olmak üzere karar-dade olup. Lakin nehr-i Su'nun hangi mahaline dek hudûd ta'yîn olunacağından şek ve iştibah-ı a'rız olmakla nehr-i Su'nun nehr-i Tuna'ya münâsip olduğu boğazından Bosna eyâletinin nihâyetinde vâkî' nehrevanın Su'ya münâsip olduğu mahale dek. Ve mahall-i merkumeden dahi Bosna cânibinde vâkî' nehrevana sahiliyle gidilip hala Devlet-i Aliyye trufunda olan Nevi kalesi hududuna dek Kârlıca hududu ve nehrevandan ileri ya'nîkarşıtarafı Püzürkçe hududu ile mahdâvd olup. Sırp eyâletlerinin nihâyeti olan nehr-i dirininden yukârı Bosna taraflarında iken devlet eyâletlerinin hudûdları nehr-i Su'ya nehrevaneye olup tarafından nehrin mezkûrin.98-b/Tecâvüz olunmaya. Lakin nehr-i mezkûrundan siyd-i mah-ı sair menfa'atliden tarafın reayaları müşterek olalar deyu tarafından bi-ittirâzı karar verilmekle imdi zikr olunan nehr-i Dirinden yukârı ve Bosna eyâletinin nihâyetinde vâkî' nehr-i Öte'nin Su'ya münâsip olduğu mahalle dek ve ondan dahi Nevi kalesi hududuna dek mümted olan mahallerde her nem-kidar kârakol haneye ve şânis ve çartak ve palanga ve kalâ' var ise iş bu temessük tarihinde kırk beş gün mürûruna dek mümkün olursa dahi mukaddem derunlarında bulunan Nemçe askerisi ihraç-ı tahliye ve mecmu' Devlet-i Aliyye tarafından ta'yîn olunan muhafazacılara bila-hadim ve tea'llül teslim oluna. Ve keزالik nehr-i Su'ya ve nehr-i Tuna'dân Nemçeliye kalacak atalardan dahi Devlet-i Aliyye tarafından bulunan zabıtlar dahi vakt-i merkumenin ya'nî iki tarafın teslimi bir günde olmak üzere zikr olunan Nemçeliye teslim olnur. Lakin askeri makrulenden mâ-adâ bu zikr olunan mahallerde vâkî' kâra ve kısbat ahalisinden ve reayasından bir ferdi için Nemçe

hudûdlarına nakl ve iskan olunmak teklif olunmayıp mahall-i maveralarında ibkâ ve takrîr olunalar ve bu şurût Nemçeliye kalacak sâlif-üz-zikr atalar haklarında dahi riâyete oluna **İkinci Madde** Haşmetli hürmetli kraliçe-i müşârûn-ileyhim zikr olunan musâlâha-i mübârekenin mukaddemen pidiri müteveffa-yı müşârûn-ileyh ile tarafından karar-dade olan şurût ve ahbine sadık ve hulus ile riâyete ve arada dostluğa mahil olması muhtemel olan halatdan tarafından 99-a/ İhtiyat ve mucanebet yerle Belgrat Kalesi'nin karşısının ve hizasında vâkî' atanın sul ve arzu-i ba'd-ül mesahe Belgrat muhadına varınca düşen nısf-ı temyiz olup. Nısf-ı merkumede olan eşcar-ı orman ve mahall-i kısad olacak yerleri Nemçeli tarafından bil-külliyeye-i kat'î imhâ ve mevcut bulunan ebniyye-i hadim ve ikna olup tarafından haliye-i metruka kalıp Temeşvar Eyâletine ve zemun caniplerine giren nısf-ı ahirinin işcar-ı ibkâ ve Nemçeli tarafından zikr olunan eşcar ve ormandan intika' oluna. Ve tıraş olunan nısfın bundan böyle nabit olan eşcarı Nemçeli tarafından kal'â ve tethir oluna. Lakin gerek böyle nabit-i eşcar bu atalarda ve gerek bundan mâ-adâ Su ve Tuna nehirlerinden zikr-i anı tarafın truflarında kalacak atalarda ahd-i cânibinde reayaya mahsus hanelerden mâ-adâ şâns ve palanga ve kale-i misillü ebniyye-i ihdas ve bina olunmaya bu şurûtdan gaflet ile bina olunmak vâkî' olur ise dostane hadim ettirile. **Üçüncü Madde** İş bu musâlâha-i mün'akidanın beşinci maddesinde vâkî' ba'zı iştibahın iyza' ve tesrihi ya'nî Devlet-i Aliyye trufunda kalınmasına karar verilen irşu'-u atik-i kasabasının ta'yîn-i hududu için bila-müzakere tarefeynin rayi ve rızalarıyla bir kıt'a resim olup. Kasaba-i merkumenin ve İrşuh kalesi hizasında vâkî' Ohanın** hudûdları zikr olunan kırtâde-i resim olunan hatlara tatbik olunarak Ata Kalesi'nin karşısında vâkî' dağların etkileri hizasıyla çekilen hatt-ı müstakim ile öteye dek gelip ba'd-ı zikr olunan ovada vâkî' Zâdne suyunun nüfuş-u 99-b/ in'îtafi mahaline meyl ile hatt-ı müstakim-i mezkûr-u müttehini ve menkuş çekilip nehr-i mezkûrun zikr olunan mahall-i in'îtafına mahall-i merkumeden ve dahi müceddeden akıtılan suyun mecrasından kurtade-i resim olunan mahalline dek vâkî' yerler irşuh kasabası hududunda kalmak ve kasaba-i merkumenin ve Rasi hududu dahi imale olunan hududun nehr-i Tuna'ya varınca münâsip olduğu mahaline müntahi olmak üzere tecdid olup. Tarafın mahdutları gerek zikr olunan ovanın ve gerek kasaba-i merkume ve rasının tahdidlerinde bir türlü mücadele eylemeyip kat'î niza' ve kıt'a hudud edeler Dördüncü Madde Nehr-i Tuna'dâ vâkî' atalardan Puriçe ve Kızal Ova ve Hisarcık ataları devlet-i haliye tarafında kalıp ve bu zikr olunan atalardan mâ-adâ erşuh Kalesinden yukârı ve Belgrat hizasına dek vâkî' sağır ve kebir-i atalar Nemçe çasarı müşârûn-ileyhin tarafında kale ve nehr-i Su'da vâkî' çingene adası ta'bîr olunur ata-i kebir Devlet-i Aliyye trufunda kalıp. Ata-i mezkûrdan mâ-adâ nehr-i Öte'nin nehr-i Su'ya münâsip olduğu mahalinde dek vâkî' sağır-i kebir-i ataları **müşârûn-ileyh trufunda

kala. Devlet-i Aliyye trufunda kalacak Puriçe adası nahr-i Tuna'nın girdap ta'bir olunur sai'b-ül mürûd mahalinde bulunduğuna binaen tarefeynin ve ubur eden sefinelerinin sühulet ile imrar-ı muktezi olmakla. Nemçe devleti tarafından dahi ata-i mezkûrda Kabukçu tâifesinden on on beş neferin müsaferern iskânları için taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bir mahal ve mavi ta'yîn olup dostluğa lâyük vechile muamele olunur hatime 100-a/ Bilade mestur olan mevâdd tarafından bilad-defa'at müzakere ettikten sonra cânibiyenin rayi ve rızalarıyla ve haşmetli meknetli Fransa Padişâhının rağbetli elçisi mûmâ-ileyhin inzimam rayi ve ma'rifetiyle zikr olunan şurût ve kuyûd üzere karar-dâde ve tarefeynin makbulleri olmakla. Hudud-u mezkûrenin bu temessûke karar-dade ve ba'st ve tâfsili olunduğu vech ile mahallerinde mutabık zuhûr eder ise âmil ve i'tibâr olunmak şurûtuyla. Nemçe elçisi mûmâ-ileyh tarafından verilip cânibinden şuru' ve işadât olunan kırtalar* tarafından mahdutlara gönderilip muktezâlarıyla âmil ve hareket ve bila-neza' münâkaşa ve tehdit hududa mübâşeret eylemeleri tenbih olunamak üzere karar oldukça bu zikr olunan mevâdd-ı merkumenin Nemçe elçisi mûmâ-ileyh bila-tebdil ve tağyir zikr olunan veche ile feysâl-i pizir olup. Devletin beyninde mün'akid olan müsâleme ve musafât bir karar oldukça bu zikr olunan mevâdd dahi tarafından bila-hal mûraât olunmak için devleti tarafından kendine verilen ruhsat-ı kâmile sine binaen memhûr ve memzi temessük verilmekle. Tarafımızdan dahi vekâlet-i mutlaka ve ruhsat-ı kâmile sine binaen mevâdda mezkûrenin veche meşru' üzere makbuliyetlerini meş'ûr iş bu temessük ve terkim ve elçi-i mûmâ-ileyhin temessükü ile mübâdeleten yedlerine teslim olunmuştur. Tahîren fil-yevmi'r-rabi' a'şır min şehri zilhicces sene selas ve hamsin ve mie ve elf.

İtmam Emr-i Musâlâha bi-tâife-i Moskov Mübâdele-i Temessükât

Bundan mukaddem zikr ve beyân olunduğu üzere Belgrat piş-gâhında 100-b/ Moskovlu ile dahi müceddeden akd-i temhid olunan musâlâhanin yedinci maddesinde tarefeynin esârâsı bila-avk ve te'hir redd-ü teslim olunmak üzere meşrut ve on ikinci maddesinde tâife-i merkumenin öteden beri dilhevah ve merâmları olan imparatorluk elkabı keyfiyyetine fî-mâba'd ve dostluğa lâyük vechile hüsn-ü sûret verile deyu muharrer ve mazbut olup. Ve üçüncü maddesinde dahi Azak Kalesi'nin müddet-i maiyyetine hitamane dek mümkün olan acle ile hadim olunmak hususu tebyin ve tasrih olunmakla. Zikr olunan maddelerin icrâsına der'akıb Devlet-i Aliyye tarafından mübâderet ve bir mûcib ahid-nâme-i hümâyûn elde bulunan Moskov esirleri cem'î irsâle ihtimâm ve dikkat olup te'hir ve nerâhiye bir türlü cevaz ve ruhsat gösterilmemiş iken. Tâife-i merkume ez-kadim mecbul oldukları televvün-ü tabi'iyet ve mefsavdan cibilletleri muktezâsınca icrâ-i şurût musâlâhaye adem-i mübalat-ı

ezhâra bi-kaza Allah-ü Teala giriftâr idi menhuseleri olan ehl-i İslâmı itlaka tekasül ve ihmal eylediklerinden mâ-adâ. Azak cânibi mahdavdu olan Merâmi Efendi mahall-i memuruna ba'd-ül vusûl kale-i merkumenin hadimine muvafık olan emr-i tahdide mübâşeret eyledikte. Moskov mahdutları cevâb verip Azak Kalesi'nin hadimi hususu ba'zı temşiti matlubumuz ola maddelere Devlet-i Aliyye tarafından müsâade olunmaya muhtaç ve bu keyfiyyet te'kid musâlâha musafât için ta'yîn ve tesyir olunan elçimizin Asitane-i Saâdet'e vusûl ve vurûdundan sonra pezira-i intac olup ve elhâletü-hâzihinin101-a/ dikkat ve şita girip olmakla bu maddenin tediye ve temşiti sene-i atiyeye te'hir olunmak iktizâ eylemiştir deyu irâd ve inha dahi eyledikleri mahdud mûmâ-ileyh tarafından tahrîr ve inba olunup ve ba'd bir hitin men-ez zamân tâife-i merkume cânibinden ba's ve tesyir olunan büyük elçileri ruh-sude-i asitane-i saâdet aşâyan oldukta tebdiiye-i kadim-i Osmani ve kaide-i mesned-i cihân-bânî-i üzere icrâ-yı resm-i a'diden sonra. Devlet-i Aliyye murâhhasları olan sabıka ordu-yı hümâyûn kadısı faziletli Es'ad Efendi ve hala reis-ül küttab Ragıp Mehmet Efendi hazreti ile ya merman-ı al akd-i meclis-i mükâleme ve ahid-nâme-i hümâyûn olan mevâdd meşrutatın bu ana dek icrâsında zuhûr eden müsamahalarından istibane olundukta elçi-i Moskov evvel-i emirde izhâr hüşunet ve ruunetile temşit-i musâlâha-i suûbet gösterip. Memâlik-i mahrûsanın otuz seneden beri elde bulunan bi'l-cümle Moskov esârâsı ve def'aten ahz ve itlak olunmadıkça Azak Kalesi'nin hadimi imkânında olmadığı ifade ve i'lâm ve bundan mukaddem ortaklarına mahdud ta'yîn olunan Mustafa Beyin kıt'a-i tefrik eylediği hudûd dahilinde vâkî' nehr-i Özi sahili ile nehr-i Kumankeden Salive nehrinin musîbete varınca arzen iki saat mesafe-i mahal-i haiye-i ilhaliye terk olunmağa muhtacdır deyu irâd-ı kelâm edip her çend ki devlet-i ileyye murâhhasları mûmâ-ileyhima ahd-nâme-i hümâyûn mevâddası üzere ecvibe-i miskde** irâd ile temşit-i musâlâhanın tarafını arait ve ifham eyledikçe. Elçi-i mesfur elzem kabûl etmeyip 101-b/ i'nadında israd Devlet-i Aliyye'nin bu esnâda bi hasebü'l-iktizâ-i İran taraflarına asâkir ve zehayir irsâlinde vuku'' bulan dikkat ve ihtimâm ını müşâhede ve mahall-i merkumenin ihtilali sebebiyle kendilerin teklifat-ı bi-müzalerine müsâade olunur mülâhazasıyla karar vermekten naşı. Meclis-i mükâlemenin mecmu'nunda kol evveli tekrar edip itmâm-kâra dair kendinden hiref ve ahad-i sadır olunamağın emr-i musâlâha reside-i encam olmayıp ve fi nefis-ül emir İran taraflarının dahi gailisi gereği gibi mündefî' ve bir taraf olunmazdan mukaddem tâife-i merkumenin reva-i amâl ve merâmlarına havale-i dest-i red ve ihtikad-i çehre-i iltimas ve istid'â'ları kebud gün azad olunmakla. Ru bekafay-i edbâr olunmak münâsip edbâr olunmak münâsip ve dikkat-i halden olmadığından gayrı mukaddemen ber vechi muharrer bi-kaza-i Allah-i Teala üftade-i fitrak-i ihtiyâlleri olan a-i ehl-i İslâm bi-tamamiha itlak olunmadın esas musâlâha ve musafâtın giren indirası ve

inhidam olması rızadade-i mürut-u İslâmiye olmadığına binaen. Elhâletü-hâzihi hinde şüruf-u ifza-yı mukam-ı sadr-ı azam gayret-i alim hazretleri bu babda kemâl-i hazim ve ihtiyat-ı derpiş ederek temşit-i musâlâhate keyfiyyet-i merkumeyi Moskov Devleti tarafına tahrîr ve iş'ar ve elçi-i mûmâ-ileyhin itmâm emr-i musâlâhade zuhûr eden teannüd hüşunetli ifâde ve ihbâr buyurduklarından mâ-adâ. Devlet-i Aliyye tarafından ol cânibe ba's ve tesyir olunan elçi-i emini paşaya dahi ruhsat-ı muhassasa verilip ahd-nâme-i hümâyûn meşrut olan mevâddın 102-a/ icrâsı ol tarafta vükela-i devlet-i Rusya ile mükâleme ve hüsn-ü sûrete ifrağ eylemek üzere ve ruhsat-nâme irsâl buyurduklarından sonra. Yine elçi-i mesfur ile ser-rüşte-i müzakereyi elden komayıp reisül-küttap mûmâ-ileyh Ragıp Efendi hazretleri memur oldukları vechile gâh elçi-i mûmâ-ileyh ile mükâleme ve mübahese ve gâh-i serkatip vüsatıtıyla mükatibe ve müzakereden adem-i infikal ile itmâm-ı kâra-i ihtimâm edip. Lakin Moskov bu mertebelerden sonra dahi kıt'a-i sûret-i melaimet-i ezhâr etme mükale-i kemafi-ül evvel i'nadında israd üzere iken bir minvâl-i muharrer mukaddemen Moskov Devleti tarafına irsâl olunan tahrîrat cenâb-ı sedaret penahi mahalline ba'dü'l-vusûl mefhum isabet merdumu beyinlerinde ziyâde mergub ve mekbul ve bu hakimaneden cümlesi memnun ve mesrur olup. Derhal paşa-i mûmâ-ileyh da'vet ve ikrâm ve ria'yetine ihtimâm ve dikkat ile ruhsat-ı keyfiyyetinden ba'd-ül isti'lâm-ı husus-u merkumenin ol tarikde pizira-i hüsn-ü hitam olmasına ezhâr-ı hevahiş ve keremiyyet ile mükâlemeye mübâderet eyledikleri paşa-i mûmâ-ileyh ve başvekil cânibinden sadr-ı azam hazretlerine inha ve i'lâm olumağın. Bu keyfiyyet Moskov elçisi mûmâ-ileyhin dahi sami'-i hiraş-ı iz'anı oldukça devletin ve bi-karar ve husu-u merkum-u devlet-i tarafından sûreyâb-ı hitam olduğu sûretde kendine lâyıık olan nakise ve a'di mülâhaza ile müstağrik lecce-i infial ve iztibar olup. Derhal reis-ül küttap mûmâ-ileyh hazretlerine serkatibi Moskovu irsâl ve bu esnâda bir dahi görüşüp işlere hitam verilmek 102-b/ Niyâzını tekrar eylediğine binaen. Yine akd-i meclis olundukta ezhâr ru-i inbisat-ı melaimet ile temşit-i musâlâhate mübâderet edip ahid-nâme-i hümâyûnda müsâadesi mev'avd olan imparatorluk elkabı meddesine ruhsat ve is'af buyurulduğu sûretde mevâdd-ı sairenin bir ve fükavd-u hevah-ı icrâ ve temşite iptidâr edeceklerin iş'ar irâd etmekle. Bu babda dahi bir miktâr kıl-ü kalden sonra husus-u merkume mûmâşâatla mevâdd-ı sairenin tekrar taht-ı zabıtaya edhal ve müceddeden temessükler tahrîr ile emr-i musâlâhanin itmâm ve ikmâl kılınp. Ba'd mah-ı cemaziel ahirin yirmi altıncı Perşembe günü elçi-i mûmâ-ileyh sadr-ı azam hazretleri tarafından çerağan yalısına tertip olunan ziyafete da'vet ve mukaddemen müdavve imhâl-i merkume gelen vüzere-yı azam ve ocak ağaları ve kibar hevacegan ve sabıka sadır-ı rum olup imam-ı şehriyâri olan Sahib Efendi ve yine sadr-ı rum payesiyle sabık ordu-yı hümâyûn kadısı olan mûmâ-ileyh Es'ad Efendi hazreti ve sair erbâb divan-ı

muvacehelerinde zikr olunan temessükler fethi ve feraat ve mazmunları cümleye i'lâm ve iş'at olunmaktan sonra. Meclis-i merkumenin hatm-i imza ve yeden beyd-i ahz ve i'tila ile emr-i mübâdele icrâ olunavdu evvel esnâda elçi-i mûmâ-ileyh ferrace çukaya kaplı samur kürk ve maiyyetinde olan serkatibi mesfur ile derun nefer mu'teberlerine kabaruklı kakum kürkleri beyzadeye dahi hil'atler ilba's olup. Ba'd vakt-i a'sir ve kin-i mukaddemen amade olan esbab taraf ve nişat ile kesb-i inkisat ve safa ve kabûl a'sirde ba'st-i seferen 103-a/ Han ile merasim mühimmât-ı nevazi-i kemâ-yenbagi icrâ olunduktan sonra. Elçi-i mûmâ-ileyh hanesi cânibine azimet ve cenâb-ı sadakat penahi dahi süvâr-ı zürkçe-i ikbal-ü devlet olup Ebu Eyyüb-el Ensari aliyye-i râhmet-ül badide vaki elhâletü-hâzihinin padişâh Cem-i iftidâd hazretlerinin feyzbahş-i şevket ve aram oldukları Valide sultan yalısına ba'd-ül vurûd ve serir-i meadelet-i mesir-i hüsrevâneye ruh-sude-i ubudiyyet olduklarında. Cenâb-ı tacedâr-i kudretân-ı sadr-ı azam asaf-ı ikdâm-ı bendelerinin kemâl-i ihlâs-ı derunları sebebiyle bu esnâda amme-i inamin asayış ve râhatına badi nice Beyin ehl-i İslâmın def'aten ram-ı esir ve kaydeden ıtlak ve azad dahi olmalarına mevâddi böyle bir emr-i hayra mazhur ve muvaffik olduklarından münbesit ve mahzuz olup da'-i hayır seri'-ül tesir hadivanelerine teşrif ve setva' ve zuhûr eden hizmet-i seniyyeleri. Mukabili düş-ü iftihâlarına serasere-i duhte-i sammur faizü's-sürur iksâsıyla tetyib ve taltif buyurdularına binaen memnunen ve mesruren huzur-u hümâyûn avdet ve doğru sera-yı aliyelerine teşrif-saz vusûl olduklarında. İptida-i emirden hitam musâlâha gelince elçi-i mûmâ-ileyh ile bila-defa'at tari' meclis-i mükâleme ve mübahese ve enva' münakaşa ve mücadele ile husus-u merkumenin ber vechi muharrer sûret-yâb hüsn-ü encam olmasında. Müdahil-i külliyesi nümâyân olan mûmâ-ileyhima ordu kadısı olan Es'ad Efendi'ye reis-ül küttab Ragıp Efendi'ye ve imam-ı evvel şehriyâri mûmâ-ileyhe Sahip Efendi'ye ve hala kethüdalıkları 103-b/ Hizmetleriyle şerefyâb olan Pir Mustafa Efendi hazrâtına sammur kürkleri ilba's ve iksar ve sair erbâb divana dahi hali' nahireler ihsan ve i'ta buyurdular.

Elçi-i Mûmâ-ileyh ile Bu Defa' Mubadele olan Temessükün Sûretidir

Sebeb-i tahrîr kitap sıhhat-ı kıssab-ı ve mûcib-i tetmik hakikat intisab budur ki bundan ikdâm Devlet-i Aliyye dâim-ül karar-ı Osmani ve saltanât-ı seniyye-i ebedi-ül istimrâr-ı cihân-bânî ile devlet-i Rusya beyninde Bin yüz elli iki senesi camazielahirinin on dördüncü günü Belgrat altında haşmetli Fransa padişâhının tavassut ve kefaleti inzimamı ile akd ve temhid olan musâlâha mutebdenin ba'zı mevâddında su'rebet zuhûrundan naşi. Bu ana dek itmâm ve icrâ olunmak haddi imkânında olmayıp. Ve lakin halikü'l beraya azze ve şânanın rızası ve reaya-yı tarefeynin aram ve râhatı ordusuyla mevâdd-ı merkume dostluk vechi ile

mücedden bezira-yı hüsn-ü nizam ve bu hayırlı musâlâhanin reside-i serhadde hitam olması hususları tarafından münâsîp ve müstahsin görüldüğünden naşi. Hala sultan-ı selâtin-i i'zam bir han-ı hevakın-i kiram-ı tâc-bahş-ı hüsrevanı durân hadim esas beyi ve a'dâvan-ı Zillullah-ül Mülk-ül mennan-ı padişâh-ı İslam-ı penahi ve şehinşâh-ı encam-ı sipahi-yi hilafet-i destgâh-ı hadim-ül haremeyn-ül şerifin malik-ül berrin el-bahrin-i şükutlar kudretli muhabbetli azametli celaletli vel-i ni'metim efendim sultan-ı ebni üs-saltanât-ül saltanât-ül gazi Mahmut Han i'zallah-i insira ve atale-i 104-a/ bi't-te'bid a'vama ve insara hazretlerinin taraf-ı hümâyûn raifet-i meşhunlarından vekalet-i mutlaka ve ruhsat-ı kâmile-i muhakkakımıza binaen İftihârul-Ümerai'l-izami'l-İseviyye muhtari'l-kiberi'l-fihami'l-mesihyye maslahi'l-mesalihi cemâhiri't-taifeti'n-nasrâniyye sahibi'l-izyali'l-haşmet-i ve'l-vekâr sahibi'd-delayili'l-mecdi ve'l-itibar hala memâlik-i Rusya'nın imparatoru ve ona tâbi'yenice yerlerin ferman-ı ferma ve hükümdarı Yevân-ı salis-i hatimellahü bi'l-hayr-i ve'r-reşad-i ve ahsin ileyhi sebile's-savabi ve's-sedâd-i arafından te'kîd ve mesafât ve tebid mevalât için büyük elçilik ile mebus ve hala diyar-i hilafet medar-i hüsrevanede mukim olan kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-mesihyye Romançofof hatemet avakibuhu bil-hayr devleti. Tarafından verilen ruhsat-ı kâmile hasebiyle salifüz-zikr suûbetli maddelerin dostâne ve sadıkâne hüsn-ü temşitlerini bu hususun Devlet-i Aliyye murâhhasları olup Rumeli kazaskeri lakin payesiyle sabıkan ordu-yı hümâyûn kadısı olan Mehmet Esat Efendi ve hala reis-ül küttab izzetlû Mehmet Ragıp Efendi elçi-i mûmâ-ileyh mûmâ-ileyh ile tarafına lâyıkk dostluğa muvafık olduğu veche üzere cânibinden bi-itirazı kâra ve nizam verilen mevâddır ki zikr olunur. **Evvelki Madde** musâlâha-i muabbedenin on ikinci maddesinin müzakere dostane karar verile deyu mestur olan imparator elkabı maddesine hala dostluk istihkâmı için bu vechile karar verilmiştir ki. Taraf-ı hümâyûn hazret-i şehriyâriden ve ihlaklarından devlet-i âliye tebi'lerinden hala memâlik-i Rusya hükümdarlarına 104-b/ fî-mâba'd ali-ül tevali ihlaklarına imparatorluk ıtlak olunup vâkî' olan muhaverât ve tahrîratda imparator elkabı merâsimine riâyet oluna **İkinci Madde** tarefeynin esârâsı bila-avk te'hir redd-i teslim olunmak üzere musâlâha-i mûna'kıdenin yedinci maddesinde karar-dade olup lakin madde-i merkume ba'zan icrâ olunmakla fî-mâba'd -i merkumeden her ne mahalden ve her kimin yedinde bulunur ise memakil olduğu mertebe-i'cale ile cem'i olunup bila-avk ve te'hir ve bila bahane hulus üzere redd-i teslim olunmaları için tarafından te'kîd ve kat'i üzere ta'ahhüd oluna. Tekim merkub indillah olan iş bu musalahat-ı hayriyyenin temşiti için iki devlet memâlikine muakkid tenbihnâmeler irsâl ve münadiler nida ettirdikler Rusya devletinde tenessür edenler Devlet-i Aliyye'de İslâma gelenler istisna kılınalar. Devlet-i Rusya tarafından şöyle ta'ahhüd olunmuştur ki elyevm devleti müşârûn-ileyhada olan zabıtân ve â'yân ve ba-husus bu Bosna

ricâlinin evvel-i emirde teslimlerine ihtimâm oluna. **Üçüncü Madde** Azak Kalesi hadim olunmak üzere musâlâhanin üçüncü maddesinin tasrih olunup buka binaen müceddeden akd olunan iş bu mevâdd-ı temessükü imza olunduğu birle taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ve elçi-i mûmâ-ileyhin tahrîratıyla kendi tarafından ta'yîn olunacak kimselerin kale-i merkumeye vusûllerinde bila-te'hir hadim olunmağa mübâşeret ve biran ikdâm hadimi itmâmına mübâderet oluna **Hatime** Bilade mestur olan iş bu üç madde tarafından bila-defa'at müzakere eden sonra cânibin ra-i ve rızalarıyla karar verildi ki 105-a/B Üzere bi'l-cümle mefhumlarına mevâdd-ı musâlâha misüllü müşebbit ve muakkid olup mevâdd-ı temessükü tasdiknâmelerde mestur olan mevâdd gibi tarafından mer'i ve mû'teber tutulumak şurûtuyla devlet-i Rusya tarafından ihraç olunacak mevâddın icrâlarına elçi-i mûmâ-ileyh ta'ahhüd ve devleti tarafından kendine verilen ruhsat-ı kâmile sine binaen memhur ve memzi temessük vermekle veche meşru' üzere devlet-i Osmaniye tarafından icrâ olunacak mevâddın dahi icrâları tarafımızdan ta'ahhüd olunmakla vekâlet-i mutlaka ve ruhsat-ı kâmilemize binaen tarafımızdan dahi iş bu temessük terkim elçi-i mûmâ-ileyhin temessükü ile mübâdeleten yedine teslim olunmuştur. Tahrîren fi yevmi's-sadis ve'l-işrin min-şehri cemâzi-yel-âhirine sene erba' ve hamsin ve mie ve elf.

SONUÇ

1736–1739/1148–1152 Savaşı Tarihi adlı bu çalışmamızda Subhi Mehmet Efendi dönemin olaylarını ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Rusya ve Avusturya ile olan münasebetleri, savaş sırasında göreve atananlar, azl edilen devlet görevlilerinin azil edilme sebepleri ile beraber anlatılmış, ayrıntılı ve özenli anlatımı ile Osmanlı Devleti'nde gizli kalmış bir döneme daha ışık tutmuştur. Bu eserin en önemli özelliği 1736–1739/1148–1152 savaşını, Osmanlı Rusya, Osmanlı Avusturya ve Osmanlı'nın bu savaş sırasında diğer devletlerle olan ilişkilerini Subhî Mehmed Efendi'nin görevi dolayısı ile belgeler ışığında bize anlatmış olmasıdır.

Bu çalışmamızın başlangıcında bizi en çok çelişkiye düşüren durum Subhi Tarihi ile aynı olup olmadığı olmuştur. Ancak çalışmanın başından sonuna kadar giriş sayfasının, başlıkların ve başlıkların içerdiği konuların tamamıyla farklı olması üzerine bu çalışmaya dahada önem verilmiş eserin orjinalliği anlaşılmıştır. 1736–1739/1148–1152 Savaşı'nı anlatan tek eser Subhî Mehmed Efendi'nin bu çalışmasıdır.

Subhî Mehmed Efendi bu eserinde; Kılburun, Özi, Azak ve Bender kaleleri için yapılan mücadeleleri ve Rusya ile mücadele sırasında Kazak ve Tatar halklarının Osmanlı Devleti'ne yardımlarını ve bunların iç karışıklıklarına Osmanlı'nın müdahalesini anlatmıştır. Avusturya ile olan ilişkileri ve karşılıklı elçiler arasındaki yazışmaların, anlaşmaların suretleri ile verilen ziyafetler, ziyafetlerde elçilere verilen hediyeleri de oldukça ayrıntılı ve etkili şekilde anlatmıştır.

KAYNAKÇA

- AKTEPE, M. Münir, “Mahmut I”, *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi (İ.A)*, Cilt VII.
- BAYRAK, Orhan, *Osmanlı Tarih Yazarları*, Osmanlı Yayın Evi, 1982.
- CEMALETTİN, Mehmet, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri “Ayîne-i Zurefa”*, Yayınlayan: Mehmet Arslan, Kitabevi İstanbul, 2003.
- ÇOLAK, Songül, “Patrona Halil Ayaklanması’nı Hazırlayan Şartlar ve İsyanın Pay-i Tahttaki Etkileri”, *Türkler*, cilt XII.
- EMECEN, Feridun, “İzzî Süleyman Efendi”, *DİA*, Cilt XXIII, İstanbul 2001.
- İHSANOĞLU, Ekmelettin, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi I*, İstanbul 1994.
- KARAL, Enver Ziya, “Ahmet III”, *İA*, Cilt I.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, “Subhî Mehmet Efendi (?- 1769)”, *Vekayinüvis, Makaleler*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1991.
- LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, T.T.K, Ankara 1993.
- Nezahat , *18. Asır Müverrihleri(Raşit,Asım, Subhi, Izzî)*, T.D.E Mezuniyet Tezi, İstanbul 1931.
- ÖZCAN Abdülkadir, “I. Mahmut”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Cilt XXVII.
- PURGSTALL Baron Joseph Von Hammer, *Osmanlı Devleti Tarihi*, Cilt XIV, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- SHAW Stanford, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Cilt I.
- SUBHÎ Mehmet Efendi, 1148–1152 Savaşı Tarihi,
- SUBHÎ Tarihi, *Tarih Coğrafya Yazma Katalokları*, İstanbul 1991, Maarif Matbaası.
- Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, no: 2100
- SÜREYYA Mehmet, *Sicil-i Osmani*, Cilt III,
- Tarih ve Coğrafya Yazmalar Kataloğu, s. 266.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, “XVIII. Asırda Osmanlı- İrân Münasebetleri”, *Türkler*, Cilt XII.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarih*, Cilt IV, T.T.K, Ankara 1978.
- YALÇINKAYA Alaaddin, “XVIII. Yüzyıl: Islahat, Değişim ve Diplomasi Dönemi (1703–1789)”, *Türkler*, Cilt XII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.
- YILDIZ Hakkı Dursun, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Cilt XI, İstanbul 1993.